מאת הרב הגאון האמיתי נר ישראל מרנא שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי אידלש ז"ל.

מסכת בבא מציעא

פרק ד מ"ב מי שפרע מדור כו'. קלון כפרעונות רשעי שבדי כוכבי' שזה מוקש כשעשיהם תכר פיסס דבר קוה וחינם שומדין בדיבורים משל"ב בני ישראל שגלי נהו שלבים ישראל לא יעשו עולה ולא יהבנו כגב וקיל:

מסכת בבא בתרא

פרק י מ"ח סרוקה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שלין לך מקצע כו'. בס"פ הרואה שייחי לה וחכי מיחא שם מ"ר יכלי מ"ד כי מין וכו' ומין לף יוצא דם כל תלמיד שכועס עליו כגן פ"ח ושוחק שוכה להכחין בין דם טהור לדם טמא ומין לפים יוצא ריב כל תלמיד שכועס עליו כגן ס"ח וכ' ושוחק שוכה להכחין בין ד"מ לד"נ דתנן ר"י אומר הרואה שיחכים יעסוק בד"מ שלין לך מקצע בהרבה יותר מכן שכן כמעין הטבע כו' ויש לדקדק מה הכתוב שייך בין ד"נ לד"מ גם מה ראיה מייחי מכלי ד"י הכרוכה שיחכים יעסוק בד"מ אחר הכחים דבין ד"מ לד"נ ובראה לפרש דס"ק שוכה להכחין בין דם טמא לדם טהור ר"ל מה שהוא ביניהם דהיינו דס הספק נאמר בני אדם שלא יבחינו בו אם הוא טמא אם הוא טהור ומספק הוא טמא ואין בורסין עליו תרומה וקדשים הרי זה שוכה הוא להכחין בו אם הוא עמא ודאי לו הוא טהור ודאי וכן אם דאמר שוכה להכחין בין ד"מ לד"נ ר"ל הם שהוא ביניהם דהיינו דיני גזילות וחבלות דפעמים באים בגזילות וחבלות לביאת נפש ופעמים אינו רק ממון וע"פ מ"ש ברים סנהדרין דדיני ממונות לא בני מומחין וגזילות וחבלות בני מומחין לכהי קאמר התלמוד ומי שאינו מומחה מתחלה ודן ד"מ שוכה לביאת מומחה ממוך ד"מ ולכחין מה שהוא בין ד"מ לד"נ דהיינו גזילות וחבלות דבנו מומחה ואחת מייחי ראיה מהך ד"מ דהכא דר"י הים מומחה דמי שמקרא רבי כבר נסמך ובמשנן בן נגם לא הים נסמך עדיין דלא קרי ליה רבי שמעון וכמה ר' ישמעאל קאמר בד"מ דעבר היזא לאחר מיתה שברות גוכה מנכסים בני חורין ובמשנן בן נגם פליג עליה בד"מ והוסיף בדבריו הרי שהוקם את אחד בשוא כו' פטור אלא כו' הרי אף אלא הים מומחה מחוך ד"מ וכה להכחין בדין שהוקם בטוגע בדיני חבלות דבני מומחה ומייחי ראיה דר"י גופיה קלסיה לבמעון וקאמר הרואה שיחכים לביאת חכם ומומחה יעסוק בד"מ שלין לך מקצע בחורה כו' שהוא טוגע בכמה שאר ענינים והן כמעין הטבע לביאת טוגע חכמה לבא לדיני גזילות וחבלות דבני מומחה. וע"כ הרואה לבא למעלה ביאת לביאת חכם ומומחה ולזה הוא סדר המסכה כ"ב ותמיה סנהדרין לעסוק בד"מ לבא למעלה ביאת לביאת חכם ומומחה ולזה הוא סדר המסכה כ"ב ותמיה סנהדרין מתחל ד"מ שבמסכת כ"ב יבא למעלה ביאת לביאת חכם ומומחה דהיינו דיני גזילות וחבלות דבני מומחין ע"כ בתחיל בה דיני ממונות בג' גזילות וחבלות בג' דהיינו דיני ממונות בג' סדרות ודיני גזילות וחבלות בג' מומחין דסנהדרין רים מס' סנהדרין וקיל:

מסכת סנהדרין

פרק ד מ"ה דיני ממונות מדם מהן ממון ומתכפר לו כו'. ר"ל שעשן לוהן דמים שגזל ולין לריך ליהן לוהן דמים סלוים לבא בריבית וביטול דמון מ"ב ד"נ דמו ודם ארעוהיו סלוים לבא לעתיד כולם לו אפשר לחשוב שגלי דמי לחיל לוקים וגו' אינו לומר דם לחיל בדקדק בכ"ר מדבריב את דמי נבות גו' ויאמר בדמי יהודע גו' ובגמ' אלנו בפרק ל"ב ליכא פלוגתא בדמי נבות ואת דמי בניו ליכא ל"ד לוהו ולא בניו סרג ולכא לל"ד בניו כלוים לא ת ממנו וקבא דמייתי הכא במתני' יותר מדקדק מלבון לעקים בלבון רבים ע"ש דמו ודם ארעוהיו וקיל: **שחיטה** דמו מושלך על הפנים כו'. מבורם לקמן מלגד שעשה קין נגבל תבורות הבורות כו' שמהוך שעשה בו הרבה תבורות ופליטות סיה הדם ניתן בארבה מקומות על פנים ואבנים לכך נאמר דמי בלבון רבים ובפירש"י בחומש ועוד ר"ל לפי שמפורש בב"ר שהרגו בקנה עץ לו בלבן ועל לוהו עץ ולבן היה דמו מושלך וז"ש עשה בו תבורות הבורות פליטות פליטות דהיינו בקנה דבר שעשה בו תבורה ובלבן דבר שעשה בו פליטות כמפורש בב"ר ובר"ק: **לפיכך** נברא אדם יחידי ללמדך כו'. כתב בעל ע"מ ותע"ב שכל המינים נברלו יחידים כו' אדם שלבי שהוא מדיני בטבע וכיו לריכים מתחלה לעבור כו' ועוד שלא יאמרכו לאיתר עריות שהרי קין נשא אחותו ע"ל ודברים דמוקים הם ונראה לפרש דס"ק שנברא יחידי שאדם נברא מתחלה ותמ"ב נברלת מה מלעותיו משל"ב בכל המינים שנברלו זכר ונקבה. ואמר ללמדך שכל המלבד נפש אחת משראל כו' דקדק לומר נפש אחת משראל שאדם שנברא יחידי היא דיוקנו של מעלה כיחודו של שלום ונראה יעקב הוא דמות דיוקנו כדאמרי' פ' ח"ם אבל בעובדי כוכבים המלבד נפש אחת מהם אינו המלבד עולם מלא [כך המלבד נפש אחת] וכן המקיים נפש אחת מהם כו' [דעובדי כוכבים לפנים לא היו מועילים לעולם] וע"פ דרך זה יש לפרש דקאמר שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך מאביך וכוא מעורב בגמ' מפני שמשמעות שלא יהיו מתגרות זו בזו. ותמרו עוד שלא יאמר אדיק אינו אדיק לבינו אדיק נברא כו' ופירש"י ואין לו ע"כ להכחיק מן הבעירה כי לא הכשל בה ואנו בני רשע ואין לנו נוקקים בתשובה ולהבחיק כי לא יוציל כפירש"י לקמן וסוא לפי שבטע ומזג שולד בדומה על הרוב כמולידיו אם כאביו אם כאמו ואינו היה אדם נברא זכר ונקבה כאחר שנברלים הין אומרים כן שלא בני אדיק בטבע ומזג חבר ואנו בני רשע בטבע הנקבה לו בהיפך ובין אדיק ובין הרשע מוכרח על מעשיו לפי טבע מולידיו וע"כ נברא יחידי שלא שנקבה ממזג ובכבע חבר נברלת בתחלת סלילה ולא"כ על בהיפך אין מעשה אדם שמתחה לעוב ולבע אנו בטבע סלילה רק בבחירתו של כל אדם נעשה אדיק ורשע ועל דרך זה נמי אמר בגמ' שלא יהיו אחאשות מתגרות כו' דהיינו לעבר שאבא גדול מאביך ולפי מבנו ומזגו הוא מוכן יותר למעלה מאחר דאינו בן שהרי מטבע אחד נברא כולם מאדם יחידי שאינו הנקבה ממזג וטבע הזכר [נברלת] בתחלת סלילה. ועל דרך זה אמר שלא יהיו המינין אומרים הרבה רשויות כו' גם זה ע"ד שאמרנו דאינו נברא אדם כי רשויות שהלי ברא הזכר והנבי ברא הנקבה וע"כ נברא יחידי דמות דיוקנו אדם של מעלה ביחידו של עולם כ"ש לעיל. ואמר ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם נוטבע מי'. יבואר לקמן בגמ': **ושמא** תאמרו מה אנו לעבוד בדמו כו'.

ר"ל וקרא דאם לא יגיד ונשא עונו לא אייני כלל בדיני נפשות מ"ל בתנור רשעים וגו' וא"כ שפיר מייני גם אם לא יגיד בדיני נפשות וק"ל:

פרק ו מ"ב כתובה שכן דרך [כל] הממונין כו'. לשון מומחין מפמע דאייני בחייני דאייני נמי בחייני מיתות אלא שאינו יודע להתוודות דהייב שהוא יודע שהוא מזומם דא"כ היינו ר' יהודה ודוחק לומר דבהא פליגי דה"ק ס"ל ממומם יהאמר סתם תבא מיתתי כפרתי על כל עוונתי ולא יאמר מון משון זה ור"י ס"ל דיכול לומר מון מעון זה ור"ל דה"ק שא"ר להתוודות היינו בארוסה כדרך המתוודים לפרע חטאם מ"מ ס"ל אמר וידוי בקרבה תבא מיתתי כפרה כו' והסתא א"ש דכולה מלחא בחייני מיתות אייני מיהו כפ' ב"מ מוכח דכל הטעם לומר מייב להתוודות ע"ש ודו"ק: ואי אתה מכור לעוה"ב. ויש לדקדק מנין שכפר לו וידוי דאיתא מיתתו של עכן סיה כפרתו ולא כוידוי ולמיד לקמן בהרוגי ב"ד כיון הבדין מקטלי ליה לא הוה מיתתן כפרה ניתה דבוידוי קאמר הכא דיש לו כפרה ומשמע ליה הכי מהאי קרא דיעכרך היום הזה ולא בעה"ב מוידוי קאי ולא למיהה דעדיין לא הוכרח ושיין בזה ביפה מראה וק"ל: מ"ד כי קלגא אלהים אלהי וגו' כלומר מפני שהילך הכפ ומאלה ש"ש כו'. אלי אעמתא לא שייך אלא בברכת כ' וכן בע"ז והיינו כמ"ד אלהי אלהי אלא אלא סמנדף ובוכד ע"ז ולמ"ד הכל הנסקלים נתלין אינא לפרושי קלגא אלהים אלהי כו"מ דלמן משא מצל לבי אחיה כו' וק"ל: **קלני** מתרומי כו'. עיין פירש"י וכפ' אין דורשין [ד' ט"ו] הוסיף לפרש כגד אלי מתרומי שלהיה זה שמת בעונו ע"כ"ל וק"ל לפ"ז מלי קאמר קיו על דמן של לדיקים שהרי זה אינו מת בעונו ועיין פירוש הרמב"ם בפ"ה התשובה בזה ועיין גם בעיון בערך קל בזה ולפי מה שנסמכו דברי ר"מ הכת נראה דאייני נמי בהאי קרא דקללת אלהים אלהי בשעה שהרים מעטר אף לאחר מיתתו בהאי דקיימין בתם כיון מלינן לאוקי"ל הטן כמ"ש אך בשבו אלהי יבאה ונשבו אלהי תאכל גם הבינה מלעטרת ואומרת קלני כו' כדמפרש קללא לי אלמא ומרמזי ומרוני דקאמר ע"ש בשלהם מלעטר מיה אלהיו על ראשו והם כ' מקומות של הנתת הפלינן והיינו קללת אלהים אלהי ודו"ק:

פרק י מ"א [כל ישראל יש להם כו' שנאמר ועמך כולם לדיקים וגו'. לפי שבפרקים הקודמים זכר כל הטוטים בגדולות שהם החייבים בד' מיתות ואמר עליהם כל ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא ויש להם חלק לעה"ב כדאמרינן פ' ר"ה גבי עכן ודקדק לומר חלק שלהן החלקים בוים בהאמרינן כל לדיק ולדיק נכוה מחופתו של חבירו ושיין בזה במפרשים. ומייני ראיה לזה מקרא [ועמך כולם] ר"ל ועמך כולם אף החוטאים אחר שקבלו דינם בד' מיתות כולם לדיקים הם כדאמרי' למי הדם פרק ר"ה אם נבלת עבדיך וגו' חבדיך ממש עבדיך הרי דחייבי דינא דמעיקרא וכיון דתיקבל קרי להו עבדיך וג"ל בע"י שיקבלו דינם בעה"ז יזכו לעולם ילכו לרב דהיינו לעה"ב דכתיב בהאי עניינא בתרגום מבנה ישבו ואמרי' פרק הין דורשין [ד' ע"ו] זכה לדיק מוטל תלון והלק הרשע בג"ע והיינו דקאמר לר מעטי שהג"ע הוא לר מעטיו של הקב"ה יי' כ"ה שלא הים שולע יד בן אדם במעטיו מה שהין לו העולם הזה שלא' ויחל מה וגו' ויעש כרם שבו זוכה הרשע בעונתו של העולם הזה כדאמרי' פרק בן סורר ואמר ר"מ מלא רבותיה דלדיק שוזכה לעוה"ב וכרי הרשע זוכה לעוה"ז אל תאמר כן שהלדיק זוכה שהוא יכול להתפלר בדבר שהוא מעשה ידי הקב"ה דהיינו עוה"ב ולר מעטי עולם לאחי בע"ת כמו שנלו שהוא יתברך ב"ה משא"כ עוכותיו של עוה"ז ומעטיו שהוא מעשה ידי אדם שהוא ב"ת. [ועיין בזה שמאמר בעקידה ובמדרש שמואל ובאר מפרשים]: **מ"ג** דור המבול אין להם חלק לעולם הבא כו' מעוכם בע"ר כי הכות היא הוי לעוה"ב שנאמר ואת רוחי אתן בקרבכם וגו': **דור** הפלגה כו' ומעשם הפיום ה' לעוה"ב כו'. וסיפיה דקרא דמעשם הפיום ה' על פני כל האדמה יהפרם ע"ש מ"ש פ"ק דר"ה [ד' י"ז] הרשעים שבעולם כלה והבטמה הכרת הכרות ומסורתן תחת הפיות בגלי הלדיקים כו' וז"ש גם כאן דור דור הפלגה הכרות מעוד ומפיון אם אפרן על פני כל האדמה במקום שהלדיקים הולכין שם וק"ל: **ורחבואים** לעוה"ב כו'. יש לפרש חטאים מלבון הכבוד כמו לבי ומי שלמה חטאים לא המשמעו אלא יבו גם לעוה"ב אבל אם יחטאו חטאים ודקאמר עומדין בדין הייב לדונם גם בעוה"ב בעונם על חטאם וכדמסיק שעומדין בעדת הרשעים לדון עמהם. ואמר עד כן לא יקומו הרשעים במשפט אלו דור המבול. כדלקמן שפשעו ידיהם בגזל וכתיב התמם קם למעה הרע ואמר והחטאים בעדת לדיקים אלו דור אנשי סדום שהיו רחוקים מן הלדקה דיעודת הבהמה ריבה וק"ל: **שם** מרגלים כו' שנאמר ויעמדו וגו' בנפשה בעוה"ב. דאין לפרש כאן דאשמעינן קרא בלאיו מיתה מהו דהיינו במגפה דא"ב ס"ל למסיק במגפה למיתה ויעמדו במגפה הלבים מלאיה דבת וגו' ומדכתיב במגפה בסוף המקרא אית לן לפרושי דמלחא אחריתי היא למיתה עוה"ב וק"ל: **דור** המדבר אין להם חלק לעוה"ב שנאמר במדבר הזה יתמו וגו' בגמ' בברייתא מפרש במדבר הזה יתמו בעוה"ז ושם ימותו בעוה"ב כו' וא"ב הכא מכן לו לומר מהאי קרא דאין עומדין בדין דלעיל בדור המבול ובאלהי בדוה בתר דלין להם חלק לעוה"ב היינו לא עדיפי מאחר דור המדבר ול"ל דמכאן למד ר' עקיבא דאין דור המדבר עומדין בדין דבכך מלבא גרייני מרגלים בשעמדין בדין גם לדונם בעוה"ב והבעיטם ע"כ וז"ל: **אספו** לי חסידי וגו'. כדכתיב בחר המדבר זכרתי לך חסד נעוריך וגו' כותיה בריתי עלי זבח כדכתיב ממנו תורה ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם וגו' וק"ל: **שנאמר** ותכם וגו'. בגמרא בברייתא קאמר לה בלשנא דהני דלעיל דאין להם חלק לעוה"ב ותפשר שדקדק כאן לומר לאיזה לעולות לבלול דאין עומדין בדין דבכי משמע קרא ואלבה מחוך הקבל בדין דלעתיד לבא וק"ל: **הי** ממית ומחיה מוריד שאול וגו'. ההפלגה מה עליכם ע"ש מ"ש חו"ל בקרת רחם שלבלת יותסין יולא ממנו זה סבילה למחלקותו ולא ידע כי בנין יעבו תשובה ומסס יולא שמואל ממא שמואל הים סיבם מחלוקת קרת עם משה ע"ש ולזה כשאמרה חנה על עלמה עד עקרה ילדה וגו' אל אמרה כי ממית ומחיה וגו' כיון שבבהמיך חנתני שעקרה כמוני ילדה שבעה ואלו הבנים הטעו לא קרת והיא גרמה בחקיו לכך אני מתפללת עליהם שאחה ממית ומחיה ונאלו לא המתה אלא יהיו חיים שאולה לשחוה הטלה לוהן וזהו מוריד שאול ויעל. מדברי פי' כלי יקר וק"ל: **שם** מה היום הזה ואינו חוזר כו'. כי היום והזמן העבר אינו חוזר לעולם ל"ש יש לפרש ע"ש מ"ש בפ' מי שהיה (דיד ע"א) הגלגל חוזר וכמזלות קבועים ומלא כיום ולאמר בכ"מ על חורו של יום דהיינו חמש כמו כי הא היום בא בוער וגו' וז"ש שהיום דהיינו החמה אינו חוזר אלא הגלגל הוא חוזר. ומ"ד **מה** היום מחפיל ומאיר כו'. דהיינו היום בכלל דתפלה קודם לאור דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר וכן ומובר על פני תהום וגו' ויאמר אלהים יהי אור וגו' וק"ל:

מסכת בבא מציעא

פרק ד מ"ב מי שפרע מדור כו'. קלון כפרעונות רשעי שבדי כוכבי' שזה מוקש כשעשיהם תכר פיסס דבר קוה וחינם שומדין בדיבורים משל"ב בני ישראל שגלי נהו שלבים ישראל לא יעשו עולה ולא יהבנו כגב וקיל:

מסכת בבא בתרא

פרק י מ"ח סרוקה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שלין לך מקצע כו'. בס"פ הרואה שייחי לה וחכי מיחא שם מ"ר יכלי מ"ד כי מין וכו' ומין לף יוצא דם כל תלמיד שכועס עליו כגן פ"ח ושוחק שוכה להכחין בין דם טהור לדם טמא ומין לפים יוצא ריב כל תלמיד שכועס עליו כגן ס"ח וכ' ושוחק שוכה להכחין בין ד"מ לד"נ דתנן ר"י אומר הרואה שיחכים יעסוק בד"מ שלין לך מקצע בהרבה יותר מכן שכן כמעין הטבע כו' ויש לדקדק מה הכתוב שייך בין ד"נ לד"מ גם מה ראיה מייחי מכלי ד"י הכרוכה שיחכים יעסוק בד"מ אחר הכחים דבין ד"מ לד"נ ובראה לפרש דס"ק שוכה להכחין בין דם טמא לדם טהור ר"ל מה שהוא ביניהם דהיינו דס הספק נאמר בני אדם שלא יבחינו בו אם הוא טמא אם הוא טהור ומספק הוא טמא ואין בורסין עליו תרומה וקדשים הרי זה שוכה הוא להכחין בו אם הוא עמא ודאי לו הוא טהור ודאי וכן אם דאמר שוכה להכחין בין ד"מ לד"נ ר"ל הם שהוא ביניהם דהיינו דיני גזילות וחבלות דפעמים באים בגזילות וחבלות לביאת נפש ופעמים אינו רק ממון וע"פ מ"ש ברים סנהדרין דדיני ממונות לא בני מומחין וגזילות וחבלות לבני מומחין לכהי קאמר התלמוד ומי שאינו מומחה מתחלה ודן ד"מ שוכה לביאת מומחה ממוך ד"מ ולכחין מה שהוא בין ד"מ לד"נ דהיינו גזילות וחבלות דבנו מומחה ואחת מייחי ראיה דר"י הים מומחה דמי שמקרא רבי כבר נסמך ובמשנן בן נגם לא הים נסמך עדיין דלא קרי ליה רבי שמעון וכמה ר' ישמעאל קאמר בד"מ דעבר היזא לאחר מיתה שברות גוכה מנכסים בני חורין ובמשנן בן נגם פליג עליה בד"מ והוסיף בדבריו הרי שהוקם את אחד בשוא כו' פטור אלא כו' הרי אף אלא הים מומחה מחוך ד"מ שוכה להכחין בדין שהוקם בטוגע בדיני חבלות דבני מומחה ומייחי ראיה דר"י גופיה קלסיה לבמעון וקאמר הרואה שיחכים לביאת חכם ומומחה יעסוק בד"מ שלין לך מקצע בחורה כו' שהוא טוגע בכמה שאר ענינים והן כמעין הטבע לביאת טוגע חכמה לבא לדיני גזילות וחבלות דבני מומחה. וע"כ הרואה לבא למעלה ביאת לביאת חכם ומומחה ולזה הוא סדר המסכה כ"ב ותמיה סנהדרין לעסוק בד"מ לבא למעלה ביאת לביאת חכם ומומחה ולזה הוא סדר המסכה כ"ב ותמיה סנהדרין מתחל ד"מ שבמסכת כ"ב יבא למעלה ביאת לביאת חכם ומומחה דהיינו דיני גזילות וחבלות דבני מומחה ע"כ בתחיל בה דיני ממונות בג' גזילות וחבלות בג' דהיינו דיני ממונות בג' סדרות ודיני גזילות וחבלות בג' מומחין דסנהדרין רים מס' סנהדרין וקיל:

מסכת סנהדרין

פרק ד מ"ה דיני ממונות מדם מהן ממון ומתכפר לו כו'. ר"ל שעשן לוהן דמים שגזל ולין לריך ליהן לוהן דמים סלוים לבא בריבית וביטול דמון מ"ב ד"נ דמו ודם ארעוהיו סלוים לבא לעתיד כולם לו אפשר לחשוב שגלי דמי לחיל לוקים וגו' אינו לומר דם לחיל בדקדק בכ"ר מדבריב את דמי נבות גו' ויאמר בדמי יהודע גו' ובגמ' אלנו בפרק ל"ב ליכא פלוגתא בדמי נבות ואת דמי בניו ליכא ל"ד לוהו ולא בניו סרג ולכא לל"ד בניו כלוים לא ת ממנו וקבא דמייתי הכא במתני' יותר מדקדק מלבון לעקים בלבון רבים ע"ש דמו ודם ארעוהיו וקיל: **שחיטה** דמו מושלך על הפנים כו'. מבורם לקמן מלגד שעשה קין נגבל תבורות הבורות כו' שמהוך שעשה בו הרבה תבורות ופליטות סיה הדם ניתן בארבה מקומות על פנים ואבנים לכך נאמר דמי בלבון רבים ובפירש"י בחומש ועוד ר"ל לפי שמפורש בב"ר שהרגו בקנה עץ לו בלבן ועל לוהו עץ ולבן היה דמו מושלך וז"ש עשה בו תבורות הבורות פליטות פליטות דהיינו בקנה דבר שעשה בו תבורה ובלבן דבר שעשה בו פליטות כמפורש בב"ר וז"ל: **לפיכך** נברא אדם יחידי ללמדך כו'. כתב בעל ע"מ ותע"ב שכל המינים נברלו יחידים כו' אדם שלבי שהוא מדיני בטבע וכיו לריכים מתחלה לעבור כו' ועוד שלא יאמרכו לאיתר עריות שהרי קין נשא אחותו ע"ל ודברים דמוקים הם ונראה לפרש דס"ק שנברא יחידי שאדם נברא מתחלה ותמ"ב נברלת מה מלעותיו משל"ב בכל המינים שנברלו זכר ונקבה. ואמר ללמדך שכל המלבד נפש אחת משראל כו' דקדק לומר נפש אחת משראל שאדם שנברא יחידי היא דיוקנו של מעלה כיחודו של שלום ונראה יעקב הוא דמות דיוקנו כדאמרי' פ' ח"ם אבל בעובדי כוכבים המלבד נפש אחת מהם אינו המלבד עולם מלא [כך המלבד נפש אחת] וכן המקיים נפש אחת מהם כו' [דעובדי כוכבים לפנים לא היו מועילים לעולם] וע"פ דרך זה יש לפרש דקאמר שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך מאביך וכוא מעורב בגמ' מפני שמשמעות שלא יהיו מתגרות זו בזו. ותמרו עוד שלא יאמר אדיק אינו אדיק לבינו אדיק נברא כו' ופירש"י ואין לו ע"כ להכחיק מן הבעירה כי לא הכשל בה ואנו בני רשע ואין לנו נוקקים בתשובה ולהבחיק כי לא יוציל כפירש"י לקמן וסוא לפי שבטע ומזג שולד בדומה על הרוב כמולידיו אם כאביו אם כאמו ואינו היה אדם נברא זכר ונקבה כאחר שנברלים הין אומרים כן שלא בני אדיק בטבע ומזג חבר ואנו בני רשע בטבע הנקבה לו בהיפך ובין אדיק ובין הרשע מוכרח על מעשיו לפי טבע מולידיו וע"כ נברא יחידי שלא שנקבה ממזג ובכבע חבר נברלת בתחלת סלילה ולא"כ על בהיפך אין מעשה אדם שמתחה לעוב ולבע אנו בטבע סלילה רק בבחירתו של כל אדם נעשה אדיק ורשע ועל דרך זה נמי אמר בגמ' שלא יהיו אחאשות מתגרות כו' דהיינו לעבר שאבא גדול מאביך ולפי מבנו ומזגו הוא מוכן יותר למעלה מאחר דאינו בן שהרי מטבע אחד נברא כולם מאדם יחידי שאינו הנקבה ממזג וטבע חבר [נברלת] בתחלת סלילה. ועל דרך זה אמר שלא יהיו המינין אומרים הרבה רשויות כו' גם זה ע"ד שאמרנו דאינו נברא אדם כי רשויות שהלי ברא הזכר והנבי ברא הנקבה וע"כ נברא יחידי דמות דיוקנו אדם של מעלה כיחודו של עולם כ"ש לעיל. ואמר ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם נוטבע מי'. יבואר לקמן בגמ': **ושמא** תאמרו מה אנו לעבוד בדמו כו'.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מחדש הגאון החסיד האמיתי המפורסם בדורו כק"ש מהור"ר **אלעזר** זלה"ה שהיה אב"ד בק"ק בראד ובק"ק אמשטרדם.

מסכת בבא בתרא

פרק ב מ"ג במשנה אבל אינו יכול לנחות בידו ולומר אינו יכול לישן מקול הפטיש וכו' כ' התוי"ט כ' המגיד וכו' שהקשה להרמב"ם מה טעם אין טענתו טענה נקול הפטיש והלא יותר מונע השינה מקול הנכנסין ויוצאין יש"ש מ"ש בזה ולע"ד נק"מ. דבשלמא הנכנסין ויוצאין שבאין לקנות ולדבר זה לרבו הוא לעשות בשוק ביום שהוא שעת מקח וממכר לכך מוחה בידו בלילה וכדקתני בהדיא יוצא ומוכר בתוך השוק אבל שביית המלאכה שאין מלרך לעשות בשוק ביום דרוב פעמים אינו לפי כבודו ומכ"ש בלילה שאינו יכול לישב בשוק לכך מותר לו לעשות מלאכתו בביתו בלילה וביום יוצא לשוק למכור וזה פשוט: מ"ד במשנה לא יסמוך. כתב התוי"ט וכתב המרדכי שיש לעמוד לעיר חדשה מקרי ששיש שנה מתלויות דפ"ב דכתובות וכתב עליו ולפירושו אני תמה דאי מסתם היה לו לפרש שאין אדם זוכרה כדעת ר"י דכל ר"מ ור"י הלכה כר"י נראה מדבריו שהבין מדברי המרדכי שפוסק כר"מ ולזה משיג עליו שהרי אין הלכה כר"מ ובזה אני תמה על דבריו שהרי המרדכי פוסק בהדיא דלא כר"מ דלר"מ ששיש שנה היא ישנה והוא כתב לעיר חדשה מקרי ששיש שנה הרי דלא כר"מ. אי קושייתו שלא היה לו להזכיר כלל שיעורא דר"מ רק שיעורא דר"י א"כ איפכא היה לו להקשות דהוי ליה לפרש כ"ז שבא"א זוכרה מקרי חדשה דהרי המרדכי קאי על עיר הדשה:

פרק ד מ"ז אפילו היו בה בהמה ועבדים הרי כולן מכורין וכתב התוי"ט בשם הר"י דכיון דיצא מכל העיר לגבת לעיר אחרת הוצאות המעלטלין הוי מרובה משבח. קצת קשה לעשה זה א"כ מאי אפילו בהמה ועבדים הא בבהמה ועבדים אין כאן הוצאה מרובה להוציאן לעיר אחרת כמו במעלטלין אחרים וצ"ע:

פרק ה מ"ג במשנה הסייח. מדייק התוי"ט אמאי בחמור קרי הכא בשם עצמו סייח ואלו בפרה לא קרי ליה עגל רק תני בשם בהמה ועיין מה שתירץ בזה הגם שתירוצו הוא נכון ליישב הלשון מ"מ קשה מאי נ"מ מזה לענין דינא. ולענ"ד דתנא אתי לאשמועינן דינא ורבותא בין בריחא ובין בסיפא בריחא אע"פ שהסייח אינו יונק מאמו ולכך נקרא שם בפ"ע לומר שאינו כרוך אחרי אמו ליונק ממנה אפ"ה מכור עם אמו ובסיפא רבותא אע"פ שעדיין יונק מאמו ונקרא בנה שכרוך אחריה ליונק ממנה אפ"ה אינו מכור עם אמו וזה פשוט: מ"ח הרכינה ומילה הרי הוא של מוכר. ותמהו הפוס' אמאי הוי של תרומה וכו' וכתב התוי"ט ובעיני לא עמדתי על דעתם וכו' ואני כעני לאיל בתר לקוטי ואינו מבין את דבריו דתירוץ הראשון דמיירי בתרומה שביד כהן ז"ל דא"כ מאי קמ"ל ותירוץ השני אינו מבין כלל דהא הרכינה ומילה של מלה הראשונה נשארה בכל החמשים מדות שמדד אח"כ וא"כ שפיר תמהו בעל התו' אמאי יהיה הרכינה ומילה של המלה האחרונה תרומה ודוק:

פרק ו מ"ח ופותח לתוכה שמונה טוכין יש ליתן טעם פשוט דשבעה מתים אמורים בתורה שבכן משמע להם וכל אדם מחויב להתאבל עליהם והם אביו ואמו ובנו ובתו ואחיו ואחותו ואשתו והוא בעצמו הרי ח' שבולם יקברו במערה אחת:

פרק י מ"ג במשנה ובלבד. מסיים התוי"ט יכול לפטור עצמו מאיזה יוסף בן שמעון שירצה. ריסטא **לוים** א דלקמן מ"ז בד"ה נמצא דמיירי בלוה בשני יוסף בן שמעון נוטים בו נקט כאן אבל כאן דמיירי בשני יוסף בן שמעון סתם הלוים שבבעל הוא הלוה מן האשה. כתובתה א"כ היה לו לכתוב יכול לפטור עצמו איזה יוסף בן שמעון שהשובר אצלו:

מסכת סנהדרין

פרק א מ"ב כתב התוי"ט בד"ה בלשה וכו' עשה שהעמידו בעיבור שנה שלשה וחמשה המתישבים בזה ואני הקטן אוסיף על דבריהם שמצאתי רמז כזה להמשיך עבור השנה לברכת הכנים שיש בברכה י"ג יודי"ן כנגד שלשה עשר מדות הרחמים וכדי לעורר י"ג מדות הרחמים לכל י"ג חדשי השנה ויש עוד דברים בנו ואין להאריך כאן. עוד מצאתי רמז יותר כזה בברכת ישא ה' פניו אליך ויש עם ד' אותיות בגימטריא חדש וב' חיות פניו אליך בגימטריא בחדר ויש עם ד' אותיות בגימטריא שני נמצא מרומז כאן מפורש בחדש אדר שני: מ"ג והקרקעות תשבע וכהן. וכתב הרע"ב דקאי על הערכין אם אין לו מעלטלין ובא ליתן קרקע וכו' כתב התוי"ט ובפ"ד דמגילה מפרש הרע"ב וכו'. ונלע"ד הא דמשני הרע"ב פירושו הכא משום דמירבא דמתני' קשיתי' דקתני הקדשות תחלה ואח"כ הערכין ובתורה כתוב ערכין תחלה ואח"כ הקדשות כדכתיב בפ' בחוקתי אלא להסמיך הקרקעות לערכין לומר שיש חילוק בין נותן עבור ערכו או ערך אחרים מעלטלים לקרקע ובאמת אני תמה בדברי הרע"ב למה כתב באומר ערך עלוני עלי וכן בדמי עלוני עלי ולא כתב באומר ערכי עלי או דמי עלי דנ"כ דינא הכי ונ"מ, ויש לדקדק בלשון התנא דקאמר תשבע וכהן ולא קאמר עשרה ואחד מהן כהן לא"כ הוי ב"ד בקול ויצריך להוסיף שד אחד לכך קאמר תשבע וכהן להורות שעיקר השומא היתה עפ"י תשבע כי היכי דלא ליהוי ב"ד שקיל כגלע"ד: מ"ה במשנה אין דיין לא את השבע ופירש הרע"ב רובן של שבע שעבדו ע"כ וכו'. תמה אני בגמרא משמע בהדי' דמסקנא דדוקא בכל השבע הודה מיירי מתני' אבל בשהודה רובה של שבע דוקא אם המה בעיר אחת יש להם דין עיר הנדחת ל' יומן אבל אם המה מפוזרין בסרבה עיירות אין מידונין בסנהדרין של שבעים ואחד רק כיחידים דמי ומילוטים בסנהדרין קטנה אבל כל השבע שהודה אף אם המה בהרבה עיירות מ"מ מידונין בסנהדרין של ע"א וזה מדייק הגמ' ואי אתה מוצא כל השבע טוב לעשריך וכן הרמב"ם בפירושו כ' דין שבע הוא שיודה טוב משמע בהדיא דטוב דוקא ולא רובו ודוק בגמרא ותשבח כדברי ונם דברי התוי"ט לקמן בד"ה ואין שוטין עיר הנדחת שכתב ואפי' הכי אינצריך נעיל למעוטי שבע וכו' לא דק בזה דמיירי כשהן מפוזרין בסרבה עיירות דאינם מידונין כעיר הנדחת רק כיחידים ונסקילה ואפ"ה אתי קרא לאורויי שהמה מידונין בב"ד של ע"א מאחר שהמה רובו של שבע כהר"ב ולדידי מיירי דוקא בשבע טוב ודוק: שוב עייתתי בדברי הרמב"ם בפ"ד מהל' ע"ז הלכה ב' שכ' ויהי' המודחין ממאה ועד רובו של שבע אבל אם הודחו רובו של שבע דינן אותם כיחידים וכו'. וכתב הכ"מ פלוגתא דר' ישמעאל ור' יונתן ופסק כר' יונתן וכו'. ואני הקטן אינו מבין דבריהם דהא מוכח בגמרא בהדיא לר' יונתן דעד בכלל ורובו של שבע יש לו דין עיר הנדחת דהא איתא בגמ' ואפילו ר' יונתן לא קאמר אלא רובו אבל כולו לא משמע בהדיא דרובו יש לו דין עיר הנדחת ודוחק לומר דס"ל לרבינו הרמב"ם ומרן הכ"מ דגמ' לא קאמר כן אלא לרוחא דמילתא אבל נקוטא דמילתא עד ולא עד בכלל ורובם של שבע דינם כיחידים מי דוחקו להוציא דברי הש"ס מפשטן וצ"ע רב: שם במשנה ולא את נביא השקר כו'. כתב התוי"ט פירוש עליהן הוא דהוה בע"א אבל מיתתו בב"ג הוא ט"ס וצריך להיות המרצתו הוא דהוי בע"א אבל דינו בב"ג דהא באמת מיתתו היא בע"א כלכתב בסמוך וכן הוא לקמן בפ' בתרא:

פרק ב מ"ב במשנה לא דן. כתב התוי"ט וא"ת והא אמרי' ספ"ד דשבועות שאינו מעיד לפי שאינו רשאי לעמוד וכו' וא"כ לא יהיו מידונין מה"ע וכו' דבריו מגומגמין כאן ואינם מובנים לי כלל דהא מביא לקמן בסמוך בד"ה לא מעיד דבמלבי ב"ד לכ"ע מעידים עליהם אף דהם אין מעידים וא"כ דמעידין עליהם ולכך דינן אותן וגם המה ידונו אחרים דקטוב עצמך הוא וכו' וצ"ע: מ"ד במשנה ומוצא למלחמת הרשות. כתב התוי"ט אבל מלשון הרמב"ם אפשר לפרש למתניתין לא בעיא למלך במלחמות הרשות וכו' בהגם בא לחלוק עליו את הטוין דולאי זה אינו עולה על הלשון שיהיה העם רשאים לצאת למלחמה בלי רשות המלך וגם לשון הרמב"ם משמע בהדי' כן כשהמלך היה רוצה להוציא העם למלחמת הרשות היו צריכין ליטול רשות גם מסנהדרין של ע"א אבל המלך הוא עיקר וזה פשוט. וכן מלינו בד"ה שמתחלה היה הוא מוהן לכם רשות לכו ופשטו ידיכם כו' ואח"כ היו ממלכין בסנהדרין וגדולה מזו פירש"י פ' קמא דברכות הא דהיו ממלכין בסנהדרין כדי שיתפללו עליהן ופירש שם הכותב בע"י וזה דבריו לא שהיו צריכין להמלך אם ילכו לא אחר דברי המלך כלום רק נטלו רשות מהם כדי שיתפללו עליהם שיצליחו:

פרק ג מ"ב במשנה דור לי. כתב התוי"ט ומ"ש הרע"ב דאנ"ל במחול לך כתב הרא"ש ז"ל דלאו דוקא וכו' לא דק דהא הרע"ב קאי כדור לי ועדיין לא נדר וא"כ מיירי במחול לך ממש ודברי הרא"ש קאי אריש"ה ובלאחר גמ"ד וה"כ כאן היינו שכבר נדר אבל הרע"ב מיירי בהדיא דעדיין לא נדר וא"כ לשונו בדיוק: מ"ו בסד"ה יוסיפו. כתב התוי"ט אבל בכאן מפרש הרע"ב ג"כ כמאן דליתא ובדיני ממונות קיימינן גם כאן לא דק דהא הרע"ב מיירי בתחלה כשאומר אינו יודע הוי כמי שלא יצא אבל אם אומר אח"כ דעתו הוי כמאן דליתא בדיני ממונות ומצטרפין דעתו וזה פשוט: מ"ו במשנה הגדול שבדיינים וכו' כתב התוי"ט לחלוק לו כבוד וכו' וכן משמע בגמ' סוף פ' הי' בודקין ותמיהני שלא הביא את הגמ':

פרק ד מ"א ד"ה אד"מ. כתב התוי"ט ולשון הרע"ב שאין מעריכין מופתא מפי' הרמב"ם אבל בגמ' ד"מ לא בעינן דרישה וחקירה ופשוט שאין כאן שום פלוגתא דהא הרע"ב מסיים ודרישה וחקירה היא השאלה בעינן בעצמו כגון כמה הלוהו ומתי הלוהו זה כ"ע מודים לצריך לשאלינהו וגם באיזה מקום הלוהו וכמבואר בש"ס ופוסקים בשה"מ סי' מ"ב: שם מ"ב במשנה הטומאות והטהרות וכו' כתב התוי"ט ויש לחתנה אמאי לא תני נמי האסור והמותר וכו' ואפשר שהוא בכלל הטומאה והטהרה כדאי' בפסוק להבדיל בין הטמא ובין הטהור ופירושו בין אסורה לך לנותרת כדאיתא בטוי"ד סי' ע"ט ובפירש"י בחומש:

פרק ה מ"ג במשנה א' אומר בשנים בחדש. הביא התוי"ט לי' הרמב"ם עד א' אומר ברביעי בשבת בשנים לחודש וכו' לא דק בלישנא דודאי אמר בתחלה בשנים לחדש ואח"כ ברביעי בשבת כמשמעות המשנה דלעיל בכמה בחדש ואח"כ בא"ז יום מימי שבת וכן מבואר בתוס' בד"ה אז יודע בעיבורו של חדש:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פריקה דמה טעינה דליכא לער ב"ח וליכא חסרון כיס חייב קל וחומר פריקה דלית בה לער ב"ח וח"כ אלא פריקה בחנם ומשינה בשכר ע"כ. וא"ל הא בשניהם כתיב עמו לגמד דאם הכע"ה ושב לו ואמר הואיל ועליך המצוה פרוק לבדך תלמוד לומר עמו ונפ"ז אי לא הוי כתיב פריקה הוה אמינא דווקא טעינה דליכא לער בעל חייב הוא דפטור לבדו אבל בפריקה חייב אף לבדו לכן כתיב גבי פריקה עוד תעזוב עמו לאמשמעינן דאף בפריקה פטור לבדו וא"כ אי לא כתיב עמו אבל טעינה ה"מ אחר שהוא מפריקה מ"ו דטעינה הוא בשכר וא"כ אי לא כתיב עמו אבל טעינה ה"מ אחר שהוא בשכר חייב אף לבדו לזה כתיב עמו וק"ל:

פרק ג מ"א בהמה או כלים בתו"מ ד"ה בהמה כו' ובגמרא אינטריכא ליה דאי תני בהמה משום דנפיש טרחייהו ואי תני כלים משום דהוא דבר מועט רק כפילא ע"כ. ולא מצי למעבד לריכתא דאי לא תני בהמה ה"א בבהמה דנפיש טרחייהו אף בשבע ולא שילם ומצא הנגב הוא לשומר דא"כ לא לתני בהמה ותהיה קשה ל"ל הסיפא דנשבע השומר הוא לבעל הבית דגדע מרישא מדתני שילם כו' ש"מ דנשבע לבעל הבית אלא ע"כ דתני הסיפא נשבע משום דיכא דנפיש טרחייהו כמו בהמה אפ"ה נשבע הוא לבעל הבית וא"כ בהמה מיותר ולזה הוכרח לומר להיפך דה"א משום שיש בו ד' וה'. וא"ת נפי אמת דליכא לריכותא מצי הלדים ל"ל הסיפא דגדע מרישא כנ"ל. וי"ל דאי לא תני נשבע ה"א דאבל בהמה דנפיש טרחייהו ה"כ נשבע לשומר והא דתני שילם הוא משום כלים לזה תני נשבע משום בהמה דנשבע לבעל הבית אף בבהמה וק"ל:

פרק ד מ"ג האונאה ארבעה בסף מעשרים וארבעה בכסף לסלע שתות למקח עד מתי בו' בתוי"ט ד"ה שתות וכו' פי' הר"ב אם היה המקח בדמי סלע בו' והוא מרס"י כו' וז"ל רש"י בגמרא על פלוגתא דרב ושמואל דרב אמר שתות מקח שניהו ושמואל אמר שתות משות נמי שניהו וז"ל רש"י ז"ל ד"ה שתות מקח שניהו דווקא קתני מתניתין שתות למקח כו' וזה דין אונאה שתות להיות המקח קיים ואין מ' יכול לחזור אלא מחזיר אונאה אבל אם פחות משתות מחילה היא ואין מחזיר לו כלום ואם יותר על שתות שניהם הוזרין כו'. ק"ק למה לא פירש"י זה במתני' דקתני אונאה שתות ה"ל לפרש דין אונאה וי"ל דבמשנה י"ל מכ"ל שיש שלשה חלוקים באונאה פחות משתות ושתות ויתר משתות דלמא ליכא אלא אונאה שתות כדקתני במתניתין והדיוק הוא ליתר משתות ביטול מקח אבל פחות נם כן אונאה. ואם תאמר ליתי פחות אונאה וק"ו שתות י"ל דה"א שתות יהא ביטול מקח וכן להיפך דלמא הדיוק לפחות משתות אונאה אבל יתר משתות אונאה כמו שתות והא דלא תני יתר אונאה דה"א דשתות יהא מחילה כמו פחות. אבל בגמ' דמפרש פלוגתייהו בהמשא בשיתא לרב הוא ביטול מקח אם כן מוכח דיש ביטל מקח וכן בשבעה בשיתא לרב מחילה אם כן מוכח דיש בפחות מחילה אם כן מוכח כל הסלשה בנות לכן פרש"י כאן וק"ל: שם עד מתי מותר להחזיר כתב הר"ב והמוכר לעולם חוזר והוא מגמרא וז"ל אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר נימא מסייע לי' חזרו לדברי הכמים אא"כ מוכר לעולם חוזר מ"ה חזרו אא"ל מוכר נמי כלוקח דמי מאי נפקא לה מינה כי היכי דעבדי ליה רבנן תקנתא לוקח ה"נ עבדי למוכר תנרי לוד לא שכיח דטעו ע"כ. וליכא למידק דהשתא קשה אמאי שמחו מעיקרא כיון שגם הם נתאנין וכן הקשה בת"ח וש"ם דמהרץ דהשתא סובר כרבא קנה ומחזיר אונאה וא"כ פחות מכלום לר"ש כמו שתות לרבנן וקנה ומחזיר אונאה והם חפצים בזה ע"ש. אבל קשה עליו דמסייע ממתניתין ומתניתין לי"ל דרבא רק ידו על עליונה בשתות עצמו. ול"ל דשמחו בר"ש בשתות עצמו דהוי מחילה כנ"ל וא"כ אכתי קשה דלמא יתאנו הם שתות והוי ג' מחילה וכ"ל דהמסייע סובר השתא כמו שברור לעיל בגמרא דפחות משתות לרבנן קנה ומחזיר אונאה וכן לר"מ וא"כ א"ש דשמחו ממ"כ דאם הם יאנו אחרים א"כ קנה ומחזיר אונאה עד פלגים ולרבנן חוזר והם חפצים בקנין אף שיחזירו האונאה ומכ"ש דאם יאנה הלוקח אותם פחות דשמחו דקנה המקח ואף הלוקח יחזיר להם האונאה וזהו: מ"ד אחד הלוקח ואחד המוכר יש להם אונאה בתוי"ט ד"ה אחד וכו' דת"ל וכי תמכרו ממכר וגו' אל תונו וגו' אין לי אלא שתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין ת"ל אל תקנו וגו' ולריכא כו'. קשה קשה מה דלא אמר הלריכותא על המתניתין דתני מוכר ולוקח. וי"ל דמתניתין קאי אדלעיל האונאה שתות כו' ותני לדיוקא דווקא שתות הוי אונאה אבל פחות ויתר הוי מחילה וביטול מקח וע"ז א' המוכר א' הלוקח. וא"כ י"ל דהאי דמקשה ולריכי ידע לא א' דאי הוי תני מוכר משום דקי"ל בנוי אבל לוקח לא רק דהוי קשה ליה להיפך ליתי לוקח והוי ק"ו מוכר וא"כ על המתניתין לא יכול להקשות להיפך ליתי לוקח וכ"כ מוכר דה"א במוכר שקי"ל בנוה יהא אונאה אף בפחות משתות לכי תני שתיהן וכן איכא משא"כ בתורה דאמר שתם אל תונו מוכרח לומר שפיר ולריכא לשני הלדים וק"ל: מ"ז והשענה ובו' כתב הרע"ב והשענה ב' כסף וכ' ויכפור פרוסה. והא דלא הביב עוד פרוסה בשיה דהייבו הכפירה צריך שתהי' פרוסה די"ל שזה בכלל גזל כמ"ש בגמרא על יביבת הדיינים שאין יושבים על פחות מפרוסה הוי בכלל גזל ה"כ הכפירה הוי בכלל גזל כנ"ל ואף בדחוק ובספרי שתברתי על רש"י מחומש הארכתי:

פרק ה מ"ט עד שיבא בני כו' כתב הרע"ב ואפילו אין לו אלא שלה אחת לוה עליו כמה כורין ע"כ. ונמוי"ל סי' קס"ב דאם אין לוה כלל מוכהו המלוה בתוך שלהו ולווקה שיודיע הלוה אבל אלא בפניו ובלא דעתו אין יכול לזכות לו ובש"ז הקשה מ"ש מפרוזבל דמוכה המלוה קרקע לוה ומהני אף שלא בפניו כמ"ש בה"מ שמן ס"ז והניח בנ"ע. ולי נראה דשאני הכא גבי שאה בשאה חוב הוא לוה שיכנס

בבא בתרא

פרק א מ"א השותפים שרצו לעשות מחיצה בחצר בונים כו' כתב הרע"ב בהגר שאין בה דין הלוקח כו' והוא מגמרא וז"ל מאי מחילה גודא ומעמא דרבו הא לא רבו אין מחייבין אותו לגמרא היזק ראיה לאו שמי' היזק ואימא מחילה פלוגתא כו' לאוקמי מיבע"ל ופריך אלא מאי גודא בונין את הכותל בונין אותו מיבע"ל ומאני אי תנא אותו ה"א במסיפס בעלמא קמ"ל כותל ע"כ. ברש"י ד"ה ה"א במסיפס בעלמא מיירי מתני' דאיתו נמי מחילה איקרי ורבו דקתני אחלוקה קאי וכשאין בה דין הלוקה קמ"ל כותל ורבו דקתני משום כותל דאי לא רבו פלני ליה במסיפס עכ"ל רש"י. ווו תמוה כאשר שניהו אתו' בד"ה ה"א במסיפס כו' שהקשו לרש"י דפירש דרבו דקתני אחלוקה קאי והימא הא אסיק דמחילה היינו גודא דאי פלוגתא לאוקמי מיבע"ל ע"כ דברי התוספות. ומו איכא למידק דמה בכך לייתני אותו ויהא קאי אמסיפס ויהא נמי מוכח דהיזק דאי לאו שמי' היזק. ולולא דברי רש"י כ"ל דה"פ דאי לא תני אותו ה"א דרבו קאי אמחילה דהיינו של מסיפס כמ"ש התוס' בד"ה הכ"ל ואם כן אתי שפיר שרבו לעשות מחילה דהיינו גודא של מסיפס ומה שהקשו התוספות דבלא רבו נמי בונים מסיפס בע"כ יש לומר דאמתני' נקט לדיוקא טעמא דרבו לעשות מחילה של מסיפס ומתלו זה לזה היזק דאי' הא אם לא רבו שניהם במסיפס כופין לעשות מחילה ממש ותיקן מיני' דהיזק דאי' שמי' היזק כך הוי אמינא אי הי' תנא אותו. לכך קתני כותל דמשמע אבנים וא"כ איכא למימר דרבו קאי אמסיפס א"כ למה כופין לעשות כותל אבני' כיון שהתרבו במסיפס ואיכא למימר דרבו קאי אחלוקה דא"כ לאתא מיבע"ל אלא דקאי אגודא וא"כ תידוק מיני' דהיזק דאי' לאו שמי' היזק. ולולא דברי רש"י כ"ל דה"פ דאי לא תני אותו ה"א דרבו קאי אמחילה דהיינו גודא של מסיפס ומה שהקשו התוספות דבלא רבו נמי בונים מסיפס בע"כ יש לומר דהמתני' נקט לדיוקא טעמא דרבו לעשות מחילה של מסיפס ומתלו זה לזה היזק דאי' הא אם לא רבו שניהם במסיפס כופין לעשות מחילה ממש ותיקן מיני' דהיזק דאי' שמי' היזק כך הוי אמינא אי הי' תנא אותו. לכך קתני כותל דמשמע אבנים וא"כ איכא למימר דרבו קאי אמחילה דא"כ למה כופין לעשות כותל אבני' כיון שהתרבו במסיפס ואיכא למימר דרבו קאי אחלוקה דא"כ לאתא מיבע"ל אלא דקאי אגודא וא"כ תידוק מיני' דהי

פטור וי"ל הדיוק הא אם היקף הניקף מ' מאלו הג' חייב אף שלא נדר עדיין רביעית כמ"ש. אבל בלישנא אחרינא קשה ליתני נ'. ויש לומר דלישנא אחרינא קאי אליבא דמ"ד דמי קנים בזול אם כן תני בר"י נדר ד' רבועות דאם"ה אינו משלם רק דמי קנים בזול ולי לא היה אומר רק נדר הג' ה"א דווקא בזה מותן דמי קנים בזול אבל הנדר הרביעי מותן כפי מה שנדר מאחר שאינה תרתי גילוי דעת ותהני ליה לכן תני נדר הרביעי ודו"ק: שם. מגלגלין עליו את הכל. כתב הרע"ב מתניתין ירושלמי כפי מה שנדר והיינו דאיכא בין ת"ק לר' יוסי ר"ל דלת"ק אינו משלם רק דמי קנים בזול ולר"י כמו שנדר. וסיים הרע"ב ז"ל וא"ל לומר אם היקף נדר את הרביעית משמע דגם בנדר המקוף משלם כפי מה שנדר וקשה לימא ליה היקף אגב בנסירה כל דהו סני לי. ולכן נראה דזה מ"ב דלת"ק אף אם נדר המקוף (ובכ) היקף אינו נותן לו רק דמי קנים בזול ור"י סבר אם עמד היקף אז משלם כפי מה שנדר ובמקוף מודה שאין משלם לו רק דמי קנים בזול. ומ"ש בגמרא בר"י ל"ש היקף ול"ש מקוף ול"ש נדרים בהקף משלם כפי מה שנדר ובמקוף כפי דמי קנים בזול אז איכ"ל דלא גרסינן לא שנת מקוף מי כן ל"ל לישנא אחרינא בגמרא מקוף והיקף איכא ביניהו דר"י סבר אם נדר מקוף לא יהיב ליה מידי ל"ל דלא גרסינן מקוף וק"ל: מ"ד עד שיביא ראיה כרש"י והר"ב ז"ל שתבע ולא נתן לו. בהרא"ש הקשי' מה לי בזה שתבעו ולא נתן לו דלמא סרע לו אחר כך ולמה אינו נאמן לומר שוב פרעתי ותירץ דמיירי שלא זזה ידו כו' ועיין בתוספת יום טוב. ולי נראה דגם כוונת רש"י כן דסובר דאם אומר פרעתי אחר כך נאמן אבל בזה בשעון שנתן מתחלה חלקו קודם שנגנב שגם בזה נאמן כיון דסדין גלוי לכל שמחויב לעשות כותל משום היזק רמי' בזה אמר עד שיביא עדים שתבעו ולא נתן לו אחר הנגנב או שאמר אינו רוצה ליתן לו שאמר אני אתן לזמן אחר אז אינו נאמן לומר שנתן חלקו מתחלה רק פרעתי נאמן. ובזה מדויק בגמרא שאמר בחזקת שנתן ולא אמר בחזקת ספרע אלא וודאי פרעתי נאמן לומר לא שתבעו בעדים ולא נתן לו בלותו הפעם יש לומר שפרע אח"כ ולפ"ז מדויק ברש"י שכתב ומספק זה גלוי לכל שלא היה בזה משלו אלא היה לוטק עליו בבית דין ולא כתב בודאי זה פרע כיון שמספק זה גלוי לכל כמ"ש בסמוך בסיפא אלא דכאן לא מיירי בפרשון רק בנתן מתחלה משא"כ בסמוך מיירי בפרשון דודאי מתחלה לא נתן לו רק בסוף כשסמך לו כותל אחר כתב רש"י הטעם ושל שחייבוהו בית דין אינו עשוי ליתן ותלי הדבר בפורע ולא בשובע ופשוט הוא. והא דמביא הרא"ש ראיה דרש"י סובר כן בפ"ק דבבא מציעא יש לומר דהתם ג"כ מיירי שתבעו ע"פ ב"ד בעדים דהיינו שהיה לו כסף ב"ד וסרב כנגדם וכמ"ש הרא"ש בעצמו אבל בעדים לבד נאמן לומר פרעתי וק"ל:

פרק ב מ"א. אא"כ הרחיק מכותל חבירו ג' טפחים כתב הרע"ב מכותל בורו קאמר כו' בתוי"ט ד"ה מכותל וכו' והא דלא קאמר בפירוש אא"כ הרחיק מבורו אשה שפחים לאשמועי' דכותל בור סתם אלמה טפחים ופקא מינה למקח וממכר גמרא עכ"ל. והא דלא אמר נ"מ להרחקת בורות דאכתי לא שמעי' לנו אלא מהא מתני' דיש לומר דא"כ ליתני לא יחפור אדם סמוך לשדה חבירו אא"כ הרחיק משדה חבירו ג' טפחים והטעם משום דכותל בורו ג' טפחים ולמה אשמועינן דגם כותל חבירו ג' טפחים אלא למקח וממכר אך אין זה אלא לרבא דאמר אינו סומך אבל לאביי דאמר סומך ליכא למימר כבי ואם כן צריך למתני סמוך לבורו והמ"ל נפקא' לדין המשנה וק"ל: מ"ו. ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך ואף על גב דאמר ר' חנינא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב הכא מיירי דליכא שובך אחר ביונים רבים ואם תאמר ניזל אחר רוב עונש מוקי בגמרא דמיירי בשבול של כרמי' שאין דרך עוברי דרכים לשם ולפי המסקנא הסיפא מיירי במדלה וגם כאן מיירי במדלה ועיין בתי"ט: מ"ז. מרחיקין את האילן מן העיר ב"ה אמה כתב הרע"ב לפי שנוי הוא לעיר כשיש מרחב פנוי לפני' דווקא ופריך עני' בגמרא ותיפוק ליה דאין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה ע"ש. קשה דלמה מקשה על טעם זה ושם לומר דבמתני' ה"א הטעם שיש איזה ניזק לעיר מן האילנות או דליפרי אתי ומבטלה וכדאית' בגמ' דף כ"ו ומשום טעם זה פוכח במתני' דקונן אף אם האילן קדם מבא"ש ממשום גוי עיר לא היה קונן אבל עכשיו שאמר עולא הטעם משום גוי העיר ואפ"ה קונן אם כן גם בשדה ומגרש הטעם הוא משום גוי העיר גם כן קונן ופריך שפיר ותיפוק ליה וכו' וק"ל: ועוד י"ל דבלא עולא הו"א הטעם משום חיזקא ואף בחו"ל מבא"ש שדה ומגרש הוא רק בא"י. אבל עכשיו שאמר הטעם משום גוי העיר וזה ג"כ דוקא בא"י כמ"ש הפוסקים הקשה שפיר ותיפוק לי' וק"ל:

פרק ג מ"ב. הי' ביהודה והחזיק בגליל וכא דלא תני כסדר שנשנו במשנ' יהודה ועבר הירדן והגיל וה"ל למתני הי' ביהודה והחזיק בעבר הירדן וי"ל דלפי מאי דמסיק בגמ' דתני יהודה וגליל דהתם יהודה וגליל כשעת הירום דמי ופע"ג דליכא מלחמה בגמי אין שירות מצוי' ולא נשמע המחאה אבל שאר מלות בליכא הירום הוי חזקה וא"כ להכי תני יהודה וגליל דלא בהתם לא הוי חזק' וכש"כ עבר הירדן דהירדן מכסיק דלא הי חזקה ולזה תני עבר הירדן באמצע לסמוך לפניו ולאחריו יהודה והגליל ולאקושי ליה דאף מסתמא לא הוי חזקה וק"ל: שם. אינה חזקה כתב הרע"ב הטע' דכאן לא נשמ' המחאה ע"ש. והא דלא אמר הטעם דשם לא נשמע החזק' שהחזי' זה כאן די"ל דכ"מ אף אם יש להמחזיק עדים שילע מזו החזק' ולא מיהא אפ"ה לא הוי חזקה שהמחאה לא נשמע בכאן וק"ל. מ"ב י"ל דזה אינו שכיח דלא ישמע בעל השדה מהחזקה דמסתמא חוקר מי מחזיק בנכסיו אבל המחזיק אינו חוקר מי שיעשה המחאה לאמה לי' זה וק"ל. ועיין בתו' ל"ה מחאה: כתב הרשב"ם לדוקא יהודה וגליל אתם הוי כשעת הירום אבל שאר מדינות אתם לא הוי הירום וסוי חזקה ע"כ. וא"ל מנא לן דלמא הא דתני ג' ארצות בא"י לרבות' תני אף שכל א"י הוא מדינ' א' אם"ה מוחזקים לג' ארצות לענין חזקה וכש"כ שאר ארצות. די"ל דע"כ דמסתם שאר ארצות דאל"כ ליתני' במתני' רק יהודה וגליל ולא ליתני עבר הירדן דכש"כ הוא דמפסיק ירדן כיון דגם שאר ארצות הוא כש"כ אלא ודאי דמסתם שאר ארצות וה"א דמסתם גם עבר הירדן לכן תני עבר הירדן ג"כ וק"ל: שם. ביהודה והחזיק בגליל בגליל כו' והא דתני כפל ביהודה והחזיק בגליל והסיק. י"ל דהוצרך לאמוטינן דסיפא סוין דכמו אם הוא בגליל והחזיק ביהודה לא הוי חזקה משום דלא נשמע המחאה ביהודה כן להיפך ממי אם המחאה ביהודה והמחזיק בגליל לא נשמע המחאה בגליל אבל אי תנא רק מגליל ליהודה לחוד ה"א דוקא מגליל ליהודה לא נשמע לכן לא הוי חזק' אבל מיהודה לגליל נשמע המחאה הוי חזקה לכן תני תרוויהו לאמוטינן דבשניהם לא הוי חזקה. וא"ל ליתני חד בבא דמגליל לא נשמע ליהודה המחאה ולא הוי חזקה ומאי אמרת דהוי אמינא דמיהודה נשמע המחאה בגליל והוי חזקה הא אפ"ה לא הוי חזקה כיון דמגליל לא נשמע ליהודה א"כ לא נשמע החזקה וי"ל כמ"ש התוספות דחזקה נשמע בפי ממחאה וק"ל: שם. א"ר יהודה לא אמרו ג"ש אלא כדי שיהא באכפמיא כו' כתב הרע"ב הקבר ר"י דטעמא דחזקה לאו משום דעל הלת שנין מזהיר כו' עכ"ל וא"ל דר"י סובר כמי דאי טעמא וסובר דמסריחין אותו לבוז לכאן אף אם הוא משך ג' שנים צריך לבא למחות בפניו דמחאה אלא בפניו לא הוי מחאה ואפ"ה אף ביהודה וגליל הוי' חזקה אף שהוא הירום מ"מ יכול לבוא בעצמו לכאן וסבר כאביי בדף כ"ט דאמר אלא מעתה מחאה אלא בפניו לא הוי מחאה דא"ל אי מחית כו'. והתו' שכתבו שם בד"ה אלא מעת' דמיירי בעיר ג' אבל בב' עיירות לא אמרינן לי' שיבוא לכאן היינו אביי' דת"ק אבל אביי' דר"י צריך לבוא לכאן. וכן מל"ל דלר"י הוי בפניו לאלתר חזקה. דז"א דלפ"ז לא הי' לו לומר אלא ר"י אומר צריך שיב' בעצמו לכאן ולמה אמרו לא אמרו אלא דבלא על הטעם נ"כ וק"ל: מ"ג. והשותפים פי' הרע"ב אבל יש דין חלוק כו' ק"ק דזהו נאמר בגמרא אליבא דשמואל ושמואל לא גרס במתניתין והשותפים מטעם מאחר דלא פסיקא לי' דיש שותף שיש לו חזקה דהיינו בית בו דין חלוקה ולא תני השותפין וא"כ האיך כתב זה הרע"ב בגרסת שותפין ודווקא אליבא אבוה דשמואל ולזי גרסינן שותפין מאחר שכל שותף אין לו חזקה אבל לשמואל דל"ל מכח הרומי' דעלי' דיש לחלק בין שותפים ולא פסיקא לי' לכן לא תני שותפים ואע"ג דגם נבי אריסין הוא חלוק בין אריסי בתי אבות כמ"ש הרע"ב והוא בגמרא וכן הקשו התו' ותירצו שתם ויש לחלק. ולפרש דבריהן נ"ל דכוונתן דבשלמא באריס מהן השברא דיש לחלק כמ"ש בגמ' עד האידנא פליגי והשתא סולה לכן מכח סברא זו מוקמינן באריסי בתי אבות לכן תני במתני' שתם האריסים ומכח סברא גדא לחלק אבל בשותפים שלהו מכח סברא אנו מולקין בין שותף לשותף רק מכח רומיא דשמואל דשמואל אינו עושין חלוקה ביניהם ולא מכח סברא לכן לא תני המשנה שותפים שתם מאחר דלא פסיק' לי' והתנא לא יסמוך ארומיא דשמואל דשמואל כן נ"ל כוונתן ולפ"ז דברי הר"ב ג"ע דהאיך גורס והשותפין: מ"ו. הטריב אין לו חזקה ויש למקומו הזקה כתב הרע"ב מרזב אין לו חזקה מרוח מ' ויש לו חזקה מב' רוחות ע"ש וז"ל מוקומתא של רב יהודה אמר שמואל. קנת קשה מדוע לא כביא הרע"ב עוד תרי מוקימתות לזוקי' רבי חנינא אמרי אין לו חזקה אאם היה אריך מקצרו ויש למקומו חזקה אאם לא לעוקרו אינו עוקרו. ורבי ירמיה בר אבא מוקי אין לו חזקה אאם רולה לבנות תחתיו בונה ויש למקומו חזקה אאם לא לעוקרו אינו עוקרו. אמנם דעת הגמוקי יוסף דכל הפירוצים אמת ומר אמר חדא ומר א"ח ונפ"ז וכל הקונות מקנין להמערער שמרות מ' יכול לבנות ואם היה אריך יכול לקצרו ויכול לבנות תחתיו. אבל הרא"ש כתב דטעם פליגי אהדדי ובגמרא פריך על רבי ירמיה דאמר שאם רצה לבנות בונה תחתיו למה תני בסיפא מזהירה יש לה חזקה משמע דאסור לבנות תחתי' מאי נפקא מינה. בשלמא הך תרתי א"ש. ומשני הכא בגזחילה של בנין עסקינן דא"ל לא ניחא לי דתיתרע אשיתאי עכ"ל. ופירש רשב"ם אבל מרזב לא חשיב מותר לבנות כנגדו ואפילו הוי של בנין כו'. ואיכא למידק לג"י דסבר שלא פליגי הני אמורא אהדדי ואם כן גם ר' ירמיה סובר כרב יהודה אמר שמואל שיכול לבנות המרזב מרוח אל רוח אם כן מאי אמר המרזב אין לו חזקה ויכול לבנות תחתי' הא כיון דיכול לבנות למקום אחר א"כ האי מזיקו בזה שבונה לימא לי' שישבה לותו למקום אחר ולא יזיק לו בבניו כאן. בשלמא להרא"ש דאמר דפליגי מ"ר' ירמיה איכ"ל דסובר דאינו יכול לשנותו מרוח אל רוח א"כ הוי רבותא דאפ"ה יכול לבנות תחת המרזב אבל אי לא פליגי קשה מאי קמ"ל דמרזב מותר חבר כאן: מ"ו. לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנה בחצר השותפין פירש הרע"ב שמרבה עליהם דריסת הרגל מדיורי אותו הבית עכ"ל. קשה קשה למה לא אמר הטעם משום דקי"ל חצר לפי הפתחים מתחלקת ר"ל שנותנין ד' אמות לכל פתח ומי שיש לו שני פתחים נוטל ח' אמות ויש לחוש שישתכח הדבר אחר כך וכשבאין לחלוק אחר אז יטול ג"כ ד' אמות לזה הפתח. ויש לומר דלפ"ז אם היה פותח מאותו הבית לביתו הי' מותר לכן אמר הטעם שמרבה עליהם הדרך ואז אפילו בביתו אסור וכן כתבו התוספות בהדיא דף ס' ע"א ד"ה לקח הבית כו' ובזה ניחא למה לא כתבו התוספות זה דמטעם זה אפילו בביתו אסור וק"ל: שם. לא יפתח אדם פתח כנגד פתח כו' כתב הרע"ב דבתי' וירא לה ישראל שוכן לבביו מה ראה ראה שלא הי' פתחיהן מכוונין זה כנגד זה ובגמרא מסיים אמר רבויס שלו שתברה שכינה עליהם. ופירשו התוספות מבתי' דקרא קדרים לכתיב ותהי עליו רוח אלהים

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אלהים. דברי ההוספות לכאורה אין להם שחר והגאון המפרשים מוהר"ר נפתלי הירץ אבכמי אב"ד דק"ק לובוב תירץ דקדי' להו הא בלעם בירך כל ישראל בשביל שראה שעשו מעוה זו שלא היו מכוונין שתחילה ואחיך ידע בלעם דכל ישראל כוונתם היה לזה דסלא בשלמא הכי עשה מעוה כשבבר ראם פתח האהל הראשון עומד היה מתפיין שלא להעמיד אגדו פתחו משא"כ הראשונים שהעמידו אהליהם לא עשו מעוה וש"כ מלחזיון דבירך כל ישראל ש"מ דהיה ידע שמתחלה העמידו אהליהם שניהם בצד אחת ואם כן שניהם לדבר א' מתכוונו לעשות מעוה א"כ מנא ידע זה לכן שיבשו התוספות כיפא דקרא קדרים ותהי עליו רוח אלקים וק"ל: ובני שכחור הימיק כמר אליעזר בי' חי' דהשם להו מ"ל שהיה לוונהן לשם מעוה שלא יבוא הוא לרשות חבירו שלא יזיקו בחזק ראיה דלמא כוונת כל א' היה לשמור את עצמו שלא יוזק הוא מרמיית חבירו וא"ל דבלעם ידע זה ברוח הקודש. דכל אחד ואחד לשם מעוה עביד שלא יזיק את חבירו וקשה מ"ל. לזה כתבו התוס' מסיפא דקרא ותהי עליו רוח אלקים וק"ל: מ"ח. אין מוציאין דיזון כו' אלא בונם להתוך שלו ובוציא ובכנס ולא הוצא מינעיא הוא בגמ' כו' ר' יוחנן אמר מוציא ור"ל אמר אינו מוציא אמ"ל ר' יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא מסברא לך להוציא כ"ש לא פליגי דמוציא כי פליגי להחזיר הכותל למקומו ואיפכא אתמר ר"י אמר אינו מחזיר משום דרבי יהודה דא' ר"ו מיגר שהחזיקו בו רבים חסור לקלקלו ור"ל אמר מחזיר ה"מ היכא דליכא רווחא אבל הכא איכא רווחא ופי' רשב"ם דמוקמינן ר"י כרבי יהודה דהלכתא כוותי' וקי"ל כרבי יהודה בהך עכ"ל וא"ל דר' יעקב דאמר אסברא לך ידע דהלכתא כרבי יהודה אף היכא דליכא רווחא דאל"כ קשה הא אף ר"ל סובר כרבי יהודה רק שמחלק בין איכא רווחא לליכא רווחא ולמה אמר איפכא אתמר וק"ל:

פרק ה מ"ג. בנות צלפחד נטלו ג"ח בנחלה חלק אביהן רשב"ם וכר"ב

דקא סבר הא' תנא ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ ונפקא לן מקראי ואף על פי שיוצאי מצרים לא נכנסו לארץ אלא מתו במדבר ולא נטלו חלק בארץ מיהו לבני אהני שאם יצא ראובן ושמעון כו' עכ"ל. ואיכא למידק מנ"ל דלמא אתי' כמ"ד לאלו ולאלו נתחלקה הארץ והרשב"ם בעצמו כתב בגמרא דף קי"ז ע"ב ד"ה לאלו כו' דאתיא כשניהם ולבני תנא שתמא מתניתין כמאן דאמר ר"מ נתחלקה ולא קתני מתני' רבי יאשיה היא ע"ש. וי"ל דמאי דאמר אהי תנא סובר כו' דייק דרבי סובר כן דסתם מתני' רבי היא ורבי ע"כ סובר רק ליוצאי מצרים נתחלקה כרבי יאשיה ומה דאית' בגמרא אמר רבי אמשול לך משל כו' הוכחתי דקאי על רבי יאשיה כמ"ש בסמוך ולזה דייק ר"ש דהאי תנא אתי דמתני' הוא רבי שסובר ר"מ נתחלקה והא דכתב הר"ש בגמרא דאתי' כשניהם ר"ל שני התנאים ר' יאשיה ורשב"א שבני כמתניתין דנטלו ג' חלקים והדין לתרוויהו כמו במתניתין אבל תנא דמתניתין שהוא רבי סובר רק ליוצאי מצרים וק"ל: ומה שכתב הרשב"ם מיהו לבני אהני שאם יצא ראובן ושמעון כו' איכא למידק למה לא כתב דלבני מהני לענין בנות צלפחד במה דפתח ושומר בו. ויש לומר דעל כרחך יש עוד נפקותא ולא רק לב"ג דאל"כ קשה למ"ד לי"מ נתחלקה מה היה מרע"ה מסופק בדין ב"ג הלא מקרא מלא הוא לשמות מטות אבותם ואתי לאורויי דלי"מ נתחלקה ולפיכך תקדים ואמר ונפקא לן מקראי ר"ל כיון דנפקא לן מקראי דלי"מ נתחלקה אם כן מאי היה מבופק לכן כתב רשב"ם דיש ג"מ אחרת וה"ה דהמ"ל עוד נ"מ כמ"ש התוספות רק דהדא מיניהו נקט וזה מדויק מ"ש ונפקא לן מקראי ולכאורה מיותר הוא דהא איתי תיכף בגמרא אלא כדי לתקן מ"ש ואע"פ כו' וזה מדויק מה שכתב הרשב"ם בא"ד וכל שלשה חלקים נפקא מקראי לכאורה אין כאן מקומו דלא מיירי שהם רק בחלק אביהם ולפי הנ"ל יתכן דקאי' לה עדיין למה לי הנ"מ זו דלימא הנ"מ בנ"ש ואי משום דקשה מאי היה מרע"ה מסופק כנ"ל דלמא בזה לא היה מסופק רק דהיה מסופק אחר חלקים כגון חלק בכורה לכן כתב הרשב"ם וכל הנ"ח נפקא לן מקראי וא"כ נ"ל שהיה מסופק בכל הנ' חלקים דאל"כ ורק על ב' חלקים היה מסופק היה לו להשיב רק על ב' חלקים אלא ודאי דהיה מסופק על כולם ודו"ק: ומה שכתבו דקסבר האי תנא ל"מ נתחלקה הוא כדברי רבי יאשיה בגמרא וז"ל רבי יאשיה אומר ל"מ נתחלקה הארץ שנאמר לשמות מטות אבותם יטלו אלא מה אני מקיים לאלה תחלק הארץ במאלה לאלה להוציא את הטפלים רבי יוחנן אמר לבני הארץ נתחלקה שנא' לאלה תחלק הארץ ומה אני מקיים לשמות מטות אבותם משנה מלה זו מכל מלות שבתורה שכל המלות בחיים יורשים את המתים וכאן המתים יורשים את החיים אמר רבי משל לשני אחים שהיו בעיר א' לאחד יש לו בן אחד ולאחד יש לו שני בנים והלכו לנורן זה שיש לו בן א' נוטל חלק א' וזה שיש לו שני בנים נוטל שני הלקים ומחזירין אבל אביהם וחוזרין ואוכלין בשוה רשב"ח אומר לאלו ולאלו נתחלקה כו'. ועיין בהוספות שריב"ם מפרש שגזירת הכתוב הוא. וכרש"י בחומש פרשת פינחס משמע שחוזרין לאבי אביהם ע"ש ואיכא למידק לרבי יאשיה דלמא להכי כתיב לאלה נו' ולמד דנם לבני הארץ נתחלקה דהיינו לאחר שנטלו ראובן ושמעון שני חלקים בארץ שהיו מיוצאי מצרים וזה הגיע בביאת הארץ שלשה בנים וזה בן א' חולקין אלו הד' בנים אותן הב' חלקים לארבעה חלקים וטוענין בשוה ולא כמו עתה שטוענין לרבי יאשיה הנ' בנים חלק א' וזה הבן האחד נגד טובל כנגד כולם ואלו נתחלקה לבני הארץ נגד הי' לוקחים אלו הד' בנים ד' חלקים. משא"כ עתה לרבי יאשיה טוענים רק ב' חלקים וחולקים לד' חלקים. והשתא שפיר החיים יורשים את המתים ולא שונה מחלה זו מכל המלות כמו לרבי יוחנן בהמתים יורשים החיים דהכא

סמיים יורשין המתים. ובשלמא לפרש"י שחוזרין לאבי אביהם ואז חולקין בשוה משא"כ שני אחים מודים כל אחד לבניו ולא לבני אחיו א"ש דגם כאן אי אפשר לומר כן שהבנים מוסלין בשותפות הלק אביהם דכל אחד מודים לבנו אבל לריב"ם שמפרש גזירת הכתוב הוא שמוריתין בשותפו' אם כן ס"ג דלמא גזירת הכתוב הוא. ואו איכא למידק הלא רבי שהם במתניתין כמ"ד ליוצאי מצרים בחלקה ולמה אמר כאן מבל כו' ראי' ופירוש לדברי רבי יוחנן. וכ"ל דהא צריך להבין למה לרבי המשל הזה ומאי נ"מ בו דל"ל הטעם בהמשל דהבנים נעשו שלוחים לאבותם שעשו שותפות בזה שמה שיטלו בניהם יהיה לאלון כמ"ש הרשב"ם ואם כן בשלמא למ"ד לבני הארץ נתחלקה היו הבנים שלוחים ונטלו בשביל האבות שיחלוקו בשוה להורים אחר כך לה בשוה כמו שמביא רבי המשל לאחים שהם שעשו שותפות ושלחו בניהם שיביאו להם בשותפות ונעשו הבנים שלוחים לאבותם אבל כאן כרבי יאשיה דסובר לי"מ נתחלקה ואם יחלוקו הד' בנים בשוה ע"כ מוכרח לומר שהאבות נעשים שלוחים לבניהם להורים להם לכולם ולא כל אב מורים לבניו וזה אין לומר שהאבות יהיו שלוחים לבנים והבנים יעבו שותפות על האבות הקודמים ואפשר שהבנים עדיין לא היו בעולם וגם כדאמרינן בגמרא לא חליף ברא לאבוי' שליח נאמן לכן דרש נאמה על הפעלים ולא לבני הארץ כלל ויתא בזה שמביא רבי המשל אף לכאורה אינו מחדש בו דבר שבא לתרץ דברי ר' יאשיה דלא אמר כמו שהקשיתי כדי למעט הפלוגתא ולפי המשל מתורץ בנ"ל ויתא דרבי דסתם כרבי יאשיה והביא משל לדברי רבי יוחנן אלא שבא לתרץ דברי רבי יאשיה שגם הוא סובר כן

ודו"ק. ונסברי על רש"י הארכתי בברכת פינחס:

פרק ט מ"ז. המחלק נכסיו על פיו רבי אליעזר אומר אחד בריא וכו'

ברשב"ם ד"ה רבי אליעזר אומר כו' ואפילו מעוה מחמת מיתה אמי בעיקן כו' כדאוקמי' לעיל וד"ה שהיתה כו' כתב רשב"ם דאיכא למימר דמתני' מיירי בלא שיור ומודה רבי אליעזר במעוה מחמת מיתה לפי שאיכא מ"ד לעיל בדף קנ"א והוא רב הונא בריה דרב יהושע דמוקי בלא שיור רק שבגמרא מוקי לעיל במעוה מחמת מיתה לכן הכריע ר"ש פה וכתב אפילו במעוה מחמת מיתה והא דלא מוקי לעיל בלא שיור יש לומר דמוכח דמיירי במתנה במקלת מדאמרה והוא בשנים עשר מנה למאי ג"מ אמרה בי"ב מנה אלא בלא דאינה שווה כל כך דכשלי' לה מנכסי' ואם כן מיירי במתנה במקלת וק"ל:

מסכת סנהדרין

פרק א מ"א. דיני ממונ' בשלשה פי' הר"ב הודא' והלוואות והוא מהגמ' ופרש"י

שניהם על עסקי הממון הן הודאות שבא לדון בשידי הלוואה שמביא עדים בפניהם הודה. הלוואות שבא לדון בשידי הלוואה כו' וכי האי ליכנא מובא איכא כו' ויש מפרשים הודאות מודה במקלת והלוואות כופר בכל כו' עכ"ל ור"ל דלהכי כתב וכי האי כו' דלא תקשי דהל"ל הלוואות והודאות כסדרן דמתחלה הוא הלוואה ואחר כך הודאה ומתחת זה יש דמפרשים הודאות מקלת הפעמה כו' וז"ל דאם כן הודאות וכפירות מבע"ל כו' וק"ל: מ"ר. הרובע והנרבע שנאמר והרגת את האשה והא דתני שלא ככדר הפסוק דבקרא כתיב תהלה נרבע משום דבנרבע לא מוכח כלום רק בנרבע כתיב והרגת את האשה ואת הבהמה מקיים בהמה לאשה דיהא בכ"ג אבל נרבע לא כתיב בהד בבא רק אח"ז יעפיון נרבע מרובע ולזה מהפך במשנה. ומה שכתב הר"ר ואומר ואת הבהמה תהרגו בנרבע כתיב למדנו רובע ונרבע דבריו מנומנמי' וירא"ה דש"ם הוא וכן נ"ל למדנו מרובע' לנרבע כנ"ל וק"ל: מ"ה. ולא את הנביא השקר כתב הר"ב גמר דבר דבר מקון ממרא כו' והוא מגמרא וז"ל מנה"מ אר"י ב"ח אתיא הזדה מזקן ממרא מה ז"מ בע"א אף כ"ש בע"א והא הזדה כי כהיבא בקטלא הוא דכתיבא וקטלא בכ"ע הוא אלא אר"ל גמר דבר דבר מהמרתו ולהדר זקן ממרא ולגמור הזדה הזדה מנ"ש דבר דבר גמיר הזדה הזדה לא גמיר עכ"ל. רלא לומר דר"ל היה גמר המגין כמה ג"ש יש בתורה והג"ש דהזדה הזדה אינה מן המגין וכיוצא בזה כתבו התוספות בשבת פרק הזורק נגי מקומם זה לאפחד ע"ש וכן מצאתי בת"ח אבל ק"ק ילף ז"מ מנביא שקר שיהא קטלי' בע"א מהן נ"ש דבר דבר ומתחלה ילף דבר דבר נביא מז"מ דמה המרתה בע"א אף נביא בע"א והדר ילף ז"מ מנביא מה נביא קטלי' בע"א כו' דאין נ"ש למתלה וי"ל ודוק: מ"ו. וכמה יהא בעיר ותהא ראוי' לסנהדרין מאה ועשרים כו' כתב הר"ב מפרש בגמרא כ"ג סנהדרי קטנה ג' שורות של כ"ג כ"ג יושבים לפניהם שאם הוצרכו להוסיף על הדיינים מוסיפים מהם ועשרה בבלנים ושני סוסרים כו' ושני בעלי דינים ושני עדים ושני זוממין ושני זוממי זוממין כו' ובת"ש ושני זוממין שיתיירא העדים להעיד שקר שלא יזמו. ושני זוממי זוממין שמא יתחייב בע"ד ע"פ עדים ויסבור שנים להזימן לפיכך נדיך שנים אחרים בעיר שיתיירא אלו מהם עכ"ל. ואיכא למידק אם כן אין לדבר סוף דדלמא עדים הראשונים המה שקרים והזוממי' כשרים ויסבור הבע"ד את הזוממי זוממי' כדי להזים אח המזימים ואם כן יעמדו עוד שנים שיתיירא מהם ואין לדבר סוף ולא יעמדו רק ב' עדי' וזוממי' כדי שיהיה עדות שיכול להזימם. וי"ל דמ"ה בעי עוד כת ג' כדי שיהיה עדות שיכולין להזים את הזוממי ומאי אמרת דלמא גם הזוממי זוממין שקרים ויעמדו עוד כת ד' כדי שיהיה עדות שיכול להזים את הזוממי זוממין זה אינו דיתיירא מכת הראשונה שהעידו תהלה שיבואו להזימם נעמנו היתה ואף שהעדות זה הוא

הוא לחובתם דהתם יהיו השוממים כשרים וחוב הוא להם וא"כ היכי מצי למיסקלינהו לגוממי שממין מ"מ יכולים להעיד דסא קי"ל בפרק חזקת הבתים בב"מ בבא"ח סי' ל"ז גבי שותפים בגון זה העדות יכול להעיד חוצתו ודו"ק:

פרק ו מ"ו. נתעבל הבשר מלקטים כו'. כתב הר"ב שבבר מחבר לו עוונותיו ע"י שנרקב הגוף ע"כ. ואם תאמר הרי הנשמה קיים וי"ל דאין יכולים לדון את הנשמה בלא הגוף כדאיתא בחלק הגוף אימר הנשמה הטאה והנשמה אומרת הגוף הטא והקב"ה מרביץ היבר על הכותל ר"ל שניהם ביחד מלאכים לפרדם ודן אותם ביחד וא"כ כיון דנתעבל הבשר לא יכול לדון הנשמה ומ"ה משפטי ה' אמת נלקו יחדיו ר"ל הגוף והנשמה ביחד דאז נלקה הדין. דכל אחד ואחד בלפי נפשו' יש לו טעמה וק"ל. ומיהא מ"ש דמסכת אבות פ"ד מ"ד שתקות הגוף רמה ולכאורה אין נופל כאן לשון תקות דמי מצפה לזה ולפי הנ"ל יתכן דמאחר שאם הגוף בלה שוב הנשמה אינה נדונה וכיון דסוף כל אדם לעות ואין מי שנפטר מהדין לכן הקות הוא לו שיאבלו הרמה להגוף ויפטר מדינא קשיא וק"ל:

פרק ז מ"א. סקילה שריפה. כתב הר"ב סקילה חמורה משריפה וגמרא שכן ניתנה למנדף ולע"ז אדרבא שריפה חמורה שכן ניתנה לבת כהן שזינתה ומה הומרא שכן מחללת את אביה קסברי רבנן כו' ובא"ח סי' קכ"ב כתב הרמ"א דמי שיש לו בת שהמידה לו זינתה אין מחייבין לקדם את אביה הכהן כי אביה היא מחללת שנאמר את אביה גו' ע"ש והקשה המגן אברהם לפ"ז מאי אמר שריפה חמורה הא ע"ז נ"כ מחללת ונידון בסקילה ע"ש. וג"כ דלק"מ דבב"מ דף פ"ח ע"ב איתא אדם בתלוש מנ"ל ק"ו משור ומה שור באינו אוכל במחובר אוכל בתלוש אדם שאוכל במחובר כו' ופרש"י ד"ה שאינו אוכל במחובר כלומר דלא אשכחן בהדיא ר"ל דלא תקשה קושית התוספות שם דהא בסוגיא דרש דשור אוכל במחובר מק"ו לזה פי' דלא אשכחן בהדיא רק מק"ו אבל אדם כתוב בהדיא דאוכל במחובר ע"כ. וכן ה"ב דאף שלמדין בק"ו דגם בע"ז היא מחללת את אביה מ"מ מדכתבה התורה בפירוש בני זינתה נחשוב זינתה לחומרא ולזה שריפה חמורה וד"ק: ועוד יש לומר דאחר שתירץ בגמ' קסברי רבנן כו' דאז מוכח דסקילה חמורה ואז גם ע"ז חמורה ויליף שפיר הק"ו דגם בע"ז מחללת את אביה אבל בס"ד דשריפה חמורה אז זינתה חמורה מע"ז ולא אמרינן בע"ז את אביה היא מחללת ופריך שפיר דשריפה חמורה שכן ניתנה לבת כהן שזינתה שהיא חמורה דאביה מחללת משא"כ בע"ז וק"ל: מ"ד. הבא על הזכור. בהוספות יום טוב תימה למאי ב"מ נקט לי' הכא. וי"ל דאתי לגמד דאף שבא על הקטן מיירי בשוכב אף שהשכב פטור כמ"ד דלא בעינן שיהא שוים ולזה תני כאן על הזכור ועל הבהמה לומר ששוים הם הנשכבים ולזה פריך שפיר אם אדם הטא בהמה מאי חטאה ר"ל כמו גבי אדם אם הנשכב קטן פטור הנשכב דאינו בר שונגין בהמה נמי תפטר לו"א דהא לאדם תקלה על ידה והבהמה נברלת בשבילו לכן מחה היא עמו וזה לא שייך גבי קטן וכן לפי דאמר שבהמה שוברת בשור כו' וזה לא שייך גבי קטן לסמיתו בגלל זה וק"ל:

פרק ח מ"ז. הרודף אחר חבירו להרגו. כתב הר"ב דכתיב כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה מקום רוצח לנערה מאורסה מס נערה מאורסה ניתן להצילה בנפשו כו' וגמ' הרי זה בא לגמד ומגא למד מקום נערה מאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור ומגא למד דמקום רוצח לנערה מאורסה מה נערה מאורסה ניתן להצילה בנפשו כו' עכ"ל. מקשים מנ"ל ומגא למד לענין רוצח שיתן להצילו דלמא לא בא הביקש רק לגמד נערה מרוצח בפשטא דקרא כי כאשר גו'. וי"ל דאי רוצח לא ניתן להצילו בנפשו וא"כ נערה מאורסה חמירא מרוצח א"כ קשה למ"ל היקש כי כאשר וגו' לגמד נערה מרוצח הלוא מילף מק"ו דמה רוצח שלא ניתן להצילו בנפשו אפילו הכי יהרג ואל יעבור ק"ו נערה מאורסה דחמורה דיתן להצילה בנפשו אלא ודאי דגמגא למד דגם רוצח ניתן להצילו בנפשו ואם כן ליכא ק"ו ואיצטרך היקשא וק"ל: אבל קשה דדלמא אי לאו ההיקש היינו למדין ק"ו לחיפך שיהא רוצח ניתן להצילו בנפשו מק"ו מה נערה מאורסה דיעבור ואל יהרג אמרי' ניתן להצילה בנפשו ק"ו רוצח שהוא חמור דיהרג ואל יעבור כש"כ דיתן להצילו כו' ואם כן אי לא הוי כתיב היקשא היינו למדין בהיפך ומאחר דליכא למילף הכי וליכא למילף הכי כל חד חיקו בדוכתא אי בשניהם מהנין שתי החומרות לכן כתיב היקשא לגמד דנערה המאורסה אמרי' שתי הומרות ולא ברוצח ואם כן מנ"ל הגמגא למד. וי"ל דאי בא רק לגמד שיהא נערה יהרג ואל יעבור אבל רוצח לא מתן להצילו בנפשו אם כן יהיה קשה על דינא דנערה המאורסה שיהא ניתן להצילה בנפשו דלמא לא הרגה לזנות כיון דדיקה דיהרג ואל יעבור ויהרגנה וברוצח הדין לא ניתן להצילו בנפשו אלא ודאי דגמגא למד דגם ברוצח ניתן להצילו בנפשו וא"כ הרודף אחר נערה מאורסה ניתן להצילה בנפשו ממ"נ הן אם יעבור עמה והן אם יהרגנה וק"ל:

(השלמה) ליתרון האור

מסכת בבא קמא

פרק ב מ"א אם שהיו ערוכות. הגה בענין ערוכות דאדם נראה חידוש בהוס' סנהדרין (ע"ז ג') ד"ה סוף דאף אדם אינו חייב אלא תלי נזק. וכן מבואר בשמ"ק ב"ק (י"ז ב') גבי ובא אחר ושברו בשם הר"ר ישעי' עייש"ש. וזה חידוש מאוד. והנה מאש לא קשיא לא"ל אמנם מוסיף חלוש דהתם גלי קרא דבזה חייב נזק שלם. ואתוות בזה לייסב קו' מהר"מ (בדף כ"ב) על תוס' ד"ה לאו שכתבו דפשוט לי' לגמ' מסוס אינה דרשא דפטור על אם בהמתו. ודקדק המהר"מ איך אפשר לומר כן דהא לא"ל אמנם מסוס אינו חייב בשם של בהמתו מסוס אינו דהוי ערוכות עייש"ש. ולהנ"ל אמ"ש דלשלם פשוט לי' לגמ' דאם של בהמתו אימעוט מסוס אינה דרשא אמנם לא"ל אמנם מסוס אינו המיעוט הוא על מה שיאמר אם מבאר ערוכות לחייב נזק שלם וא"כ דינו כמו באר ערוכות ובלא המיעוט הו"א דמשלם נזק שלם אף בבכל ערוכות אינו משלם אלא חצי נזק מ"מ בשם שאני וכמו באדם. משא"כ לא"ל אמנם מסוס ממונו שפיר פריך הגמ' מה"ת לחיובי אפילו חצי נזק כיון דאימעוט וד"ק. אך דין הנ"ל ל"ע רב לאוד. שוב מצאתי במהרש"א בסנהדרין שם שביאר סוגת התוס' באופן אחר עייש"ש ולשלם באדם חייב נזק שלם. ודבריו דחוקים לאוד דא"כ לאמר אמר התוס' זה הא פני' במה שכתבו דחייב נמי מסוס ממונו. ובפרט דמבואר נמי כן בשמ"ק א"כ אפשר דכוונתם בפשוטו וא"ע. ובכל הפוסקים מבואר דבערוכות דאדם חייב נזק שלם וכן מבואר במאירי בשמ"ק:

פרק ג מ"ט מטל את השור. דקי"ל כר"ע דחולם השור. ואם השביח המזיק בין נגיחה להעמדה בדין אם מחמת עצמו השביח מטל המזיק חלק בשבח שמשעת נגיחה נחלם השור לגיזק וברשותו השביח וכן אם כיחש ברשותו כיחש. עוה"מ (סי' ת"ל). והוא מהגמ' (נ"ד א'). והנה בשו"ע (שם) לא הזכיר הדין דאם כיחש ברשות הניזק כיחש והוא תמוה לכאורה. אמנם ברמב"ם הל' נזקי ממון (פ"ז הי"ב) נ"כ לא כתב הדין דכיחש. ודרכו של השו"ע להמשך אחר הרמב"ם. אמנם על הרמב"ם נופל תימה. וגם לשון הרמב"ם שם שכתב אם מחמת בשמו שבח אינו משתלם ממנו אלא מה שהי' שוה בשעה שהזיק. הלשון הזה נ"כ אינו מדוקדק דהול"ל אינו משתלם ממנו אלא חצי נזק. וסוף לשון הרמב"ם שם דאם מחמת עצמו השביח משתלם חצי נזק ממנו כולו בשעת העמדה בדין. אינו מדוקדק כלל. והראה דמש"ה השמיט המחבר ס"ע בשולחנו לשון חצי נזק ממנו כולו. אמנם באמת יורה דרכו למחלוקת הראשונים הוא שלא הרגישו בזה הב"י והאחרונים כלל. דיעוי' בשמ"ק ב"ק (שם) בשם ר"ת מבואר דמפרש לה דאינו נוטל המזיק חלק בשבח וכן אינו שותף בפחת. רק דאם בשעת המזק לא הי' שוה חצי נזק ואח"כ השביח ונעשה שוה חצי נזק דלר' ישמעאל אינו נוטל רק כפי שהי' שוה בשעת המזק ולר"ע נוטל חצי נזק. וכן בכחם ואינו שוה חצי נזק דלר' ישמעאל צריך לשלם מכיסו כפי שהי' שוה בשעת המזק. משא"כ לר"ע. ומשתה מדוקדק מאוד לישנא דהרמב"ם דמיירי שלא הי' שוה בשעת המזק חצי נזק דבשבח מהמת פשוט אינו נוטל המזיק רק מה שהי' שוה בשעת המזק דהיינו כחות מהצי נזק. משא"כ בשבח ממילא דמשתלם חצי נזק כולו. וכחם לא אינטריך הרמב"ם לאשמועינן כלל דהבריתא לא בשמיעו רק לאפוקי מר' ישמעאל דלר' ישמעאל דבע"ח הוא חייב בכחם [והוא כעין שי' רש"י ס"פ המניח והתוס' שם הקשו ע"ז אבל לשי' הרמב"ם לתתיא כר"ע לק"מ]. משא"כ הרמב"ם לכבר מבואר בדבריו בכמה דוכתי דאינו נובה אלא מנופו. ואף בשחטו וכ"ש בכיחם. לא צריך למיכתב דין זה. ויעוי' בתרומת הכרי (סי' ת"ז) דהקשה וכן הקשה המאירי בשמ"ק (נ"ג ב') ד"ה ולענין פסק. דלדעת הרמב"ם דגם לר"ע קודם שעמד בדין אינו של הניזק אמאי נוטל בשבח. ולהנ"ל א"ש. וגם מתיישב קו' התוס' פ' הפרה (מ"ז א') ד"ה ליתא:

מסכת בבא מציעא

פרק ג מי"א מוחרין ישתמש בהן כו'. בערכין (ו' א') נפי לדקה דבאמר ז ישתמש בה כי היכי דליחייב באחריותם ופירש"י דכיון דמשתמש הוי כשואל יד בפקדון וקמה לי' ברשותו לענין תשלומין עייש"ש. ולכאורה קשה כיון דאית לי' היתר שימוש ממילא הייב באחריות כדאיתא הכא. ואפשר משום דהוי ממון שאין לו תובעין ולשמור ולא להלה לעניים כדאיתא פ' החובל דאימעוט מדין שמירה. אמנם לפי"ז גם שואל יד בפקדון לא שייך. ואפשר דלאו דוקא רק דהו"ל ליה. והא דהוכיל שואל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שולח יד היינו דאפילו יחזיר אח"כ כל כמה דלא מטי ליד עניים יתחייב באחריות דבעי השבה מעליא כיון דלוה ומיפחמים בה. וצ"ע:

מסכת סנהדרין

פרק א מ"ג ואדם כיוצא בהן. עיין ברע"ב. ובפרכין (י"ט ב') בשי רבא אמדוהו לומר של נזקין ואמר דמי עלי מהו מי אמר הא אמדיהו הדא זימנא או דלמא שאני לומדנא דבי עשרה מאומדנא דבי תלתא. ולכאורה אינו מובן כיון דבעי עשרה והאי אומר לא הי' בעשרה א"כ לכאורה פשיטא דבעי אומד שנית. והגראה בהסבר הדבר עפ"י מ"ש הרמב"ם בהל' סנהדרין דלף דעד אחד לא מהני למלקות מ"מ אם הוחזק תחלה על פיו לענין התחיכה דהוא חלב דלענין זה מהימן ואח"כ אכלו א' עוקין. וא"כ ה"נ דכוותי' דלף דהאומדנא לענין הדמים בעינן עשרה מ"מ כיון דהאומד של נזקין שני בשלמה והוחזק האומד אפשר דלהני נמי לענין הדמים כנ"ל:

פרק ח מ"א בן ולא אים כו'. ובגמ' א"ר חסדא קטן שהוליד אין בנו עשה בן סורר ומורה שנאמר כי יהיה לאיש בן ולא לבן בן כו' ופליגא דרבה דאמר רבה קטן אינו מוליד כו'. וברמב"ם הל' ממרים (פ"ז ה"ו) מבואר דס"ל דקטן אינו מוליד יעו"ש. ויעוי' בבה"ג (הל' מילון) ובשיטור (אות ק' קידושין) שכתב דקטן פחות מי"ג שמש שכשא והוליד בניו כשרים ואין צריך גם מבואר דס"ל דקטן מוליד וצריך עיון:

פרק יא מ"א שהמקנא לאחר מיתה חייב. כתב הרע"ב דכתיב אביו ואמו קלל וקרא יתירא הוא לדבות לאחר מיתה. והיינו אליבא דר' יוחנן דלא בעי לחלק. ועי' בגמ'. והנה בענין זה לפי מה שהביאו תוס' בהדרין (ס"ו א') מפירש"י שם דדייקא לר' יוחנן הוא מדכתיב בכלאים יחדו א"כ יסתרו דברי רש"י אהדדי למה שפירש"י עצמו מנחות (נ"א א') דהיכי דכתיב וי"ו גם ר' יוחנן מודה דמשמע שאינם כאחד ושאני נבי מקלל דא"א למכתב בלא וי"ו ישו"ש. אמנם גם זי"ל דברי רש"י דמנחות נ"ש דלדבריו בכ"מ דאמרינן לר' יוחנן אין צריכים לחלק היינו שיכתב בלא וי"ו בב"מ (דף נ"ל) ובחולין (דף ע"ח) ואין זה דרך הלשון. וגם יקשה לדידי' קו' הרשב"א וריטב"א קדושין (ע' ב') אמא דיליף רבי מן ובשלה ולא מם לקו' ר' יוחנן. גם על תוס' ממחות (נ"ח ב') וכ"כ מהרש"א ב"מ (קט"ו ב') דעם קמן לכ"ע הוא במקום אב א"כ למאי קאמר ב"מ (דף נ"ל) לצריך לו לחלק ולע"ק. ובתוס' יומא (כ"ח א') ד"ה ר' יוחנן דהקנו דהא ר' יוחנן ס"ל משמע שאינם כאחד נ"כ. לכאורה אינו נוטן דהא הריטב"א ב"מ (דף נ"ה) הובא בשמ"ק שם שכתב שקבל מרבו בשם ר' פינחס הלוי אחיו שלא אמר ר' יוחנן אלא בדבר שיש בו מניעה כגון לא תחרוש ולא תקלל וכיוצא אבל באומר שיעשה לפלוני ופלוני אי ליתן ודאי לשניהם משמע ולא מפש' בחד יעו"ש. וכדבריו נראה מוכרח מכאן נ"כ לר' יוחנן אמאי לא נימא דסגי בדם הפר לחוד או בדם השעיר לחוד. וע"כ דבעשה בעינן שניהם. רק דסובר משניהם רק לא ביחד רק כל אחד בפ"ע. א"כ אינו ענין כלל להא דאמר גבי מניעה משמע שניהם כאחד ומשמע כל אחד בפני עצמו דהתם היינו תרוייהו דלא סגי בחד וה"נ הכא בעינן תרוייהו ולא שני בחד מינייהו אבל מנ"ל דלהוי ביחד. ועפי"ז לא תקשי נ"כ קו' תוס' ביומא שם (נ"ז ב') ד"ה תניא על ר' יהודא כמוכן. ופשיר דהתוס' לא ס"ל כהריטב"א הנ"ל רק דנראה דמשמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו היינו דיש לו ב' משמעות ביחד בלוגת הכתוב. ומש"ה כתב הרשב"א בת' דברשות ראובן ושמעון ומת אחד שני ברשות אחד הוא בב"י יו"ד סי' (רכ"ח) ושוי' בפ"ז (סי' רכ"ח סעי' מ' ס"ק מ"ט) דדוקא מת אחד. וא"כ נתחנה בעינן שניהם דוקא. רק בלישבד שני בחד. וממילא ביוה"כ מעכב נ"כ דהא ככה דרשינן שיכוא [ויש לעי' בדברי התב"ש בת']. ועפי"ז יתישבו דברי התוס' הנ"ל. אמנם בפרש זה כמה עניינים מסוכסכים לתקשי מכמה וכמה פסוקים שבתורה לכתיב לו ולא מצינו דרשות עליהם. וגם היכא דלא כתיב לו למה לא נימא דסגי בחד לר' יוחנן. ולכך לעשות נדרים ונבולים בזה יש לעי' הרבה. ובמ"ש הש"ק ב"ק (נ"ב ב') בשם הר"ר ישעי' דס"ל דהיכא דנכל שור וחמור לא יתחייב רק אחד מיניהו כעין דאמר גבי נסכים. נראה תמוה דכאנסים נתנה התורה קצבה שפיר י"ל דסגי בחד על תרי. ממא"כ גבי מקין דליכא קצבה רק כפשוט ההיזק נ"ש זה כמובן:

לקוטים מספר הון עשיר.

מסכת בבא בתרא

פרק ז מ"ד משמנין ביתסם וכו' כתב התי"ט בד"ה חיה וכו' שלשון הרמב"ם בפירושו אינו מובן לו כלל ע"כ. ומה מאד תמהני מהרב הגדול הזה הפוקר הריש בפלפולו שיפיל עצמו בשאר שאינו מובן אצלו לשו' זה של הרמב"ם בפירושו מאחר שבכר פשוט אצלו לשונו שבחבורו ולע"ל הדבר פשוט מאד להבינו ומשם אתך ושמע המשל אשר אמשול לך בלשונו שבחבורו ותראה בעיניך איך הוא הספק מלשונו שבפירושו וז"ל בפ' כ"א מהל' מכיר' האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך שמין כמה שוה כל השדה ונותן לו מן הכתוב שבה מה ששוה חצי הדמים של כל השדה וכן אם אמר לו חציה בדרום אני מוכר לך שמין דמי כולה ונותן לו בדרומה חצי כל הדמים עכ"ל והמשל הזה אם השדה כולה היא מאה אמה ושוה כ"א דינרים ומצד דרום שבה יש בה שלשים אמה שהווים שלשים דינרים נמצאו היות השבעים אחרים שוים הכ"ח אחרים וחצי דמי כל השדה הם תשעה ועשרים ולכן נוקח הלוקח כל השבעים אמה הרעים וחמה אחת מהשלשים בכ"ם דינרים דכי אמר לו חצי שדה אגריך דלא על הקרקע קאי אלא אמה ששוה חצי דמי כל השדה וזה יקחנו מהרע שבו וכן אם אמר לו חציה בדרום אגריך דלא קאי אקרקע אלא אחצי דמי כל השדה אלא שהכא רשם לו מקום ואמר לו ששווי זה כחצי יקח אותו בקרקע שבצד דרום ולהיות אותו צד עדית שכל אמה שוה דינר נותן לו תשע ועשרים אמות ממנה בתשע ועשרים דינרים שהוא מה ששוה חצי דמי כל השדה אבל בפירושו פירש לספק מזה וז"ל משמנין הוא שידעו כמה שוה כל השדה וכמה דמים ראוי לחצי השדה במלה מן הכתוב שבה ויהוא נותן לנוקח כגון שיהיה מדת השדה מאה אמה ויהיה בה מקום שמדתו ל' אמה שוה ל' דינרין ימשה לו ג' אמה מן השבעים ויתן לו כ' דינרין ואם פסק עמו ברוח ונאותו הרוח על דרך משל היו אלו השלשים אמה השמנים ימשה לו מאותן השלשים תשעה ועשרים בתשעה ועשרים דינרים שהוא חצי חבל והבין זה עכ"ל ונראה דס"ל בפירושו דמשפקא לן לי חצי שדה אקרקע קאי או אחצי דמי שוי' קאי ולכן אמו מיפין כח המוכר המוחזק בכל הפשר והוא כי ידענו כי רוצה אדם בקנ עדית מהשעה קנין של זבורית ולכן כשלא שיים לו מקום אין אמו מוציאים מיד המוכר אפי' אמה אחת של עדית אלא אמרינן דחצי דקאמר אקרקע קאי ונותן לו חצי שדה מן הזבורית במה ששוה ולהיות כי כל השדה של מאה אמה שוה כ"ח דינרים ושלשים מהם נבל שוים שלשים נמצאו היות השבעים של זבורית שוים כ"ח וכשטלית מהם שישור חצי השדה שהוא כ' אמה ונתן אותם לנוקח יתחייב הלוקח על פי ערך זה ליתן עשרים דינרים ויפשר כל העדית ביד המוכר בל' דינרים ועשרים מן הזבורית בשמנה דינרים כי זה הוא ערכו ממש וכן פרש לו המוכר הי' מקבל כל עשרים בשמנה דינרים והחשבון פשוט הוא כי שני פעמים עשרים הם ארבעים והם ששה עשר דינרים והעשרה להשלים הנ' והם חצי מהעשרים שווים ארבע דינרים הרי עשרים דינרים חבל כשסיים לו המקום וכלותו מקום יש בו העדית אז ליפות כח המוכר שלא יפא כל העדית מתחת ידו לא מוקמינן חצי אקרקע כגראשונה ויתחייב ליתן לו כל העדית שבאותו מקום שסיים לו ועוד עשרים אמה מן הזבורית להשלים הנ' אמה שהוא חצי השדה אלא אמרינן דחצי דקאמר אדמי כל השדה קאי ויתן לו מה ששוה חצי דמיו מצד דרום ולהיותו כן אינו חייב ליתן לו כי אם תשעה ועשרים אמות מהעדית שבדרום שכך פירש לו בתשעה ועשרים דינרים שהם חצי שווי דמי כל השדה ובענין זה יפאר ביל המוכר עוד אמה של עדית מלבד כל הזבורית. כלל השלה הלוקח שהוא מוציא מחבירו המוכר עליו להביא ראיה ובלתו הכי המוכר המוחזק על העליונה זו היא שברה וימב"ם בפירושו לע"ל ושפוט הוא:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אשר און וחקר הרב הגאון האמתי המפורסם מוהר"ר דוד טעבלי כ"ץ שי"ף ולה"ה שהי' אב"ד ור"מ בק"ק לונדן המעטירה ומדינת ענגלאנד עם הגהות ב"א הרב הגאון מוהר"ר גבריאל אדלר הכהן אב"ד דק"ק מירנגן והגליל.

בפתיחה של תוי"ט ד"ה בגמ' קמא. ע' בחידושי מהרש"א בריש ב"ב ד"ה הסותפין דכתב דכל סדר נזיקין רק הדא מסכתא הוי ומוכח דפליג על התוי"ט. אבל מרש"י בברכות ד' כ' ע"א משמע דמזיקין הן המסכתות. בבא קמא. בבא מציעא. וב"ב. דכ' בד"ה בשני דר"י כולהן תני בנזיקין לא היו גדולים בכל הגמרות של מרבע סדרים רק בתלתא בבות שלנו. ומלבד כל זה מוכח דלא כמהרש"א מהא דכתבו תוס' בב"מ כדבריהם כאן. וסיימו וכן בסוטה ד' ג' ולפ"ז נכונים דברי התוי"ט [הנ"ה וע' בב"ג דף ד' ע"א כתב רש"י בפירוש כולי נזיקין תלתא בני ע"ם וע' גם' תפארת שמואל בהשגות על המהרש"א ודו"ק]:

מסכת בבא קמא

פרק ט מ"א בתוי"ט ד"ה גזל וגל"ע ע"ש. המעיין בהרא"ש ירא"ה דמה שכ' הרא"ש דלא שיימין בפרה השומדת לשחיטה אלא בפרה העומדת לגדל ולדות לא בעי זבח לתרן על שלא תני בריש בכשעת גזילה. אלא לתרן דלא תני דמי פרה מעוברת ומה דלא תני בריש בכשעת הגזילה לא מתורץ באמת עם דברי הרא"ש. ומה שהעתיק התוי"ט לעיל ד"ה דמי. וזה כ' לפי שיטתו וכו' לא הבנתי כמו כן:

מסכת בבא מציעא

פרק א מ"ב היו שתים רוכבין בתוי"ט ד"ה היו. סוף דבר הרע"ב הרביב בבאן שתמא דגמרא ודשמואל ואינם עולים בענין ג' כלל. עכ"ל. לאומר הנוטה י"ל דברי הרע"ב דהא דכתב דרוכב לבד קני אזיל לשיטתי' דפ' בפ"ה דכלאים דיושב בקרון הייב ור"כ רוכב קני דזה תני' בזה כדאמרי' בש"ם. והא דכתב דבא' רוכב ור' מנהיג צריך לטעם הוכיח כן מברייתא דמייתי הש"ם ב' שהיו מושכין בגמל ע"ם וכ' תוס' דלהש"ל במדה זו אתיא למעם רוכב במקום מנהיג וסבר הרע"ב דע"כ שנם לפי האמת דמסיק ש"ם. א"ל. נמי נ"ל כן. דאי למעוטי ר"י לבד אתי כבר מוכח מדלא ערבינהו כדאמרי' לגיסא קמא. אלא ע"כ דאתי למעט רכוב במקום מנהיג. א"כ קשה מתני' ונ"ל דמנהיג ברגלו. וא"כ דברי הרע"ב נכונים. וע' בח"מ סי' קנ"ז מה שכ' הב"י בשם ר' ירוחם וכם נ"כ כדברי הרע"ב: מ"ג בתוי"ט ד"ה נעלה וכו' ולא ידעתי מי הכריחם לפרש כן. ועיין ש"ך ח"מ סי' רס"ט דמהדן הטור דר"ח פליג עם עולא. וכ"מ דברי רש"י בד"ה וא"ת וקלת מיכח כן מהש"ם דקאמר אמר ר"י ונ"ק ר"י אמר. אלא משמע דבחד לד מודה ר"י לר"נ ודוק:

מסכת בבא בתרא

פרק א ב"ו עי' בחי' מהר"ם לובלין במכילתין ד' י"א ע"ב שהרגים שהגירסא בגמרא ולא את בית השלחן. וע' פירש"י שם. ובהרי"ף ובהרא"ש לא נמצא חילוק בין שדה בעל לבית השלחן. וגם הרמב"ם בחיבורו ופירושו לא מזכיר הך חילוקא:

מסכת סנהדרין

פרק ט מ"ג תוי"ט ד"ה. רש"א וכו' מסייף. ל"ע למה לא שנה רבי בבאן טעמא דר"ש ורבנן כמו שבאו בסקילה ושריפה עכ"ל הרמ"ז. ונלפע"ד ליישב ויתיישב בזה גם מה שהקשה לי הגאון מהור"ר יעקב' ברלין נר"ו למה לא איתפרש טעמיה דחכמי' ור"ש לפי שריפה חמורה או סקילה חמורה במשנה ג' בפ' ד' מיתות ונכר התנא לפרש טעמייהו עד משנה זו פ"ש. ויתורץ חדא מנו חדא. לכך לא פירשו טעמי' בסקילה ושריפה בפ"ז. כיון דטעמא דחכמים הוא לפי שעובד ע"ג בסקילה וטעמא דר"ש לפי שבת כהן שזנתה היא נשרפת. ובפ"ד מיתות אכתי לא נשנה מי מסנסקלין ומי מהנשרפין. לכך לא מפרשי רבנן ור"ש טעמייהו בפ"ז ומזה הטעם מתורץ קושית הרמ"ז. דלא פרשו חכמים ור"ש טעמי' מן הנהרגין ומחנקין. כיון דטעמא דר"ש הוא איזהו כת מרובה כת המדיחין או כת הנדחין. ור"ש דש"ל מדיחי עיר הנדחת בחנק. נמר הלחה הדחה מגביא ודין נביא גופ' שחייב חנק עדיין לא נשנה עד פ' יו"ד ואלו הן הנחנקין. לכך לא פרשו במשנה זו חכמים ור"ש טעמא דידהו בנהרגין ומחנקין ודוק וכתבתי זה להגאון הנ"ל וקלסוהו:

מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב.

מסכת בבא קמא

פרק ג מ"ב בתוי"ט לרבי יוסי ממי איתא עכ"ל. כבר תמה בזה מהר"ן שפירא שם ומביא מו כגון שיסיו ממשמשין אפילו בשבת ח':

פרק ו מ"ד בתוי"ט ודברי התלמוד דברי מי שומעין עכ"ל. ואע"ג דאעפ"כ בד"ש חייב המשלח הכא פטור כיון דפקח משלח הו אין עליו ד"ש ריעב"א בקידושין שם ועי' ש"ך סי' נ"ב:

פרק ז מ"ד בגרסמורה תמימים בפיים נשם בעלים עכ"ל וה"ה דמלי לאוקמי שלא נשם בעלים כדאוקי רבנן בש"ם דף ע"ו אלא דמיתא לי' לאוקמי בכל הקדשים אף בפסח וחטאת דפסולין שלא לשמן כמ"ש התוס' שם:

פרק י מ"ב בגרסמורה ד"ה אם נתייאשו כו' אחירי בלסטים ישראל כו'. סנה דעת הטוש"ע בחו"מ סי' שכ"ח לפרש לסטים גזלן לרבנן דש"ל בפכיו דכלים מ"ח דסתם גזל' אינו יאוש בעלים מחלקין הכא בש"ם בין לסטים נכרי דמסתמא לא אבי יאוש ובין לסטים ישראל דסתמא הוי יאוש אפילו לרבנן ולפ"ז רבנן דמס' כלים בלסטים נכרי אחירי וכן סיפא דהכא אבל ריפא דהכא דמסתמא הוי יאוש מיירי בלסטים ישראל ואפילו לרבנן סתמא הוי יאוש. והנה בש"ם בשמעתין דף קי"ד ע"א מבואר דריפא דהכא מיירי בגזלן ונגב ורש"י מפרש דמוכבין דתני בריפא הוא גזלן ולסטים הוא נגב אך לפי הטוש"ע לסטים הוא גזלן קשה היאך נמשמע בריפא דמיירי בנגב דדוחק לומר דמוכם הייבו נגב. ואף אם נדחוק לומר דהוי ס"ד דמקשן דמוכם הייבו נגב שנוגב ומוטל ממנו יותר שנוגר שאומר שכך הדין ונוגב דעתו. הנה באמת לפמ"ש לעיל בגמ' דף קי"ז במוכם העומד מאליו ודאי דהוא גזלן. אך לפי מה דאמר שם במוכם שאין לו קצבה י"ל דהוי נגב דנוגב דעתן של הבריות ואומר שמגיע לו יותר. אך קשה מאי משני בש"ם בלסטים מזוין היאך שייך לסטים מזוין במוכם. ובפשיטות הו"ל למימר דמוכם הוא גזלן אז הו"ל לסטיי במוכם העומד מאליו דודאי גזלן הוא. ודחק לפרש דמוכם העומד מאליו מפתמא מימר מאינשי שלא יוודע הדבר למלך ולכן קרי לי' לסטים מזוין כיון דמימר מאינשי דמה לו לש"ם לקרוא כאן בשם לסטים מזוין הו"ל לסטיי בפשיטות דמוכם גזלן הוא. וגם על המקשן קשה דקאמרי לי' מה קאמרי לי'. גם הש"ך הארוך בסי' שם"ח להשיג אאיסת הטור וש"ע שם ומסיק דלסטים הייבו נגב כדעת רש"י ומוכם הוא גזלן ובנגב מהלקינן לרבנן בין ישראל לנכרי דבנגב ישראל ס"ל לרבנן בשם' כלים דמסתמא הוי יאוש אבל בנגב נכרי סתמא לא הוי יאוש ולפ"ז כיון דמשנה דכלים בישראל מיירי לכך לרבנן נגב סתמא הוי יאוש מוכח לרבנן גזלן אפילו ישראל סתמא לא הוי יאוש וכן מסיק בש"ך שם. אך לפ"ז קשה מתניתין דבריפא מיירי בן בגזלן והן בנגב דמוכסין הייבו גזלן ולסטים נגב וקאמר בריפא דמסתמא הוי יאוש מני לי' ר"ש קמי' נגב דהא ר"ש ס"ל בשם' כלים דנגב אפי' ישראל מסתמא לא הוי יאוש ואי רבנן קמי' גזלן לרבנן אפי' גזלן ישראל סתמא לא הוי יאוש ודוחק לומר דמוקי לסטים דמתניתין בלסטים מזוין ור"ש דהא רב יוסף דקאמר ל"ש אלא לסטים נכרי אמתניתין ומפרש לסטים נגב לשיטת הש"ך והש"ך פסק כרב יוסף אלמא דמפרש לסטים נגב וסדרא קושי' לדוכתא מתני' ממי. וי"ל דהש"ך מוקי מתני' כר"ש וגם ריפא דמתני' מיירי בידוע שנתייאש וכדאוקמינן לה אלינא דעולא והלכתה כוותי' דריפא מיירי בידוע מלא דייקינן ליפי דמפני שהבעלים מתייאשין דמשמע אפי' סתמא וסיפא דתני לסטים דהייבו נגב דסתמא לא הוי יאוש בלסטים נכרי מוקמינן לה אלינא דרבנן ור"ש אפי' לסטים ישראל. ורב יוסף דאוקי לה בלסטים נכרי דמהדר לאוקמי מתני' כרבנן וקמי' לי' רבנן דהכא ארבנן דמס' כלים דכ"ל בנגב סתמא הוי יאוש ולכך מוקי לה הכא בנכרי והתם בישראל ולא כדמשמע מפירש"י דשמעתין דקמי'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דקמ"ל לי' לרב יוסף ריסא אסיפא דלפמ"ס ע"כ גם ריסא מיירי בידוע אבל סתמא לא הוי יאוס וגם ריס' מיירי בנכרי ודוק היטב בעיון הסוגי' וחוס לשומק' דדיר' ותבין כי דברי בנים בביאור הסוגי' לדעת הס"ך. אך הר"ב דמוקי ריסא בלוסטים ישראל וס"ל דבריסא סתמ' הוי יאוס וסיפא בלסטים נכרי ולכך סתמא לא הוי יאוס ע"כ דס"ל כפסק הטוס"ע דלסטים היינו גזלן ומתני' רבנן היא ובריסא דמיירי בישראל אפי' גזלן סתמא הוי יאוס וסיפא דמיירי בנכרי ולכך סתמ' לא הוי יאוס. אך הא דקתני בריסא מוכמן לא בריסא לי היאך הר"ב מפרשו אי ג"כ גזלן קשה הא תני לי' גזלן ודוחק לומר דמפרשו בלסטים מזוין וכמו שהקשיתי לעיל על הטוס"ע. ואפשר לפרש דס"ל דמוכס גנב הוא ואתי' ריס' כרבנן ועדיין צ"ע וכמש"ל: עוד י"ל לדעת הס"ך דמוקי מתני' כרבי דס"ל גנב בגזלן דר"ס ולכך בריס' אין גנב ואין גזלן סתמ' הוי יאוס וזהו דוק' בגנב ישראל דכבר ביארנו דרבנן ור"ש בישראל אינו אבל בגנב נכרי תני בסיפ' דמתני' דהכא דסתמא לא הוי יאוס עד דידעינן דאיתא ולפ"ז מוכח דאף גר"ס דוקא גזלן ישראל הוי יאוס ולא גזלן נכרי. וכ"ל דזה תנוי בשני הפירושים שפירש"י גבי ישראל דאמרי' הוי יאוס מפרש"י לחד פי' דאין להס כח לכוף רק אמירה בעלמא לכך מיאס דמה בלא בדבריהם לא יוסר גנב או גזלן ופי' שני פירש"י דדייני במי יימר שהוא כדבריך הבא עליס ולפ"ז טעם הא' שייך אף בגזלן אבל טעם השני לא שייך רק בגנב ולא בגזלן כמ"ש הפ"י ודו"ק:

מסכת בבא מציעא

פרק א מ"ג בתי"ט דכי פריך ממתני' כו'. עי' ש"ך סי' ר"ע סק"ה שמיישב קושייתו יע"ש: שם מ"ח בתי"ט דא"ה תלתא ל"ל עכ"ל. עש"ך סי' ס"ה ס"ק ג"א שהאריך שם בדברי הרמ"ה ולפי מסקנתו היה' דשניהם לפטור סגי בבריה' לחוד ולפי דבריו יש לישב דברי הרע"ב אך בגליון הש"ך האריכתי להשיג עליו והרב' הסנות בדברי הגאון מ"ל שמשיג נ"כ עליו וע"ש: בא"ד שמא לא נפיל אהדדי ומתיישב עכ"ל. בגליון הרא"ש הקשיתי ע"ז דהיאך שייך יאוס בשטר שאין נוטה ממון דהא לא אייתם עצמו מגוף החוב ע"ש שהארכתי ומצאתי בתומים סי' ס"ה ס"ק י"ג כדברי:

פרק ב מ"ג בתוי"ט אמתני' ו' פ"ב וכו' ע"ש ר"ל דבתוך כ' אמה סמוך לשובך דהרי הוא של בעל השובך ועי' בש"ך חו"מ סי' ר"מ ס"ק כ"ז שהשיג עליהס יע"ש: מ"ט בתוי"ט ויכול ליטול שכר ההשב' ע"כ עכ"ל. ויש פוסקים דאינו נוטל אלא דינר כאילו הי' בעל לגמרי וכן פסק המחבר בסימן רס"ה עיין שם:

פרק ג מ"ד בתי"ט ופליג בזה עם אבי' כו' עכ"ל ועיין פ"י שמיישב גם לאביי:

בא"ד שיקנה בכסיס פטור משלתו עכ"ל. עי' ש"ך סי' רל"ב שמיישב כל קושיותיו:

פרק ד מי"א בגמת ביין התירו עכ"ל המשנה. בגמ' גרים בגמת אמרו: מי"ב ונותן לתוך פיטם ג' עכ"ל המשנה. והא חבית גדולה ועי' במס' ביצה דף ט"ו ע"ב הלוו בעלי פטסין גרסינן בסמ"ך ועי' בר"ה דף כ"ז התוקע לתוך הבור כו' או לתוך הפטמים במ"ס ובערוך ערך פטם מראה דגרים גם שם בסמ"ך ועיין בב"ב דף ל"ג קנקנים בשרון מקבל עליו עשר פטסאות למאה:

פרק ה מ"י בתי"ט קמ"ל ע"כ עכ"ל. ועי' במ"ז שמיישב שם דברי הרמב"ם באופן אחר:

פרק ו מ"א בהרע"ב כשישור שכרן עכ"ל. פי' מוסיף לסס כפי שישור שכרן ולר"מ פי' אחר הובא בסמ"ע סי' של"ג ס"ק כ"ה יעיין פי' הדברים על נכון: שם בתוי"ט ד"ה מקום וכו' מגיד בשם הרשב"ם. ועי' שלא כ"כ ועש"ך סי' של"ג ס"ק כ"ח: מ"ו בהרע"ב לעשות מלאכה כו' עכ"ל. עי' ש"ך סי' ש"ו ס"ק ג' מה שהשיג על הכ"מ בזה. וצ"ל דהרע"ב מוקי מתני' כר"מ דס"ל שוכר כש"ח דמי:

פרק ז מ"י עלתה לראשי מוקין ונפלה כו' עכ"ל המשנה. דעת הראב"ד אף שהיה לו לתקפה ולא תקפה פטור דכי יאחזנה בזנבה ותלך ודעת הרי"ף והר"מ דדוקא בתקפתו ונפלה אבל היכ' דהיה לו לתוקפה ולא תקפה חייב שומר שכר דוקא אבל ש"ח לכ"ע פטור אף דהיה לו לתקפה. ובהעלה לראשי מוקין אף שעלתה מאליה וסיס יכול לשומרה חייב אף בתקפתו ונפלה דהו"ל תחלתו בפשיעה סופו באונס כך הוא דעת הרמב"ם וסמתבר בסי' ש"ג. וכבר תמהתי בגליון הש"ך שלי בסי' ש"ג לפי מש דס"ל סמתבר שם גבי על בעידנא דעייל אינשי דס"ש פטור היכ' דלא הי' יכול להציל אף דהוי תחלתו בפשיעה דלא הוי פשיעה רק מה שש"ח חייב אבל מה שש"ח פטור לא הוי פשיעה אף בש"ש ואי"כ ס"ה הכא ביכול למונעה ולא מנעה דש"ח פטור כמ"ש בסי' רל"א: שם מ"י בתוי"ט הרמב"ם פ"ג מה' שומרין עכ"ל וכ"כ בחו"מ סי' ש"ג סי"ד וע"ש בגליון מה שהקשיתי בזה: שם מי"א בתי"ט כל תנאי שים בו מעשה בתחלתו כו' עכ"ל. ר"ל הא דתני במשנה כל תנאי שים מעשה בתחלתו היינו עשיית המעשה שנתן הנגח לידה ואח"כ התנה אבל התנה ואח"כ נתן הוי תנאי קודם למעשה להרמב"ם:

פרק ח מ"ב בתוי"ט וכן הר"ב בפירושו עכ"ל. ועיין בלח"מ שם מ"ש בזה:

מ"ו בהרע"ב מפני שהקיפן כו' עכ"ל ר"ל שמקיף לעוקין ומוכר להם בהקפה על זמן ארוך משער החנות ומעם החנות הוא מחמת הקפה כמ"ש רש"י והביאו התי"ט כאן:

פרק ט מ"ד במשנה מפני שיכול לומר לו ומיירי שכבר יש בה כדי להעמיד כרי דאל"כ יכול לומר לו אם לא תנכשה שמא לא יהא בה כדי להעמיד כרי ותפטור מחכירותך כדאיתא בגמג' שאח"ז. ורש"י הביאו התי"ט מחלק בין חכירות לקבלנות אך מסתימת לשון הר"מ פ"ח מה' שכירות סי"ב והמחבר בסי' שכ"ח משמע שאין מחלקין בין חכירות לקבלנות ומשמע דאפי' בחכירות אם אין בו כדי להעמיד כרי פטור דהוי מקח טעות ואדעתא דהכי לא פסיק ליה חכירות ואלו דודאי אינו הי' יודע שלא יעשה לו שזהו לא הוי פסיק ליה. אך ראיתי בב"י סי' שכ"ח שהסכים לדברי הפור לחלק בין קבלנות לחכירות ותמהני על שהשמיטו בש"ע ואשר דהם מקבל הייט קבלנות ואף דבמשנה לא דק ובכה"ג י"ל לדעת הרמב"ם דהרי דקדק בדין ח' וכתב החוכר ובדין י"ב כת' המקבל יע"ש ודוק. ועיין בדף ק"ד בגמ' דמכלתין אר"פ תרתי מתניתא קמייתא כו' מכאן ואילך דאיתא בקבלנות ליתא בחכירות ודאיתא בחכירות ליתא בקבלנות מה שמטאחר כפירש"י ודו"ק:

מסכת בבא בתרא

פרק ט מ"י בתי"ט ד"ה נפל כו' שאין לה בן מאבי הבן הזה. דאי יש לה הרי היא ודאי על כלו דאף אם מת הבן אחר אתו הרי הוא יורש האם וגם יורש הבן עם שאר יורשי הבן שאינם יוצאי יריכו ובכה"ג אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי כמו בספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ביבמות דף ל"ד. והה' בתוס' לא נזכר זה שאין לה בן מאבי סבן הזה ואעפ"כ אינו יורש הבן כגון שאבי הבן קיים והוא קודם לירש הבן המת. וא"ל דא"כ הוא יורש גם האשה שהיא אשתו די"ל דמיירי שנרשה ונפל הבית עליה ועל בן אחד שלו ואים לה עוד בן אחר ממנו והאב טוען שהאשה מתה ראשונה וירש הבן מהאם ואח"כ מת הבן ויורשו הוא ובמו הוי טוען שהבן מת ראשונה ולא נאחר יורש לאמו כ"ל הוא ודברי התי"ט תמוהים:

מסכת סנהדרין

פרק ג מ"ו בתי"ט יהיו שם בשעת החקירה עכ"ל. ובכר פלפל בזה בסמ"ע סי' כ"ח ומסקנתו דבע"ל יהי' שם והביא ראי' חותכת מס"ם דשמעתין ותמהני מסרב שנעלם ממנו דברי הסמ"ע:

פרק ט מ"ו במשנה מוציאין אותו חוץ לעזרה. לאו דוקא חוץ לעזרה אלא ה"ה חוץ מעזרת נשים וחוץ לחיל כמ"ש התוס' בפסחים דף ל"ב ע"א ובזבחים דף נ"ג ע"א:

פרק י מ"ד במשנה אבני עיר הנדחת אין לסס חלק לעה"ב. הר"ן בחידושיו לא גרים כלל במשנה אבני עיר הנדחת אין לסס חלק לעוה"ב והיינו משום דיון דמקולי הוי לסו כפרה וע' בתי"ט שפירש בשם התוס' דוקא היכ' דלא מקולי ועיין ברש"י דיליף מדכתי' יצאו והרע"ב יליף מדכתי' בגיטין וקשה לתרוייהו דהא זה על המדיחין קאי ומצ"ל שלא אבני העיר דאין להם חלק:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

חידושים והגהות מכ"י זקיני הגאון רשכבה"ג מופת דורו רבינו **צבי הירש** זצ"ל אבד"ק ברלין והמדינות, בן בתו של רבינו **החכם צבי** זצ"ל (בעהמח"ס צבי לצדיק וש"ם).

הועתקתי מכתי"ק נכדו **צבי יחזקאל מיכלזאהן** אבדפ"ק פלונסק והגליל (בעהמח"ס דגן שמים, בית צדיק, וש"ם).

מסכת בבא קמא

פרק א מ"ג ועל פי עדים וכו'. כ"כ עי' להרמב"ם בפי' המשנה שהקשה מ"ש הכא דאמרינן דעבד ועבו"ם פסולים לעדות. הא פסולין לכל עדות עיי"ש מה שמיקן. ועי' בטור מו"מ סי' מ"ח מה שכתב בזה. וג"כ דלדעת הרבינו יקר סמוכא בהגהות אשר"י גימין פ"ק סי' ע' נ"ש. ותמיהני על הב"ח בחו"מ סי' ג"ד מעדים כ"כ שמביא לרבינו יקר וסקשה עליו מנמרא דידן. ואדרבה מכאן קיום לדידיה. אלא דלריך עעם אהכך דמתוכא נימא אמאי לא נכסיכיהו כשאר דיני ממונות:

פרק ד מ"ז בתוי"ם ד"ה כ"י וכו' דאפילו נגח ונכסוף הפקיר. ועיין בהרא"ש פ"ק דלמנין תשלומין גם בנגן כר"י ס"ל, ובכהוה ל"ע מסוגיא דלקמן דף ל' וכי קדמו ודומה ד"ל מאי הוי ליהדר ולידייני' כו'. והא כיון שנגמר דינו נעשה הפקר בהא דכיהות דף כ"ד. שור שנסקל כו' ובמק"א שאכלו: [הגה"ה קובית זקיני הגה"ק ז"ל הוכח גם בגליון הש"ם לרע"א ב"ק ד"ל ע"ב. ובבו"ת הע"א סי' קע"ו, ובבו"ת מ"ש מהו"מ סי' קס"ה. ובקצה"מ סי' מ"ה. ובחבו' בסוף ש"ע להרב ז"ל סי' י"ד. ובבו"ת דברי שמואל סי' נ"ז. ובחוש' רע"א למתניתא ב"ק פ"ד אות מ"ה. ובש' קול סופר ב"ק אות י"ז. ובש' תל תלפיות ח"ה סי' מ"ב. מנהגו המפתיק]:

פרק ה מ"ד בהע"ב ד"ה בור שהו' מתכוון וכו' שאין חייב וכו' והא דלא קתני לי' לעיל פ"ג משנה ד' (דף ל"ד ע"ב) בבר חילט בהוש' עם דהכך דמנוחיים לקמן פ"ח מ"ב לא קתני להו התם:

פרק ז מ"ז בתוס' חדשים בד"ה וכ"פ רש"י וכו' בבר הרגים בזה בש' בית דוד והמגי' כאן בגליון הבר כתב מה שכתב ואין עשה בדבריו ולי נראה שהוא ע"ש ונכון להיות עשה כלומר שמא יביאו עשה כמדשה וישבו על הקדשים ויעמלום:

פרק ט מ"א בתוי"ע ד"ה דמי פרה וכו' והא דלא קאמר דמי פרה משובחת וכו' ובירושלמי נרס משובחת גילד בחל עשוה ליגזז ועיין עוקמא שבהרא"ש ז"ל:

מסכת בבא מציעא

פרק א מ"א בתוי"ם ד"ה שנים אוחזין וכו' א"כ בכל מקום וכו' עיין מש"כ הרמ"ז. ולענ"ד דסכה שאני דתרוייהו תפסי ודאי נראה שאחד תופס עליהו של חבירו. ודע דדכה דוב השפקים דלא כרמב"ם בזה ועיין ש"ך חו"מ סי' קנ"ח ס"ג ומ"מ דבריו שם נ"ע וכ"מ לדינא בין הרמב"ם וש"ע דתפיסי שייסה עד האמצע. א"ל שאינו רוצה לישבע על השאר ומחל ליה בלא שבועה: מ"ד נפל לו עליה כו' בגליון נפתח פ"ד ת"ב בתוי"ע נפל לו עליה וכו' סי' בתוס' חדשים וכבר הקדימו בס' בית דוד. ואין דבריהם נכונים דאי לא מייני בסיפא אלא לענין שלא יכה בה א"כ לא הו"ל להרמב"ם ז"ל לתלומו בעשה קנס סי' ב"מ דף י'. כן אמת דאיכא לשנויי דעשאו לתכן קנסיית המוס' שם דלהוי מיהת כעני המפקר בחלקה סי"ם וזה דוחק. ואפשר דס"ל להרמב"ם דב"ד מעבירין ודלא כדמשמע מדברי המוס' והתפרשים בב"מ שם עי' בש"מ וא"כ שפיר נקיט ליה לקנס. אמנם המעיין בפי' המשניות יראה להדיא דבחדא מתתא פייליהו והיינו דס"ל דהך דנפל לו עליה נמי אריעא קאי שלקח מקלת ומל השאר נפל לו פירש עליהו כדי שלא יראה הענייש ומפנירין מתנו את הכל ופ"ש והן הם דבריו שבתחלתו פ"ש ולכך נקט ליה נוחו. ואפי' לדידהו הא מיהת משמע דאית ביה קנסא והיינו שאין לו כלום באותה פאה ואינו יכול ליטול ממנו כולו אפי' כשאר עני. וא"כ שפיר מקשה התוי"ע. והאמת יורה דרכו דלא פיינו המפרשים אלו בפי' המשניות להרמב"ם. ומה שהיה נראה בעיני הרמב"ם דקדק ליה מלישנא דתתאי' דמשניות לותה הימנו קאי על הפאה. וכן דייק לשון פי' המשניות. אלא דבמס' נ"מ דף י' הגיהא לותה הימנה וכ"ה בגירסת המשנה שבירושלמי וכן העתיקה הרמב"ם שם בתשובה פ"ב מהל' מתנות עניים הי"ח: [הגה"ה עיין מהר"ם שיף, ומעיני החכמה כאן. מוקדו]:

פרק ה מ"א חיזקו כשך וכו' נ"ב בהרמב"ם פ' מלוה ולוה פ"ז ה"א ה"ל בעל"מ שם כדין הני שיעור באיסורין. לענ"ד ל"ל דלא דמי לחתם דבעלמא נבי גיזה שפיר אסיגין מ"ש משום דאם יגנוב עוד חזי לאיסורפי. משא"כ הכא לדעת רבינו אלריך דוקא רבית קלוקה היינו בשעת הלוואה א"כ לא משכחת בזה חזי לאיסורפי דאם קנן בשעת הלוואה פחות משו"פ א"כ אח"כ אם יגקה רבית לא מלערפי דליכא קנון בשעת הלוואה וזו"ק: מ"ה בתמני' כל דבר שהוא עושה ומוכל כן היא הוספתא בש"ס ובכתה מבניות. אמנם המשנה שבירושלמי ודייקא היא לענ"ד. ולא דמי לדלעיל פרק ב' משנה ז' דהתם שמתם הכשי' קאי ומה לי אם הוא דבר שדרכו לעשות אם הוא שאינו עושה שכבר.

אבל הכא אשמעת שומא קאי שעמיין דבר שדרכו לעשות שיעשה וכן הסמיקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם פ"ח מה' שותפין ה"ג:

פרק ח מ"א ושאל בעליה עמה וכו' הסברא מונן פ"ד שב' הנשה מקובלת ב"מ דל"ו בשם הרא"ש ז"ל להקשות למה שואל חייב באונסין לימא ליה מה"מ מה לי הכא מה לי התם. ותי' כיון דכל הנאה של השואל לוקמיה בחתכה הנהמה בכוותיה כאלו היא שלו ומתולה של השואל מתה ע"ש. לכן אם בעליו שמו לא נפקיה מרשות המשאיל. דהיא ובהתתו הכם אצל השואל, יכול לומר השואל מלה"מ מה לי הכא מה לי התם. הלא הנהמה ברשותך ומאלתיך שמה: [הגה"ה עיין קול הרמה שכתב דע כי דין פשוט השואל באונסין כשהשואל הנעלים שהאה נגד הסברא המלא לתפרשים עשמים שונין עיין בפי' לבב"ב עה"ת ובחיזוק וכב"מ ומהרי"א וכו' ע"ש. מוכדו המכתיק]:

פרק ט מי"א שכיר יום כו'. בהרמב"ם הלכות מלכים פ"ע ס"ש וכיולא בו אפי' לתקריי' כיולא בו בגזל אלא בכוכב ש"ש דלאו גזל מעלי' עיי' בגמ' בהדרין דף כ"ז ע"א ולשון אפי' שייך בכש"ש ויכולנו לומר דלהכי נקיט לי' לפי שאינו גזל ממש. ומ"מ קשה למה יהפך דברי הסלמוד דהכי לרבותיה מפשט פשיט להו דהאי מייב תשום גזל וכבר כליתי לומר דרבינו סמיך אשקלי' ועריה דבבא מליעא דף קי"א ע"א דזהו גזל זהו עושק וא"כ כוכב ש"ש גזל מעלי' הוא אך ז"א דקוף קוף פשיט לי' לסנמ' דהאי יותר מקרי גזל ותו דאדרבה רבינו בריש ה' גזילה כתב איזהו גזל כו' ומתה עליו הה"מ ז"ל מבוגיא דהמקבל [ועי' בתשו' זקיני החכ"ל סי' כ"ו]. ולענ"ד אדרבה מהלכה זו מצא און דביבראל כוכב ש"ש אינו גזל מעלה והתידום מהרב לח"מ ז"ל שם דבהלכה שלפני זה הי' הסוגיא זו נגד פניו ובדברו על ענין הזה אשתמטוני קמשתמים מיני' בכ"פ אין זה כאן בדעת רבינו. ונראה דרבינו ז"ל מבוה כאן שיש להם בדין הגזל עליו והביא תחילה עקרי הלאוין שאינו והן שויס בו ואח"כ אמר וכיולא בהן אפי' דברים שאין ליהראל חיוב עליו דהייני במיובא דידי' שהוא תשלומין ולא כמ"ש הכ"מ דאייני מכח מאי דאמרו מלאו אחר אלא דפיכוחו הוא שלשולם אינו אוכל אלא עם נמר דהייני לאחר שמלא הסל ע"ש בהלכות שכירות אלא שאוכל ואינו עושה מלאכה עם אחיכתו דגם זה שכירה הוא בינו כמבואר עם ומ"מ אין על זה חיוב תשלומין לפי שאין כאן אלא גרם וביטול מלאכה ואין בו מעשה שיתחייב עליו ודוקא אכל. פי' קודם נמר. או הולך אחר בשיפא דיהיו לתשלומין אבל ביטול המלאכה מתוך האכילה הנאת לא ניתן לתשלומין וז"ש כאן לדידן לא הוי גזל שכיר לתשלומין אבל הנמ' כפי קאמר ישראל בנכרי ודכוותה ישראל בישראל חייב בתשלומין ומאי קאמר הש"ס פיכוחו אלא בנמר המלאכה כלל שיין בדבריו לעיל. אך יש לעיין ע"ז דא"כ כי מוקים לה בפחות משרוטה הא דכוותה ישראל בישראל לא חייב. וזה יש לדחות בכמה נוחי. אבל עוד איכא לאקשויי מזנה. ולכן נלענ"ד בהיפך מזה והוא דבש"י ז"ל התיבה הוא ואפי' ישראל מישראל כו' ובריתא מי ישראל בנכרי ועוד פיכא דאף נכרי בנכרי יותר משום מי איכא מידי וזה מולק דבינו וסובר דלא הותר מטולם לפוטל נכרי לאכול ואין כאן שייכות מי איכא מידי שזה מדרכי החסד והמלוה שבין ישראל לחבירו כמו שפניי ישראל טוענין שבאה אלא מדעת בעלים ולא עשה כן לכל נכרי והקוביא הוא רק ממאי דמני ישראל בנכרי ונכרי בישראל התירא הוא. אבל רבינו חביב מידי דליתא בישראל וסיינו דקאמר אלא בשעת מלאכה דהיינו שאינו עוסק בקנינה אין בו משום והרמב"ם לא חניף וז"ש בכוונת רבינו ז"ל:

מסכת בבא בתרא

פרק א מ"ה כמה יהא בשיר כו' עיין בגמ' דף ח' ע"א הא לנני תתא כו' ולא"ש מגמ' מגילה דף י"ש פרוז בן יומא ומה"מ:

פרק ב מ"ד בתוי"ע ד"ה לא יסמוך כו' ולפירושו אני תמה כו' ואני בפניי תמה על מתיבתי חדא דלכך הניח המרדכי ז"ל מכתובות ולא הניח המבנה במקומה אלא משום דהתם בכתובות מיישמין לה למילף מילה לענין עדות כדאמר רב חסדא התם ויליף לה מדר"מ וא"כ אי משום הלכתא כר' מאיר אי משום דר' יהודה מתי מודה בכל מקום לכך הניח מהתם וכן מלאתי בשעה מקובלת עיי"ש. ומו דהתם משום זכיה להוד לחייתון עלה שפיר קאמר ר' יהודה דל"ש זמן קבוד ל"ש זמן רחוק כל זמן בתון אדם שכיה משא"כ כאן דמשום דוחשא הוא ודאי סיעתא תלוי באורך הזמן ואדא מיעורא איכא. וכיון דחזיון דלר"מ סתם פעים שנה זמן גדול ואכוך הוא. איכא לאיתר דבתקום שנזכר יביה הוא פעים שנה וא"כ מדשה כמין דבינו התם ואע"ג דאין לו' לדבר זכר לדבר משא"כ לענין אין אדם זוכה אין עשה לאשכחינו כ"א בדוחק. שוב מלאתי בס' בני שמואל הלכות עדות סי' כ"א שהניח פלוגתת הפוסחים אי הלכתא כר"מ אי כר"י ע"ש:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מהרב הגאון מו"ה אליהו גוטמאכער זצ"ל מגרידיק, (בעהמ"ס צפנת פענח).

מסכת בבא קמא

פרק א מ"א בהר"ב ד"ה נמיסב וכו' עד ומחייבין לי' וכו'. נ"ב והטעם עי' בהרע"ב ב"מ פ"י מ"ה: **מ"ב** בתוי"ט ד"ה ולכסיס וכו' אבל הר"ב שמסרם וכו'. נ"ב וכן הוא בפוסקים פ"ב מ"ב [וע"ש בתוי"ט ד"ה בתיבה]:

פרק ד מ"ח בהרע"ב ד"ה ולם שחטו וכו'. נ"ב המוה הלא גם בהמה אסור. וגם לפ"ז [ר"ל לפי פי' הרע"ב דנגמר דינו אסור רק בתכילה מ"מ לפי דעתו אם לא נגמר דינו מותר גם בתכילה. דלפי דעת הסוברים דנגמר דינו אבור גם בהנאה. מ"ב בלא נגמר דינו לא ירד רק דרגא אחת לגבל היינו דמותר בהנאה אבל לא בתכילה. משא"כ לדעת הרע"ב דלאחר גמ"ד אינו אסור רק בתכילה לא בודאי מקילינן דקודם גמ"ד מותר גם בתכילה] בלא נגמר דינו מותר גמי בתכילה. אמת שכן הוא דעת הרמב"ם בה' מקי ממון פי"א ס"ט. אבל תוס' תעורה כ"ח ד"ה מול וכלן ד' מ"ה ריש ע"א משמע מרש"י ותוס' דאסור בתכילה רק מותר לאוכרו לרבים:

פרק ה מ"א בתוי"ט ד"ה הרביע מק וכו' לא תתיבב. נ"ב אולם ניחא דלרבא לשיטתו לייבי מתני' ע"כ בגמא ומגא דאמר רבא בגי"ע ד' ק' ע"א דרק בזה אמר סומכוס ובשאר ובשאר כתבו התוס' שם ד"ה סא. דלסומכוס מולקין גם בחוקה בהשתא והתוס' במתני' כתבו כן רק לרבא ומלרי מ"ד דסברי דאמר נמי בברי וברי:

פרק ו מ"ד בתוי"ט ד"ה הפקת וכו' אלא טעמא וכו'. נ"ב יש לעיין דדברי התוס' אלו דב"מ ד' יו"ד יהיו סותרים לדברי התוס' שבועות ג' ע"א ד"ה ועל וכו' ושוד מראה וכו' מדלא קאמר וכו'. ודו"ק. ויש להעתיק כאן מ"ש בגליון התוס' שם:

פרק ז מ"ב במשנה גנב משל חבירו. נ"ב עי' במ"ש לקמן מ"ד: **מ"ד** ברע"ב ד"ה ומת חבירו וחוא יורשו. ע"כ לין סכומה שהוא יורש לבד דאילו כן הלוא יורש גם הבפל ונם אח כו' וכ' אך שיש שוד יורשים עמו וכיון שיש לו עכ"פ בזה שותפות פטור כמבואר אח"ז מ"ה ועי' הוי"מ אח"ז מ"ס ד"ה לו וכמו כן לקמן פ"ט מ"ט:

פרק ט מ"ה במשנה לפיכך אינו יודע עי' בהרב"ב לקמן מ"ע אבל ובלבד שתהי' הגזילה בעין ויש לבאין מדוע לא כתב הרב"ב כן כאן: **שם** בהר"ב ד"ה לשליח וכו' תקנה הוא וכו' עי' מ"ם בב"מ ע"ד מ"ו וזה לין הכרח לע"ם כאן הרוי"ט ד"ה אם: **מ"ן** בתוס' רע"א אות ע"ד בד"ה לעש"ד מראה. בדברי תוס' דרע"ק תילתי ג"כ והבאתי רא"ש לזה דמזיק ר' יוסי בכללים פ"ב מ"ב דסבר כן לענין כללים ואע"ג דאין הלכה כר"י הוא רק שם דבל האיסור אינו אלא מדרבנן דמן הסורה בעל בנוב בש"ם התוי"ט שם. משא"כ כאן דהוי דאורייתא דהתיב לאחר הוא לו כמ"ש הר"ב במ"ה. וגם בי"ד [סי' נ"ט סעי' ט'] פסק הרמ"א להלכה דאם מתחילה היה פחות מחצית שעם כי' מותר אבל בשאין שעם ואח"כ נפחת אפי' למטן בלית לי' תב"ב אסור עד שיגא מלה [אם עדיב התערובות ע"ש]. ומ"כ שפיר הוא לומר גם בכאן. אך יקשה לפ"ז למה צריך הכיפא לומר דמון משום פרוטה בקרן שצריך לילך אחריו הא לפי הכ"ל כ"ם הוא. אלא ודאי הסברא הוא להיפך כיון דמיונן דמחל והוי כדין עדר דכיון שהותר מקצתו הותר כולו ודי לו שמחוייב לשלם מן הדין ונית דין מדקקין לזה אבל לא להלוך אחריו. ואין רק לומר כיון שיש סברא לכאן ולכאן צריך המשנה לתמשיך תרתי. בתבתי כ"ז כדי שיבורר הסיבון הזה יותר:

פרק י מ"ח בתוי"ט ד"ה חייב ובתמה כו' דברי הר"ב היא אוקימתא דרב הסדא והסכמת רבא בגמ' דף קי"ח ומשום הטעם בכתב הר"ב. והטוגה דרבא מ"ם הוליל ואקנטי נגבי הוא דהוי בתחילתו בפקיעה וסוטו בלוגם דחייב כב"מ מ"ב ע"א ואע"ג שבתבו התוס' שם ד"ה ס"ב דוקא בתוקן שאינו לא עשב לא בא הלוגם הכא מודו דחייב כיון דקנה לגמרי בגבינא בשי הנבה מעליתא וזה לא נקרא הנבה מעליתא וא"כ גם הר"ב סובר קטעמא דתוי"ט מפני דלא הוי הנבה. רק לגון „שבגרמה" שכ הר"ב הוא לבדר יותר מיך כי' בתחילתו בפקיעה שמפני זה הנבה גרועה היא. וחידוש מהתוי"ט שלא הבינו כלל לגון בגמ' דאנקטי כו'. דהוי לי' להתוי"ט להביא עכ"פ דדברי הר"ב הוא בגמ' ורק בא לדקדק על הוספת הר"ב בב"מ „שבגרמה". אבל הר"ב כתב בחתת לבאר מה שכתב בתחילה דהנבה דעביד לאו הנבה היא מדוע לא הוי הנבה: מ"י בתוי"ט ד"ה כדי וכו' ותימה וכו'. יש לתמוה על תמי' זו הלוא עד רק כדי המתנו אין לחוש לכל וכמ"ש התוי"ט. אלא מה דאיתא במשנה כדי לתתר הכוחה על הון לאלא המתנו. אך לא ידענו אם גם במשנו די הון לנתנו לו דוקא כמלא מתנו [הון למתנו]. ולזה הוסיפו הרמב"ם והר"ב דמה שהוא כדי לתתר לא די במשנו אלא בעי כמלא מתנו הון למתנו וכמו שפשט הגמ' לא מאיבעיא:

מסכת בבא מציעא

פרק א מ"א תוס' רע"א אות ד' ד"ה וקבה וכו' ובע"ג. נ"ב וקרוב לומר דלא קבה כלל. ויש להקשות קושיא זו גם ממ"ש התוס' מספק ויבם דהו"א אין ספק מוציא מידי ודאי אך תוס' הבינו זאת ועמד בקושיא רק על מינו כיון דגם הגמ' קאמר דהו"א דיעול רביע בלא שבועה מחמת אותו מינו קמ"ל דלא. ע"ז הקשה רע"א דהוי לגמ' לומר עדיף. אבל זה וזה לא הקשה דאין בא המשנה לבולל רק יעול התי. הי' צריך רק לומר זה מועל ג' חלקים וזה מועל רביע וממילא ידענו שבוא בשבועה כמו בריאה ולכבי קאמר הגמ' דהו"א שיעול בלא בשבועה. אך לאורה קשה הא הקשה הכ"ל במ"ש התוס' יו"ע ד"ה יבמו וע"ש וא"כ הוי לגמ' לומר דאמשמעין דבעי לישבע על ג' חלקים. והנה כשבועו איכא לאיתמר דתירון הכ"ל הוא פשוט ומגמרא לא הפוך זה לחידוש אבל עדיף לומר הגמ' בחמת נקיט חידוש זה בשלשה חלקים. רק אלבי קשה מימה זה יבעו שאין בו פחות משלשה חלקים וזה מועל רביע וידענו ממילא דמועל בשבועה כמו בריאה לבבי מבי הגמ' רק הרבותא דזה מועל רביע דלא מהימן בחיבון. ובלא זה פי' קשה אבבי לאמר לגרך לשבע זה שאומר שאין בו אלא שלשה חלקים רק הוי' לי' בזה דזה שאומר מני שלי יבעו שאין בו אלא רביע. והי' צריך לומר דאיידי דנקיט על רביע נקיט נמי על ג' חלקים וזה דוחק. אך לפי הכ"ל לא נשאר שום קושי' דבכל בעי לאמשמעין: **מ"ב** בתוי"ט ד"ה בזמן. נ"ב תמה בחרתי מ') מה חידוש יש כאן. ב) סא בגמ' מבואר דאין כאן חידוש והוכיח הגמ' דע"ב הוכח לאמבי' מנילה וכו' ואילו לבהמ"ם והר"ב אין כאן הוכחה כיון דר"ל דאמשמעין חידוש זה דמבטל הפסק ומשה ליבב. ובקוב לומר דאין כאן שום קושיא שבי' קשה לבהמ"ם והר"ב דגם לגמ' דהוכח הקנה הבינו אבבי ליתני רק בזמן כי' חולקים ואז לא לומר צריך לפיס

בלא שבועה פטיעה דלא בעו לישבע. הלבך הוסיפו דהו"א דבעו לישבע והוא כיון דאין הבינו מגד הדין דבא אין סהדי דבל מה דהפיס דידי' הוא כמבואר בגמ' דף ג' ע"א בהא דתנא תוגא ובדף ה' ע"ב בתקומו. ובק לתקנת העולם היא שלא יהי' כל אחד הוקף וכו' ומ"ב אם לא הוא זה לזה עד שנפסק לבם בתרון ובלו יש לומר דבעל האמת הסיים לבודות כדי שלא יצערך לישבע ובדוף לי' בכך. דיבא שגם השתון יבעו ולא יבא לו רק התי'. והלא תיון לקמן דף ה' לי'. דמעיים לומר תני' שלי דעדיף לי' כדי שלא יצערך לישבע. ואם לא יצערכו לישבע יהי' קלקול בעולם שבל אחד יתפוס ויתבוע ע"ז אחר שיפסיק הב"ד שישבעו, ובלי יודע בעל האמת כדי שיגיע לו ע"ב בתלי' לא בלא שבועה. והלא לריכין החכמים לעשות היקון העולם דאפילו לחכמים דר' יוסי לקמן פ"ב מ"ד לאמרינן אלא לא יבעבו יהי' מוחת עד שיבא אליהו משום הרמתים והרבה קמ"ל בתמת דמשנה דאין לחוש לזה וזה הוא החידוש בהודו. ובכלא עדיים נמי הוי חידוש גדול דמחלים בלא שבועה כיון שבל אחד שאר בטעמה דבולה שלו א"ב כל אחד מבחיב בעדים וכמ"ש התוס' ב"ב דף קכ"ח ריש ע"ב ואיך יהי' הדין בלא יצערבו ליבבע מבח העדים והא לעובה בל אחד ליבא עדים כיון שבוא לומר דבקר מעדים והרבה קמ"ל דמשנה דאפ"ה פטורים משבועה ומהורן בזה הוס' דר"ע לוה ה' דא"ל דבבו בלא להוסיף די דלא מהני סילוק שלהם להעדים אם יש בו עדים. אבל בעד אחד ודאי לאמרינן דהוא מבחיבו. אך אבבי קשה לריבף קושי' ב' הנ"ל מה הוכיח הגמ' דקנה תביבו הא ליבא מעבה יתירה דשה לריך לאיתני שלא ישבעו גם אחר הפסק. אך הגמ' סבר אולם הי' החידוש רק בבא הוי לי' להתנא לבדר דין זה מיד אחר סריבה כיון דחידוש זה שייך בין במילה ובין בתקה ומתכר הי' לי' להתנא להעמיד זה שם ולמה המתין עד אחר הסיבה דלא מייבי בלא מחבה לו במילה לו בתקה ומתכר הלא ודאי דבמילה מייבי וקמל"ן נמי דהמגבי' מילה לחבירו לבמב"ח בדליה לי' ולרבא בדליה לי'. ולמד מזה שי החידוש. ואין לומר בחידוש דלא בעו לישבע לפ"ז נמלא רק במילה ומנין עדיין בתקה ומתכר זה ליתא דלענין זה לין שום חילוק דס"ה בתקה ומתכר. אך מלאה דהגם בסרמב"ם בפירוש המשנה למד כן. ביד בחוקה חזר בו ולמד בפשוטו ובדברי התוס' יו"ע. דאם לא בן הי' מוכרח להבינו דין זה דהודו לו יש עדים דאין לריבין שבועה אלא סבר בפשוטו דלא בא רק להורות דקנה תביבו. וזה בבר בתב הרמב"ם בדין מיוחד בה' אבידה סי"ד ה' ג' וכן בב"מ בלא הבינו זאת מעבה זה. אבל עכ"פ אין ראיה בשום אופן על הר"ב והרמב"ם בפירוש המשנה. רק יותר קשה בלא על היד בחוקה והב"ע שלא הבינו הידוש זה: **מ"ח** בתוי"ט ד"ה וכל וכו' מפרש בגמ' דף ע"ז וכו'. נ"ב עי' רש"י בגיטין כ"ו ע"א דפי' שם בסיד דגמ' ב"מ ע"ו ע"ב וכלן בתב רש"י בתוי"ט:

פרק ב מ"א במשנה רבי שמעון בן אלעזר אומר. נ"ב עי' תו"ש סוף מס' ברכות דאע"ג דאיתא לבון לומר אין בבבה שיש חולק אך בתוס' כאן דף כ"ד ע"א ד"ה ומודה רק מילתא דפליגי ע"ש, אבל הכ"ר שבתב ומתניתין דקתני אלו מילות שלו אחר שבבריו בבתי בנסיות וכו' הגם שלפבר לומר דבוחבו שבן ל"ל לרשב"ח אבל לא שהתנא אחר בן, אבל לשון משמע שבן מפורש לשון המשנה מ"ב ליח לי' בדברי התוס' אלא אע"ג דאיתא ומודה ליבא מאן דפליג. ולא דמי לדיוק דבתוכות ט"ו ע"א לאמלן מודה ע"ש. ומהורן קושיא הלא"מ בפ' י"ד מגזילה לאמר פסק הרמב"ם בבבה"ל. אבל הר"ב שבתב הלבה בבבה"ל סבר בהתוס': **שם** בהר"ב סוף מ"א והלבה בבבה"ל. נ"ב וכן פסקו הר"ף והרמב"ם משמע מהר"ב דרבנן פליגי על רשב"ח וכמ"ש התוס' דף כ"ד הל"ל מדקתמר ומודה. והמה הלה"מ בפ"ד ה' י"ב לאמר לא פסק בבבן ולא משום שבגמ' איבא אמוראי דפיבבו דברי הבבה"ל אלא מיון שהתירו בגמ דלא מבחי וכמ"ש התוס' לקמ' זו ובזיבונם הוא בדוחק. ובראה דהתוס' דבע"ק בלות י"ז הגיה בקושי' דברי התוס' במה שהביאו לקמ' מרבבי' בגמ' דלעולם לא מבבינן דוולי ליבא מי שיהי' לו שבעת עין. אבל אם אחר נתמן. אבל אין זה קובי' דולאי לי דאם שיהיה בפוס שיש תולק בין דבר שייך עבעת עין לי לא. יש לומר בן. אבל קודם שידעו מנין דרבנן פליגי הי' סברי דאולה רק בזה דאם נתמן מתחיבין לבבבין. ואם אינו מחויב לבבבין על בבחך דאינו נתמן. ומייתי לפ"ז לקמ' ממה שהתירו לרבב"ה ע"ב סברי רבנן דמבבבין. אך למסקנת התוס' שהפסו לאמת במשנה מקום דפליגי רבנן ומלא רק דרבנן סברי דמבבבין במה שייך במילות בעבעת עין ובשב"ח סבר דרק מבבבין בעניים שבעתן פעין דולאי יש מבבבין. אבל בלא בעבעתן הענין אין מבבבין. מעשם דאמר מסתמא יהי' ע"מ דמבבבין [דלא חיישינן לזה לומר דמפני בך לריבין לבבבין] אבל אם אחמת יש מבבר נתמן ובקושיא דרע"ק לאמת. ע"ל דולאי הלבה בבבה"ל מדפרבי אמוראי דבריו ובהא דרבב"ה בגע גם רשב"ח מודה דבבה הוי בקוסי' דר"ע לאמת, ויש לראות בלא"מ בפיש שבתב בן דמיד שהדין הוא שמחזירין מבבבין בין שע"ב סברי התוס' בן דאל"ב מה מייתי תוס' לאי' מגע. אבל זה הוא רק לפ"ד דתוס'. אבל למסקנת התוס' ודאי לא דמו הסתם נגד הילא דאיכא שיאמר שמבבר, ואמנם הקשיתי על עיקר התחלת התוס' למה בביאו מגע דהא לפרש"י ב"מ ע"ב בגע פטיעה דיש לו שבעת עין בבתב יד הבופר והעדיש ונם בלוגן ורוחב דאע"ג דאין זה סימן בל"ז שייך שבעת עין דלא בל בגיטין שון. ויותר הי' לבם להבינו מבל האמוראים דפליגי ב"ג ע"ב: **מ"ן** במשנה ובבבין יום אחד. נ"ב ומאחר שבבבין אינו אלא אחד יהי' מונה עולמית עד שיבוא אליהו. דלמא יבאו הבעלים. ולמאן בלא יהי' לו לשרתה לו אחרת מוצאתה עושה בהמשנה שלאחר זה הייבו בבבבר ב"מ דבר שאינו עושה ואוכל [ומבבר] והמעות יהי' מונה עולמית אבל סמלא. ואם מותר להשתמש יש אח"ז סלוגהא הבלי. ולבבי מבואר ב"מ שיהי' מונה ובבוגב אחר שבבבין דין. וכן הוא בהרמב"ם פ"ג מאבידה וחידוש על תוס' חדשים אינן רק הרמב"ם והלא כ"ז הוא נמי בפ"ע סי' רס"ז סעיף ע"ו:

פרק ג מ"ב בתוי"ט ד"ה ישלם כו' עד וגם בפירוש רש"י בשבועה ב"ל ובשבועה. נ"ב לפי מ"ש התוי"ט בהר"ב שסמך תיבת בשבועה ברש"י לסוף ד"ה והבולל והוי בלבון שבתב הר"ב כאן ודאי ב"ל בשבועה, אך בוגת התוס' יו"ע דל"ל ובשבועה הוא לפי האמת לדיון דקלי על הגמ'. אך יש לתקור לאמר עשה התוס' יו"ע ט"ם הלא שביר אין רש"י על המקבן מבדי כדי להלאי פרש בשבועה בלוקן שיהי' מבוון דברי רש"י שפיר ומ"ל דקלי על ובשבועה בדברי המתרן בגמ':

פרק ד מ"א תוס' דרע"ק אות ל"ח ד"ה בל וכו' הייבו בלאיקי וכו' עד ולא נקבה בחליפין. נ"ב ולפי בן יהי' תמי' רבתא על הר"ב שלא הזבר מזה והיה שעיקר בחסקנת הגמ'. ואמבר לומר בוגם בהר"ב דהבה קשה דרש"י פירש בפירבת הגמ' דף מ"ו ע"ב בד"ה ואפילו ואל בבתך בחליפין אלמר דלא בתורת דמים מעות לא קנו. והא י"ל בדין דרב בוגת סוף העמוד שם וכן לפני זה דבמילתא דלא בבית לא גזרו ניחא דגם בים בבים בן הוא [דלא בבית לעשות בן]

דלבוג

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אלמן מלא מעמת ומי בלא מנין כמה בה. אך הלא זה מהרי רק לר' יוחנן הכל לריל לא תהני כיון דמן הנזקה מעות לוקח קנה לבני פריך הגמי רק לר"ל בהוא בעל המיעמת בזה אלמיטרא לון מילתא דמרבה המעמה בתורת קנין כסף, וע"ז נזכרת לומר הרגמ'. אבל לר' יוחנן לא כבי כל זה, ובזה מתורץ מה לליתה בהרמב"ם וס"ע לא בסי' קנ"ט ולא בסי' ר"ג דין כיס מלא בכיס מלא. ולפי התרגמא. אך לא לריכי לדידן לבייסה כיון בסמיל"ג בס"ב סי' קנ"ט סי' ל' דין דרב הונא. ומעתה ניתא דהר"ב פירש דכל מרבה כיס בכיס דזה לא הוא הוא ולא לריך יותר כיון דלר' יוחנן לא לריך יותר דהרי"ף סבירא רק לגמור דין בכתב סס מכיעיל דגמי' זו: מ"ב בתו"ט ד"ה רבי שמעון וכו' עד וכן אמרו בהדיא בגמרא. מ"ב ולענ"ד לין לעוי' לרבינו הר"ב לעומה ח"ו בסוגי' מופרכת. אך הי' קשה לו שמעה מסילר הר"ם בדף מ"ט ע"ב בתר ברייתא דר"ש העובדא הכהנת גברת. שהפסק הוא הי' מה לר"ש וכמ"ש התוס' מ"ז ע"ב ד"ה לו בכס ר"ת. וקשה הא לכל מוקימתא בין לר' יוחנן ובין לר"ל לעיל מ"ז לא בגר ר"ש לא דרב חסדא אלא סבר דרק מוכר יכול לחזור ולא נוקח. ומ"ב שתירץ ר"ת דהיכי דאיכא פסידא אלא זה שייך לענין מי פברא כיון שאינו עובדא רק בלשון אבל לענין עיקר החקנה דחזרה אין בזה סברא אלא דבל הגוב' דלעיל מ"ז לא קאי רק לדעת המקנן בדף מ"ט ב"ב דפריך פסיעה. שהוא הבין הכל בפשטו. אבל לבתר שחידש רבא בים מקום לקנות סס פלוגתא דר"ש ורבנן דהייבו בגון שהיתה עליהו בל לוקח מוכר לחזור. לא נתחיק לשם שאמר עד שתה אלא סברי ר"ש דבייסה יקנין לחזור ולקח ר"ש וכרב פפא שהביא הגמ' בתר דברי ר"ב בדף מ"ט. אלא מוקיינן הפלוגתא רק במוכר עלי' בל לוקח, דבתר"ק סבר דלקח בזה בסיסה יכולים לחזור כיון בשוק סוף אינו ברשות הלוקח לגמרי כיון שמוכר למוכר ור"ש סבר בים לסמוך על סברא זו לוקח יבל ביתו ויעל סחורתו, רק לענין הלוקח אלא יהי' בידו לחזור אבל כיון שהעיקר שהקנה הי' ביתו המוכר שהפסק ברשותו לגמרי סמיל. ומהו בזה בידי' בידו לחזור כדי שיהריה לבעל. וכיון דהר"ב רלה לפסוק בת"ק ספיר פסק דלקח בנית בל לוקח המוכר למוכר ומי שייך דין דרב חסדא. וגם הרמב"ם בפיהם המשניות אמו קלת דרך הר"ב. אבל לפי סיום דברי הגר"ר אינו כן. דהוא סבר דלרבנן בנית בל לוקח שהיה בל לוקח יכולין להחזיר. ויש עוד המי' בלשון הרמב"ם בפירושו שם ובע"פ בס"ע ובסוס פוסק לא מלאתי כדעת הר"ב. ולמנה אחר העיון נמלא שגם הרמב"ם סבר כן דלדעת הוי לוקמינתא חזקה, כגל. אך בזה יש חילוק בלדעת הרמב"ם הוי ר"ם לוקל על המוכר ולדעת תכמים בסבר הנית שייכים לין יכולין לחזור ר"ם אמר דרק הלוקח אינו יכול לחזור. ופסק בתכמים. והר"ב סבר דלהתמיר על הלוקח פליג ר"ם. דלהכמים בסבר הנית שייהם יכולים לחזור כמו אלא שבר ור"ש הבר דרק המוכר יכול לחזור ולא לוקח. ויש לסר"ב ראי' ממשנה ר"ח פ"ז דמרובין דקא אם הלוקח דר שם סברי תכמים בתין כסף קונה. ובקובי' הריטב"א בתוס' דהבי עקיבא ר"ל לאמת. והרמב"ם סבר לחלק במ"ם שם בעזה"ו בגלוין. וגם זה לריך לידע דר"ש הרמב"ם בפי' המשנה ובר"ש אם מכר זה המוכר ומי' דקנה דזה עצמו מה שלאר לפני זה. ואינו דומה למ"ש ביד הה קה בפ"ג ה' ז וכן הבוכר כו'. וי"ל דרשא מיירי בשלוקח אינו דר בתוהו דבן מבמעות שלמן שם. ומ"ם וכן הייבו הלפיל הבסיר בנית בהלוקח דר נמי יכול המוכר לחזור לי' פשטון. ויוכן כ"ז לדברי הסס"ע סי' קנ"ט סע"ט ועל מי לופיעם אלו כיב הרמב"ם דלבי"ם אם רלה המוכר מתוקן המקח ולם רלה חוזר: ב"ש בתו"ט ד"ה יוליבו וכו' עד וכן הוא בגמ' דף ק"ג ע"ב. כ"ב ודלי ים עשה דבולמו רבוותה מביריון שם כן פ' ויקרא ובלון כולם מבלילון מפי בשם. ולפשר לומר דאיתא שם במשנה אבל מתן לבליה ב"ד פירש"י בבן הקנו וכו' זה קשה איך יתקנו רבנן לבקל כ"ב בתיבה מן בתורה בלי שום הסכמתא. וגם בגמי' ק"ג ע"ב איתא הקנה בדולם הקנו. שנין איתא שם אלא ממוכר ליוכבו אחר מתנו הקיקן בוא מיוכבו. מבל זה. אך איתא בתורת בהיים סוף ויקרא על הקבלה דשם מנין לבליה ב"ד אחר מתנו ליוכבו דאלא ה"ל יהנגו. ובאמת קשה לבלומה לשם אמרו בבליה ב"ד הקנה הבמים הא מן הבורה מוכח. ולפשר סברי הבעיקר קלי על יוכבו ועל בליה ב"ד הוי אסמכתא בזה. עכ"פ מן יתנו יש אסמכתא לבני דיוים דבמשנה ב"ק ק"ג. ע"כ מבינין שם הקנה דיוקא דשם איתא בתוסס ובשרה דיהנגו איתא בקנה הבוא. מבא"ב הבא דלא בבנו בליה ב"ד ויוכבו מבינין עיקר המקנה דשא אין חייב בזה רק בבודה מעצמו ולא ע"י עדים וזה לא בלמד מקנה דיוקא רק מקנה דש' בבא דתיב והבודה וכמ"ש הרו"ש בבגיל שני דברים שבמהבשו בלן באחד הוא דוקא בבודה וכפירש"י בהורה לבן מדוע יבאתו בלן בלי שום הבנה הקנה אלין שם עיקר הדין. ובזה בסתלק הספק של הוס' י"ע ב"ק פ"ע מ"ם ד"ה ואם שבשמה דהו"א דלאיסור דעביד אם אית הנגזל לא יוכל לתקן שולמית. ולא הי' בנתן בידו [בקש"ל דיתקן בלאיסור בזה שמתוכר לוכבו של נגזל] וגם מה דבתיב דבאין גולל שמתן לבהמים הו"א רק שיהויב בלא יהי' מועלת בבבר ובביעא שהי' מהוב נמי לוכבו לבל לא נתקן עד הקיום לידו ממש אולם מדבתיב יתנו שהוא ביהוי דבתיב מבל מקום הוי בתיה נדע מה דגם לוכבים וגם לבהמים דהוי בתיב ממש. ועי' מ"ם ריב פ"ח דביטין. ומ"ם לעיל שהי' פשיטא דמתויב לשלם לוכבים. קשה קלת הלשון דבן איתא בת"ב יכול לא יתן לבליה בית דין ולוכבים ח"ל יתנו. אולם יל"ל הבורה דיבול לא יתן הייבו הו"א שאינו מתקן בנתינה זו וכו' כמו שבבורה בבליה ב"ד ועי' מ"ם לקמן פ"ע מ"ג:

פרק ו מ"ב בהר"ב ד"ה הבוכר וכו' עד לאחר שעבו מקבתה. ב"ב ולעיל במ"ח איתא קודם שילבו. אך לעיל הוי בפונלים ובלן בלומנין בקבלמת. ועי' סי' רס"י ע"ו ע"ב ד"ה בתו"ח אלא בהחילו ועי' מ"ב פ"ז מ"ח:

פרק ז מ"א בהר"ב ד"ה עד וכו' דאין בלן אלא דברים. ב"ב עי' מ"ם לעיל פ"ו מ"ב ובבלה בפונלים מייבי הוי לי' לומר קודם שילבו לבמלאבה ולא עד אלא יהחילו. וגם קודם שילבו בבל לוקחה בבתבו בהוס' לעיל דף ע"ו ע"ב תיבא על"פ תבעומות ולא דברים. בך ל"ל בס"ם בהוס' לענין תבעומות שילטרבו לבפם מי שיבבר לותם ובבלה הוא מוכן לבברים רק אלא מותבות מחוזות הוא מסמבתא לא הבינו וגם לא יבינו אמתה ולבן נמי גם בפונלים בהריב יוכל לחזור עד אלא יתחילו בין שהיו מוחר לגמרי ובע"פ די אם אחר בתחילו שאין יוכל לחזור ממנומות בלון: מ"ח במשנה קונות. ב"ב לומר בין בפירות הלבמה בין בבותבות בהן פירות הילן. שום לבן תשיבות ויקרים סרבה רבאי הוא לאבול אפילו שוה דיבר לע"פ שהוא יותר על בבבו וה"ה ליותר מדיבר כ"ח בסי' שיטה מקובלת. ועי' ע"ז ו"ד סי' ל"ו ס"ק יג: מ"א בהר"ב ד"ה בל בו' אלא בדבר שבממון. ב"ב עי' מ"ם לעיל פ"ו מ"ב ובבלה פ"ע מ"ח:

פרק ט מ"ג בהר"ב בו ולא לעזרם. ב"ב עי' ב"ק פ"ע מ"ה בבבבע דבתיב ויקרא כי לאבר הוא לו יתנו ובמדבר כי ואתן לאבר אבם לו ולא ממעעין יומם. אך עי' מ"ם בבם הת"ב בב"מ ס"ד מ"ז דבם יש לומר לרבות יומם מדבתיב בסוף יתנו:

פרק י מ"ח בהר"ב בני שבור הוא כ. ב"ב ובמה שבתב הר"ב לעיל ב"ק פ"ח סוף מ"ח:

מסכת בבא בתרא

פרק א מ"ב בתו"ט ד"ה לם וכו' ומבינן. ב"ב ויש בגמ' מריבות וכמו שהובא במקל חתן תירון זה. וי"ל בלא בר"ה ב"ב. ע"ה והבינותם ט"ו ב"ב סריך הגמ' קושי' כזו. ומעמי שיאמר דהוי לוכם וגם לבתוס כתובות בס ד"ה מגו בכמ"ם והוכא בלן בתוס' דרש"ל. מ"ב יעשון המוחזק שעבבו אינה חוזם בלא יכול לילך לחבר מבינו לעבות בס הוה לו יעשון שבבה ויבים לאמן במגו ולבן הבינו לעבות מבבי הלדים והו לגמרי דומיא דרישא. לך בהמבר"ח בסוף בתוס' הבינל הבבה עדיף ובתירוצו מבוהן זה:

פרק ד מ"ט בתו"ט ד"ה רבי שמעון וכו' עד בבפשטה ומבמעה. ב"ב עי' תו"ט שלה מ"ב מ"ב דהר"ב דוקא לבלבה כתב וכן ראינו שבוסק תמיד גם הבלבה. אך בלן דאין עפ"ע לדיעה רק הבבבע הוא בבי המלה בבמבה לא לריך יותר.

פרק ה מ"ב בהר"ב ד"ה בל וכו' הבב קודם וכו' עד לחבי הבב. ב"ב בל לחבי הבב. ב"ב בל לחבי הבב וכן הוא בהרבב"ם ועי' תו"ט והבעם דהיבוסה מוחר לחבי הבב בתת בלא יחרב וממנו לבנינו לבן קודמים לחבי הבב:

פרק י מ"א בהר"ב ד"ה רבב"ג וכו' עד ואמר לי' עביד לי מבוחר. ב"ב בגמ' בלן דף בס"ח וכן בקידובין מ"ע ליתא רק עביד לי בבוע. ודייקו הרבב"ם ומ"ש בהקל עליו והוא עביד מה דניחא ליה יותר ובבר בן הוא שבבעהו לבבה בבל שלבם בתבלים. אבל אם התמיר עליו והוא היקל לא סברי מרבה מקום הוא לו. ומהורן קובי' הוס' לעיל ע"ו ע"ב ד"ה ומר דלפי הבל הין רבי עמבם בבעבם אתה דבם התמיר עליו והוא הקיל. אמנם בהבל"ם ליתה בבו בהר"ב וכן הוא בהרי"ף: ב"ג בתו"ע ד"ה ובלבד וכו' לים בבבו בבלה. ב"ב זה הוא טעם רק על מה בלריבין לידע גם בם בעלת הבובר דאתריבן אין זה שבם רק יש אבם אבר לבעלה בם בבם בעלה ולמה היא שבמה בך הוא ולא מיבינן בין דבבית אי בני אדם בבמות בוים. אבל אם יודעין שבם [בל הבבם בעלת הבובר] ויש רק בחבב בבמ יש זוג בשבם בבם אלו לזה אין מבבבן. ואמנם בקוב רק לד זה בין בבן הוא הבבוע בבמבה ובבל"ד דגמי' אבל הר"ב בבתב בבבקבה לריך לידע גם בם בעלה ויש שוב לומר דאל"ב דלמא לומרה בבם בעלה בך ובאמת אין זה רק בם בבל אחר שלריך בובר. והר"ב בטעמו שבתב. הוא לאה שלריכין נמי לידע בגם בם הבבם ובבובר בם בעלה בבבקבה בבי שבתבתי לפני זה. וקבוב לומר דהתוס' יו"ט ראה שהר"ב בתן בעם בבבם בבבבע בבבבע בבבבע

נסקלין ופירש רש"י שם ומפיות עיר המדחת ומשנה דלעיל ביבמות ובכל כו"ש. וגם משנה דכלן בסיפה מוקי רב בפסיעות ג"כ במדות רבים לחייבו סקילה והוא פירוש למשנה ד' הגיל. ויש להבין למה לא לסר"ב והתוס' יו"ט לתמיד לוקימתא זו דמשמע בגמ' דמה דליתא ריבא ר"ש וסיפא רבנן לא קאמר מיהותא לסלק הקושיא לימא סיפא הלא הוא כלכון בתמי' וסיום לתקוש' לימא סיפא וע"ז משני רבינא כולהו רבנן מ"ב למה לא מציתין עדיף לוקימתא זו דמשמע דליבא לוקימתא כלל לעשות פלוגתא במתניתא אלו:

פרק ח מ"ד נסר"ב ד"ס בגיגו זה משמע שמרתין אותו. נ"ב ל"ל שרוחין אותו:

לקוטים מספר שושנים לדוד.

מסכת בבא קמא

פרק ט מ"ט הוי"ע ד"ס לבגיו וכו' בתחלה לבגיו וכו' אין כוונת הרו' לומר שלף אם יש חיים לגזלן אפ"ה נותן כל הגזלה לבגיו דמלולה לעלות זה על הדעת דיליכא בתרעה וגיזלה בכ"ש שכם בתמת יורשי המת וקיל הגזל את הכיזו ומת מהיר לירשיו וכדתנן לעיל מב' ה' אלא כוונת הרו' כמו שסיימו בלומרם הכם קודמין לכל בהלק המגיעו ויהיה לדבריהם הדין כך שאם יש לגזלן בנים וב' חיים יהן בלים הגזלה לבגיו שהוא הלקו והם יורשים לרוהו כהילו מת וב' בלישים לחיים וממילא משמע שאם אין לו חיים לזה הגזלן שיהן כל הגזלה לבגיו מס"ע גופה שהוא היורש לבדו ומתשוב אותו כהילו היה מת ובגיו יורשים ולכך הקדים התנא ושנה לבגיו תחלה ללמדנו זה דלפי במקום שיש חיים בגיו קודמין בהלק המגיעו יש לנו מוה דלהרמב"ם ז"ל בבתב בפ"ב מה' גזלה שאם אין לו חיים לזה הגזלן שנותן הגזלה לבגיו והייע מעעמת דבהבינן דהשבינן כהילו הוא יהם ומת ובגיו יורשים אותו מ"כ ממילא משמע ממי דסיכת דאות ליה לחיים מ"מ לא מהויב ליתן הגזלה לחיו אלא הלק המוגע לו בפיעת שיהן לבגיו וחיגו מחויב ליתן לבלחים אלא הלק. ומ"ש שם הרמב"ם ז"ל בתחלה נותן את הקרן ואת הרמוס לחיו ועושה עמהם חשבון היינו היכא שחיגו הוא לשאר הלקו ביד בגיו לו קמ"ל דמלי ממי ליתן גם הלקו לחיים ובוב עושה עמהן חשבון וא"ש הרב המגיד שם דנפקא ליה להרמב"ם הא דעושה עמהן חשבון מהם חיגו הוא דמתמיהין וא"ש דמתני' לדידיה מבלם קרן והומש בלו' מה שנגע לו לבגיו ואח"כ אמר לו לחיו הם חיגו הוא כלו' אם חיגו הוא ליתן לבגיו שמתיירא שמא יפסידוהו ממנו לז נותן לחיו ובביעת דאח"כ עושה עמהן החשבון דאל"כ מה שהכר שלא ליתנו לבגיו הוא מפסיד ליתנו לחיו וסה"ל אם אין לו בגים שעושה בכס"ג ליתן לחיו הכל ובוב ישבה חשבון: **אתה** הראית לדעת דאין הפרש בלל בין הרמב"ם לתוס' ז"ל ומתני' דנקטה לבגיו תחלה דוקא נקט הכי בין להרמב"ם ובין לתוס' ונם הרמב"ם מודה שיודה לבין הוס' דאם כיון דפסק בלם אין לו לחיים שנותן הגזלה לבגיו ולא לחיו אבל כדפירש"י ז"ל ממילא דטעמיה דטעמיה כמ"ש הרו' שם אבל אין מכח אבוה דאבא ואבבי ליה כלילו הוא מת וא"כ מלחא דפסיעה שאם יש לו חיים דלו ממי הם יקבו חלקו עמהן מלולו הטעם עמו הלא שהרמב"ם ז"ל מלחא יחיכתא קמ"ל דבין שיש לו חיים ויכול לקיים מצות הבנה מבלי תת לבגיו אין לו הכרח ליתן לבם חלקו הלא אם רוצה יתן לחיו הכל ויעשה חשבון דלחמרן וכמו שביארנו בדעת הרמב"ם ז"ל כך הבין שם בפסיעות מרן הכ"מ שם שכדי לחבן קושית הטור על הרמב"ם דלדידיה הו"ל לחנא למיתני לחיו תחלה (כלו' דלפירש"י ריחה וכמו שביארנו שם) כתב ז"ל ואני אומר שאין זה כדאי לומר על פי' רבינו אין זה מדרך המשנה כ"ש שהרו' פי' כפי' רבינו ונתנו טעם לשנה לזה נקט לבגיו תחלה עכ"ל ולבאורה קשה על מרן ז"ל שמביא ראיה לאחר שהרי הטעם לשנה שבתבו הרו' הוא דבגיו קודמין לכל וא"ז ממש לחיבך מדהרמב"ם ז"ל בפסק שם דחיים קודמין מ"ו שהבין כמו שביארנו שלא כתבו הרו' דבגיו קודמין הלא בהלקו ובהא בביע' שנם הרמב"ם ז"ל מודה וא"ש דנקט התנא לבגיו תחלה לגמדך דהפילו במקום לחיים יש קלת הנינה לבגיו אם הוא רוצה: **ואת** תורת העולה דמ"ש הרי"ש דהרמב"ם ס"ל דמתני' לאו דוקא נקט בגיו בראיה דודאי דכל ימי חייו אין חלק לבגיו בירושת אביו ולפיכך מזכן לחיו בראיה. אחרי נשיקה ולמיכת עפר בפות רגלו הקדושים מ"מ לומר כן דה"ל הרמב"ם ס"ל דכל ימי חייו הין חלק לבגיו בירושת אביו ל"ל אחרי לחיו אם אין לו לחיים שנותן הגזלה לבגיו הא אין לבם חלק כל ימי חייו ולו משום דלריך לרוצה גזלה מתחת ידו אחרי לא כתב דיתן לחיו ובדברי"ש הלא מוכרח דעשיה דהשבין כהילו הוא מת ואינו ירתו ובדאמרן ובין שכן מוכרח דס"ל נמי לדסתום שלף בים לו לחיים הם יקחו חלקו מה"ע גופה דמ"ל בולה מ"ל פלגא וא"כ דוקא נקט מתניתין לבגיו תחלה אפילו לרמב"ם הלא שהרמב"ם השמיעו מלתא אחריתי שאם רוצה היו מוכרח ליתן חלקו לבגיו הלא יתן הכל לחיו ע"י חשבון ומ"ל הא מלה לו רוצה דמתני' שהוא ז"ל מה' כן והייע בלבד מחי דאיכא בין הרמב"ם לתוס': **ואבתי** שם גבן לבחודי דברי הרמב"ם כפי' ז"ל שם ואם היה אלו את מחבין יתן לו מה שגזל לא יתן הגזלה לבגיו הוא עצמו בעבין שתחת הגזלה מתחת ידו ואם היה אלו את מחבין ולא בגים אז לא החזיר הוא לוחה הגזלה לבגיו יתן לוחה כתובו וכו' ע"כ. והא ודאי דמ"ש לא יתן הגזלה לבגיו אין ר"ל אם יש לו חיים דלאו כל כמיניה להפסידם חלק אלא לשון בא סתום מאד וכבר מהבאר יתן לחת הכל ויעשה עמו חשבון כמ"ש בתבור אלא דהכא לא פירש לו יתן לבגיו בלו' חלקו בלבד היכא דאית ליה לת לו הכל אם אין לו אח (וקרוב אצלי שהמעתיקים השמיטו איזה תיבות) ואם אין לו לא בגים ולא אח לו בגים לו בגים ואינו רוצה ליתן לבם יתן לבד"ת וכו' ובפ"ל הא מהא דאמרי' לעיל דאיהו ז"ל גרים לו לאחיו אם אינו רוצה ופי' שאם אינו רוצה לתת חלקו לבגיו אף על פי שלבם יתחת חלקו כדאמרן מתחת לבוחיך יהיו בגיך לעפ"כ יכול לתת בם חלקו לאחיו ושוב יעשה חשבון עמהם ומהא בפ"ל דהכ"ב היכא דאין לו לת שנתן הכל לבגיו אם אינו רוצה לת לבגיו בידו דמ"ל פלגא מ"ל כולה ויתן לב"ח לו לאחן דהוא בלבד שיגיע מתחת ידו ואע"ג דמשתכי לי' לא קפדינן והשתא מ"ש בחבורו שאם אין לו בגים נותן לב"ח לאחו דוקא ובפ"ם אם אינו רוצה וכדאמרן. זה נלע"ד כוונת רבינו להשות דבריו שבפי' לאחו' דהכי יאה לן שעפ"י שיהיה בקלת דוחק והשתא לא מישרך לאח שנדחק הרי"ש לומר שבפירושו מדמנה לו ג' אחת ובחבו' ג' אחרת ומ"מ אין ביהיה כוונת פירושו בחבורו מיהא אין ספק אלא דהעיקר כדכתיבי': **שוב** ראיתי לרב"ד שהאריך גם הוא בזה אך לפע"ד אלא בגים אדיבים והעלה הרם ביחו והנה תחלת דבריו בזה הוא שבנין בכוונת הרו' שכל הגזלה יש לו ליתן לבגיו אע"ג דאינו' אחיו ומכוח דממילא קא קבלא ליה דאל"כ מפסידין שאר אחים ואין כאן הבנה. ויבין דס"ל להרו' דאחיו אל גזלן עושה חשבון עם בגיו וחמיא לה"מ הרמב"ם וכו' ע"ש. ואין בזה טעם ולא ריח דמעיקרא אמאי ניהיב ליה לבגיו כי היכי דליתו בתר הכי לחיו וליטבו מייהו וליתיב לה לאחיו כבדיא מעיקרא כי לבם מבשר הירושה. ולי"ד לדהרמב"ם ז"ל כלל דהחם מוכרח הוא לתת הכל לאחים כיון שאין לו בגים מה שאין כן הכא דמי לאחנו לעבות כל הגלגול סיס ושוד אין זה בחשבות דבכי התוספות בלל אלא בדאחיבנא הוא העיקר דלא ניהיב ליה לבגיו אלא חלקו וכדמוכחי דבריהם. תו חזה הוית מ"ש בדעת הרמב"ם דאית ליה ג' אחריתי דגרים לאחיו תחלה בחתיתין ונם דגרסינן בסיפא ואם אין לו לו בגים לו אחיו רוצה ופי' אם אין לו בגים לו אחיו רוצה לת לבם כמ"ש בפי' ומ"ש בחבו' דעושה חשבון עם האחים לא מחתיתין אמר כן אלא מסברא דנפשיה ודלא בס"ה שבחב דבפ"ל מאם אינו רוצה דמתני' אין זה בחשבות הלי ושוב הטלה דלמדנו מזה דהרמב"ם אית ליה דעת שלישית דלא כרש"י ודלא כהרו' דלהרו' בגים בריבא ולהרמב"ם אחים בריבא ומזה המה ג"כ על מרן הכ"מ דדאמרן לעיל ע"כ תוכף דבריו ולישה כלל. דבין דאיהו מודה דלית ליה להרמב"ם ראיה כלל בחתי' על דין החשבון מ"כ מ"ל להרמב"ם לאמרה דין הדם בזה לא שערוהו הראשונים ומשמע אין דלא מלי למיעבד הכי דבין שהוא מעבב משאר נכסים כנגד חלקו הו"ל כמ"ן דלא יכיב ולא מידי ונכפ הפחות אפי' כלה לומר כן הא ידוע לכל הבקי בגמי מרומים בסקי הרמב"ם שדרכו דרך הקדם שכל דין שהוא מפורש בגמ' לו בספרא וכדומה כותבו בסתם ומה שהוא מדברי הגאונים שקדמוהו כותב הוא הגאונים לו רבותיו ומה שהוא ז"ל מוליד ומוסיף מדעתו כותב ראיה לי וא"כ ה"ל שו"ל וראיה לי שעשה עמהן חשבון מ"ו ליתא אלא כדברי ס"ה בממשנתו הוצאתו ומתקים בבא הבעל ב"ד לתתוני לאיש מדברי הכ"מ משם שורבו בגיהו דעם כי הסביר מעם לדבריו הבינא ג"כ מ"ש ס"ה דנפ"ל מאם אינו רוצה ובשאר כל שאר דבריו בטלין דבין בכן ממילא ל"א לומר הו"ל ג' אחרת אלא כדאמרן לבגיו לו לאחיו אם אינו רוצה לומר אם אינו רוצה לתת לבגיו ואחזא לה נמי תמיסתו שאין זה בחשבות הלי. ולענין מה שהקשה על הכ"מ כבר הוכחנו לעיל שדברי הגאונים לאמנין ואין להרמב"ם דעת שלישית ואין להאריך עוד בזה ובדוק פ' אשר הארתי בדרך אמת: **בא"ד** לא ידעתי מאי וכו' עמ"ש הרמ"ז כי שלי"ת כוונתו לדעתו הרחבה לישב דעת הר"ב עם שיטת הרו' ולא כמ"ש הבינ"ד דס"ל הרב"ש ובר"ש ומ"מ בחר מקום הנוגה על הר"ב דהו"ל לפרש החלה עוקן לבגיו אלא כמ"ש הגיע לו לבד ולא הכל ובזה בלבד היה מובנת כוונתו ז"ל: **בא"ד** אלא דנ"ל הספר וכו' זה מוכרח דלהרמב"ם גרים אם בלא ו"ו כיון דלדידיה הוא דבוק עם מה בלמעלה דהייע לאחיו כדאמרן לעיל ולא **כהר"ד** שבחב דאפי' אי גרים בלא ו"ו אבאי אינו במשמעות לשון כלל. (ס"ל).

פרק ט מ"א במשנה ובת כהן שויבתה. ר"ב לר"ע לא בפנו' מייתי אלא פליגי בלאיה קידושין מייתי בסנהדרין דף נו וכן פירש רש"י בתוס ויקרא כ"ל ע':

פרק י מ"א בסר"ב והתוגה וכו' עד כמו שהוא נכתב. מ"ב כן הוא שיטת התוס' ע"ז ח"ח רש ע"ח אבל רש"י שם סובר דדוקא אם עושה בזה מעשה [וע"ש בתוס]:

פרק יא מ"א במשנה ובגיה בשקר. מ"ב ביאור לזה נמצא במשנה ה' ובמשנה ו"ו לקמן בפירקין: **שם** בסר"ב. דכתיב ומצא בידו. וקרא יתירא. מ"ב ר"ל תיבת ומצא מיותר אבל הינה בידו ליה לדלעיל: **סליק מסכת סנהדרין**:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בסוף מסכת זבחים העירנו על אדות בוא לידנו משניות ד' דיהרנפורט (תקס"ו) ששם נמצאו הרבה חידושים נוספים בראשון לציון ע"ש. והננו נותנים כאן את הנוספות לסדר נזיקין.

מסכת בבא קמא

פרק י מ"ב תי"מ סד"ה נממת אמה כו' המיטה כו'. ע' בש"ך ביו"ד סי' ס"ט וע' בפר"ח שם:

מסכת בבא מציעא

פרק ב מ"א תי"ע ד"ה מצא פירות כו' ופירשו כו' להבין דברי תי"ע אלו ע' סימ"ב בטור סי' רס"ב וב"י שם:

פרק ג מ"א בר"ב ד"ה השוכר וכו' ברכות וכו' הא קיי"ל וכו'. קיצר במובן דאם ברכות לבעלים בני עלומי. אך בגמ' מוקי בשא"ל לדעתך. אמנם דע דכ"ז הוא לאביי דאמר טעמא דשומר שמסר לשומר [חייב] משום אין רצוני וכו' אבל לרבא דקיי"ל כוותיה לא צריך לזה כדאי' בגמ' התם. ואפשר משום דר"ח פסק לאביי כמ"ש התוס' שם נקט ריהטא דלישנא דגמ' שם דשייך גם לאביי: תי"ט ד"ה ישלם כו' ותימה וכו' וכוכר אני וכו'. ע' בתוס' שכתבו דרבנן ור"י בסברת המקשה והמתרץ קא מפליגי. אמנם בהא לא אמרת לן. וגראה אמר הדקדוק בלשון הגמ' מראש"ל לאביי דדיוק חיבת אביי ר"ל דאפשר הקושיא מעיקרא ליתא דלישנא ליה דל אמת ולא שבועתך דהשואל יאמר לו לאו בע"ד דידי את אך לאביי דאמר טעמא דאין רצוני ומוכרחין לומר דמיירי בשהתנו לו הבעלים רשות להשאיל לזה וכמו דאי' ש"ו ע"א וכפירש"י בד"ה לדעתיך ולא יוכל לומר לאו בע"ד דידי את שפיר מקשה לימא ליה וכו' ולכן דייק תיבת לאביי דלרבא א"ל לזה ולק"מ וכיון דאין קיי"ל כרבא יפה עולין דברי הר"ב:

פרק ד מ"ב בראל"ל ד"ה תי"ע ד"ה מי שפרע כו' אם הטעם כעיקר כו'. המניה בל' דיהרנפורט הכ"ל כ' בלל דבריו אלו בזה הלשון. לעל"ד מע"ז ד' ט"א אין ראי' שזהו משל על אדם ולא על הקב"ה. ומכילתא וכן ממגילה אין ראי' דנגד השולחים שפיר שייך הנפרע לכל סעודע ביראל כאלו נוגע בבבת עינו כביכול (ע' ילקוט זכרי' ב') אך קול האות הראשון הולך וחזק: מ"ט בר"ב ד"ה משא שכר אינו משלם דכתיב כו'. יש ליתן טעם למה פסח הר"ב ולא פתח לפרש תרשא דמתני' וכדאי' בסוגיא בגמ' ע"ש:

פרק ה מ"ח בר"ב ד"ה מעשה כו' הלך אחר פחות שבלשונות כו' לעל"ד יותר נכון הלך אחר מעולה שבלשונות:

מסכת בבא בתרא

פרק א מ"ו תי"ע ד"ה בית רובע כו' ארבע אמות וחומש ל"ל ארבע אמות ושמות וכאשר דבריו בעצמו יגידו כי מעות נכל בספרים שכתב בסמוך ו' אמות שהן שלשים חומשים והוא צריך ל"ו. ובתוך ו' אמות ימצא ל"ו שמותים. וכן בסמוך ק"ל אמות וחומש ל"ל ק"ל אמות ואחד מכ"ה לשך חומש שנשאר הוא חומש של חומש:

פרק ב מ"א תי"ע ד"ה וסל בסיל כו' דא"כ לא תבני לי בריאה כו'. אפשר לרש"י ס"ל להבעל חבצא נשתפך במשנה נופה היכי תנן וכמו דאשתפך בגמ' בכמה דוכתי טומאות ברכות ל"ג ע"ב שבת ע"ז ע"ב פסחים ע"ה ע"ב. וכן מצינו ר"ה כ"ג ע"ב וכן עירובין כ"ג ע"ב וב"ק ל"ז ע"א במ"ל פ"ז ע"א שבת י"ג ע"א גם מצינו פטנתא דאמוראי בטוסחאות המשנה רב יהודה ור' נתן ביצה ל"ה ע"א. ורב ושמואל ע"ז ב' ע"א וכן ג"כ הבעל חיבעיא מסופק אי המוסחא וסל עיקר ובזה מדויין מלת תכן דנקט בהאיבעיא:

פרק ג מ"ב במשנה ביהודה והחזיק בגליל. הא דלא נקט הי' ביהודה והחזיק בעבר הירדן כמו דנקט בריאה עבר הירדן אחר יהודה. אפשר לרבותא נקטיה דאפי' יהודה וגליל שנכיסם בא"י ממש אפ"ה אינם חזקה:

פרק ו מ"ב בר"ב ד"ה קנקנים כו' בארץ המיסור. עי' בראל"ל הנדפס על הגליון. ובד' ל"פ סוסף לכתוב על דברי הכ"מ בזה"ל והוא לחיקה מובא דאמו שרון נבד. הא ודאי יש כמה מקומות שאין מנהג כגון בעיר חדשה או בנקומאי כדאי' ב"מ פ"ג ע"ב. לכן נראה שהרמב"ם מפ' שרון דנקט משום דלא הי' הקרקע שלהן יפה לעשיית קנקנים וכמ"ש במ"ג פ"ח דסומה לעמין בית לבנים וע"ז פיים במקום שאין מנהג. ר"ל באותו מקום אם אין מנהג. דאלו יש מנהג הכל כמנהג המדינה. ובזה ניחא לן קלת הא דבסמוך עשר פטטאות שפי' בגמ' ל"ו ע"ב נאות ומנוסרות וכ"פ הרשב"ם וכ"פ הרמב"ם והר"ב והתי"ע השמיטו זה. גם בטוש"ע לא הזכירו אמנם במ"ש לא קאי אלא אמלכות שרון ובמקום שאין מנהג. ועדיין צריך עיון קלת:

פרק ח מ"ו תי"ע ד"ה נפלו לו כו' ולא ידעתי למה וכו'. לכאורה נראה דהוכרחו לפרש כן דבחייו נפלו לו ולא לאחר מיתתו לא משפחה לא בחיה לא נפלו לו נכסים דממשפחת אביו אין לומר דא"ל כל החיין מן האב יורשים. אלא ממשפחה אם הא קיי"ל (קי"ל ע"ב) דאין הבן יורש את אמו בקבר להמיל החיין מן האב. גם א"ל שנפלו מאשתו שמתה דהא קיי"ל אין הבעל יורש את אשתו בקבר ע' תי"ע לעיל מ"א ד"ה האשה לכך פי' שנפלו בחייו ומשכחת שפיר שיורש ממנו או מאשתו שמתה בחייו וזה ברור. הגם דיש למצא דרך רחוקה כגון שנפלו לו מבנו שירש את אשתו עכ"פ זה לא שכיח שימות הבן תחלה ועוד בפורפטות לא קמיירי, ע' רשב"ם ב"ב ק"ח ע"א ד"ה מ"ם וכו' לפיכך ניחא להו לפרש בחייו דאז יורש מדור שלפניו דזה שכיח מו מאשתו וע' תוס' כתובות פ"ג ע"ב ד"ה מיתה שכיח:

מסכת סנהדרין

פרק א: מ"ב בר"ב ד"ה ר' ישמעאל כו' רש"ש רשב כו'. היינו טעמא דאביי בסוגיא יו"ד ע"א אבל רבא אמר התם טעמא דר"י דמלקות במקום מיתה עומדת. והא דלא נקט הר"ב כרבא דהלכתא כוותיה לגבי אביי אפשר לומר דגם רבא ס"ל כן לגמ"ש התוס' לקמן ל"ג ע"ב ד"ה אתיא וכו' ע"ש: מ"ד תי"ע סד"ה ואומר כו' ל"ע גם המרש"א הימנו בל"ע. וז"ל הרמב"ם בפי' הרובע והרבע בכ"ג הביא ראי' במה שנא' ואת הבהמה תהרגו וא"ה שזה שאמר ואת הבהמה תהרגו בא ללמד שהבהמה חייבת נ"כ מיתה ולא להקיש זה לא הי' צריך שכבר ביאר וכו' שנא' והרגת את האשה ואת הבהמה עכ"ל. ולענ"ד ס"פ דהנה יש לדקדק במתני' לנקט הרובע והרבע והיפך ס"ל לומר הרבע ורובע וגם הפסוקים ה"ל להפך וכסדר שכתובים בתורה ע"ש ועוד ל"ל תרי קראי הא בחדא סני לרובע ורבע [ע' ב"ק מ' ע"ב בבורות מ"א ע"א תמורה כ"ח ע"א זבחים פ"ה ע"ב נדה מ"א ע"א] ותו הך ואומר דמתני' אינו כואומר בכל הש"ס שהוא לכפול ולחזק הראי' והראשון שבכולם סוף ברכות במשנה. ולהיפיר כ"ז השכיל הרמב"ם דעיקר הילפותא דבכ"ג מדכתיב ואת הבהמה תהרגו ומכח אם אינו ענין וה"ק הרובע והרבע בכ"ג דהא להבהמה במיתה יעפי' שנא' והרגת וגו' ואומר שהבהמה במיתה דכתיב ואת הבהמה תהרגו וא"ל לגופיה דילפי' מוהרגת וגו' תמוהו לענין שצריך כ"ג ודו"ק: מ"ז בתוי"ט ד"ה מוסיפין כו' ועוד נפלאתי כו' דברים אלו ל"ע וכבר המה ע"ז בעל קרבן העדה וכ' הפלאה זו איני יודע מה היא דעיקרא דמלתא קאי אי"ב מחייבין וי"א מזכין שמוסיפין שנים ובכגון זה נמצא שם כל הדיינין וכו' ע"ש. וכ"ל דאחר שתנא במשנה החלוקה "א מזכין וכו' בהדי חלוקה הראשונה י"ב מחייבין וכו' ואח"כ תנא וכמה מוסיפין משמע דקאי אכל מה דתנן לעיל מניה. ויש קצת ראיה לזה בסוגיא י"ז ע"א א"ר אבוה במוסיפין וכו' ע"ש בקושית הגמ' פשיטא:

פרק ג מ"ד תי"ע ד"ה וכל הראוי לזרעו כ' הר"ב תשלום וכו' וכ' בח"ם וכו'. דברי התי"ע בזה קצי הבנה גם דברי הר"ב נראים כסותרים. דבתחלה פי' כפי' הרמב"ם ואח"כ כפירש" וכבר התעורר בזה הגאון המפורסם מו"ה שאול אבד"ק אמשטרדם לאלמו"ח הגאון המפורסם מו"ה יעבי' זצ"ל והוא האריך למעיתו וכאן קצרה הריעה מסכל:

פרק ז מ"ח תי"ע ד"ה בלבר כו' דילף להו מקראי כו'. זהו פירש" להבא אמנם עי' ברש"י שבת קנ"ג ע"ב תחומין ומלינא לר"ע ודוק היטב והארכתי זה בחבורי:

פרק ח מ"ב תי"ע ד"ה מרמימר כו' ופס כתוב בתי"ו וכו'. עי' בערוך במוסף שתמה על הגמ' שא' הני מנה ובלשון יון הוא שנשית המנה ע"ש שדחק מאד. וכ"ל דיש לדקדק בגמ' דקאמר רבי זירא תרמימר זה איני יודע וכו' ע"ש. מאי נסתפק ר"ז כיון דהוא לשון יוני כמ"ש המוסף ערוך ולשון יוני הי' יודע להבמי ש"ס כדאי' בכמה מקומות שכן בלשון יוני קורין וכו' עי' ב"ק פ"ג ע"א אמר רבי בא"י לשון פורסי לחמה וכו'. ותו מה שאמר תרמימר זה אלא זה איני מדוקדק ע' פולין ס"ג ע"א אמו קמן קאי. והכגון לומר דהכה ידוע מ"ש רש"י בכתובות מ"ג ע"ב דאחר שעלה לא"י נקרא רבי זירא [ועי' תוס' מנחות מ' ע"ב] מעתה י"ל כי בכוונה הזכירו כאן רבי זירא דעד שעלה לא"י הי' סבור דתרמימר בחי"ו רפויה המכר במשנה היא אלים מנה כמ"ש המוסף ערוך והא דבלשון יון קורא אותו מרמימר חשב כי טעות הוא בידם שהחליפו התי"ו לטית אמנם כשעלה לא"י ושם רגילין בל' יון וקראו מרמימר בטי"ת אלים מנה ע"כ אמר תרמימר זה ר"ל שהוא בתי"ו איני יודע מהו וחוכיח לו שזהו הני מנה וממילא מסולקת קושית מוסף הערוך דיש חילוק בין מה שהוא בטית למה שהוא בתי"ו:

פרק ט מ"ז תי"ע ד"ה חוץ לעזרה דבהר הבית כו'. עי' במל"מ פ"ד מה' ביאת מקדש דין ב' ועי' תוס' פסחים ל"ב ע"א ד"ה מבול יום וע' רש"ל שם:

פרק יא מ"ד במשנה בן אים פלוני. במשנ"ג ליתא וכ"ה בברייתא ובתוספתא וכן העתיק הכ"מ בפ"ג מה' ממרים דין ה'. ולכאורה הכי מסתברא דמה לנו להזכיר שם אבי של הנגלי וע' מגילה ט"ו ע"א כל שמעשיו ומעשה אבותיו פתומין ופרע וכו' ואולי יצא לנו מתוך הדברים כוונת רב אחי בסנהדרין ל"ב ע"א כמאי קרינן הא"לנא רשיעא בר רשיעא וכו' ודעת לנגון נקל:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מסכת בבא קמא

פרק א מ"ג וע"פ עדיס גני חוריון. אב"י מי' תפלרת ועמ"ש הרמב"ם בפי' סמטנה מפני מה מוקדם למעטם ומי' סור מ"מ סי' מ"ח:

פרק ב מ"א כיצד הרגל מועדת. אב"י עמ"ש רבינו בתפלרת דלמטנה מ' דפ"ק קלי. ועי' מוסמת ד' י"ל מ' ד"ה כיצד דלחוף פ"ק קלי דקמני הרגל מועדת לשבר בדרך הלכה. ולפ"ז פ"ק כיצד הרגל מועדת לשבר בדרך הלכה. ומלות בדרך הלכה. שייך עדיין להשאלה ואינה תשובה על כיצד. ובקשו התוס' דלי אסע"ק קלי. ל"כ לי לחמה דתני שם בריש קלי הו"ל למתני שן. ולי לחמה דתני שם בסוף הו"ל למתני שור שמזיק בראש כריסן. ומירא דלשולא לחמה דתני שם בריש קלי ושן ורגל כתב תביבי. ולפי' ע"ר ענוק"ל ממילא ניחא:

פרק ג מי"א אלא קטן הזיק. אב"י עמ"ש רבינו בתפלרת וז"ל ודמיו מקח כן הוא לי רש"י. ולפי מה דקיי"ל יומלא השור ולא יכול לסלקו בדמים. נרבינו לפרש והקטן מקח וכן פי' סל"י עי' רתוי"ט:

פרק ד מ"א מ"ב מועד לקטנים. אב"י עמ"ש רבינו ענוק"ל בתפלרת דבקטנים בכלנים עבלים וילדים כ"כ רתוי"ט וע"ל דלכבי הפסיק כלן בבנא דאדם לומר דקטנים אבמה ואדם קלי ודו"ק. ופמ"ש רבינו מוי"ט בשם רש"י ד"ב ג' דבסי' ממה דאמרה בגמ' דאדם לית לי' מגלה ר"ל דעת לשמור את גופו. וע"ע מפני מה לא פירש רבינו בדרך פשוט וכמו שפירש בשבת דנ"ג דר"ל מלגר. ויהיה פי' מלגר מגל לפ"ז דבל מלוריעות באדם הן ע"פ השבחה מיוחדת מלמעלה לפיכך כתיב כי יגח. משמ"כ בבהמה דמלוריעותי' הם רק במקרה. ולפיכך כתיב כי יגוף בלי כוונה ומקרה. וי"ל: מ"ד ב"ד מעמידין לכן אפטרופוס. אב"י עי' הפלרת ודוקא נוק אבל לא בפרה דיתמי לאו בר כפרה ניחא: שם ומעמידין לכן בפני אפטרופוס. אב"י עי' רתוי"ט שכ' וז"ל ובגבה המק מקרקע של יתומים. ותע"ב דאין מקקין לנכסי יתומים אלא לג' דברים הכא שאני דאי אמרת מעליית אפטרופוס וכו'. ודברי קדשו לכאורה תמוהים דאין הסיבון שייך לקושיא דבשת בקושיא לאמר מעמידין אפטרופוס כלל ותירוצו קלי על הקושי' דלמה נפרע מקרקע היתומים ולא מעליית אפטרופוס. ובאמת על הקושיא דלמה מעמידין אפטרופוס לגבות כבר תירלה הגמ' דמזיק שאני. שאם לא נעמיד אפטרופוס יזיקו לכל העולם. ועל הקושיא שב' דלמה מנכסי יתומים ולא מעליית האפטרופסים. ע"ז אמרינן הסיבון דמתנני ולא עבדי. וכמדומה קילר רבינו כאן בלשון קדשו משום קיטור ל' הגמ' עלמה: מ"ט כגנסו תחת הבעלים.

אב"י אלא שמרו אפי' שמירה פחותה דאל"ה ש"מ פטור ובעלים חייבים:

פרק ו מ"י כדי לחפור בו. אב"י עמ"ש רבינו בתפלרת וז"ל וכולה כאורך המתם. כן הוא ג"כ ל' הרע"ב והרמב"ם אמנם לפי מסקנת הגמ' כמלא מתם ואון למתם כמלא מתם. שהוא אורך מלא ל' מתנין ועתו"ש:

מסכת בבא מציעא

פרק א מ"א שאין לו בה פחות מתני'. אב"י פי' מ"ש רבינו ענוק"ל בתפלרת ל"ה דבני בישבע שאין לי בה פחות מתני' ולא אריך בישבע שם לי בה ואין לי בה פחות דל"ח לרמאות ע"ש. דהרי אמרי' לקמן דהאומר כולה שלי ישבע שאין לי בה פחות משלשה תלקים ולא סגי בישבע רק על הרבעי כאמר מה שהוא תובע יותר על שתני שתבירו מודה לו. דחייבינן דלמא יכוין על ל' מסב' רבעים שתבירו מודה לו. אלמא דאריך לפרש בשבועתו. ול"מ ל"ל דבשלמא שתם תורף שבועה אתם היא. משמ"כ כאן הרי הוא אריך לעשות חזוק חדש ולכוסיף שבועה שם לי בה כלי אתי לא מתמרינן עלי': מ"ד רבינא קמ"ל אע"פ דאין לי בה פחות מקנים מקנים אותם. עי' לקמן בסוף המשנה בתפלרת ד"ה ואפי' בדעת אחרת. מ"ז בתפלרת ד"ה הא אחרים נכסים לא יחזיר. אב"י לא לגזה ולא לגזה לא שייב מודה: מ"ז בתפלרת ד"ה הא אמר תנו והקשו הוס' וכו' ועי"ש לא תשש. אב"י דבלא טעמא דמלך ליכא למיתם דלמא הי' רוצה לגרש ונאבד נעו והוא מצא עתה נע אחר ורוצה לגרש בו. זה לא אמרי' דודאי לא ימתין כ"כ. גם יהי' משמרו כראוי: מ"ח בתפלרת ד"ה ר"ל שמלא כריכה וכו' ואינן תגודין יחד מתיישא. אב"י המלה הזאת לכאו' מיותר ואין ליאוש שייכות הכא ודו"ק: שם לא יש עמקן סמטונות עי' בתפלרת ובאמר המפרשים. ולולי מסתפינא הרבה מדברי רבותינו הקדושים הייתי אומר שכוונת המלה היא השולה ותנאי הסכמה שהשוו ב' הצדדים יחד לשבר עצמם על החיוב המזכר בשטר. וכן הוא הומלת המלה בל' יון ועי' ערוך בשם סירוגלמי. ושפיר אמרה המשנה ישבה מה שבמסבוגות. משמ"כ אם נפרש שספמון הוא שובר קשר מאי לשון ישבה מה וכו' מה יש כאן לעשות ולמה לא אמרה המשנה כשבעה ובקיטור פטור הלוה:

פ"ב מ"ג לו בשלילין שבשדות. אב"י עי' תפלרת וז"ל ואם נעלי גידו אפי' לא סוליכו עדיין לכיתו לא יחזיר. אב"י ולפ"ך יחזיר: שם בלד גדר. אב"י שהוא משתמר יותר מאחר הגדר: שם והוא שסק הוא. אב"י. ולפ"ך הוא ודאי כמו: שם בהתפן לו בתקום מוסל ומכרים: שם בהתפן לו בתקום מוסל ומכרים: שם הוה שלו. אב"י ולהפ"ך יהא מונח עד שיבא אליהו: שם במשנה אם מכוסה לא יגע בו. אב"י עי' תפלרת דאל"כ אחידה מדעת היא ואין זקוק לה. וי"ל דהוי הפקר ושרי לכל. רבינו כתב דברי המזוקקים שבעתים כפי האלעה הסמ"ע בחו"מ סי' ר"ס ס"ק ל"ד וכנגד דעת רמ"א שם:

מסכת בבא בתרא

פרק ב מ"ד מי שסיה שוחלו. אב"י מה שהקשה רתוי"ט ד"ה מי שהי' שוחלו על הסמ"ע ול"ל וגם בזה אין כלל מתיישב דאמרן דוקן בשלון דאין רוב עוברים ובאים מגרע גרע גם אוקן שמשעין העוברים. ל"מ ל"ל דסברת הסמ"ע דדישה מעטת כאלו אינה כלום: מ"ה המשים אמה. אב"י עי' מ"ש רבינו בתפלרת ועי' בתוי"ט בשם הסוס' דבתבואות שבשדות ליכא למיתם לפי שהשדות רחוקים מן העיר אלף אמה. וק"ל עדיין יש לחוש מפני הפיות ופרחי אילנות דמוחר ליעבר תוך מגרש כעיר כלקמן במ"ז ברתוי"ט ד"ה עוברים ואמבה. וי"ל:

פ"ד מ"א ולא לת הגג. אב"י לאכל עלי' בכלל בית כ"כ רתוי"ט ואמה על סי"ל בשור סי' י"ד דכתב הטור בשם דעלי' לא הוי בכלל בית. והרי בנדרים דהולכין אחר לשון בנ"ל אמרו הכמים שהיא בכלל בית. ול"מ ל"ל להרן בפשיטות. דנדרים לחומרא אמרי' כן. משמ"כ כאן אוקי ממונא בחזקת מרי' קמא המוכר. מיהו בל"ז הרי הביא הר"ן שם בנדרים דאשבר דקו"ל בר"מ בנדרים הלין עליה בכלל בית וא"כ מאן לימא לן דהי"א אלו לא פסקו גם בנדרים לר"מ וכ"ע: מ"ב מכרן לאחר רשק"ל אינו צריך נוקה לו דרך. אב"י אם דתני הסיא הוא כדי לאמעוי' דרש"ק לעולם מייפה כח לוקח משום עין יפה. אפי' היכא דלא שייך עמא דרשא. ורבנן מייפין לעולם את המוכר עי' גמ' ודו"ק: מ"ד לא את המרתן. אב"י עי' רתוי"ט שהביא בשם הל"ו ב' טעמים. וכ"ל דהטעם הא' הוא בשבת כ"י לכן מיגם. והטעם הב' בשבת הרמב"ן הובאו שניהם בתוי"ט ד"ה מכר בתוס ודו"ק: מ"ז בית השלחן. אב"י עי' בתפלרת. והתימה על הרמב"ם דכתב דלהכי נקראין שלחן דצריכין לעמוד והרי אדרבה אין די לו בגמי בגמים. ואפשר דכוונת רבינו דצריך ואין לו. אז דבמלת בגמים ר"ל מים בכלל: מ"ט ולא את התבואה. אב"י עי' הפלרת והוא מרשב"ם בגמרא. ועי' ב"מ ד"ק ב' שזה נשומרים:

פ"ה מ"ב זיתים לקון. אב"י ק"ק מגמ' ביצ כיצד מבלכין. היכי לימא בורא פרי הזיתים פרי גופא אילקרי זית וכן בב"מ פ"ח אמרי' כמו כאן המוכר זיתיו לעצים. וי"ל: מ"ז אב"י עי' הפלרת ד"ה שמדד המוכר וכו' אפילו בסימטא ע"כ. ואפי' בכשות לוקח: שם בא"ד. ודבריו המוהים דברה"ר גם משיכה לא קנה. אב"י ל"מ ל"ל דכוונת הרע"ב במשיכה מ"ה לסימטא ועי' רתוי"ט ד"ה משך וכן הוא בגמ': שם ד"ה אפי' פסקו וכו' אפילו בסימטא. אב"י לדעתי ל"ל אלא בסימטא: בא"ד אי בתחר וכו'. אב"י דהיינו בתקן לו רשות להוציא שם כלו: שם ד"ה ר"ל שיגביהו. אב"י דכיון דפשקו דרך לעשותו מסלות קטנות ויכול להגביה צריך הגבהה ולא נקנה במשיכה: שם ד"ה מיירי בא"ל מוכר לוקח וכו' ונקנה בשבוך כל מה שעלי'. אב"י ל"מ ל"ל להגביה הקרקע עם כל מה שעלי': שם בא"ד ונקנו הגם פשקן מדעת לבלום. אב"י עמ"ש רבינו בד"ה ר"ל שיגביהו ושיין גמרא: מי"א אחד לעשרה. אב"י כלומר אחד מעשרה לעשרה. וכן בעשרים שהוא ברשה אלא אחד ממאה ובספיפא אלא אחד מד' מאות: שם בתפלרת ד"ה כלא ברגון הלוקח וכו' דלעשרים נתאנה. אב"י והמפרשים פירשו מעוה הרואה דחזי בחדיה ולא יזעי לא בפחות ולא בהוספות ויתמרו כך המוכר ויקנה ע"י מדה מחוקה בשער הגדול או לוקח ויתאנה הלוקח לו המוכר:

פ"ו מ"ה ר' יוסי אומר וכו'. אב"י ועי' הרמב"ם בפי' שכתב דהסמכתא הוא בשאמר אדם כשתעשה כך לו כשיהי' דבר פלוני על עניין זה יש לפלוני עלי' ך וכך והרמב"ם זה תמוה מי' מדוקי הסג"ל נדרים דכ"ז ב' ד"ה והלכתא:

סנהדרין

פ"ב מ"א אבל הוא אינו מיבם. אב"י לא מיבעיא בחלמנה מן הנשואין דלא. דהרי לא אתי עשה דיבום ודוחה עשה דכי אם בחלוה מעמיו יקח אשה ול"ת דלא יקח אלמנה אלא אפי' מן האירוסין דליכא אלא ל"ת דאלמנה ומי לא דגזרינן ביאה ראשונה אינו מביא דמו לא הוי עשה ובאמרה ל"ת גמ':

פ"ז מ"ה יבא יוסי את יוסי. אב"י עי' רתוי"ט ד"ה יבא וז"ל אם שמע לא קיא בפרש"י וכו'. ואני שמעתי מהרבינו דברי הרע"ב. שבוונתו כמה שאמר אני שמעתי שזהו מדברי העדים שכל אחד מהעדים אומר יבא יוסי את יוסי אני שמעתי כלומר מפי המגדף והדר מפרש הרע"ב מפני שהוא וכו':

מסכת בבא קמא

פ"ה מ"ה י' טפחים. מסיק בגמ' אליבא דר"ש דהיי' דוקא דהיכא דאינגדר לבור שהיה שוכב ונתגלגל ונפל בתוך הבור דבעי' י"ט אבל אם היה עומד ונפל סגי בעומק ו' טפחים דמכרסים דהורא לאו"ע הוי ד"ש ועיין בנ"י פי' ת"ש פלוגתא דרבוותא בזה דהרמ"ל פסק הכי אבל הטור כתב דבעי' י"ט אפילו בפל מעומד וכתב מרן הטעם דס"ל דכיון דרבא סהוא בתרא מקבא לי' ש"מ דס"ל דלא כוותיה אלא בעי' י"ט שלמים ולא תסבי' מאי דאיכא מכרסים דהורא עד הרבעא וכ"ג דעת הרמב"ם ז"ל דסתם בפי"ב דבעי' בור עמוק י"ט ולשטתיה אזיל נמי בפ"ט מה' שחיטה גבי נפולה דכתב נפולה כיצד שנפלה הבהמה ממקום גבוה י"ט או יותר וכו' ע"כ ומרן בכ"מ הק' עליו שם אמאי לא תסתיון מאי דאיכא מכרסים עד הרבעא דהיינו מ"ש ר"ל בכל בסוגיין ותירן דמתילא אמנע וכו' ע"ש ואחר המתילה מקדשם רבנותו נלע"ד דבדוקא פסק הרמב"ם כן ולשיטתיה אזיל בס"ש בכל בפי' נ"מ דלא בר"ל דהרבא אי קשיא הא קשיא על הטור דכיון דהכא פ' נפ הוא הרמב"ם דלא בר"ל אמאי פסק בי"ד סימן ל"ח גבי נפולה דמסתיון מאי דאכרכים ועד הרבעא וסריב הר"ל ורלאיתי לסגלון ע"ז שם דעמד ע"ז ותירץ בשם מהרש"ל דבגירוף י' עם רגליים אין בטיחה מעיה כ"כ וכו' וחזו הטעם שפטור בהיתה בשור בקמות מי' וכ"ל הרמב"ם מחמר הגדר: שם וכולה שסק הוא. אב"י ולפ"ך אם הוא עומד ונפל סגי בעומק ו' טפחים דמכרסים הורא לאו"ע: שם בהתפן לו בתקום מוסל ומכרים: שם בהתפן לו בתקום מוסל ומכרים: שם הוה שלו. אב"י ולהפ"ך יהא מונח עד שיבא אליהו

דוקא ר"ע. א"כ לא קשה כיון דמייתי בעומדת בתנם דוקא א"כ הו"ל היכך ואין כאן שנוסה. וא"ל דקושיא לר"ח דס"ל היכך מייב דילמא ר"מ ר"ל ממון. מיהו אפי' לר"י לא אכין מ"ל להקשות דלמא מייתי בעומדת בתנם דאפי' לר"י דהו"ל ב"ח מ"מ אינו משלם אלא מגופו. ואי מכרו אינו מכור דהו"ל כאפותיקי תפוסים כדאיתא לעיל (ל"ב ע"ב) אי ליתא ליה לסלק בזוזי. ובאפותיקי ודאי מסתבר לומר דהוי הכיכך ובפרק כשעומד בתנם ול"ם כמה אתין לי ספרי מפרשים לעיין בהם: שם וכן פרה שנגחה את השור. עי' תוי"ט מ"ם לתרץ קושית התוס' פי' לדבריו דאי איתא לפרה משלם רביע ולד שהוא שבח אבל אי ליתא לפרה משלם רביע מזה מתני ולד: מ"ג או שנשבו כלבו. הקשה הטוי"ט אאי או שנשבו למ"ל ונלפ"ד דה"ק בני שורו לא עשה בעל המלר עולה. אבל כלב אפי' אם הוא רע דעשה איסור לגדלו בתוך ביתו אפ"ה פטור: מ"ו או ברה"ר ופשעו ברה"ר. פי' הרע"ב דהפקיר רשותו. וקשה א"כ היינו רה"ר, וי"ל דקמ"ל אפי' שהיה רה"ר בשעה שעשה את הנזק שלחוי להזיק. ועשאו בפטור על היזק זה. ותבינו שהפקיר גרם מיזנו אפ"ה חייב הוא:

פרק ח מ"א אלא מתמת המכה פטורה. כתב תוי"ט עי' מ"ם לעיל ד"ה רפוי עכ"ל. כונתו בזה דקשה מאי קמ"ל דשלא מתמת המכה פטור. ולמאי שכתב שם דכשבא המכה מתמת אלא עשה מלות הרופא לא אמרי' שנגרם הנזק מן המכה בלה. וזהו קמ"ל מתני' שלא מתמת המכה ממש אף שע"י גרמת המכה הא פטור והכי איתא להדיא בגמ' דף פ"ח: שם בושת כולל. ונראה דאומדין ג"כ כמו בנזק כמה רולה ליתן למטע בושה זו מעליו. ואין להקשות א"כ למה ישלם נזק כלל כיון דכבר אמדנו מה יתן למטע זאת ז"ל דלא אמדנו רק מה יתן למטע הבושה שלא היה לו הפסד ממון. ולפ"ז קו"ל אדברי הסמ"ע שכיאור תוי"ע, דמשום דבכלל בושת הציבוריים לפיכך משלם נזק כעבד. דסוף סוף הרי אמדנו בושת אי לא היה לו הפסד ממון. ועדיין למה כעבד. ומשום דלא משמע קלת כדבריו שכתבו דף פ"ו ד"ה ובוחן. ונראה דאם היה מלמד כו' או נוקב מרגליות ל"א כאילו בוחר קישואין כו'. אלא הכא בפשט בי"ח שאינן בני אותמות עכ"ל. וא"כ ממילא שפיר דמשלם נזק כעבד. ולפיכך לא הקשו הכא כמו שהקשו בגלו נעכות מ"ז עי' מ"ם שם. דנכלל בבושתה כיון דיק בתה שנכנסת ריחה וכבודה נפגמה ודו"ק: מ"ו המוקם לתבינו עי' תוי"ע שמפקפק על דברי התוס' דבגמ' משמע דפליג ובאמת לא ידעתי לסוף דעת הטוי"ע. שהרי להדיא כתב הרא"ש אחר שהביא דברי ר"ח אלו דאין אלה בריה"ב אלמא דפליגי. וכ"ל בכוונת ר"ח דהכי פליגי. ל"י ס"ל אלא הוא הטיבור לומר לעני שבשבילו אבל למעלה אין מיבור בזה ואפי' אלף זוז. ויה"ב אומר דהטיבור שנתנו הבנים בזה הוא לתעלה לעשיר שבישראל מנה. אבל למטה יש שיעור אפי' אלי זוז. וכמובנא דאמר ביאה. ובייטו שמביא הרא"ש דאיה מחכן ביאה:

סליקא מסכת בבא קמא

מסכת בבא מציעא

פרק א מ"א זה אומר טלה שלי פי' הרע"ב דמייתי במקח וממכר. והקשה הפנ"י דהך בנא דרישא מיומר דבנבא דסיפא הוי ב' דוכבין ואיתי אי מלאתיה וכו'. ונשמע הכל דלכוב כתוסיג וגם בפרק חדא במו"מ. ונלפ"ד דמסוגיא דשמעתין מוכח אף דמסקינן סיפא כמו"מ מ"מ אשמועי' אבב אורחא ג"כ דברייתא בעלמא לא אי. דקנין דמציאה דומיא דקנין מו"מ דהכי לא קאמר ר"פ אלא (ופי' מ"ם ה"ל בגמ' בזה) וא"כ אי קאני רק דוכבים ה"א דאשמועי' רק אגב אורחא דלכוב כתוסיג. וכגון שראה שניהן יחד ולא ניחא לה למיקני בראיה. אבל בעלמא ראיה נמי קני קמ"ל: שם וזה אומר הניח שלי. עי' תוי"ע במביא בשם הנ"י לתרץ קושית התוס' דלהיפך במיגו. ומתיבי דלפי תירוצו מאי הולרך הגמ' לומר דאיכבותי קמבעיה מ"ל דלא מיקני משיב אבידה בלל. אבל לפירוש התוס' הוא ככון דלעניין ממון נ"מ להוציא. אבל לענין אפטורי משבועה בפי אמרומי וכו': שם בזמן שהן מודים. עי' תוי"ע שמתמה על הרמב"ם שפי' לאחר שנפסק דדין שבועה נגד הש"ס. ונלפ"ד לתרץ דעת הרמב"ם. דהא קשה לפי' הגמ' דקמ"ל המגביה מציאה לחביבו קנה. וא"כ למה קתני אם שיש להן עדים זה מיותר לגמרי. מזה הוכיח לו הרמב"ם דבזמן שהן מודים אשמועי' לאחר פס"ד, ואם שיש להן עדים אשמועי' המגביה מציאה כו' וא"כ אינו נגד הש"ס. ומה שהקשה מאי איכפת לן בפס"ד. י"ל דה"א דודאי אי שהוא הלדיק מפסיד מפני שאינו רולה ליתבב אפי' באמת לכן הוא מודה. והכרמאי הוא עשכר. לפיכך נאמר להן שאין טענין כלל בלא שבועה. ואם לא יולה להפסיד הכל והכרמאי יפרנס. קמ"ל דמ"מ הוא מודאל לו וכדין נשבר הכרמאי ואפי' כ"ש מודה בהא: מ"ב היה רוכב ס"ג בהמה. עי' תוי"ע שמביא בשם הרמב"ם דדעתו להקנות לאחרינו לא מהני מד שיאמר בפירוש בשעת הנפסה. לכאורה מוכח דאינו כן. דהא התוס' כתבו בתי"ח דבעי' חלוקה להיות אחת והרי בקלקא דעתן ברים ב"מ אמרי' ה"א בראיה בעלמא קני. וקשה א"כ בני ז"א אני שלי היכי משכחת חלוקה אחת. בשלמא אי קונין בסגנהה י"ל שזה הנניח ג' חלקים וזה רבע. אבל בראיה לא משכחת בכה"ג רק אי דלאו יחד אי שמ' קודם. ובכל"ל שזה שאמר ח"ש ודאי היה בדעתו שקונה לעלמו ולאחיהו מחלקו. וזה שאמר כ"ש לא היה בדעתו להקנות לאחיהו מחלקו (וזה דומה לאחכ ופיקח בדף ח') וא"כ זה קנה מה שיש בידו וגם מחלקו של אחיהו לא קנה רק בנגב וא"כ נדעת הסמ"ע הדק"ל. דא"ל שזה אמר בפירוש אני קונה לי ולאחיהו וז"א לי בנדבי. ז"א דמשמע שראה כבר קנה. ובשאומר כן אחר קנין ודאי לא מהני דכבר שלו לגמרי. ובכל"ל דאיכף שראה היה דעתו כן אלמא דדעתו מהני. מיהו זה ל"ק דהא דס"ל לסמ"ע דדעתו לא מהני היינו לאחי דאמרי' דבעי' הגבהה ואין מחשבה מבטל מעשה. משא"כ א"ה דדעתו ולאיתהו קנה: מה שהקשה הטוי"ע על הסמ"ע מאחי דפרק אפשר"ש דלא קאמר הסמ"ע רק אי לא אמר הקונה לא צריך שיאמר המקנה דמחשבה לחוד לא הוי קנין. אבל אי אמר הקונה תנה לי ונשא המקנה כדבריו והגביה עצמו. אז אל"ל בפירוש והוי בתיקנו כסודלה כיון שבדעתו כדברי הקונה וזה הוא נס"ל. אבל לאחי דאמרי דבעי' זכה א"כ אפי' אמר תנה בעי' שיאמר המקנה בפירוש:

פרק ג מ"ו יוצא לו חסרונות. בגמ' מוקי בשיבנן עם פירותיו ונראה דאחיי שעיבנן בדבות המפקיד או שראה המפקד שיתקלקלו יותר מכדי הסכונן לפיכך מיבנן. דאל"ב

סתנן לעיל לא יצא בהן וא"כ הוי של"י ובבשותו נחסרו. דלאומר לו אינו לא מרבת ג"י לא היה אסר יותר מכדי הסכונן והיה יותר עוב לי בשלי. אמ"כ כל"ל ופטור: מי"ב המופב לעלות יד. עי' תוי"ע שמתמה סרבה על הסמ"ע. וגם"ך סי' כל"ב מתרלו. ואין לי כמת ש"ך לעיין בו ואת אשר אולה פל רוחי לו שכרתי אזכיר בזה. והוא דהוקשה ליה לסמ"ע דאי זה הכתוב יוכה דהכא אמרי' לגמרי יש שלית לדבר עבירה א"כ הול"ל ב' כתובים הבאים כא' ואיכא למ"ד מלמדין. לכך פי' הסמ"ע דבאמת לא הוכח מזה הכתוב דיש שלית לדבר עבירה לגמרי דהכי יכולין לאוקמי קרא כגון שאינו בר מיוכח או שאינו יודע דאיסורא הוא (דבזה מסקי התוס' דבעלמא אין שלית לד"ע. וכן שמ"פ אפי' בלא ידעי) או שאינו בר תשלומין וא"כ לא הוי ב' כתובים הבאים כא' כיון דאיכא לאוקמי כל"ל ודו"ק. וא"ל דמ"מ בכה"ג הוי ב' כתובים ז"ל כיון דאין שוין בדינן לא מיקרי ב' כתובים:

פרק ה מ"א איזהו תרבית. בגמ' מסקינן דאין כשך בני תרבית ואין תרבית בני כשך דכשפירומיו מתרבין ממילא טובך את מביהו. והא דדרשי' בבכר ובמרבית למעלה ולמעלה כדי לעבור עליו בב' לאוין: שם נקח סימנו אמין בדינר זהב הבור. עי' תוי"ע בשם הרמב"ד שהקשה אהמב"ם ורש"י כיון דמקדש בשלוה א"מ אלמא לא הוי קנין במלוה ע"ש. ואמ"ג דמשם לא מוכח דלא הוי מי שפרע. דאפי' הוי קנין לענין מי שפרע מ"מ כיון דאינו קנין גמור אינה מקודשת. מ"מ מקשה שפיר דבבר שייך ביה קנין במשיכה הוי בטעות משפ"ח. אבל אי ליכא קנין כלל גם משפ"ח ליכא וא"כ כיון דבאמת לא בעי' רק מעות. ולא הוי מלוה קנין ממילא ליכא מי שפרע. אך זה יש לחלק דשאם תלוה בשמיכת דעתה ואפי' הוי קנין מ"מ היא לא סמכה דעתה. ועי' בתוס' ב"מ ע"ז ד"ה אחי שערה: ולבאורה ק"ל הא ממילא אין שייך כאן קנין כיון דאין לו הוצאה דבר אלא בא לעולם. וא"כ גם משפ"ח ליכא. וקשה אפי' לראב"ד דאמיתין לא פליגי. ואולי מיירי דהתחילו פירומיו להמית והוי כמו נוף בעולם ועבידי לאמי. אך גם זה תלוי בפלוגתא דראיתא בקדושין בפ"ב גבי שאת (דף ס"ב) ותדבר רש"י משמע שבא לאמרן קושית זו בדף ס"ב ד"ה יש לו מותר ולא כו' ואע"ב שאין לו דיבור זה לקנותו במעות שקיבל דאיתין מלויין לו הוחיל ולא הפעיר. אבל זה אין בידו במה יקנה כו' עכ"ל משמע מלשונו לאמרן זה דיוון דאמרי לאקבל מעות לקנות איתין. לא הוי כדבר שאינו בשמותו כיון דאמרי מאד שמכה דעתו כראיתא בב"מ דף ע"ז ד"ה אמרלקי' בין שמכה דעתה אפי' לי ס"ל מקנה דשב"ל. ובזה יש לתרץ ג"כ לאיות בראב"ד דשוד קשה דאמרי' משמע כרש"י ובמש"ש כמ"ש הטוי"ע בפירוש ובב"מ דף ע"ז ד"ה אחי לאיתיון שני ס"ל דמלוה אינו קנין כאבר וקשיין אהדדי לכן י"ל דמ"מ הכא שאני כיון דהוי כאלו אינו אינו בא לראותו א"כ כיון שיש לו אלא אינו לא הוי מו כאבר בשלוותו. רק הוי כאליפין אינו כיון. ואליפין ודאי עדיף ממבר. ומהכי אפי' בהלואת אינו. ודו"ק: מ"ב המלוה את אביהו לא יצור אביהו הנם. קשה כיון דלא יבאר בפשות כל שכן דלא יצור הנם. ואם נאמר דלא יבאר ה"א בנברא דעביד לאיגר ואבר עביד לאגרא. קמ"ל משנה ירוצה דאפי' בלא עביד לאיגר אבור. א"כ קשה מאי דפיון בגמ' אפ"ש מאי קמ"ל מתיבה ומאני ה"א הכ"מ בחלר דקיימא לאגרא ובגרא עביד לאיגר. ולפי הכ"ל גם זה מוכח מתמי' דאל"כ הייט פיפא ויתא למ"ל. ול"ל דאי מתמי' ה"א דלא אשמעי' ביתומא רק חד דגרא. אז גברא אז אבר לא עביד לאגרא קמ"ל הכ נאמן דאפי' בראי לעיבותא אסור. והא דקשה בגמ' וגבא ל"ל דהוי כמו אז גברא ע"ש וק"ל: שם הרי הוא לך בעבר בלוים. עי' פי' הרע"ב דלגבי מוכר לא הוי ריבית אלא דאיכא משתלמת אלא לבסוף. ואי אומר לו כך והוא נוטל לו עשר מיד אף דלא לריך ליתן לו אלא לבסוף. אפ"ה לא מיקרי ריבית ובני משכיר דודאי מוכר מאי להוציא ככסף כשליך משות. וה"ה משכיר ופשוט הוא: מ"ו אין מקבלין ל"ב. עי' תוי"ע בשם הנ"י דעיקר חידושא משום סיפא. ואין להקשות דגם סיפא איתא דהא קאני סיפא דסיפא לוין ומלוין אותן. ואי בבנים דאוריתא אבי כ"ש ריבית דהכנן לפירש"י. ז"א דבסיפא לא הוחר כל כדי חייו כדמתבן רבי חייא בגמ. אבל בריתא דריבית דהכנן בכל גוונא מוחר דהכי לא פריך מרישא ומאני. משמע דריתא מוחר אפי' אינו א"ח ואינו כדי חייו. ומזה ראיה לפירש"י דריבית דהכנן הוא דאי דאוריתא אמה לא פריך מסך דמקבלין. ופל פירש"י הקשו התוס' מאי פריך לפלוג ולימני בדיוה הא עיקר מתני' לא אתא אלא לאשמועי' דמן הכבי מקבלין עכ"ל. ולעכ"ד י"ל לדעת רש"י דמעיקרא פריך לימרא ופירש"י דאתא לאן ברגל בבשותא דמקבל קיימא עכ"ל. והייט משום דקשה ליה פשיטא ומפרש דקמ"ל דאשמעא בבשותא דמקבל. ולהא פריך שפיר ליפלוג ולימני בדיוה דהכי קס"ד דשיקי מידוא הכיאה דאשמעא כ"ל אבל סיפא דמקבלין מנכבי אין מידוא דמוכח מסיפא דסיפא לוין ומלוין. וא"ל דלריך לאשמועי' דמקבלין אפי' יתר מכדי חייו כל"ל. ז"א דאתה דקס"ד דאין כאן אמנה ירוצה דשיקר מידוא ביתא ס"ל באמת אמרי' דאין מקבלין אלא כדי חייו כמו רגית דאוריתא. וא"ל דיתא דאשא גופא אשמעי' דמקבלין אפי' יתר מכ"ח. תדלא מפליג בדיוה כ"כ בבשותא אשמעי'. ז"א דא"כ אז יש בבשותא בהך דמקבלין שוב אינו מוכח מרישא דאשמעא בבשותא דמכה קיימא דדילמא משום סיפא קאני לה וכמו דאשיק בגמ' דבא ודו"ק:

פרק ו מ"ו תבואה והביא עליה תבן חייב. לכאורה זה מיותר דזה יותר קל כנגד תבואה משעוריס כנגד מעין דרישא ויש ריפוח יותר. ויש לרוכים מזה דכשהוסיף על לתך תבן ג' קנין חייב אמ"פ שקל הכבה אפי' עם התוספות אלמר תבואה. ונגמ' פליגי בזא אחיי וכבא. ולכבא ל"ל אפיכא דנקש כך בבא כדי לאשמועי' דלמאחי' תבן ש"ש:

פרק ז מ"ב עד שלא נגמרה מלאכתו. עי' פי' הרע"ב דמייתי לה מקרא. וא"ל למ"ל קרא שיפוח ליה דאסור לו לאכול אחר מירות בלא מעשר. ואף דמני לכשר מה שאוכל של המוכן שבבית הבעה"ב כדתנן ומיתל ושאתה מיד. זה לק"מ דלקתן אין כאן היתר כלל לפניו עד שיעשה מעשה ויתלל וזה אינו מתוב אבל הכא מעורב היתר ואיסור יחד לפניו ואוכל הסיתר ומפרש האיסור. ועוד דכשמתלל הוי כמוהן לו מציתו. מיהו לפי חילוק זה יש ל"מ אי יש לו במקום עבודתו גם חולין שעובד בהם הנעשה רבני יפות יכול הפועל לאכל ולאכול נעבר רבני. ולפי חילוק הא' אינו כן: מ"ר אתנה ש"ח. עי' תוי"ע דלא קשה שומר עד שמשך ע"ש והא דתנן לעיל בפ"ו הנה לפני אומר חנם כבר הביא הטוי"ע

תוי"ט עם בעם הלאב"ד דמייני במקום שהוא קונה פ"ש. ולפיכך לא ידעתי למה קניא ליה לחדבי המום' דכתבו מעיכה בשמרין לענין חזקה ולא לענין קנין והיינו משום דס"ל דהא דתנן הנה לפני פתחא קתני ואפי' בלי מקום שקונין בו. "והכא גבי מתנה מיירי שהתנה קודם שאתר הנה לפני ובל תנאי זה אני אומר הנה לפני: מי"א פי' תוי"ע בעם הרמב"ם דבפי' מעשה קודם לתנאי בפועל ונמר כל המעשה והשינו עליו האחרונים. ולענ"ד היה נראה דודאי לא בפי הרמב"ם כל מעשה בפועל. רק דבפי' כל נתר הקנין. וא"כ פתם גבי גט דעדיין לא נתבר הקנין בחמירתו. וכשאתן לו נתבר הקנין ואח כבר היה התנאי מקודם:

פרק ח מ"ב והלה אומר א"י מייב. עי' תוי"ע בעם הרמב"ם דאפי' בטענת שמא מגלגלין. ובחתק הקמ"ע לשיעתו בתי' אחר על הום' במאתיתו ס"ש. וק"ל דלכאורה מוכח דאין מגלגלין בטענת שמא דהא לרמב"ם לא משכחת לה בטבועות נאבסו אלא בג' פרות ופרכינן בב"מ ד"ה לת"ד סילק פטור. ומשני לאומר חדא מתה בפביעה. וא"כ קשה כיון דבלא"ה מחוייב לשבע שבו"ד. למ"ל דכתב דתמנא דיבבא בטבועות נאבסו. הא בכה"ג תמילא מחוייב שבו"ד מעשה גלגול דנאבסו. אע"כ מוכח כדעת הום' הנ"ל וא"כ ל"מ בטענת שמא דאין מגלגלין. ולכאי לריך קרא (וגם יהיה מוכח מזה דבטבועות נאבסו אפי' בטענת שמא משבע מן התורה ומזה קשה כל דברי הקמ"ע הביאו הסוי"ע כאן דלא סבר כן). לכן נלע"ד דודאי גם הרמב"ם ס"ל כדעת הום' הנ"ל והא דכתב גבי טענת א"י בבבא ס"א גלגול. היינו משום דהא דלא מגלגלין היכא דליכא רגלים לדבר כמ"ש הום'. וא"כ כאי דבטלאות בטענה אין רגילות בשאולה יותר משכירה. מ"מ בהא דא"י זה אין רגילות דבודאי הוא"ל לחידע דאי לא הו"ל לחידע אם כן לא הוי תחוך שאו"מ. וא"כ בהא ודאי מגלגלין לטענת שמא שהלה מוען שמא אתה יודע. ומה שתתה בהרמב"ם דכ' יבבא בטבבא. אבל לא בשבע מהני הודאתו שלא בפני כמאן דאתר יהיו לי בידך ואפי' לאחת ס"ש ואפי' לר"ע דבדי הרמב"ם וכא"ש פסקו כבי' רב"י שם. ועיקר קושיא הוא לרא"ש בתמ"ש בתמ"ש: מידון י"ל קלא בבוזאתו דאפי' מייני האם שלא בפניו מ"מ ביון דאינו שיה כאן דאינו ואמיק ואלא ודאי הוי פקדון אלו. אמ"ה אפי' בהודאה שלא בפניו ואינו כאן ליקח ממנו ודאי דעת הבגזל שיהיה אלו פקדון. אבל בהבגזל כאן ויוכל ליתן לידו ממש. ודאי אין דעת הבגזל שיהיה אלו פקדון. ולא תביא ראיה ממום' הנ"ל רק גוף הסברא דשמיק ואלך דעתו לפקדון ודאי ומזה הוא לוקח דמיון דיש לחלק בין שלא בפניו לבפניו הוא כאן. ומלא דוקא בכתב הגאון הוא לאו דוקא. עוד תמוה לי עליו מהא דכתבו הטוס' (ב"מ ו') ד"ה הקדישה כו' ולא דמי לגזל ולא נתיאשו הבעלים כו' דכיון דאודי ליה הוי בפקדון שיש לו ביד אחרים דיכול להקדיש כו' א"כ הרי לפנין דס"ל לטוס' דהודאה בגזל הוי בפקדון. ומיהו גם בזה י"ל דהטוס' כתבו בדמוכח בהמוכר את הספינה. ולכאורה אין ראיה כלל מהתם דשם פי' רש"י ד"ה בדשותא דמתני' קיימי כו' דל"ד לגזלן כו' דהכא לאו אדעתיה לגיזל בקלינהו אלא לקונתן כו' ודעתו להחזיקן כו' עכ"ל. וא"כ אין ראיה לטוס' לזה דתקפה. ובכל"ל דשפיר ראיתם דהרי אמרי' שם (דף ב') דמתני' מייני בתליאה ומו"מ. ואומר כו' בדדמי. וא"כ ה"ל אין דעתו לגזלה רק שבבר עלו הוא. וכהודאה עתה לא הוי גזל מעיקרא. ולפ"ז ל"ק ממי עכ"ל אדמנו"כ ל"י. אך דוחק לומר כן בכוונת הטוס' דבני מתותא כתי יהא חייבי במו"מ ומשיכה בתנו עזי וכ"ע ולכאר א"ה בסוגיא דהתם. ומה שמביא ראיה מגזל ולא נתיאשו הבעלים כיון דלא יכול להקדיש לא הוי סילק. י"ל דהתם ה"מ משום דקפק לו אולי לא יבא לרשותו עוד לעולם משא"כ אי הודה לו ולאחר ליתן לו הוי כבר בבכותו: עוד ק"ל מעיקר מיהות אל הגאון אדמנו"כ ל"י דהכא מיירי דפגינהו לשם גזל ולא הוי אתה סילק בהודאתו עי"ש. וקשה הא פסקינן בב"ק (קי"ח) בגוזב אלא מן הכיס לדעת מתן פטור אלא לדעת אפי' מתן אינו נתיר. וא"כ הכא דשותפין לא קפדי אהדדי היינו משום דהוי כמי שהשאיל לו רשותו. וא"כ תיקן כשהודה לו הוי בבבר מוגה ברשותו. ולא לריך רק מתן ובודאתו ודאי הוי כמתן. ואפי' אינו מודיע לו אלאנו היה לגזל מהני. ובגם בזה י"ל קלא דהלה יאמר אין לאחר אם השאיל לי מקומך ויהיה אילך. ואף דל"ל גם המוחזק יאמר אין לאחר להשאיל לך בלא ויהיה הכל אלי מה שאתה אינך יודע מ"מ לא דמי זה לזה כ"כ. מיהו זה דוחק דא"כ בכל הילך דאמרי' דה"ל כמאן דנקיט ליה מלוה בהנאתו וכי יאמר המלוה אין לאחר לא תהוו הילך מי מסני. ויש לתלק: ועוד נלע"ד להוכיח לכאורה דאמ"ג דפגינהו לשם גזל מ"מ עדיין לא נפק מרשותא דחידך ודעיין אמרי' שותפין לא קפדי אהדדי דברים ב"ב פרק אהדדי דמתן לפיכך המקום ואבנים של שניהם פטיעה ומתני ל"ל דכפל לרשותא דמר א"ב דפגינהו חד לרשותיה וכתב הרמ"ם סי' ו' וז"ל דפגינהו חד לרשותיה בלא עדים מ"ד כו' דשותפין לא קפדי אהדדי עי"ש. אלמא דאמ"ב דמדפגינהו בלי עדים מקמתא לשם גזל פגינהו שהרי גם אתה מעכן אלי הוא. ואפ"ה אמרי' דשותפין לא קפדי ועדיין מבירו מוחזק. עוד יש לכאורה להוכיח דלא מהני פיטוי כלל. דברים ב"ב בתנו הטוס' ד"ה לפיכך והא דאמרי' בשמואל כו' וכן ברים הבים ואבנים ולא יחזי ברשותא דמאן קיימא היינו משום דהתם מתחלה מבולר היה הדבר ובבתנו ל' מהן מולד הספק כו' עכ"ל. ומתע דאי מולד הם' קודם שבא לרשותו לא מהני פיטוי. וא"כ ל"ע כיון דס"ל כבר פגינהו אני ל"ה קודם שפיטה הוא דאי הוא פיטה ממקום אפשר לשם. למה אינו יודע בשאר אבנים הא יוכל לידע אי בתבעא אי בתבעא. וא"כ קודם שפיטה הוא כבר מולד הספק. והיו שניהן מוחזקין ומאי מהני פיטוי אא"כ. ובגא"ה אין להקשות אתמי' מאי פריך ולא יחזי ברשותא דמאן יתנן. הא קודם שפגינהו אני ל"ה כבר מולד הספק בתקום שאפל לשם ולא מולד הספק ברשותו. ז"ל דל"ל כיון דלא מודע מנפילתו עד שפגינהו לרשותו. א"כ כיון שברשותו נמלא הספק הוי כמולד שמם. אבל לפי דברי אדמנו"ל הגאון ל"י דל"ל שפיטה הוא ממקום שפגינהו לשם אני ל"ה. א"כ דוחק הוא לומר דבכל זאת מולד לא מודע. עוד כתב אדמנו"ל ל"ל להוכיח דפגינהו לשם גזל דמ"ל לא מיקרי מ"מ כלל כיון דאין לו עליו חובת הגוף ובשמונאים אני כלים בשוק או בחצר שניהם ומ' אומר אלי הן ואחיכו אומר א' אלי ואחד אלך לא הוי מב"מ אי"ש. וק"ל נהי דבב' כלים בשוק נוכל לומר כדבריו היינו דלא מוחזקים בו וכיון שבלא בעמותיהם אין ספק לב"ד לא מיקרי מוחזקים כדמוכח בחרנא דאמרי' כל דאלים גבר משום דלא הוי מוחזקים (פי' רש"י ב"מ תוס' ד"ה ויחלוקו) אבל הכא דכתבו הטוס' ד"ה לימא דכל ממון המוטל בספק חציב כאילו שניהן מוחזקין בו בכ"ל והיינו משום דבלא בעמותיהם אין ספק לב"ד חציב כמוחזקין בו ולא עליו הוכח הנוף ודומה לב' אוחזין בעלית דאדמה לה הש"ק לאודה מקלת אפי' בשניהן מוחזקין בו וה"ל הו"ל כשניהם מוחזקין: שם מקלת אבנים נוטלן. הקשה ידידי מהר"ם פה בעמרכן לאה אחרי ומשמע דהא דאיפי' היינו משום שהוא א"י ואבינו ידע. אבל אי בם אבינו א"י יותר אמנו ולאי לא הוי ראיותא. וא"ל דהסודלה הוי מן האבנים. א"כ מדאחזיק דגם אבינו ידע מאבנים בל אבינו ואבנים בל עלמו אי"ש כ"ש שיש באבנים בל זה סימנים יותר א"כ אין כאן ראיותא מה שזה מכיר אלו וזה אינו מכיר אלו וגם אבני דקאמר מדאבי ידע אפי' לא ידע מו לים ליה ואידך כולא דהיתך ניהו. הא כיון דגם אבינו ידע מקלת אמנו ומשל עלמו אינו יודע ע"כ יש סימנים באלו. וא"כ אין ראיה מדלא ידע אפי' ד"ל דאין לו סימנים רק באלו. א"ו מוכח לנו דלא קאודי בהכר אבנים רק הודאה אחריתי יש ובאמת אין סימן באבנים הנילכות רק בעיבת עין. מיהו עיקר קושית הגאון הוא כאן לענין המפרשים דמשמע להדיא דמפרשי דהסודלה הוא מאבנים עי' בהש"ס. (וש"ע אין אחי כאת) ול"ל דמייני דמה שמודה הוא מסומן יותר בסימנים אבל מה שאינו מודה הן כשאר אבנים מדלא מודה ומכיר גם באלו. וא"כ בפיר מדאבי ידע אף שאינם מסומנים וק"ל: עוד כתב שם הגאון אדמנו"ל ל"י הל"ל שם דגזל לא הוי הילך ואף דאמרינן בב"ק (ק"ד) כיון דאודי ליה כאלו דא"ל ודאי הוא לי בידך דמי הא כתבו הטוס' שם דוקא בשמתק והלך לו ס"ש כ"ל. ומי אלעיר תלמידו קלרה דבתי מהשיב בוחנו בזה. דהמבריין שם בתום' יתלא דמשמע דאיפכא בד"ה אחר רבא כו' ומיהו א"כ דמייני הכא בשאודה בפניו דא"כ אפי' בשבע נמי א"ל לחולינו אחריו ויכול להביא בפרה דכיון דאודה לו בפניו והיינו בידו והלך הרי הוא כהפקידו בידו כו' א"ו מייני בשאודה אלא בפני אלא בפני עדים עכ"ל הרי להדיא דדעת הטוס' דבשמתק והלך לו הוי השבה בנשבע. אבל לא בשבע ומה"ש מסקי דמייני מתני' בשאודה אלא בפניו דאז לא הוי השבה בנשבע. אבל לא בשבע מהני הודאתו אלא בפניו כמאן דאחר יהיו לי בידך ואפי' לאחת ס"ש ואפי' לר"ע דבדי הרמב"ם וכא"ש פסקו כבי' רב"י שם. ועיקר קושיא הוא לרא"ש בתמ"ש בתמ"ש: מידון י"ל קלא בבוזאתו דאפי' מייני האם שלא בפניו מ"מ ביון דאינו שיה כאן דאינו ואמיק והלך ודאי הוי פקדון אלו. אמ"ה אפי' בהודאה שלא בפניו לבפניו הוא כאן ליקח ממנו ודאי דעת הבגזל שיהיה אלו פקדון. אבל בהבגזל כאן ויוכל ליתן לידו ממש. ודאי אין דעת הבגזל שיהיה אלו פקדון. ולא תביא ראיה ממום' הנ"ל רק גוף הסברא דשמיק והלך דעתו לפקדון ודאי ומזה הוא לוקח דמיון דיש לחלק בין שלא בפניו לבפניו הוא כאן. ומלא דוקא בכתב הגאון הוא לאו דוקא. עוד תמוה לי עליו מהא דכתבו הטוס' (ב"מ ו') ד"ה הקדישה כו' ולא דמי לגזל ולא נתיאשו הבעלים כו' דכיון דאודי ליה הוי בפקדון שיש לו ביד אחרים דיכול להקדיש כו' א"כ הרי לפנין דס"ל לטוס' דהודאה בגזל הוי בפקדון. ומיהו גם בזה י"ל דהטוס' כתבו בדמוכח בהמוכר את הספינה. ולכאורה אין ראיה כלל מהתם דשם פי' רש"י ד"ה בדשותא דמתני' קיימי כו' דכיון דאודי ליה הוי בפקדון. ומיהו גם בזה י"ל דהטוס' כתבו בדמוכח בהמוכר את הספינה. ולכאורה אין ראיה כלל מהתם דשם פי' רש"י ד"ה בדשותא דמתני' קיימי כו' דל"ד לגזלן כו' דהכא לאו אדעתיה לגיזל בקלינהו אלא לקונתן כו' ודעתו להחזיקן כו' עכ"ל. וא"כ אין ראיה לטוס' לזה דתקפה. ובכל"ל דשפיר ראיתם דהרי אמרי' שם (דף ב') דמתני' מייני בתליאה ומו"מ. ואומר כו' בדדמי. וא"כ ה"ל אין דעתו לגזלה רק שבבר עלו הוא. וכהודאה עתה לא הוי גזל מעיקרא. ולפ"ז ל"ק ממי עכ"ל אדמנו"ל ל"י. אך דוחק לומר כן בכוונת הטוס' דבני מתותא כתי יהא חייבי במו"מ ומשיכה בתנו עזי וכ"ע ולכאר א"ה בסוגיא דהתם. ומה שמביא ראיה מגזל ולא נתיאשו הבעלים כיון דלא יכול להקדיש לא הוי הילך. י"ל דהתם ה"מ משום דקפק לו אולי לא יבא לרשותו עוד לעולם משא"כ אי הודה לו ולאחר ליתן לו הוי כבר בבכותו: עוד ק"ל מעיקר מיהות אל הגאון אדמנו"ל ל"י דבכא מיירי דפגינהו לשם גזל ולא הוי אתה סילק בהודאתו עי"ש. וקשה הא פסקינן בב"ק (קי"ח) בגוזב אלא מן הכיס לדעת מתן פטור אלא לדעת אפי' מתן אינו נתיר. וא"כ הכא דשותפין לא קפדי אהדדי היינו משום דהוי כמי שהשאיל לו רשותו. וא"כ תיקן כשהודה לו הוי בבבר מוגה ברשותו. ולא לריך רק מתן ובודאתו ודאי הוי כמתן. ואפי' אינו מודיע לו אלאנו היה לגזל מהני. וגם בזה י"ל קלא דהלה יאמר אין לאחר להשאיל לי מקומך ויהיה אילך. ואף דל"ל גם המוחזק יאמר אין לאחר להשאיל לך בלא ויהיה הכל אלי מה שאתה אינך יודע מ"מ לא דמי זה לזה כ"כ. מיהו זה דוחק דא"כ בכל הילך דאמרי' דה"ל כמאן דנקיט ליה מלוה בהנאתו וכי יאמר המלוה אין לאחר לא תהוו הילך מי מסני. ויש לתלק: ועוד נלע"ד להוכיח לכאורה דאמ"ג דפגינהו לשם גזל מ"מ עדיין לא נפק מרשותא דחידך ודעיין אמרי' שותפין לא קפדי אהדדי דברים ב"ב פרק אהדדי דמתן לפיכך המקום ואבנים של שניהם פטיעה ומתני ל"ל דכפל לרשותא דמר א"ב דפגינהו חד לרשותיה וכתב הרמ"ם סי' ו' וז"ל דפגינהו חד לרשותיה בלא עדים מ"ד כו' דשותפין לא קפדי אהדדי עי"ש. אלמא דאמ"ב דמדפגינהו בלי עדים מקמתא לשם גזל פגינהו שהרי גם אתה מעכן אלי הוא. ואפ"ה אמרי' דשותפין לא קפדי ועדיין מבירו מוחזק. עוד יש לכאורה להוכיח דלא מהני פיטוי כלל. דברים ב"ב בתנו הטוס' ד"ה לפיכך והא דאמרי' בשמואל כו' וכן ברים הבים ואבנים ולא יחזי ברשותא דמאן קיימא היינו משום דהתם מתחלה מבולר היה הדבר ובבתנו ל' מהן מולד הספק כו' עכ"ל. ומתע דאי מולד הם' קודם שבא לרשותו לא מהני פיטוי. וא"כ ל"ע כיון דס"ל כבר פגינהו אני ל"ה קודם שפיטה הוא דאי הוא פיטה ממקום שאפל לשם. למה אינו יודע בשאר אבנים הא יוכל לידע אי בתבעא אי בתבעא. וא"כ קודם שפיטה הוא כבר מולד הספק. והיו שניהן מוחזקין ומאי מהני פיטוי אא"כ. ובגא"ה אין להקשות אתמי' מאי פריך ולא יחזי ברשותא דמאן יתנן. הא קודם שפגינהו אני ל"ה כבר מולד הספק בתקום שאפל לשם ולא מולד הספק ברשותו. ז"ל דל"ל כיון דלא מודע מנפילתו עד שפגינהו לרשותו. א"כ כיון שברשותו נמלא הספק הוי כמולד שמם. אבל לפי דברי אדמנו"ל הגאון ל"י דל"ל שפיטה הוא ממקום שפגינהו לשם אני ל"ה. א"כ דוחק הוא לומר דבכל זאת מולד לא מודע. עוד כתב אדמנו"ל ל"י להוכיח דפגינהו לשם גזל דמ"ל לא מיקרי מ"מ כלל כיון דאין לו עליו חובת הגוף ובשמונאים אני כלים בשוק או בחצר שניהם ומ' אומר אלי הן ואחיכו אומר א' אלי ואחד אלך לא הוי מב"מ אי"ש. וק"ל נהי דבב' כלים בשוק נוכל לומר כדבריו היינו דלא מוחזקים בו וכיון שבלא בעמותיהם אין ספק לב"ד לא מיקרי מוחזקים כדמוכח בחרנא דאמרי' כל דאלים גבר משום דלא הוי מוחזקים (פי' רש"י ב"מ תוס' ד"ה ויחלוקו) אבל הכא דכתבו הטוס' ד"ה לימא דכל ממון המוטל בספק חציב כאילו שניהן מוחזקין בו בכ"ל והיינו משום דבלא בעמותיהם אין ספק לב"ד חציב כמוחזקין בו ולא עליו הוכח הנוף ודומה לב' אוחזין בעלית דאדמה לה הש"ק לאודה מקלת אפי' בשניהן מוחזקין בו וה"ל הו"ל כשניהם מוחזקין: שם מקלת אבנים נוטלן. הקשה ידידי מהר"ם פה בעמרכן לאה אחרי

(גזיקין ה"א)

פרק ט מ"ג שכך כתב לו אם אוביר ולא אעבוד. בגמ' אמרי' דהך ל"ת אחרה. ואין להקשות הא ר"מ דאין דיבה דבריהם. וא"כ אפי' לא היה דוחק לענין הדיוק הו"ל לאמייביב דאין לחבין דלא הוי בגמרא דהרי הבוכר את הפועל ואחזר בו אין לו אלא הרעומות. ז"א דהרי בדבר האבד בוכר עליהן כדי שבכן לו שהוא מוחזק ע"ש ופשוט:

פרק י מ"א בבע"ב ד"ה שניהם חולקין עי' תוי"ע שתתה על רש"י. נראה דהש"י בא לדקדק מלת שניהם דהוא"ל חולקין לכן פי' דשניהם קאי על הבית והעליה שניהם חולקין בשוה. ואף דזה אבניו מרובה. מ"מ נגד זה אבינו גבוה ממנו. וא"כ אי בחבסא נפל הבלימות על הגבוה מרובה. וממילא הכל בספק. רק דבסך כל האבנים ובעפר חולקין לפי ערך אבל הבלימות בשוה: שם אם היה מביר מקלת אבניו. עי' פי' הרמ"ב ומו"ע. הקשה אדמנו"ל הגאון בעל תיבות המשפט בחומ"מ סי' פ"ז הא הו"ל הילך דהרי אבנים שמודה הן בעין. ולא הבנתי קושיא זה. דבגמ' אמרינן דיש לחם עשק בעופה בני האבנים דהיינו שמודה דבר אחר כמו דמייני עיקר תירולא דקאמר ב"ב שיש אודאה במקלת בני הך עשה דאל"כ לא הוי לריך למימר הכא כדבבא דהא הכא עדיף מדבבא. דהתם ל"ל דבני האבנים הבנוי בחתני' יש הודאה אחריתי. והכא עדיפא דבסך הבינה דבמתני' דהיינו ממה שהוא מביר יש הודאה. ואו"ל למימר הב"ע שמודה במקלת. ועוד מדאמרי' לקמן ס' דבא למימר לפי הבנות שבות. אלמא כיון דאומר א"י ביעי מפי כו'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בזה מה"ם ומ"ל מ"ם הא לא הוי כאן מב"מ דהכי לא שייך אשמתותא קמשמתיב עכ"ל. ויש ליישב קלא דטעמא דבעי אשמתותי משום דבלא"ה אמרי' ודאי אתמא אמו אחזקה אין אדם מעיז. וא"כ הכא י"ל דאין כאן אתזה שיון דלגילות הוא לעשות לבלתי לידע ביחוד. מיהו האומר' כתבו בפ' הפרה דה"כ דגילות הוא לידע ה"כ הדקו"ל. לכן י"ל דהכא אין שייך אין אדם מעיז דהי דהאמת אתו בעת שאמר איני יודע מ"מ הא"ל מתוך שאינ"מ. ויש לחוכיח לפי"ז דאפ"ג דכשאומר ברי לי לא הוי מב"מ משום א"א מעיז. מ"מ עכשיו שאומר א"י אינו נפטר בזה ולא אמרי' כיון דכי אמר ברי ליכא שבועה ממילא הסמא ליכא מתוך ז"א דכשאומר ברי אנו מוכיחים דהאמת אתו. והוכחה זו כבר ליתא וחייב שבועה במקו"ע וחייב לשלם. ובקבלה זו תמוהין דעת הרמב"ם התמוה בפ' השואל מ"ב דנקיט בקיפא מעמא גלגול. ועי' מ"ש לעיל מ"ל לתרץ ובלוף קבלה זו הוא נכון והו"ק:

סליקא מסכת בבא מציעא

מסכת בבא בתרא

פרק א מ"א בונין את הכותל. עי' תוי"ט שהשאיר דברי הרב"ב בקושיא שאין דבריו מתפרשין לא כפי' התוס' והרא"ש שכתבו כל א' ולא כפי' הגאונים מייחוסי מדלא כתב ולקן מי"ם. ונלע"ד לתרץ דפי' הרא"ש דוחק לו לרב"ב לפרש מדלא ליתנא דרב אחי זה וזה ועוד דמעיקרא לאה מדמיק ר"י בקנו מידו בכותות לאה לא מפרש שעשו חזקה. וגם המקשה איך לא ידע דקרקע מיקנים בחזקה. מיהו בזה י"ל דעיקר קושית הגמ' מדקאמר לו ולא קאני מיעטו פלוגתא מאמר דאתי לאמוראי' דהכא אגי בלבו קאמר ר"י דאמוראי' דקנו בכותות מהני אף בקנין דברים דלא מיקרי קנין דברים. וכ"ת אין דאמוראי' דאפי' לא אמר לך חזק וקני מהני כמ"ש התוס' ורא"ש פ"ם. עוד ק"ק לי אמרי' מגופה של קרקע קני מידו ובי' מהני כרש פ' הכותב. א"כ למה צריך לאוקמי שקנו בכותות. ת"ל אפי' קנו אמה אימא דאגב ש"ק קני. וי"ל דהכא שאני דעדיין אינו מבורר מאיזה קרקע עושה קנין ולפ"ז אפשר לומר דבכא פליגי ר"י ור"א דר"י ס"ל האתין שאנקו לקוחות הן ולא אמרי' בריה. לפיכך מוקי שקנו בכותות. אבל אי לא בכותות אפי' חזקה לא מהני כיון דאינו מבורר במה עושה קנין. ואפי' אמרו זה יקח מזכתה וזה מעבדה. והלכו ר"א והחזיקו בחלקם ומי לא מהני. דכשזה עושה גדר בלא אמרי' מל"ל שעושה בשל חבירו דלמא עושה קנין בשלו. דכל פורתא עדיין חלק שייסה מעורב יחד ויש להם לר"א רשות לעשות גדר קנין בכל החלר ואיך יחול הקנין. לכך קאמר ר"י דקנו מידו בכותות וקרקע ודאי נקנית בקנין סודר. וכב אגי בא לתרץ אפי' א"א יש בריה אשמותי' מתני' כמ"ש התוס' דלא ל"ל לך חזק וקני: **ומדברי** רש"י נ"פ בדרך נכון דעיקר קושית הש"ם דאין בייחי כאן קנין ממנ"פ. א"א אין בריה א"ל דלמא כל א' בשלו עשה גדר וקנין, וא"א יש בריה. א"כ כיון שזה עושה קנין לקנות של חבירו וזה ג"כ לקנות של זה. א"כ הדדא לדוכתיה דיש לשניהם רשות בכל החלר. דזה קנה כל רשות חבירו שייסה בכל החלר וכן זה, ומשני שקנו מידו בכותות. דהיינו שזה עושה קנין לקנות רשות חבירו שבכותה מזרחי ולא של מערבי. וא"כ יש לו כל רוח מזרחי, רשות חבירו שבמזרחי ולשון עשאו שבכותה מזרחי. וכן הלה עושה בכותה מערבי. וזה מגולה ממש בכוונת רש"י שכתב ד"ה בכותות אם בורר לו חלק מזרחי סו' ומעשה נקנה חלק מזרחי לזה ואין לזה חלק בו וכן השני לחבירו עכ"ל. וי"ל קאמר כיון דכבר לא בשעת חלוקה שזה יקח מזרחי כדקאמרת בכותות. א"כ מהני חזקה לכל א' בשלו דכיון שזה שהחלק מכותה זה לגמרי יוכל חבירו לעשות בו קנין. וכן חבירו בכותה שני. ולא מעשה חליפין שיהא די בקנינו של א' מהם. דא"כ אין קנין שייך כלל רק מעשה סילוק שזה מסתלק מכותה זה וקונה חבירו וכן זה. וכן דעת הרב"ב ולהכי כתב ג"כ בפ"ב מ"ב דכל א' מחזיק כ"ש וקונה הג"מ של הרא"ש דזה וזה קתני. ל"ל דהא קשה מלת כגון דקאמר ר"א. לכן י"ל הפ"ם כגון שהלך זה וגם זה והחזיקו. וא"כ מסתתא הוי בלתי ידוכתם זה מזה. דאי ידעי שהחזיק זה א"כ מו לא כדיך זה להחזיק. ואפ"ה מהני ודו"ק. ודעת הרמב"ם הרא"ש: **שם** תוי"ט ד"ה הכל כו'. והק' התוס' דילמא לאתויי כמנהג כל המקומות כו' פי' דמה שאמר מקום שנהגו לנטות בוול כו' הייגו כל א' כשיעורו בוול ג"ש וכן כולם וקמ"ל הכל כמנהג המדינה אפי' פחות משיעור: **שם** המקום והאבנים של שמיסה. עי' תוי"ט בשם הרא"ש דשותפין לא קפדי אהדדי. ולכאורה תמוה עליו דמאי איכא מקום דשותפין לא קפדי מ"ל דמתחלה היו לו כופין לעשות שמיסה. ובודאי לא בנה א' לבדו. וגמר' פרכינן פשיטא ופירש"י ומוס' וגם הרא"ש אפי' לא היה מתחלה מוכל של שמיסה לבנותו היו מולקין בשוה שהרי בשעה שמיסה מוכן מונחין כו'. ומשני לא לריכי דנפיל לרשותא דחד. ולקשה עדיין מ"ל דשותפין לא קפדי אהדדי והיו מולקין בשוה. ומפ"ה פי' התוס' דמייני שמהו אתן מרוחה ואת קפדי. דהי לעולם לא יקפידו שותפים. ולכאורה היו יכולים לתרץ בפשיטות דדוקא בני עליה דודאי יש לו אלא שותפות אפי' שלימות של מוחזק מ"מ יש לו אלא שבועות ובודאי משאיל לו מקומו לכן לא הוי חזקה. משא"כ הכא אותו שמוחזק שוכן אין לך אלא שותפות כלל דכל האבנים הן שלו ודאי לכאורה לפפק ויבש לאין פפק מוליא מידו ודאי משום דהיבש ודאי מוחזק והפפק ספק. וה"כ המוחזק ודאי מוחזק. וכשני פפק אם הוא שותף ומוחזק כמותו. וי"ל דדעת התוס' דמ"מ הוי הכא פפק מוחזק בכל האבנים ולא הוי מוחזק לא"כ הוא מוחזק בזכיות ולא דמי לפפק ויבש דהתם הפפק פפק מעיקרו. אבל הכא הבני היה מוחזק מתחלה כמותו ובשביו בא זה להוליאו מהיותו מוחזק ואינו יכול מספק. ואף דבני מקפה א' בפניהו פי' ב"מ (דף ו') אין מוליאין מידו ומוליא חזקה הבני מספק. התם נולד הספק עכשיו מדשתיק. ואין חזקתו לאמוראי מהני עכשיו. אבל הכא הספק נולד בכר בהיותו מוחזק. והתם נמי אי לא מעיקרו לאין עכשיו נולד ספק מדע לא מהני תפיסתו. אך לפי"ז יהיה נאמן כאן לומר לקוח הוא בידי אפי' לא שהה זמן מרובה אלא כיון דהספק נולד עכשיו. והתוס' כתבו דבפיש שהה זמן מרובה, מיהו לא דמי. דהכא אילו עשנת הבני אמת א"כ מדעין הוא מוחזק אבל הכא אפי' עשנתו אמת מ"מ לא הוי מוחזק, כל זה הוא פשוט ונכון לבאר דעת התוס' לפי"ד: ומ"מ דעת הרא"ש שמוה דקמ"ל דשותפין לא קפדי וגזה עדיין לא מתורן קונים הש"ם דאפי' לא היה מועל על שיהיה הוי מולקין אפי' בהזמה דאחד מהם דלא קפדי. וכ"כ הר"מ מובא בהגהה שבפירש"י. וקשה ג"כ עליו כנ"ל. ולפי הנ"ל אפשר לפרש דבריו דהרא"ש הוי ס"ל בסברתי הנ"ל דהכא לא שייך הך סברא דלא קפדי דהכא יעשון אינך שותף כלל

(גזיקין ח"א)

ואין ספק מוליא מידי ודאי. וא"כ אי לא דמועל על שיהם היה זה מוחזק. רק עכשיו דמועל על שיהם א"כ אי יאמר לקוח הוא בידי יהיה נאמן וא"כ יש לו מיגו דלקוח דהוי מוחזק. אבל מסיים הרא"ש. דעכשיו ודאי מהני לא קפדי. דכיון דמתחלה נדאי היה שותף ואינו תולין מחזקתו הראמוה ודו"ק: **ותו** איכא למידק ואי איכא בכשותא דאד מאי מהני מה הו"ל לאיזך לאיעבד כדאמרי' בב"מ (דף ו') גבי תקפה א' ואות בשלמא אינש פ' הבית והעליה לא קשה זה דהתם שייכון מוגעין ספק א"כ לא דמי לתקפה בפניו. אבל הכא דמייני אפי' מוגעו בני וכמ"ש התוס' דליתמי במיגו דלקוח. וכן משמע פשטא דמתני' א"כ למה מהני הפיסתו לאוליא מחזקתו דאם אי אפי' לוח מעיקרא ליכא לאיתר מאי הוה ליה לאיעבד כיון דלא היה תפוס בידיו מעיקרא וא"כ אי אתמת עם המקדיש איקלב מילתא דלא היה הבני מוחזק כלל. ואולי דעת רש"י באתת דהכא קמ"ל רק בשעת שמא. ולתוס' באתת לא צריך שם בני מסותא שמיק ודו"ק:

פרק ג מ"א והבבלים. עי' תוי"ט דבגדולות אין חזקה ג' שנים וכתב הסמ"ע תמוה דאין להם שטר עי"ש. פי' לדבריו דש"י שטרר מסתתא יוצא קול. אבל בלי שטר יוכל לומר לא ידעתי שהיה אצלך: מ"ב האומנין. עי' תוי"ט שפשב על דברי הרב"ב דכתב דבעי' שהכלי היא לפיטו ב"ד. דלאו דוקא דבעי' פירי דאם אלו ובלא"ה יש לו מיגו דלא הרהה לב"ד עי"ש. ולפמ"ש התוס' (דף ל') ד"ה לא לאו קתודית דלא אמרי' מיגו למפרע בני מיבעי קלמה. א"כ ה"ל סוי מיגו למפרע: **שם** והמפרסמין. ק"ק דמי מי בקנון ומ"ל דאין מחזיקין בנכסי קנון. ואפי' איגו אפוטרופוס. ומי בגדול למה לא מהה ניה. ותיכן לי מוהר"ה כ"ל דבשם נגד אפוטרופוס שגילו מנעוריו עכ"ד. אך לפ"ז לא אמי שפיר לשון הנ"ל המובא בתוי"ט דהעמש דמלי לאחול כלל אשר יבלה פ"ש:

פרק ה מ"א אבל לא. עי' תוי"ט שהקשה על הרשב"ם דפסקי' גבי בור לא מכר מים וגבי הקדש מוטלין במים אפ"ג דמים מעלמא. וכ' דלשיטתו אזיל דפסק כשאתה אמרי' המכר מימיו, ולא יעבתי לאמר סולרן לזה הא זה דומה ממש לפיכות אלוים הנריכים לקרקע וכיון דבמקום כלון ליהם כמ"ש הרשב"ם בפ' דלעיל. וה"ל המים לריכים לקרקע. ואפשר דמש"ה פסק הרשב"ם כשאתה אמרי'. ואפשר כוד דמש"ה מחלק הרמב"ם בזה בין הקדש לאתה. דהיי דשוה לאתנה דלא נתן את המים מ"מ כיון דהמים לריכים לקרקע ממילא ההנה מן הקרקע. מיהו לפ"ז יהיה דבא הרמב"ם כדעת הרשב"ם (דף ע"מ) פ"ש בתוס' ד"ה מופלין, מיהו יש לחלק דבור מיקרי עומד למים וכשנעקר מוליא ת' מתקלקלין המים. אבל בדש קלטינון עיקר הבדה לזריעה וכן עבד מיקרו לחלאה ולא לשער ודו"ק: **מ"ז** מדד ולא משך. פי' הרב"ב בר"ה. ולפ"ז ל"ל כמו דאמרי' בגמ' דהא דקתני בריאה משך קנה הייגו מד"ה לזמעמא. אבל הרשב"ם פי' מדד דמייני בסימנא וכלנו של מוכר ואיגו לאיזך ד"ל בגמ'. ובל הגמ' בסוגיא זו כתבתי ת"ל דבר כתון בזה בגמ"ש: **מ"ח** נשברה לכרכור. עי' תוי"ט שתיה בשם התוס' שהקשו על הרשב"ם דאיכא לריכים לקרקע. ולכאורה קשה דא"כ כיון דפשט הוא פשיטא דנשברה לו מעשה מזיק. ול"ל דק"ל לתוס' דמ"מ לא הוי כפשיטה ממש רק כפין גניבה ואבידה דמ"ש מיב וכ"כ הרא"ש וקמ"ל דהוי אומר שכר אף על התבואה בכ"ל. אך קשה כיון דודאי מייני בכליו של סרכור דומיא דרישא א"כ אפי' הוא בש"ת ודאי נשברה לו דמי ישלם לו. דאף אי מייני שבבר מכרו. המוכר ולוקח התבואה שמשה שאול אגיסה. מ"מ הא הוי שאילה בבעלים שהרי הוא מושכר לסם למדוד. ואם נדחוק דלא הוי קיפא דומיא דרישא. א"כ מאי דומקא דמקשה בגמ' לאוקמי במדת סרכור. ומקשה והא מדקתני קיפא כו' ליתא דמייני בכלי שהיו של מיסם וכדאיתא להיא בבריתא דלעיל וא"כ ליכא למיפרך והא מדקתני קיפא. אע"כ שבר הגמ' דמדקיפא דמייני בסרכור עם כלים שלו, ריבא מייני בכלים של עצמם. ומשני דהייגו דאיכא בין ריבא לקיפא דריבא בכלים של סרכור וקיפא שהסרכור ג"כ עמהם ונרוץ לדחוק דבפירושא דקיפא גופא קמיפלגי המקשה והתרגן. לכן י"ל לדעת התוס' דהא גופא קמ"ל דזה מיקרי שאילה בבעלים. דבכל דוכתא בעי' שיבכרנו בשעת שאילה. והכא אע"ג דבשעת שאילת הבית לא אמרו ליה ולא מידי מן הסכירות אפ"ה הוי שאילה בבעלים משום דמתחתא הוא מושכר להם שהרי הוא סרכור ויודע בעצמו בשעת שאילת הבית שיהיה מושכר להם ואפ"ה אפי' בכליו של סרכור הדין הכי ולא קשה כל"ל: **שם** הרמינה ומילה. עי' תוי"ט שתמה על קושית התוס'. ולפמ"ל ד' דעיקר קושית התוס' אם"ל דגמ'. דודאי לריך להבין מאי ס"ל דמקשה והיה קשה לו הדבר מאד עד שהולרך לתלן דאתניי' דב מדות וכי לא ידע דמחומה בתחי שהוא דבר איסור וכי הרכיבה ומילה של דבר איסור שהוא דבר מועט יהא מותר. אע"ב דדעת המקשה דהתם ודאי מייני אפי' עשה עמה תרומה ולא שבבר תרומה כדעת התוי"ט (ודברי התוס' שפיר לפי האמת) דא"כ למה קתני דוקא תרומה אתני מעשר שלוהו דבר איסור וכ"ש הרמב"ם ד"ה והתם גבי מפרים שני מדות הכ"ל דבמרבה מעשרותיו מקולקלין וכ"כ הרשב"ם ד"ה והתם גבי מפרים שני מדות מק' אם הרכיבה בעש"ב לאוהה מילה שמדד בה התרומה ומילת כו' עכ"ל והולרך לפמ"ל כן להבין ס"ד דמקשה ומ"ל. וא"כ שפיר מקשה התוס' דכיון שמודד במידה ודאי המולין ג"כ מדד במדה זו. דאל"כ הדק"ל ליתני במעשרות דאם אינו מודד הכל במידה רק שפל כ' כלים נותן כל א' א"כ אין מעשרותיו מקולקלין כיון דהמילה נשאר לבעה"ב וכמ"ש התוי"ט אע"כ דבמידה א' מודד הכל. ולפיכך במשבר אסור להתמיר בזה. ומקשו שפיר דבתרומה נמי נמי דאינו מקולקל. מ"מ אמאי יהא מותר כן. ותיכן שפיר דגמר בדעתו שאתה כולה תרומה. ודו"ק:

פרק ה מ"ה האומר פלוני בני בכור. פי' שאומר פלוני בני יהיה בכור. אבל אם אומר על פלוני בני שהוא בכור נאמן כדאיתא בגמ'. ועי' ברשב"ם: **מ"ז** הא תולם ומתכיל. לכאורה מלתא דפשיטא היא וי"ל דהו"א מפני שחזיון דקרובה דעתו אבל בן זה ולא הסאיר לעצמו רק מה שלריך לו בחייו. אבל לאחריני לא מלי יהיב דמה שהוא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מיהו נראה היה על בן קמ"ל ואפשר שזהו סברת הרשב"ם דאמ"ג דבעלמא הטומד לתלוש כתלוש דמי הכא מפני שקרוב דעתו שאני ופי' בסמוך: שם ומה שכתיב תלוש ה"ה על יורשין פי' תוי"ט שתמה על הרשב"ם. הנה לכאורה הרשב"ם כתיב דיש מקומות הגמ' דפרוך מהא דתניא שמין את המובטחין לנוקה. ליישב דכאן בעומד לתלוש וכאן באין עומד לתלוש. ולפ"ז מוכח נמי דלא כמיוון בין לריכין לקרקע דה"ל לומר דלא הגמ' כאן בלריכין לקרקע וכאן באין לריכין לקרקע לכן נראה דעתו על הרשב"ם מפני שדעתו קרובה כמש"ל:

פרק ט מ"ב ילדה עומדים היא שעל. עי' תוי"ט מה שתמה על הטור. ולא הבנתי בעת שתיבת הב"י ונם תמיסמו. דהא דכתב הטור במקום בת הייתה שאין כאן בן כלל ואז הוא יורש בשוה עם הבנות דמגמ"פ אי זכר הוא הכל אלו ואי נקבה שוה לזה. אבל במומטין הנקבות מדחות אותו מספק ואין לי בעת מות וכ"ל לעניין בלבוש: **מ"ד** האמין השופטין. עי' תוי"ט שתניא בשם הרמב"ם ושול לו שופטין ותמוהין ממה שתניא בתוי"ט שתדרש על פ' מקשו לנוני ולנכדי פ"ב אמין השופטין וא"ת בשופטין דבעלמא נמי א"כ מ"ש הא חפי' לתתה דוכות לא נרעו משופטין בעלמא. ומלמ"ד דכ' הרמב"ם בפי' המשניות שהוליא על עבדי הרמ"ך מן האמצע כדי שיבא לו ריוח מן המלך כו' הוליא שבא המועלת שהיה בשביל מה שהוליא מן האמצע כו' עכ"ל וא"כ בכה"ג הוא סברא הוא דאין חילוק בין אמין לשופטין בעלמא כיון שהוליא ע"ז הוליאות מן האמצע ובמדבר קאמר לענין אי לא הוליא הוליאות. רק מעלמו בא הכיות. בזה יש חילוק בין אמין לשופטין בעלמא. ומ"ש הרמב"ם הטעם הנייך רק באב אבר מביא התוי"ט הוא מייני בכה"ג אלא הוליא הוליאות ומחזיר ג"כ בזה דברי הבמ"כ ודו"ק: **מ"ט** נפל בים עליו ועל אמו. עי' תוי"ט ופי' תוס' ד"ה נפל. ולפירושם ק"ל מאי דקאמר ר"כ נכסים בחזקתן הולא והוחזקה נאלה בחזקתו שבע. ואי מיירי בים לה עוד בים מ"כ לא שייך פשט זה כלל ונלריך לומר דר"פ לא על הכל פליג. ומיהו אפשר לומר דבאמת ה"פ אר"ש אפפ"י שבא אבי אבבר יחלוקו מודה אבי הוא ר"ש לא מתמע כן ע"ש:

פרק י מ"א מפני שיכול לעשותו פשוט. נלע"ד דמיירי בישראל שעשה מקשר וכגון באמרה לנכרי במקשר אבל בכהן אי יעשנו פשוט מ"כ בגבע אמה ולאו הוא פשוט דלא עשה כתיקון חז"ל וממילא עדיו מתוכו נמי פשוט: **מ"ב** ונמחק אין פחות משמים. עי' תוי"ט שהביא בל"ע לשה כפל שעונים זוזין וסלעין ודרכיות. ולענ"ד נראה לייתב קשה דברי בריתא חזינא דהדרך הי' לכתוב מספר מעבעות קטנות ולסמנם בעבע גדולה כמו מאה זוזין דחיטון ל' סלעים אבל מיפכא לא קתני ל' סלעים דחיטון ק' זוזין. וא"כ אי קתני זוזין דחיטון ה"מ משום דחיכא לאיתר דחיטון הני סלע שוו בתעבע גדולה. אבל כסף סלעין דחיטון דליכא מו מעבע גדולה של כסף רק של זהב. והרי כתב כסף. ולנריך לומר דחיטון כך וכך זוזין. קמ"ל דיש דזמכין אוכמא בסכי הוי יד בעל השער על הסתמומה. אף דאמלי יותר לסתן בגדול. ואי קתני סלעין ה"מ משום דמסתן בתעבעות שלמות שני סלעין דחיטון ח' זהובים. אבל בזוזין דנלריך לומר דחיטון הני סלע. ומדאלי מלוי יותר לסתן בתעבע שלמה קמ"ל. ואי מני הני ולא דרכיות ה"מ דהתם מדכתב סלעין דמיותר הוא ע"כ שייב הלוה. אבל הכא אף שלא הלוה לו רק אחד ואחי דרכון אפ"ה כתב בזה הלשון כדי שיהן לו דוקא מעבע זו של זהב. משא"כ בסלעין דכבר כתב כסף ע"כ סלעין סבוס המנין הוא. קמ"ל: **מ"ד** רבב"ג אומר לשמיהן כותבין. עי' תוי"ט בתניא בשם המפרשים דמייני שמטלו מי"ב. וכ"ל דאמ"כ כשראו עזה רוחה מעמות של זה חזר בו הא' ואומר לכתוב שנים אחריה ולקרוע את זה או י"ל אחר שנתלו לכתוב מעמות אלו יחד. ואמ"כ בזו עוד מעמות מדשים מזה הדין. וכולה הא' שיכתבו בזה השטר גם אלו ואחר אינו רוצה. ואינולי דבריו יע"פ דשלה אומר אם אתה יכא ואני אינו יכא הן אתה השכר של אחד ומחלה ואני מוחן שכר מחלה. ובשב"ב שכר כיון דעבעה מעליתא היא כופין אותו:

טליקא מסכת בבא בתרא

מסכת סנהדרין

פרק א מ"א המוליא ש"ר. עי' תוי"ט שהקשה על רמב"ם היאך יוליאו לעז שברלשונים פסולין הלא עדיין יושבין ממקן לדון. ונלע"ד דאין כוונת הרמב"ם פסולים לגמרי. רק כמו שבינו פ"ד דלדיני נפשות בעינן מיומחים וכשרים לבהונה. וא"כ כיון דע"כ אינם יודעים דבריו כ"ד של כ"ג דא"כ ליכא לעז כלל. וכיון שכן מאי איכפת לן מה שהם יושבין ג"כ מאחר שאינם פסולין בעלמותן רק ממתם יחוס. והרי גם מנלעדם כבר יש ב"ד כשר אלא יכול דבריהן כ"ג רק יחשבו בכ' שני: מ"ו מוסיפין עליהם עוד ג'. עי' תוי"ט שתניא להקשות על פירש"י ורא"ב"ד דס"ל דא"י לחזור בו לא לשות ולא לחוב, והא אפי' תלמיד לשות בומטין לו. ונלע"ד דודאי תלמיד באומר דברים של עטם. והעטם הזה יועב בשיני כולן או רובן ודאי בומטין. אבל אם לא יהיה עטם הזה מוסכם מרובן. אף דבשלגרף התלמיד יהיה רוב מ"מ לא מהני דאינו מן הסנהדרין אשר כתב בשם אחרי רבים להמות. וכן הדין בזה שאמר פ"א אינו יודע. אמם אומר אח"כ עטם הדם אבר מלפנים לא ידעו. ודאי לא נרע מן התלמיד. אבל בשאולה הדבר בלירוף דעות של שיקול הדעת. בזה אין אנו מלפפין דעתו כיון שבבר אמר א"ו ולא היה יכול לעמוד על בירור דעתו:

פרק ב מ"א דן ודנין. עי' תוי"ט וז"ל בגמ' פרוך פשיטא (אמו משום תביבותו מיגרע נרע וכיון דדן אינו אינו דנין אותו משום שתקשתו וקונו שוב') ומשני מיידי דקתני מלך לא דן ולא דנין כו' עכ"ל. ולא הבנתי מ"ש שסוב' אמו בשום תביבותו מיגרע נרע. דלמה באמת מש"ה נרע דמשום תביבותו אין דנין אותו וממילא אינו דן משום שתקשתו. ואין לומר דבכי קא מפרשי ליתני דן וממילא נמי דדנין. דא"כ בדיון מאי מייני. קשה נבי מלך נמי לא ליתני רק לא דנין. וממילא נמי דלא דן משום שתקשתו. וממילא נבי כ"ג נמי לא ליתני דן. וי"ל דודאי כיון דכבר ילפינן הך סברא דסקשתו אמא דמלך לא דן. מ"ש פשיט פרוך נבי כ"ג לא לריך לא דנין. אבל אי לא קתני נבי מלך לא דנין לא הוי ידעינן הך סברא כלל. אינו לא הבנתי דאינולי דבריהם י"ל דדנין (נזיקין ח"א)

ודאי תלמא דפשיטא היא דבבר תנן לעיל ולא אמ כ"ב אלא בב"ד של פ"א. ואפשר דמיאמו בזה די"ל דלעיל מייני קודם גזירה אבל לאחר שגזרו אל המלך גזרו נמי אב"ב ואינו פשיטא: שם מסיד ומעידין אותו. עי' תוי"ט שתניא לדחות דברי הרמב"ם שפי' למלך עצמו. מדתנן גבי מלך אין מעידין לו עי"ש. ונלע"ד כ"ל דלכאורה קשה הא דאמרי' בפ' המוכר בקדושין גבי יגאי ויבוקש דבבר ולא נמלא. היאך אפשר לבקש הדבר כיון דאין מעידין עליו. וכ"כ כ"ל דבבנון זו דאין לריכין להעיד לפניו. ודודאי גם אי אלא בפניו יעיד שאסור לחיות כ"ג. יולרכו מבחוץ להשביבו. והגזירה לא נגזרה אלא בפניו דסוא בנאי ט. וא"כ מתוכן הרמב"ם דמייני נמי בבה"ג דבלא בפניו מהני:

פרק ג מ"א ומניחן בורחין להן עוד ג'. עי' תוי"ט דר"מ סבר בעינן נמי דעת בעלי דינין. ועמעמא כ"ל דיאמר הבע"ד בלבו. הדיין אינו יודע מי הוא בוחה ולוחב אלי לכן בעי' נמי דעת הבע"ד. והא דלא אמרי' מה"מ אבע"ד לחודיה (וכמ"ש התוי"ט לקמיה על הרמב"ם דכיון שבאיתם בבריחו, ודאי לא יעה לבו לזה יותר מזה) י"ל בזר כיון דב"כ אי מייני שבאיתם תרוצים שיברחו הבליחי מדעתם לחוד בלי דעת הדיינים בזה ודאי ליכא שום פלוגתא דלא גרע מנאמנים עלי ג' רופי בקר. א"ו מייני שבאתר אומר נבדוק ג' והבני אומר אם נבדק ג' אחר הוא אוהב לשניו. אולי אתה תעשה את לבבו להפך בזכותך יותר. ע"כ יבחרו הדיינים אינ אחר אחר גם לי בם לך לא יהפך בזכות. ולכן בעינן ג"כ שבבע"ד ג"כ יסכימו לזה שיבחרו הדיינים אינ אחר. דאולי הנינו הבחר הוא אוהב קצת לאחד מבע"ד. ויהא הבני מוחה בו וזה דומה קצת. לכן כ"ל בדעת הרמב"ם וכע"ב ולפרש קושית התוי"ט עליהם. דודאי מייני שבאיתם תרוצים בזה הבליחי. ואפ"ש יבולים הדיינים למחות אם יבלו דברי בבאני דיינים אוהבים או שונאים זה לזה פסולים לדון יחד וא"כ בשיבברו הבע"ד יבול ג' אבל ג' הדיינים לומר אני בדעתו של זה קרוב אל הדיין הבני. וזה שבתב הרמב"ם וכע"ב אולי יבעה לבו אל הג' אל ג' מן הדיינים. וקבלה זו גם כ"מ מודה דמש"ה אין אנו סומכין על הבע"ד לחוד. ובכבר דברי אם הדיינים מומין בהבנבר אל הבע"ד והבע"ד מומין בהבנבר אל הדיינים יותר טוב לילך בתר הדיינים ולא בתר הבע"ד. דהרי מה שלריכים דעת הבע"ד לינו מדינא רק כדי להפיס דעתם בת"ש התוי"ט בשם הרא"ש. דודאי אין שום ג' רבאי לזכות זה יותר מזה. אבל הך תשבא אל הדיינין אם דעת בנים מסם קרוביה זא"ח הוא חשבא מדינא ויכול לבא לידי הביה ודו"ק: שם זה פוסל דיינו אל זה כו' ואב"ח בד"ח כו'. עי' פי' הרא"ש ותוי"ט מש"כ בדין דיין שבעבה. דבעבה בדבר מצבה וא"י לחזור לא יבלם דלא נתבון לחזיק ובביקול הדעת תבלם. ונלע"ד מעמא אל דבר דבבעבה בדבר מצבה ברחה לעיבים דלא להזיק נתבון ואין לו בוש פבעבה. אבל בביקול הדעת שבעבה דעתו לפסוק כגאון ג' אף שבבבה אינם פוסקים כמותו. א"כ הוי כעין פבעבה. וא"כ אינו מבין למה נלחק הבעבה"ה כמובא בתוי"ט לאלבם בין מעבה בדבר מעבה לביקול הדעת:

פרק ד מ"א לפיבך אין דנין בפ"ש. פי' הר"ב משום דבתיב לא תבעבו אם בבל מוסגומיבם כו' מע"ה אין ממיתין בשבת. והקשה ידידי מוהר"ם נ"י פה שמהבן ותיפוק ליה דאין הבשה אל בות יותר דוחה עשה וא"ת אל שבת שב"ד. ואפשר לומר דבלאו הא' קבא ה"ה ניתן בב"ש. ואח יהא אסור להבהות המיתה בד לאחר הבשת תשוב עיבוי הדין. ויבים עשה המיתה וא"ת דבינו הדין דוחה עשה וא"ת אל שבת קמ"ל קבא. וא"מ בדיבבד אם הבמילו לדון בפ"ש אפ"ה אינו דוחה. ובזה יש לבבן קושית התוס' מובא בתוי"ט מ"ל דאין דנין בשבת אפי' ד"מ ולפי ה"ל ה"ש בדיבבד אי הבמילו בפ"ש אפ"ה אינו מדחין את הבזירה אלא שמא יבתוב בשביל בך גזירה דיבבבו מעמם בד לאחר השבת קמ"ל קבא דמ"ת בלל לבמור הדין בשבת: **מ"ב** סבומתות והטהרות. עי' תוי"ט שמה לבה לא קתני איסור וטיבר. ואפשר לומר דמבא אקבא אי דבתיב כי יפלא ממך דבר בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע. ואינו אסור ומותר לא קאמר. ומבבי' נמי מייני בה"ג שמופלא דקבא. דאל"כ למ"ל ב"ד נם ה' יוכל להורות מומאה ועבבה ה"ל מייני בה"ג שמופלא הדבר מבינו הדיין ובא הבאלה לפני הסנהדרין: שם הכל בסרין. כ' הרב"ש דבתיב וגבא אתך בדומין לך. והקשה מוהר"ם נ"י ה"ב בדיני ממונות נמי. דקבא מבאתי גם בד"מ עב"ד. ונ"ל דהרי מבא שקול כנגד ע"א בסנהדרין וא"ב לא דבבי' בדומין לך אלא במקום דבבי' דומיא דמבא. דהיינו בד"ב דבבי' כדי לאסיף מד ע"א. אבל בדומה. משא"כ בד"מ:

פרק ה מ"א בחיה יום. פירש"י אפ"פ בחמרו בך וכך בחודש הפ"ה בוחלין לבם בחיה יום עכ"ל. ופי' מהרש"ל דבריו כדי שעבל להזיקם אלא יוכלו לומר בעינו בעבודת דיבחת. ומי' בחרש"א שתמה עליו דא"כ אמאי תביב בכתה בחודש מן החקיות כיון אלא יוכל לבא עליו לידי הזמה. אלא ע"כ מייני הכא כו' דיהבינן לבו בוליה שעותה כו' וכה"ג אמרי' בפסחים בעשות דבעות כו' עכ"ל ולא הבנתי דברי קדבו. דלהדיא בתב רש"י בפסחים י"ב ד"ה דהו"ל כדות בחאי"ל כו' וא"ת הרי אתה יכול להזמה ע"י היום אם יעותו עדים ויאמרו כל היום עמנו הייתם מיהו בלבי לה תוכת הזמה מן הקיות הבעות ורחמנא רבי שבע הקיות כו' עכ"ל. הרי לפניך דל"ק כלל למ"ל בחיה יום דאפי' מבבתת לה הזמה על כמה בחודש בשיהבינן לבו טליה עשותא. מ"מ בלבי לה תוכת הזמה בל בחיה יום. וכמ"ל לא בא לבבר רק שים שום ל"מ עכ"פ ע"י בחיה יום דהיינו בלא לגריך ליתן לבם בולא מעותא ושפיר חביב בתה בחודש בחקיות דמבבתת לה הזמה בעשות בולא מעותא וכדברי מהרש"א בזה. וקושיית הסוס' בפסחים אינה בקושיית רש"י. דגם לפי דברי רש"י דבלבי לה תוכת הזמה עדיין קבא קושית תוס' דלא תבבתת לה בלל כ"מ דהיון שהביד שוב אינו חוזר ותגיד. והיינו לפי שיבתת שם בד"ה לר"מ דבב' עדים לא אמרי' מעו בשיבות דיבתא ובהי דמלקמן לא תוכת רק דלא תלינו עשות בעדים בבאותרין אין אנו עוסין. אבל בשאמרו אא"כ בזבבו בעבינו ודאי י"ל דלא עדיפי בהא ב' עדים מאי' מ"מ מקבי שפיר היבי יכולים לחזור בשם הא הו"ל חוזר ומגיד דלפי הבדתם לאשונה לא תלינו בשם עשות. ואהא תילנו נמי הא' דלא מיקבי חוזר ומגיד דעדיין לא נגמר עדותן עד שיבבדקו ג' הקיות הבלמד מקבא. ונמלא לפי תירולים זה שפיר כתב רש"ל דבבלא בשאלה בחיה יום יכולים לחזור בהם ולעמון עשינו דמהני ומילא עדיין היא בוסא קבית. לפי תירון הסוס' דשם לא לבתוב בחמנא דבבינן ג' הקיות ולא נגריך לשאלה בחיה יום דהרי לא יהיו יכולים לחזור בשם. ונראה דמש"ה כתב רש"י כדי שיתן אל נמו

להיזמם. וכן אפשר דעת התוס' בזה כרש"י ודו"ק היטב: מ"ב מה בין מקירות לבדיקות. לגמ"ד דלא כל מקירות דמתני' דלעיל דהרי מתני' דלעיל מיירי שמתלו אמם הרב וכהא קמיפלגי רבנן ור"י כמ"ש התוי"ט לעיל. וא"כ באומן מקירות שאינן מדינא רק כדי להעמיס ולהסריח על העדים. ודאי מסתבר דדין כבדיקה ולא מיירי מתני' רק במקירות שלריכין לתורת הזמה:

פרק ו מ"ו ולא מתאבלין עליו. עי' תוי"ט שתמה לפי' קמא של הרע"ב נמי בעינן הך דאיתמי ע"ש. ולכאורה י"ל דאחר שנתפכל הבשר ודאי כבר עברו שלשים יום. והוי כשמועה לאוקמי דלא בפי להתאבל ז' ימים. אבל לאחר שתיתת הגולל עדיין לא מיקרי נדחה לפי' קמא. ביון דעדיין בתוך ימי אבילות:

פרק ז מ"ה אמור מה שמעת. עי' תוי"ט שכתב לתרץ קושית הירושלמי כדי לקיים דברי הרמב"ם והגמ' דיקן פליג ע"ש. ולפע"ד גם הירושלמי לא עמלם לו פירוש התוי"ט דכשמבוונים להעיד אינם חייבים תשום מקום. ואפ"ה ק"ל דהיי דאם הם מעלמם אומרים אין עושין אינקור. מ"מ אמתו איתך נאמר להם גדוף. אם הם אינם אומרים בפירוש (וכ"ה לשון הירושלמי וכי אומרין ליה גדוף. אבל זה ל"ק ליה וכי הן גודפין). ועוד דמדינא ודאי קני בעדותן בני גדוף. ומשני אין אנו מכריחין אותן בשאינו אותן לגדף שהרי יוכלו לומר מתחלה שם הוה. ואם מעלמן אמרו לגמרי בפירוש אין עליהו איסור כיון שנתכוונו להעיד. וא"כ שפיר פי' הרמב"ם ולא פליג הגמ' הירושלמי: **שם** תוי"ט ד"ה וקורבין. הבית שהקשו התוס' גבי חזקיה דיתך אמרו לפנין מה שנדיף דשמקה. ולא הגמתי כלל. וכי לא אפשר כמו שנדיף הירושלמי בתמתי' דלעיל וכ"ש דחמלה את הסם ואח"כ אמרו על זה היה מגדף אמין ביוסי תקוה לעזור ממנך אמור: מ"ז והשאל בסם. הרוי"ט אמה לאה קתני בלשון נפעל ולא נוטל. ונראה שרש"י פי' בשמואל שג' דברים באוב המעלה רוחה ודין שומע והגעגל שומע ואין רוחה. ומליצ בעלות שמואל שאל רוח המלה את שאול לאה הרגזמני ואח"כ אמר שאול את מבוקשו:

שיעאל המת את הני מה מבוקשו ואח' ידע באין רוחה שיחבר עמו ופ"כ יקרא בשאל:

פרק ח מ"ב בלה נעלה תבומתו. עי' תוי"ט דיש דלא גרסי זה דהכי לא משכחת לה בשר ע"ש. והנה לא הבמתי דשקיים ונמצים ממי לא שייך בהן בשר ולא נזכר דלא גרסי גם זה. ויש לתרץ גי' הספרים דגרסי הכל. דמייתי שבחותה פעודה שאכל פת טבל אכל ג"כ בשר מולין. וכיון דבסעודה אחת ובכת אחת אכל ג"כ איסור הו לא הוי בקולינו לתוך דגש בקול המקום אינו שומע: **מ"ה** פיזור לרשעים כו' כיצום לרשעים כו'. לכאורה קשה היינו הך דקתני פיזור הגאה. וממילא דכיצום רע. וי"ל דאי מפיזור לא משמע רק דאינו בכר לאינו שגרמו רע ע"י אסיפתם. ע"כ פיזור אסיפה עוב הוא. אבל כשהרשעים עדיין לא היו מכונסים ובאים עתה לאסתאסף. י"ל כיון דעדיין לא לאינו גרם רע אזה לא ידענן אולי ע"י אסיפתם יבא בם דבר עוב שיתיישבו ויעשו אל לבם ויעמתו על הלעה ע"כ אמנותי' דמסתמא מרשעים יבא רעע:

פרק יא מ"ו ושומתי ב"כ ובטלה. עי' תוי"ט שנתמק לדעת התוס' דס"ל דאף בשאין לבועל דין מיתה נדונין בחנק א"כ למה קתני ובטלה ע"ש. ואפשר לאמרן דע"כ לא קאמרו התוס' רק בשהוזמו גם לבועל רק שאין אמו ממיתין את הבועל ממתת שהוא קטן או בוגא בזה. אבל כשבא הוזמו על הבועל בכל ואינו נכנס בסוג שם הבא בזה מודו התוס' דבדונין בשאיפה. וזה משכחת לה בגון שהפילו בשעה א' אחם פלוני פלוני ב"כ ובשעה ב' פיתה את פלוני בבלון. והוזמו על השעה ב' ולא על השעה א' ומלא הבועל בהרג דעד שומה מכאן ולהבא נפסל לרבא ולאביי משכחת לה דלא הפילו בבת אחת בל שמיתן וכיון שכן שבבועל ההרג בתמת ודאי אין סברא שהוא ילוש משריפה ומש"ה קתני ובטלה שהוזמו גם עליו. ועוד י"ל דמשכחת לה שאומר אחד בשלתי פלוניות בת כהן לרשות דאמרי' פלגין דבורו ונלמדנה עם אחר להורגה. וא"כ לא הוזמו רק בל שבבעלת ולא על הבועל והרי אמרי' לפי עדותו אין אחר בעלה ודו"ק:

סליק הגהות מהרצ"ה קאלישער על מסכת סנהדרין

לקוטים מספר הון עשיר

מסכת בבא מציעא

פרק ג משנה ה ואחד יפה אלף זוז במעות. נקט המין הרגיל שאות מה מאתים ובכלים הוסיף עליהם עד אלף זוז דהוא מין גדול ומסויים ובכיה בלי אחד שוה כ"כ לאמעוינן רבותא דאע"ג דיש בסבה גדול בין שני הכלים ואם אחד מבני המפקידים הוא עני י"ל מלתא דלא שכיחא היא שיהיה לעני זה כלי גדול בזה ואיכא למימר ודאי שקרי קמשקר לא אמרינן הכי: **שם** אלף זוז הרוויח אתנה בלשון זה שני אותיות היתרות בעשרה מנים ובמאתים דמתני' דלעיל אות אחת היתרה בשני מנים. והא דלא קתני הקטן הגדול הוא נמי מעעם זה דוק ותשכח ובסדר בשיקולא דעובדא דמנה מאתים לתבתי שוד שעם אחר ובאתת לו אנו לריכים ולומר דהדיהה פריך דאי לאו הכי קשה דבשלמא בשמרוים שני אותיות אפילו אי הוה קתני מנה במקום מנים בדרכו בכל המקומות לפתות היה מרוית אות אחת אבל כי לא מרוית אלא אות אחת בשאתו מלשון מנה ליתני מנה במקום מנים ולא יאריך בלל: **משנה ז** תשעה תנאי קנין לעצמו דוגמא דסיפא דתנן בית השעה לא קתני אלא תשעה קנין ותני: **שם** רבי יהודה אומר וכו' גרסה דבכ' יוחנן בן נורי ס"ל דלא איכפת להם לעבדים וכו' והכי משמע בתוספתא דתנן כתם בפ"ב אחר דברי ריב"ן אמר ר' יהודה בד"א בזמן שמדד לו מתוך ביתו אבל אם מדד לו מתוך בגדו אין יוצא לו מסרונות מפני שהן מתירות ע"כ ומדתני בד"א אחר דברי ריב"ן ס"מ דכותיה ס"ל וס"ל נמי דאיכא מהסרון של כור אחד מה שמתירות כל החיטין ולכן לפי דוד הרשים נתעטע בגיית החסרון וכשיניעו לעבר בורין לא יוכל לנכות בלל כי מתירות בל מה שהיה מונח בהיינו החסרון של כור אחד בלבד ומשמע לי שזו היא סברת התוספות שבתנו ז"ל מדה מרובה י' בורין וא"ת אפילו ב' בורין או ג' מתנפחין לפי השנון דחסרונות העולה לבם וי"ל דבעשרה בורים עולה לבם הנפות חסרון של כור אחד ולא יוצא לבם חסרונות דקתמר בי' אינו ר"ל חסרונות של כור וכור שהרי על כור אחד לבד מוציא ולא יותר ועוד שאם היה פירושו על בל כור וכור מאי ר"מ דמדה מרובה אפי' במדה מועטת מוציא לפי חשבון אלא הסרונות ר"ל בל החסרון אינו צריך להוציא בשבע מדה מרובה דהיינו החסרון של כור אחד לא יוצא שברי הנפת בל עשרה בורין בנגדו ולהבי נקט עשרה בורין משום דבשבעיגו לענין זה אז אינו מונה בלום לאפוקי פחות ממנין זה אין הנפת ממלא החסרון בל כור לאחד ולכן יבא מהסרון כור אחד מעשרה בחסרון על בל כור שבנפת שבבל כור ממלאו והשאר יבא לאחו מן המפקיד ויקן לו פחות ממה שהפקיד אלו ואם בד"מ החסרון של כור אחד הוא עשרה לגנין והנפת על בל כור הוא לוג אחד והוא הפקיד אלו בשה בורים בשמחזיר לו פקדונו יחזיר לו בשבה בורים פחות ארבעה לוגים שלעפ"י שחסרו עשרה לוגים פ"מ העדיפו בשבה בורים שבה לוגים נמלא בלא נחסרו בידו כי אם ארבעה לוגים ואם הפקיד אלו עשרה בורים אינו מונה בלל כי העשרה בורים שהעדיפו העשרה בורים לוג אחד לבל

כור. ואם תאמר שאין זו בוונת התוספות ובלעולם ס"ל דר"י בת"ק ס"ל ובפירוש הי"ל דבעשרה וכו' הכי הוא ס"ל לר' יהודה דנפות בורין ממלא החסרון של כור אחד וכי יש נפות למלאות חסרון של כור אחד והוא בהיות הבורים פחותים מעשרה אז אינו מחבר הנפות בלל כי ליכא נפות בל בך ומיע מנכה אותו מחסרון ופי' דבריהם בך הוא וי"ל דבעשרה בורין שלא לבם הנפות חסרון של כור אחד ולא יוצא לבם חסרונות היינו בל חסרון דחסרון של כור אחד לא יוצא בל כי הנפה של בעשרה בורין משלימו מבלל דבשאין הנפת מגיע למלאות החסרון של כור אחד והוא בהיותם פחות מעשרה אין אנו מחשיבין הנפת בלל אפי' לפי חשבון וזהו אומרם ולהבי נקט עשרה בורים לאפוקי פחות ע"כ מ"מ לענין התוספתא מוכיח בא"מ דר"י בר' יוחנן ס"ל ודוד קשה לפירוש התוספות מ"ש נפות של כור אחד מנפות של לבד אחד בנפות של כור אחד אנו מנכים לאותו מהחסרון ובפחות משיעור זה אין אנו מנכים לאותו בל וכי מה הפרש יש בין החסרון לנפות שהחסרון אנו מנכים אותו לעולם לפי חשבון לדעת ת"ק הן מעט הן הרבה והנפות אין אנו מחשבים אותו לבלום אלא אם כן הוא מרובה דהיינו שיגיע למלאות החסרון של כור אחד בפי דעת ר"י דבת"ק ס"ל לפי דברי התוספות ושיה אפשר לחלק ולומר דשאני החסרון מהנפות מנכה דהחסרון הוא בממשות חסרון אבל אינו יוכל לחמנות יותר על כי בבר הבבריה אבלהו וכיולא בו ומשו"ה הן מעט הן הרבה אנו מחשבין אותו אבל הנפות הוא דבר המוזר לבריותו והולך לו בעבור זמן הבמים ולבן אינו יתרון ממני לחשבו בדבר מועט אמ"ב הוא נפות הרבה אז יש לו בח לעמוד בנגד החסרון ומלאותו לחפשיר הנפקד אבל מ"מ לע"ד בל אלו המילוקים דוחקים הם ויותר מחשב מ"ש דר' יהודה בר' יוחנן ס"ל בבלתה מלבון התוספתא ואעפ"כ אנו לריבים לגילוי זה שבתבתי שהביפות הוא דבר המוזר לבריותו דמעעם זה נאמר דס"ל לר' יהודה דאף אם הפקיד אלו יותר מעשרה בורים שהנפות בלהם הוא יותר מהחסרון של כור אחד אינו מתחייב משום זה הנפקד להחזיר לנפקיד יותר ממה שקבל בפי מה שמתרבה הנפות על החסרון של כור אחד דסוף סוף נפות זה דבר שאין בו ממש הוא ואין בו בח לאיינו מעעם זה לבלם חעים ממש ואין במה שאנו מעריכים אותו בערך החסרון לבטלינו ושיתחייב הנפקד משום זה להחזיר בל המדות של חעים שלימות אעפ"י שחסרו בידו ע"י העבריים והרגיש דר' יהודה ס"ל בבי הוא מדאמר מדה מרובה ולא אמר עשרה בורים בפירוש דאמרו בתמרו מדה מרובה דבשגיעו לזה המדה המרובה בסם העשר בורים אינם מנכה עוד אפילו בבר יש בנפות בדי לבטלינו וממילא ידענן דאינו מוסיף להחזיר לו יותר ממדתו מחמת הנפות בסדי הנפות הוא בנגד החסרון דוקא ובלשון זה של מדה מרובה בלול בל המדות שמעבר ולמעלה שמשם ואילך מדה מרובה היא אמנם לפי זה שזה הדין בהאמר בעבר שהוא תחילת שיעור המדה מרובה נאמר בבל אשר יקרא בשם זה של מדה מרובה והם בל המדות שמעבר ולמעלה ואם לא היה זו דעת ר"י לא היה סותם דבורו בלשון זה של מדה מרובה אלא היה אומר בפירוש עבר בורים דעל ידי זה היינו אומרים דדין זה לא נאמר אלא בהיותם עבר אבל בהיותם יותר דין אחר יש והוא שהיה צריך הנפקד להוסיף על המדות בל הנפות היתר על החסרון ומדלא אמר הכי ס"מ בת"מ ואפשר בלתה בוון הר"ב בפירושו מדה מרובה מעשרה ולמעלה דפירוש דבריו הוא בשמ"ש החוי"ט שהמדה מרובה מתחלת מעשרה המבואר בש"ם וכמה מדה מרובה עשרה בורים והדין שיש לה בעשר בורים יש לה אף בהיותם למעלה מעשרה כמו שבתבתי דא"א לפרש דמעשרה ולמעלה דוקא דהיינו בשהם יותר מעשרה אז הם מדה מרובה דמשמע אלא שמות מעשרה ולמעלה ואפילו עשרה ממש שהרי לא בן אמרו בש"ם בתוי"ט אלא שבמין עשרה נקראת מדה מרובה וא"כ אפשר א"א שתהיה זו בוונת הר"ב בתמרו ולמעלה אלא לאבאים מ"ש בלעיל:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

חידושים מכבוד אדמו"ר הגאון הגדול רשכבה"ג מרן דתלמודא כקש"ת מוה' יוסף שאול הלוי נאטהאנזאהן זצ"ל אב"ד דעיר לבוב והגליל.

מסכת בבא קמא

פרק א מ"א מרבעה אבות ע' תוי"ט מ"ם בשם הרמב"ם שהתחלת סדר מזיקין הוא מב"ק והוא בהקדמת התוי"ט אבל במאירי הובא בשמע"ק בפתיחה ורא' כי עדיות קודם ואח"כ למדו ב"ק. ומ"ם התוי"ט דמה דאמרו כולה מזיקין הדא מם' היא הוא בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא כן כתב רש"י בע"ז דף ז' והמהרש"א ריש ב"ב בתוס' ד"ה הסותפין דעתו בכל סדר מזיקין כלהו חדא מסכתא היא. ובתפארת שמואל להבה"ז הסיג עליו ומצאתי בר"י מינץ בשבועות מבואר כהמהרש"א אבל בחדושי הרמב"ן שם מבואר כבה"ז וכן כתב בחדושי ריטב"א בפ"ז דף ז' שם: שם מזיקין עתוי"ט מ"ם טעם דנקרא מזיקין ולא מזיקין ועי' בשמע"ק הרבה טעמים בזה: שם לא הרי השור ע' ערוך שכתב הרי בלשון יון נזק וזה דבר חדש ועי' בכורות פ"ו מ"ב הרי בעינו ויש לפרש נ"כ נזק בעינו: שם לא הרי השור בכרי המבעה ע' תוס' שהקשו שהתנא שיה כאן. דכאן הפירוש דקולתו של שור אינו כקולתו של מבעה ע"ש. ובאמת נ"ב למה שיה כאן משאר לא ראי זה שאם הפירוש שחומר של זה אינו כחומר של זה. ולענ"ד נראה דהנה ראיתי בספר קמן בשם זקיני הגאון מוה' השיל ז"ל שהקשה דמאי קאמר לא הרי והיינו לא נכתוב רק שור ומלף מינו' מבעה הא מסקקא ליה לא"ם אי תולדותיהן כיולא בהן וא"כ אם אינו כיולא בהן הא צריך לכתוב דאל"כ הוי ליה תולדה ודפח"ח. אמנם נראה' דאין הדברים שוים דתולדות הנזיקין הינו מה שאין מזיקים כך כמו האבות וכדומה שייב להו בש"ם אבל מבעה וכדומה הן מזיקין ממש כמו שור המזיק וא"כ אף אם לא היה נכתב היה אב. אמנם זה אם אין נשתמיר בשור יותר ממבעה אבל אם שור תמור שוב היה צריך לכתוב דאל"כ היה תולדה שהרי שור המור יותר וזה דנקט להיפך בזה תירוץ על מה שכתב תור' כל הארבעה אבות מזיקין ולא נלמד זה מזה ודו"ק היטב כי נכון הוא. שוב ראיתי בפנ"י שדרך קצת בזה:

פרק ב מ"ה דיו לבא מן הדין וכו' ע' תוי"ט מ"ם בשם התוס' על מה דאמרו ק"ו נשמיה י"ד ימיס מה טעם יש בדבר. ולענ"ד נראה עפ"י מ"ם הרמבם הלכות דבין אדם לחבירו יש בו ג"כ בין אדם למקום כמו לא תגזול עובר לעמיס ולבריות והנה כאן דברה לא"ר והטאם למשה רבינו וגם להקבי"ה שאסור לומר לא"ר וא"כ לכך מהראוי להיות י"ד ימיס אבל הקבי"ה ברוב הסדיו מחל על שלו כל שנתפיים משה שלכך היקל הקבי"ה בחסדיו. ולכך אמריון דיו. והנה בש"ם אחר תאסף לפטל"ד למ"ם התוס' בביה דף ה' דחרמות שעושין לזמן מיד כשעבר הזמן נפסק החרם א"כ כאן שאמרה תורה תפגר שבעת ימים למה לו לומר ואחר תאסף הא ממילא כן שהרי עבר הזמן וע"כ דבאמת היתה צריכה עוד שבע' ימיס רק דהקבי"ה ויתרה ולזה אמר ואחר תאסף ומזה למדו דיו ודו"ק:

פרק ד מ"ש אין לו שמירה אלא סכין עי' רע"ב מ"ם מיהו מנוח לכתחלה לשוחטו היינו דבזה לא פליגי ר"י עם ר"א. כיון דמוקי כר"ן פשיטא דחייב לשלם המזק וזה פשוט:

פרק ז מ"ג והאחרונים משלמין תשלומי שלשה ושנורסין שמיס ושלשה והיינו שמיס בשם ושלשה בשור וכן עיקר מאירי בשמע"ק שם: שם בשלה כל העדות עי' תוי"ט וע' בגמוק' שכתב דמשמע דרש"י ס"ל דהכתשה לאו תחלת הזמה הוא והפל' דהה דכאן לא הוכחש עידי עביתה כלל וי"ל דדיליה קא טבח ונם הגאון מוהר"ש איגר ז"ל בהגהותיו סדנים בזה אבל לא ראה דברי הגמוק' בזה:

פרק ח מ"ו גלת' את ראשה עתוי"ט שהלבה לשוק פריעת ראש ולא מקרי עוברת על דת משה ויהדות מזה ראי' למ"ם הרשב"א ח"א סימן תקע"א בתשע"ז סימן קס"ו סעיף ד' שכל שעושות דרך כשם בפעם אחת ולא רגילה לא נקראת עוברת על דת ודו"ק:

פרק ט מ"ו חוץ מפחות מש"פ נקרן עתוי"ט ובהגהות מוה' ר"ע איגר ז"ל ועי' מהרש"א בד' ק"ל:

פרק י מ"ג ישבע לו לוקח כמה נתן ויטול עי' ר"ן פ"ז דמסכת שבועות בסוגיא דשכיר שהקשה למה צריך לשבע יפטון לקחתי ממך ומזה הביא ראיה דמינו לאפטורי משבועה לא אמרינן ולכאורה קשה דהא הו"ל מינו דהעז' דהרי מה שפטון שהוציא אינו יודע הלא אם פטון שקר וכשיפטון לקחתי ממך הו"ל העזה ומינו דהעז' לאפטורי משבועה לכ"ע לא אמרינן ובהגהות הגאון מוה' ר"ע איגר ז"ל הקשה כן אבל לא ביאר הדברים ולפענ"ד נראה עפ"י מ"ם הרשב"א ח"ב סימן רפ"ג ובקונט"א סי' פ"ב ס"ק י"ד שכתב דכל שבא לחמון ואתה חוסדו שבא לקחת ממנו אלא כדין יאות אף בדבר שמכיר הלה בשקרו אבל עכין שבועה שאתה אומר שמא מלוה ישיבה יש לו לו אשתמוטי א"כ אינו חשוד לחמון דאל"כ חשוד לחמון חשוד אשבועתא וכיון שכן לא אמרינן מינו דהעזה ע"ש. ומעתה כאן שבא הלוקח ליטול א"כ ג"ש אשתמוטי שהשפרים הם בעין ממילא נרב' גם לשבועה חשוד להעיז וכפיר יש לו מינו דהעז' אף לאפטורי משבועה וע"כ כמ"ש הר"ן דלאפטורי משבועה לא אמרינן מינו. וזה מיושב קושית הגאון מוה' ר"ע איגר ז"ל דלרב ושמואל יקשה משנתינו ולפמ"ש י"ל דהם ס"ל כאביי מכח ספק מלוה ישיבה ואינו חשוד ושוב לא אמרינן מינו לאפטורי משבועה ומה דנקטה משבועות השומרים דנאמנים אינו מעיז ולפמ"ש מעיז י"ל כיון דנאמנו ל"ש ספיר אמרינן מינו אף דהוא העזה ושמע"ש סימן ק"ח ודו"ק: שם מ"ז איני יודע אם נזלתיך עי' בהגהת מוה' ר"ע איגר ז"ל מ"ם הטעם במאי דלא אמרינן בשבועה קרבן מתוך ועי' קצה"ח סי' נ"ב. ולענ"ד הטעם בזה עפ"י מ"ם הש"ך ביו"ד סי' קי"ט דבדרבנן לא אמרינן שיפסיד ממון בשל דבריהם דלא שמידו דבריהם להוציא ממון ע"י זה ע"ש ולפ"ז לכך לא אמרינן מחוייב בשבועה ואינו יכול לשבע משלם דלא שמידו דבריהם בזה. ובזה נראה דלכך בדרבנן לא נחתינן לנכסי דא"כ היו מוציאין ממון אם לא ירצה לשבע וזה לא אמרינן. ובזה מיושב מה דהקשה בשו"ת מהר"ם אלו בהא דאמרו בשבועות דף מ"א מאי איכא בין דאורייתא לדרבנן ולמה לא אמרו דמ"מ לענין מתוך ולפמ"ש דא ודא אחת היא דהרי אמרו לא נחתינן לנכסי' ולכך לא אמרינן מתוך ושש"ך סי' כ"ח ובס' נדפס מחדש נקרא ביאור אליעזר טעה בדברי הש"ך והבין דס"ל להש"ך דגם בדרבנן מחוייב שבועה ואינו יכול לשבע משלם וזה ליתא ודו"ק:

מסכת בבא מציעא

פרק א מ"א שנים אוחזין בטלית עי' רש"י דאילו הי' האחד מוחזק היה השני מוציא מחבירו ועליו הראיה נשאלתי הא כתבו התוס' בכתובות דף ס"ו דבאחיד' לא שייך מוחזק וא"כ ל"ש המע"ה. והשבתי דזהו דוקא לגבי רובא דעלמא אבל כאן שרק אותן השנים מחולקים א"כ בזה אם הי' זה מוחזק הי' נאמן ושייך המע"ה דהא אין מריכין לדון רק על אותן השנים וז"ב ובזה י"ל קושית הפ"י ודוק: מ"ב או שיש להן עדים עי' הגהות סגרע"א שהקשו' דלמה לו שני עדים הא עד המסייע פוסר והלא"ם הרגים ממשנה פ"ז דשבועות ולא הרגים ממשנתינו. ולענ"ד נ"ל דכאן הכוונה שיש עדים היינו שיש לכל אחד עדים לרוכב ולמנהיג או שיש לכל אחד ע"א וישיון ש"ך סי' פ"ז לענין תרי ותרי ובתומים ובקצוה"ח תולקין עליו ולדידהו שפיר תולקין בלא שבועה ובזה י"ל מ"ש הר"ב אפי' לאחר שנפסק הדין והקשו' התוי"ט דמאי רבותא הוא ומאי אכפת לו אם נפסק הדין ולפמ"ש י"ל דהוא"א דכל שנפסק הדין שלריך לשבע מיהא הלך עדותו כמי שאינו ויש"ר הדין כראשונה ע"ז קמ"ל דכל שיש לכל אחד עדים אפ"ה עד פטורין משבועה ודו"ק:

פרק ב מ"י לא ישמע ט. עי' ר"ף וגמוק"י וע' בס"א ובוצ"י מהד"ת סי' קמ"א:

פרק ג מ"ב ישלם לשוכר. ע' תוי"ט מה שכתב רש"י בשבועה על הרע"ב ויפה כוון. אך מה שכתב התוי"ט שמה שכתב רש"י בשבועה ל"ל ובשבועה והבין שדברי רש"י בשבועה כדי להפיס הוא דבור אחד ובאמת שבשבועה קאי על דברי חביו וכדי להפיס דעתו הוא דבור אחר דוק ותשכח כן כתב לי אבי מורי הרב הגאון ז"ל ומצאתי בראשון לציון שהרגיש בזה אך לא ביאר היטב: מי"ב החושב לשלוח יד בשקדון. עתוי"ט שהאריך אי בעינן דבור בזה ובשמע"ק ב"מ דף מ"ג האריך בזה ועי' מגן גבורים סי' ל"ב שם מבואר לכל מה שכתבו שאחרונים בזה כבר קדמוש הקדמונים בזה:

פרק ד מ"ב נתן לו מעות ולא משך. עתוי"ט מ"ם בשם הסמ"ע ועיין ש"ך סי' קל"ד סק"ד שנתהב"ת לא הרגיש שכל דברי הסמ"ע הן הן דברי התוס' בערובין דף פ"ל ובב"מ דף מ"ג ודו"ק היטב: שם כל שהכסף בידו עי' רע"ב ותוי"ט ועי' סי' קל"ח שם ותמצא שפירש הרע"ב הוא פירוש הרמב"ם בפירוש המשנ' וכן קי"ל להלכה:

פרק ו מ"ו וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות ש"ח. ע"ש מוהרע"א מ"ם בזה בכוונת התוס' דמ"ש. ולענ"ד נראה להיה בהא דאמרו ב"מ דף ד' במאי בדברים והקשו הקדמונים הא תנאי בשעת מעשה לא בעי קנין וכתב הרשב"א בשמע"ק שם דש"ח באמת מהראוי שלא יתחייב שהרי לא נהנה כלל רק משום שזה נשען שמירתו ע"ש ולפ"ז יקשה כל שאמר לו טול את שלך למה יתחייב בפשיטה הא זה לא הי' לו להשען על שמירתו דהא א"ל טול את שלך אך ז"א דכאן כל שכבר נהנה הימינו א"כ אף שבעת כלתה שמירתו עכ"פ ש"ח הוי והרשב"א לא אמר רק אם הי' מתחלה ש"ח וזה מבואר דברי התוס' והלוקח וגם כוונת רש"י:

פרק ט מי"ג מחזיר את הכר עתו' ע"ז דף ס"ה ע"א ד"ה כ"ג ר"ת. וי"ע שלא הביא ראי' מכאן וע' פסקי הוס' נדה ומס' תמיד:

פרק י מ"ג ר"י אומר אף זה דר בתוך של חבירו. ע' רש"י ותוס' מ"ם בזה. ועטו"ת הריב"ש סי' שע"ד ובמפה"י ב"ק כ"א בסוגיית דזה נהנה וזה לא חסר:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מסכת בבא בתרא

פרק ב מ"ב מעמיק שנים׳ שפחים ע׳ ברטנורא שפירש בעל השדה שיצאו שרשי אילנות חבירו בתוך שדהו קונין בעומק שנים׳ שפחים אבל ברש"י כתב בשני נקודות הפסק מבמע דקאי על חופר בור שיח ומער׳ קונן והוא תמוה דבבור שיח ומער׳ חופר שפי כמבואר בש"ס שם וכן פסקו הרמב"ם ופוס"ע ונשאלתי מזה אבל באמת גם ברש"י מה שיש הפסק בנקודות אינו. וקאי אלמעל׳ בשדה לוקח ולוק׳:

פרק ה מ"ד הגדיל לא יפה. בשאלתי למה לא הביא הרמב"ם ופוס"ע דין הנ"ל. אלא דהרמב"ם בפירוש המשנה כתב שאינה הלכ׳ הנה זה נ"ע יותר דלא נמצא בש"ס ושוד לאבתי קשה דהיה לו להרמב"ם והטוש"ע לכתוב להיפך ונ"ע:

פרק ז מ"ג דברי בן נגס היינו דדברי בן נגס קאי על מדה בחבל ובסימנין ומצריו הוא עניין בפ"א אבל במדרש איכא בפסוק כל רודפי׳ אמר כהדא דתנן דברי בן נגס בסימנין ומצריו דקאי על זה ונ"ע:

פרק י מ"ב נמ פטום עליו בשנים ומקושר בשנים׳ עי׳ יש"ש סוף ב"ק בחנוני דבני מ"ו ובבל בני בבל שתים בנימין מעשר לעשר. ובש"י שנים׳ מעשר לעשר והוא שתים ונשאלתי בזה. ובעכ"ל נ"ל מקשר לקשר והיינו דבני בבל עשו בנם מקושר בין קשר לקשר שני עדים ובש"י עשו בין קשר לקשר שלשה עדים ונ"ע כי לא ראיתי בפנים: מ"ח ערב היולא לאחר חיתוס שטרות עי׳ רשב"ם סוף ב"ב ד"ה ה"ג שכתב דלאחר חיתוס שטרות נובה מנכסים משועבדים והוא הנוסח דלאחר חיתוס שטרות לב"ע אינו נובה מנכסים משועבדים ומלאתי בשו"ת רשב"א ח"ג סי׳ שסב שנשאל ע"ז והוא חבב שהוא מרש"י וכתב שפירש"י על פרק נמ פטום לא נמצא אבל כוונת השואל הי׳ על רשב"ם. וכתב הרשב"א להניה דהיינו קודם חיתוס שטרות ובשכתב פלוני ערב אבל קשה להניה בכל הספרים ונם בהגהת אשר"י שם כתב בשם הא"ז כדברי הרשב"א והוא פליאה גם סותר שהיקף אח"כ כתב להיפך בשם א"ז. ובב"י חו"מ סי׳ קכ"ט לא נמצא כלל דברי הרשב"ם וא"ז אלו וכל האחרונים לא עמדו בזה ואולי כוונת הרשב"ם וא"ז בשקנו מיני׳ כמ"ש הרמ"ה והראב"ד ועי׳ בנעה"ת שער ל"ה ח"א ובגדולי תרומ׳ אות ד׳ ולו"ק:

מסכת סנהדרין

פרק א מ"ו מאה ועשרים עי׳ רע"ב שכתב עשרה בעלים בני אדם שבמילין מכל מלאכה שיושבים תמיד בביהמ"ד אבל רש"י כתב שיהיו מוכנים שחרית וערבית בבהמ"ד כן כתוב במגלה דף ג׳ אבל מדברי הרע"ב נראה שצריכין להיות כל היום בבהמ"ד וכן הוא פה לבוד ונקראים בשם אנשי מעמד:

פרק ב מ"ב אין שומעין לו. עתו"ם שכתב לא מצאנו וכו׳ וכ"ע דאדרבה מצינו להיפוך דאף דאינו בחליפה כגון קטן אפ"ה מיבם מיהו י"ל דשם עכ"פ איתנייהו במלות הליפה לכשיגדל אבל כאן לא הסילה התור׳ חלי׳ עניו. ובזה יתיישב שלא יקשה על הרמב"ם מכמה דברים ומצאתי בתוס׳ יבמות דף מ"ד ד"ה ולינם וד"ה כל שם"ל נ"כ כלל של רבינו וע"ש שמוכרח כן בהסוגיא. וע"ש במהרש"א ובב"ש סי׳ קס"א ס"ק א׳ וכולם לא הזכירו דברי רבינו ורע"ב אלו. ועי׳ תוס׳ יבמות דף י׳ ע"ב ד"ה החולץ ודו"ק:

פרק ג מ"ד דודו וכן דודו עתי"ם ועי׳ בספר מרגניתא סבא על מנין המלות שורש שני דף י"ט שהאריך בזה. ועתו"ם כאן ד"ה וכל שכתב דבכלל דודו וכן דודו אף מן האב והוא סותר למ"ש כאן ונשאלתי בזה. ולפענ"ד הכוונ׳ פשוט׳ דלפירש"י דכ"ז הוא ממשנה ראשונה א"כ א"א לפרש דדודו ממעט מן האב דא"כ הך דכל הראוי ליורשו מאי ממעט דליכא למימר דכל הראוי ליורשו הוא פירוש דדודו מן האב דא"כ למה לי דודו כלל כמ"ש התוי"ט וע"כ דדודו מן האב ג"כ וא"כ מאי אמר וכל הראוי ליורשו וע"כ הוכיח התוי"ט כפירוש הרמב"ם דדודו היא משנ׳ ראשונ׳ וכל הראוי ליורשו הוא סיום דברי ר"ע ודו"ק מ"מ נ"ע דלפי מ"ש הנ"י אין קושיא על רש"י ודו"ק כי קצרתי:

פרק ו מ"ד וחכמים אומרים אין כאלה אלא המגדף עתו"ע שכתב דקלקתי בירושלמי וספרי ולא מצאתי שדרשו כן ומאד יפלא דדברי רבינו מפורשים בספרי וכל הספרי׳ מיירי בע"ז ע"ש. וכן כתב רבינו בפ"ב מע"ז ה"ו ועי׳ פ"א מסנגות ה"א ובלח"מ:

פרק ח מ"ב אבל דבר שהיא מצוה עתו"ם שהקש׳ דלא מצינו דשבוד׳ זו נעטוינו עליה מה"ת וכוונתו דאף בירושלמי כאן ה"ב אמרו דר"י הוה מלקה פירורים מאות׳ שבוד׳ מ"מ בתור׳ לא מצינו זאת ודו"ק:

לקוטים מספר שושנים לדוד:

מסכת בבא קמא

פרק ח מ"ד תי"ע ד"ה שור וכו׳ ומזה אני תמה וכו׳ כתב הרמ"ז בבר הקדימו הראב"ד בהשגה זו בפ"ד דהל׳ רוצח אלא שהתי"ע העריך המערכות ב׳ כנגד ב׳ ע"כ. וס"ס יש בדבריו ונ"ל במקום דפ"ד דהל׳ רוצח בפ"ד דהל׳ חובל וז"ל הראב"ד שם על מ"ש הרמב"ם ז"ל שאם נתכוון לחבירו ונגף את האשה וכו׳ שמשלם דמי ולדות. א"א לא מחוורא הא מלתא דבר"ם אזלא דאמר נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה ואיהו נופיה פסק כחזקיה דאמר לא חילקת בו בין שונג למזיד ובין מתכוין לשאין מתכוין לחייבו ממון אלא לפטרו ממון פ"כ. וכוונתו ז"ל להק׳ על הרמב"ם בתרתי חלא במה שפטרו מן המיתה באמרו דהך לא אזלא אלא בר"ש וכלומר ולית הלכתא כוותיה כמו שחזר להשינו בזה ג"כ בדפ"ד מהלכות רוצח והשגתו הסגית היא על מה שחייב בדמי ולדות לומר שהוא סותר עצמו מימה ובה והיא ממש קו׳ התי"ע אלא שמדבריו ז"ל נראה דמפ׳ הסוגיא כפירש"י דרב אדא פליג אתנא דב"ח וז"ש ואיהו נופיה פ׳ כחזקיה בלומר והיאך פ׳ הכא כרב אדא. אמנם התי"ע הגדיל הקו׳ במה שכתב ל׳ פסקינן שהם ב׳ כנגד ב׳ וזהו שסיים הרמ"ז באמרו אלא שהתי"ע העריך וכו׳ והב"ד כ׳ על דברי הרמ"ז לא ידענא מאי קאמר דהא קושית התי"ע היא וכו׳ והשגת הראב"ד היא למה פסק כר"ש וזה אמת דהתם בה׳ רוצח לא הסיג הראב"ד אלא כן אמנם לא הסגיא הב"ד בה׳ חובל ודע"ש הוא וכדאמרן: והנה הרמ"ז ייחב הכל לדעת הרמב"ם ז"ל אבל דבריו בלו סתומים קצת לכן צריך אני לפרשם והיינו דלקו׳ קמייתא הסגיא הראב"ד ז"ל למה פסק כר"ש כתב דהטעם דר"ש אזיל לשיטתיה דס"ל בעלמא לפטורא בדבר שאינו מתכוין ה"נ ל"ש וכי היכי דבעלמא בשבת וכל מילי פסקינן כר"ש ה"נ אית לן למיפסק כוותיה. ולתרץ קו׳ הסגיא והיא מה שהקשה התי"ע כתב דלעולם דעת רבינו הרמב"ם לפסוק כחזקיה דאיהו בריה דר"א דמתניתא דידיה מלוייקת ורב אדא נמי לא פליג עליה דחזקיה ה"ק כל דבר שאינו שאלה במזיד או במתכוין פטור מלשלם מסוס דאית בה מיתת ב"ד וקיס ליה בדברה מימה כי שאלה נמי בשונג או שלא מתכוין פטור וה"פ דקרא לחזקיה ונפו אשה וגו׳ ולא יהיה אסון לא באדם שכיון לו ולא באשה אז עונש יענש ב׳ עונשים דמי נזק ועבר לאשה ודמי ולדות לבעל ואם אסון יהיה בתרוייהו אז ונתת נפש ת"ל כלומר יהרג לפי שהרג את האדם ופטור מתשלומין מכל וכל פטור מדמי האשה הנהרגת כיון שאינו היה מתכוין (לא היה) [והי׳] שם מיתת ב"ד ופטור השתא נמי פטור אפילו מתה קודם האיש ופטור נמי מדמי ולדות אבל אין פטורו מפני הריגת האשה דכיון שהרגה שלא בכוונה הוי כאילו לא הרגה וכאילו הוא דבר שאין בו מיתת ב"ד ואם כן לא נפטר בשביל זה מדמי ולדות אבל מ"מ בההוא עניינא דמשתני ביה קרא פטור בשביל שהרג את האדם וקיס ליה בדברה מיהא אבל אם לא הרג את האדם אלא לאשה לבד שלא בכוונה אע"ג דפטור מדמיה משום דבי חזקיה מיהו חייב בדמי ולדות דהא לא שייך בב"ד דבולדות לא שייך בהו מיתה כלל אפילו במתכוין אם כן אין לד לפטרו מדמי ולדות דאי משום שהרג את האשה הרי הרגה שלא במתכוין ואין בה מיתת ב"ד כך היא כוונת דבריו אם תדקדק בהם. ועפ"ז נמצאו כל פסקי הרמב"ם ברורים דמ"ש בה׳ נערה שפיר קאמר דאם יש שם אסון אין שם עונש דר"ל שאם המית האיש והאשה אין שם עונש כלל לא דמי האשה משום דב"ח (שהוא מה שהביא אח"כ באמרו והרי הוא אומר מכה נפש בהמה וגו׳) ולא דמי ולדות משום הריגת האיש אבל אם לא המית אלא האשה לבד אם"ל לחייב בדמי ולדות אם"נ דפטור מדמי האשה משום דב"ח וזהו מ"ש בהל׳ חובל והיינו דקאמר רב אדא בסוגיין דאמנם כי מתכוונו זה לזה אעפ"י שיש אסון באשה (כלו׳ ולא באיש) יענשו בדמי ולדות מטעמא דכתיבא ועלום דס"ל כתנא דב"ח. והרמב"ם נמי פ׳ בסדיא כמותו בה׳ רוצח מתכוון להרוג א"ז והרג א"ז פטור ממיתה ומתשלומין וממלא הכל כולך על נכון דבר בעטו מה טוב והב"ד לא הבין עומק דברי הרמ"ז ולפיכך כתב עליו בדבריו המוסיים דהיאך חייבא ליה מיתת האשה דבר שאין בה מיתת ב"ד ואפילו לפי דרכו אינו רואה שום יישוב וכו׳ דהא בה׳ נערה נראה שזה שהוא פטור נשאינו מתכוין מן התשלומין ליף לה מואם לא יהי׳ אסון לגבי אשה ואיהו נופיה כתב גבי אשה בה׳ חובל שחייב בדמי ולדות ע"כ. ולק"מ כדאמרן דהא דילפי׳ מהתם לפטורא הייבו מדמי האשה הנהרגת ולא מדמי ולדות וגם קושייתו הרמבונה אינה בלום כנראה בהדיא ממה שביארנו ואין להאריך עוד בזה ועיין מ"ש לקמן רפ"ח.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרק י מ"ד וצריכין ב' עדים והתראה לכל אחד ואחד. פי' הרע"ב דאמרי' עיר הנדחת צריכים ב' עדים והתראה לכל אחד ואחד. ולפי זה אינו מיוקשה הא דמסיק. זה חומר מביחידים ממרובים שביחידים נסקילה. וגם מה שיתשיב הכא. ולכאורה מפורש בגמ' כד' הרע"ב. לאמר שצריכים עדים והתראה לכל אח"א. אך המעיין שם ברש"י ד"ה לאמר. יראה דמפרש לה אמדיחין. וכן שם ק"ב בד"ה היכי עבדינן. שפירש. האיך נעשים רובא נדחין הואיל דצריכים עדים והתראה לכל אח"א. כוונת רש"י ז"ל אמישועא דאם לא יהי' רובא ע"כ צריכים עדים והתראה לכל אח"א. ואז ע"כ הייבים מיתה מיד ומצאת מעצה דיפן. וכיון ז"ל להמתיק בזה קו' הגמ' דהיכי עבדינן. דבלא"ה מאי מקשה. ממנינהו אי הוי רובא. אע"פ מד' רש"י ד"ה לאמר מוכח דסבר דאנשי עה"ל א"צ עדים והתראה וכ"ע מד' הרמב"ם ז"ל פ"ד מה' ע"ז ה"ו אח"כ שולחים להם ב' מ"ח להזהירם ולהחזירם. משמע דלא בעי התראה בהודה רובא. ע"כ נראה בפירושא דמתניתין דקאי אדלקמי'. הדיהוה נשים וקטנים אז שפודח מישועה. אז אסי' מדיחים חולה לה. הרי אלו ביחידים.

השמטות מסדר נשים

מסכת יבמות

פרק ב מ"י סוי"מ ד"ה מיאמה בפה"ד וכ' ב"י כו' לא שנים מעידין כן. כ"ב מ"ל לזה דאפ"ת שנים מעידין כן אין אחד מהם יכול ליאמנה לגבי עצמו לאיסור דנעשה כאומר אני הייתי עם כו' וא"כ אין ליכוף עדות הב' מועלת לגביה:

פרק יג מ"ו הגרב"א אות ק"ב הקשה נמה לא מייתי בגיטין שם מהכא דקאמר מתגרשת בקדושי אביה. דהכא מפורש דמתגרשת ש"ע עצמה. וז"ל ל"ש בשבעה דגמ' בגיטין שם דקאמר קאמר מתגרשת בקדושי אביה ואמאי והא נשיאן ויצאה והיתה דלא מצינו שוב דין זה בכולה גמ' דלא נהוי גע באשה אא"ל לבתקדם. ומוד דיקשה מהרשת שהשיאה אביה דיוצאה בגט. ואף שהאום' כתבו דאולי אמיא לכלל דעתין. וא"ל בכוונת הגמ' דע"כ דיא דשיור הוא בכל מה שהגע מתיר השיור פוסל ולהכי כאר באון מאמא ואכיך משום באין הגע מתירה וא"כ לשם"ל דיתא דשיורא דקדושי קטן לאו שיורא הוא ולא אסר שיור רק לאון דאולי להתקדש היום א"כ ע"כ דהיתר הגע ג"כ ל"ל לאומו היום ולא"ז לא תהיה קאמר מתגרשת אע"כ דהוי גע משום שמתירה לאח"ז אף שאין הסיתר לאומו יום ומתילא דשיור ג"כ הוי בלאח"ז דאתי לכלל שוי' ובאמת למסקנא אין הגע מלוי בקדושין כלל והוי גע אף בדלא אמיא לכלל הויה כלל. ובכ"פ הס"ד דגמ' הוא רק לגבן דשיור פוסל אגל לא"ל דאכשיר אין מקיש לגו"ע כלל ובודאי דקאמר מתגרשת לדידי' אף לפי הס"ד והנה באשנה זו באשניות ה"ב וכ' אלישיר אוסר ואף דבגמ' שלנו הני' כ' אלעזר עשות הוא דבהדיא קאמר ביבמלמי ע"ז ר"א שמעתי ע"ש וא"כ א"ש סא דלא מייתי בגיטין ממתני' דהכא דהוה אלי לאכוש דבהא פליגי ר"א ורבנן דלר"א ודאי קאמר מתגרשת בקדושי אביה וכשהחזיה אסורה ליבם מדאורייתא ולהכי גשר נמי בב' בני דרשא אמו יתומה בחיי האב ולרבנן דשיור אסור ניתא דבאמת לא הוי גע רק דאסור מדרבנן דגזרה בגרושת אחיו ולהכי לא גזרו בגרושת דהוי גזירה לגזירה:

מסכת נדרים

פרק ב מ"ב תוי"ע ד"ה בנדרים אסור. כ' הכ"ב ואם אמר הרי עלי קרבן כו' אי' ב"י תו"מ סימן כ"ו מ"ש מתשובת הרי"ף ועי' תומים שם ועי' כ"ש כ"מ פ"א תוד"ה המולר ואין ספק שנם הרמב"ם וגם הרי"ף כיונו בפירושם זה לתרץ קושית התוס' שם:

פרק ה מ"ד תוי"ע ד"ה בדבר. ולעד"ג דסתיתר הוא משום דכל הדברים האלו נעשו מדאי מותר הלשכה ומתחלה נעשו הקדש והוי הקדש כאפסק ה אחר דהשתן אינו ניחד נדנתו אחר הבית אלו לבור שהוא עומן רק להקדש והגאבר שעשה בו כרלונו בבעות ב"ד והוי יד ההקדש כמכרו לאחר ובאומר קונים ביתך ומכרו לאחר מותר:

מסכת נזיר

פרק ג מ"ד תוי"ע ד"ה ר' אליעזר. וק"ק כו' וכ"ל לפי שבנזירות מרובה שיעים הנוספים על נזירות דאוריתא אתפסים בנזירות מעשה נדר (ול' הכתוב מוכיח כפי נדרו אשר ידור) ובנדרים הלך אחר לשון בע"ח ולא אמרינן בי' מקצת היום ככולו. וכ"ש בלשון יום. ועי' ב"י יו"ד ר"ן: שם מ"ה תוי"ע ד"ה עוקין וצפיכך לא ה"ל להר"ב לכתוב י"ב מומאות בלבד. עי' פ"ז מ"ב דהשיב הר"ב הני תרתי רוב בנינו ומנינו תוך המדה דעל המת וא"כ לדידי' לא הוי רק עשרה (ופעל עלא נתקשרו לא חשיב ועי' תוי"ע) ע"כ דמוסיף הני תרתי עשה כשעורה ומנע רובא להגן עשרה וס"ל י"ב בהליכו:

פרק ד מ"ב הגרא"א אות כ"ז הקשה על הר"ב מנדרים פ"י מ"ז דנדרים שהקיום קודם לנדר לא מסני. ולעד"ג דהכא כיון דבבר יודע איזה נדר תיזור שהרי בוטלה בתומתא אם תסכים לנזירות אלי לספר דהתם משרש הלע"ב מעמא דה"ל קיום בעשות לפי שם נדרים אלא יתיצן בקיומן משא"כ הכא שיודע אותו ומצן בו:

פרק ז מ"א תוי"ע ד"ה יעמא נזיר כו' ושאלני בני שאלוף במהר"ש כו'. עי' יבומלמי סוף הלכה ע. הגע עלמך שהקדישו אביו מרחם. ע מוכה ורא אינה מוכה. ועי' פ"מ שם:

מסכת גיטין

פרק ה מ"ב בתור"ע אות כ"א לא אדם קנינו ע"ד הרשב"א בתי שמכר לשנים לאחד כתוב בכ"ה בגיטין ובב' ניסן שמתא שב' הרשב"א דלא אלי מדאי ליה דדינא דאין נוטין ממשובדים במקום בע"ח הוא מקמתא דבנגן כו' והקשה דלמה לא ידמו לו מעמתא דמה מכר כאשון לשני שב' הר"ן בשמיטן עות. ולא אבין דבריו ז"ל דדינא דר"ן בעוקת ב' שלקח מלוקח א' שפיר אלי מדאי לוקח ב' שכרי בידו אותו חזקות עצמו של לוקח א' שיש אלי מדאי לי' לאיזו מב' הצדות בילוש פ"ב גם לוקח ב' אלי מדאי לי' אשרה שביד לוקח הא' ומה יועיל זה לדין הרשב"א שהרי אינם קנו מהבוה והבוה אף דאלי מדאי לי' משלה לעדה. אך בכ"פ חדא מיהא שקיל מיניה. ע"כ גם אלו ב' הלקיחות לא אלי מדאי לי' בלא כלום מעשה זה לא מעמתא דאין נוטין ממשובדים במקום בע"ח ע"ז כ' שפיר דהוא תקנתא דבנגן:

פרק ו מ"א תוי"ע ד"ה המקבל ואולי להמתק כתו לסיות קבלתו במקום קבלתה בא בכ' כבד: שם מ"ד מושלך לבור פ"פ דקדוק הלשון הי' ג"ל בבור ומוטב היה למיתני „מונח" ואולי יומא דבור אשתני קלי' כדאיתא בר"ה גבי שופר. ובשפת האלבה נעוד לא הגיע לבור קמיירי דכל זמן אלא הגיע לבור לא אשתני קלים ויכל להשמיע שהוא בעצמו המושלך הוא המעשה שמכירו בעביעה דקלא:

פרק ח מ"מ הגרא"א אות ל"א דלמא מתמת חימוד. עפ"ז יו"ד קל"ב סק"א ובדג"מ ביאורה ובוצה הוי כשם בשלו ואין כאן חימוד וה"ל בלשם עצמו בפוגדק הוי כשם בם ו

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מהרב הגאון הגדול וכו' מוה"ר ירוחם יהודא ליב פערלמאן ז"ל נודע בשם „הגדול דמינסק".

מסכת בבא מציעא

פרק ד מים העבדים והשטרות כו'. עיין ברש"כ ובגמ' מסיים בה מכלן למדו המוכר שטרותיו לבשם יש להם תובעה פשיעה לאחריני מדרב כהנא דאמר אין תובעה לפרוטות קמ"ל יש תובעה לפרוטות ע"כ. דברי הגמ' לריכין ביאור דאין מוכח מכלן דיש תובעה לפרוטות דהא לולא הטעם דלהלי' אין נותן ממון הוי שפיר תובעה דהא הרמ"י שבהן שוה הרבה רק מטעם דאינו חלא לרמי. ואין נותן ממון. ויעויין במהרש"ם וכפ"י שעמדו בזה. והקרמה בזה דכיון יש לדקדק בלשון הכריתות דקאמר שאין נותן חלא לרמי' למלי' לאיטריך להאריך כ"כ דהכא אין נותן קנוי הא אפילו קנוי ומי נותן מ"מ כיון דאין המיקר נותן לבד רק גם הרמי' שבהן אין להם תובעה ולמה לאיטריך להאריך כ"כ דאין נותן קנוי אין לריכין לחוד. ונראה דמזה יש להבין דאיה בכוחה למ"ש הרב"ד והובא בהגהת רמ"א (סי' רכ"ז סעיף ג"ג) דשכר פועל עם שוה ונתנה לף דלפועל אין תובעה לא תשבון כל התובעה להפועל רק משעתו שיווי כל אחד ואחד וגם התובעה משערין על שיעור ע"ש. וה"כ כ"ש אם היה הקנייה לבשם ביחד לגוף הבשר ולרמי' שבו ומתנה הייו משערין ג"כ שיווי כל אחד ואחד גוף הבשר לחוד כמה בזה והרמי' כמה שוה. וסיימו מתלקים התובעה ג"כ על שיעור וכו"ל בפועל ושוה. וה"כ היה עכ"פ תובעה בשטרות בתלק המגיע לגוף הבשר. וכו"ל בתלק המגיע לבשם. ולכך דקדק בבריתא שאין נותן קנוי ואין עומדים חלא לרמי' לרמי' דוקא ולא לנותן כלל וכלל ומשום אין תובעה. והייו משום דהא לא נותן יערך להתיר לבלוה בשעת פרעון. וגם נותן אינו מתבר כלל נגד קנין דרמי' דהא בב"ק (מ"ע ב') וב"ב (דף ע"ו) מתבר בזה וכי לאר עפ"י לוותיהו הוא לריך. וס"ד דאין דעתו כלל תשערת. ואף דמסיק לאר ולאר ודעתו כמי תשערת מ"מ עיקר הקנייה ותיתן הדמים הוא בעד הרמי' דוקא ולא לגוף הבשר. ומש"ה אין תובעה לשטרות כלל. וה"כ מוכח דאם הוי אמריק דדעתו ומי תגוף הבשר הייו מתלקין התובעה ובתלק המגיע לגוף הבשר היה לובעה. אף דשיווי גוף הבשרות הוא דבר מוצע. מ"כ שפיר מוכח דמוכר לבשם יש תובעה ולא כרב הגאון מסקמת אפילו היה דעתו לבן ג"כ מ"מ דבר נוצע הוא. והוא בלון מאוד בביאור הסוגיא בעזרת השי"ת. ולפ"ז היה לאסר לפרש המוכר שטרותיו לבשם הייו אפילו שטרות שום לו לגבות רק מ"מ כיון דהקונה הוא בשם. דעתו ומי תגוף הבשר לקנותו עם הרמיה שבו ומש"ה יש לו תובעה הייו בתלק המגיע לגוף הבשרות בלא הרמי'. אמנם מלשון רש"י והרמ"ב מבואר דלא פירשו כן. ואפשר משום דכל שעומד לרמי' ל"ש כלל לומר אף בבשם דעתו ומי תשערת. דהא יעמדו להתיר לוה בשעת פרעון. וה"כ אף בבשם דעתו לבן אפילו. [ועדיין אינו מוכרח כ"כ דמ"מ דעתו ג"כ אם לא יפרענו הלוה לאחריק גוף הבשר לוה]. אמנם הפירוש הנ"ל בגמ' נראה נכון ובאור. ולפ"ז מוכח דבכל הדברים בקבר שוה דבר שוה לוותה עם דבר אין בו תובעה ביחד דמתלקין לפי הערך ומתבשין התובעה לבשם. ויעויין בב"ח על הטור (סי' רכ"ז סעי' מ"ב) דדעתו דרק כפועל עם שוה משום דשכר הפועלים ידוע וכדאיתא בריש הלומנים ולהני פועלים הוכי מתברי. ולפי הכ"ל מוכח דלא כותיי. אמנם לבתובה מהתוס' ד"ה אלא אינו נראה כן. דבתנו וקרקע יו אם יעשה כדבעי לה שוה תובע דמים כו' וכן אח"כ בתנו וא"ל אין דלי הוי אדי בה כדבעי לה כמו שאמר שם שוה תובע דמים כו' דלכאורה אינו מובן כלל דלמאי דקדקו שאוה תובע דמים אם היה מרע כדבעי לה דלא אם לא היה שוה מ"מ יו פלוגתא שאינו שוה לא אם היה זרוע כדבעי לה הוא תובעת קרקע ואינו מובר. אבל עכ"פ יו פלוגתא שאינו עתה פחות ממה שהיה שוה אם מרע כדבעי לה יו ההפלגתא מן התוס' ושפיר אפשר דהוי תובעת חלא. ויש לומר. כגון בדבר משל. שבתן בעד הקרקע אלה יו וקרקע יו אם כי יזרוע כדבעי לה כי שוה בשים יו. ועתה אלא מרע כדבעי לה אינו שוה חלא כי יו. מ"כ לותם הארבעים שבתנה מן ס' ועד ק' לא אם כי מרע כדבעי לה יו הוי תובעת קרקע ואינו מובר. אבל לותם העשרה שבין כ' ועד ס' שבתנה בשה אלא מזרעה הקרקע כדבעי לה דיו הלוגתא מן התוס והוי תובעת חלא. אפשר לרמיר דמ"כ אינו מובן כלל הא דקדקו הכ"ל כי שוה תובן דמיס. ע"כ נראה לבאורה דכוונתם דלוגתא זה שדינן כל הלוגתא על הדבר שאין בו לוגתא. וה"כ אמריק דבתנה בני על הקרקע ולא אלינן מ' על הקרקע יי' על הזרעה רק דשדינן כל לוגתא הכי על הקרקע. וה"כ לא אם הזרעה הוי חלוש מ"מ פשיטא דאין לוגתא דכל הלוגתא שדינן על הקרקע. וה"כ מוכח בהב"ח ודלא כמ"ש לעיל. אמנם נראה דר"ת דלא כלה דעדיין לא יתישב זה. דבשלמא התם אפשר למתלי דבעד הסום לו בעד הדבר שייך בו לוגתא לא מתתה כלל ולא מן חלא טוי. ובעד הפועל לו בעד השאר דבר שאין בו לוגתא מתתה הכל. ולא הוי הלוגתא רק בהדבר שמ"ש ולא בהדבר שיש בו. משא"כ בהבות דהתוס' דחזינן להדיא שמתתה ג"כ בהבית דלא מרע כדבעי לה. דהא בהדיא סבור דס' הוי כדבעי לה ומתתה בזה דבעי ו'. וה"כ איך אפשר למפרי כל הלוגתא על הקרקע ולא על הזרעה להדיא חזינן דאינו כן. ודעיון בביאור שמתתה בהזרעה. וה"כ לא סברעה הוי תלוש. אף דמתתה ג"כ בקרקע פשיטא דעכ"פ על הזרעה דהוי תלוש מהוייב. [ולא נרע מפועל עם שוה דמודה גם הב"ח הוא"ל ושכר הפועל ידוע וכ"ש הכא דלוגתא כל אחד ידוע]. וה"כ אף לבב"ח עדיין אינו מיושב. ע"כ נראה דדברי התוס' אינם עניין לזה כלל דאחת ה"פ דזו הלוגתא דזרעה אף לא אם תעיס הוי מבלעין. מ"מ בחד לד הוא מבלעין מן התעיס ובחד לד הוי לוגתא הקרקע דהא הלוגתא הוא כמה שלא הושבת הקרקע כדבעי בקו' התוס'. ולכבי חזינן אם מתתה גם בלא"ס בהקרקע. שדינן גם לוגתא הזרעה גופ" בסך לד הוא לוגתא קרקע בקו' התוס' ולכך אינה הא כולה לוגתא מבלעין כלל דאף כמה שמתתה בהזרעה כמה שלא הושבת הקרקע כדבעי הוא דחזינן דלא לוגתא קרקע בחזינן דלא בקי בקרקע. משא"כ לו לא נתתה בהקרקע כלל. מ"כ בקי הוא בקרקע ולא נתתה רק בהזרעה כיון דבקי הוא בפסיון לוגתא הזרעה בכך לד אינו לוגתא מבלעין דהלוגתא מן התעיס. ואפשר לבסביר ביותר קלא דשבח הקרקע כמה מחבת מן הזרע תלוי' בב' דברים בהקרקע עצמה וכמה שמרע חה גורמים להשבח שיבות ובכוחבבינו בע"ז (ד' מ"ע) לזו"נ]. וה"כ הלוגתא בשיון השבח ג"כ יש לומר מבי הגורמים אל לו בהקרקע הגורם. לו בהגורם השמרע. ולהכי בלונו בקי בקרקע ומתתה בלא"ה בהקרקע תלינן לוגתא שבח הזרעה ג"כ בהגורם דקרקע [כיון דהלוגתא הוי בה כמה שלא הושבת בקו' התוס']. משא"כ בבקי ולא נתתה רק בשבח הזרעה כיון דחזינן דבקי הוא בקרקע. לא תלינן הטעות בגורם דקרקע רק בהגורם דמרע דבר התעיס דהוי מבלעין בבקי התוס' ולא אמרה דמוק מ"מ הדברים נראין מוכרחין. ולהיו עיין לדינא דתה"ד והב"ח אינ"ל. עוד נראה דאפשר לבאר דברי התוס' דבשה בדרך מצל בקרקע בת ו' אמות יש תובעה לבשם.

מרע בה כ' סלין ובקרקע בת ו' אמות יוכל לזרוע מרע בה ו' סלין. והנה בגוזדלי לפי הזרעה כן היא הקנייה דקרקע בת ו' סלין מגדלת ביותר מלה היתה בת כ'. וה"כ בהיותו דקרקע בת ו' אמות אינו מרע בה רק כ' סלין. ובאמת יוכל לזרוע מרע בה ו' סלין. ה"כ אינו לבריאותה דהאמת הוא דטובה יותר ממה שאמר לו. ה"כ אין שייך דיהא בזה תובעה להלוקח. דאלמא אם לא היתה רק בת כ' היתה טובה יותר ממה שהוא בת ו' ולא מרע בה רק כ' אמתה. הא הבכח בלשון הכריתות כה' שוה בין בקרקע שאינה רק בת כ' בין בקרקע בת ו'. וה"כ הבכח בתוה"ס שוה בשניהם. וכי מבוה דהקרקע היא בת ו' והיתה יכולה להבנות יותר ממה שבכר יתור. דהא אין ס"מ להלוקח רק לבבה. [ולולא דבריו הי' מתה דאינו במתי דאמר לו דקרקע זו עדיות ודי לה זריעת כ' סלין. ויגדל ממנה על הרלוי ואין תובעת לזרוע יותר אף דאפשר לזרוע בה יותר. דבשהקרקע שוה ד' כל הגידול שיכול לזרוע בזריעת כ'. ואינו בזה דהקרקע אינה שוה כ"כ ובעי' זריעת ו'. וה"כ לא טעה בהקנייה דהקנייה שוה כין לפי מה שבטור דלא בעיא אלא כ' כין לפי סלמת דבעי' ו' וה"כ עיקר הלוגתא בזריעה דזה הלוי בעיב הקרקע וה"ש. אך דלפ"ז אפשר לדקדק קצת דלכלוהה זה הוי הטעות שבתמה ושבמקל ושבמקל ועי' בזה]. ע"כ נראה דאפשר דהטעות הוי ברופן זה. דאפשר הלוקח ידע בדרך מצל דקרקע כו בת ו' אמות במרע כדבעי לה שוה לא בת ק' זוז ונתתן בעדה כך. ולכך נתן בעדה ק' זוז דעתה הסבר וגרמי' שבו ומתתה הייו משערין ג"כ שיווי כל אחד ואחד גוף הבשר לחוד כמה בזה והרמי' כמה שוה. וסיימו מתלקים הלוגתא ג"כ על שיעור וכו"ל בפועל ושוה. וה"כ היה עכ"פ תובעה בשטרות בתלק המגיע לגוף הבשר. וכו"ל בתלק המגיע לבשם. ולכך דקדק בבריתא שאין נותן קנוי ואין עומדים חלא לרמי' לרמי' דוקא ולא לנותן כלל וכלל ומש"ה אין תובעה. והייו משום דהא לא נותן יערך להתיר לבלוה בשעת פרעון. וגם נותן אינו מתבר כלל נגד קנין דרמי' דאין דעתו כלל תשערת. ואף דמסיק לאר ולאר ודעתו כמי תשערת מ"מ עיקר הקנייה ותיתן הדמים הוא בעד הרמי' דוקא ולא לגוף הבשר. ומש"ה אין תובעה לשטרות כלל. וה"כ מוכח דאם הוי אמריק דדעתו ומי תגוף הבשר הייו מתלקין הלוגתא ובתלק המגיע לגוף הבשר היה לובעה. אף דשיווי גוף הבשרות הוא דבר מוצע. מ"כ שפיר מוכח דמוכר לבשם יש תובעה ולא כרב הגאון מסקמת אפילו היה דעתו לבן ג"כ מ"מ דבר נוצע הוא. והוא בלון מאוד בביאור הסוגיא בעזרת השי"ת. ולפ"ז היה לאסר לפרש המוכר שטרותיו לבשם הייו אפילו שטרות שום לו לגבות רק מ"מ כיון דהקונה הוא בשם. דעתו ומי תגוף הבשר לקנותו עם הרמיה שבו ומש"ה יש לו תובעה הייו בתלק המגיע לגוף הבשרות בלא הרמי'. אמנם מלשון רש"י והרמ"ב מבואר דלא פירשו כן. ואפשר משום דכל שעומד לרמי' ל"ש כלל לומר אף בבשם דעתו ומי תשערת. דהא יעמדו להתיר לבלוה בשעת פרעון. וה"כ אף בבשם דעתו לבן אפילו. [ועדיין אינו מוכרח כ"כ דמ"מ דעתו ג"כ אם לא יפרענו הלוה לאחריק גוף הבשר לבן]. אמנם הפירוש הנ"ל בגמ' נראה נכון ובאור. ולפ"ז מוכח דבכל הדברים בקבר שוה דבר שוה לוותה עם דבר אין בו תובעה ביחד דמתלקין לפי הערך ומתבשין הלוגתא לבשם. ויעויין בב"ח על הטור (סי' רכ"ז סעי' מ"ב) דדעתו דרק כפועל עם שוה משום דשכר הפועלים ידוע וכדאיתא בריש הלומנים ולהני פועלים הוכי מתברי. ולפי הכ"ל מוכח דלא כותיי. אמנם לבתובה מהתוס' ד"ה אלא אינו נראה כן. דבתנו וקרקע יו אם יזרעה כדבעי לה שוה תובע דמים כו' וכן אח"כ בתנו וא"ל אין דלי הוי אדי בה כדבעי לה כמו שאמר שם שוה תובע דמים כו' דלכאורה אינו מובן כלל דלמאי דקדקו שאוה תובע דמים אם היה מרע כדבעי לה דלא אם לא היה שוה מ"מ יו פלוגתא שאינו שוה לא אם היה זרוע כדבעי לה הוא תובעת קרקע ואינו מובר. אבל עכ"פ יו הלוגתא שאינו עתה פחות ממה שהיה שוה אם מרע כדבעי לה יו ההפלגתא מן התעיס ושפיר אפשר דהוי תובעת חלא. ויש לומר. כגון בדבר משל. שבתן בעד הקרקע אלה יו וקרקע יו אם כי יזרעה כדבעי לה כי שוה בשים יו. ועתה אלא מרע כדבעי לה אינו שוה חלא כי יו. מ"כ לותם הארבעים שבתנה מן ס' ועד ק' לא אם כי מרע כדבעי לה יו הוי תובעת קרקע ואינו מובר. אבל לותם העשרה שבין כ' ועד ס' שבתנה בשה אלא מזרעה הקרקע כדבעי לה דיו הלוגתא מן התעיס והוי תובעת חלא. אפשר לרמיר דמ"כ אינו מובן כלל הא דקדקו הכ"ל כי שוה תובן דמים. ע"כ נראה לבאורה דכוונתם דלוגתא זה שדינן כל הלוגתא על הדבר שאין בו לוגתא. וה"כ אמריק דבתנה בני על הקרקע ולא אלינן מ' על הקרקע יי' על הזרעה רק דשדינן כל לוגתא הכי על הקרקע. וה"כ לא אם הזרעה הוי חלוש מ"מ פשיטא דאין לוגתא דכל הלוגתא שדינן על הקרקע. וה"כ מוכח בהב"ח ודלא כמ"ש לעיל. אמנם נראה דר"ת דלא כלה דעדיין לא יתישב זה. דבשלמא התם אפשר למתלי דבעד הסום לו בעד הדבר שייך בו לוגתא לא מתתה כלל ולא מן חלא טוי. ובעד הפועל לו בעד השאר דבר שאין בו לוגתא מתתה הכל. ולא הוי הלוגתא רק בהדבר שמ"ש ולא בהדבר שיש בו. משא"כ בהבות דהתוס' דחזינן להדיא שמתתה ג"כ בהבית דלא מרע כדבעי לה. דהא בהדיא סבור דס' הוי כדבעי לה ומתתה בזה דבעי ו'. וה"כ איך אפשר למפרי כל הלוגתא על הקרקע ולא על הזרעה להדיא חזינן דאינו כן. ודעיון בביאור שמתתה בהזרעה. וה"כ לא סברעה הוי תלוש. אף דמתתה ג"כ בקרקע פשיטא דעכ"פ על הזרעה דהוי תלוש מהוייב. [ולא נרע מפועל עם שוה דמודה גם הב"ח הוא"ל ושכר הפועל ידוע וכ"ש הכא דלוגתא כל אחד ידוע]. וה"כ אף לבב"ח עדיין אינו מיושב. ע"כ נראה דדברי התוס' אינם עניין לזה כלל דאחת ה"פ דזו הלוגתא דזרעה אף לא אם תעיס הוי מבלעין. מ"מ בחד לד הוא מבלעין מן התעיס ובחד לד הוי לוגתא הקרקע דהא הלוגתא הוא כמה שלא הושבת הקרקע כדבעי בקו' התוס'. ולכבי חזינן אם מתתה גם בלא"ס בהקרקע. שדינן גם לוגתא הזרעה גופ" בסך לד הוא לוגתא קרקע בקו' התוס' ולכך אינה הא כולה לוגתא מבלעין כלל דאף כמה שמתתה בהזרעה כמה שלא הושבת הקרקע כדבעי הוא דחזינן דלא לוגתא קרקע בחזינן דלא בקי בקרקע. משא"כ לו לא נתתה בהקרקע כלל. מ"כ בקי הוא בקרקע ולא נתתה רק בהזרעה. ואפשר לבסביר ביותר קלא דשבח הקרקע כמה מחבת מן הזרע תלוי' בב' דברים בהקרקע עצמה וכמה שמרע חה גורמים להשבח שיבות ובכוחבבינו בע"ז (ד' מ"ע) לזו"נ]. וה"כ הלוגתא בשיון השבח ג"כ יש לומר מבי הגורמים אל לו בהקרקע הגורם. לו בהגורם השמרע. ולהכי בלונו בקי בקרקע ומתתה בלא"ה בהקרקע תלינן לוגתא שבח הזרעה ג"כ בהגורם דקרקע [כיון דהלוגתא הוי בה כמה שלא הושבת בקו' התוס']. משא"כ בבקי ולא נתתה רק בשבח הזרעה כיון דחזינן דבקי הוא בקרקע. לא תלינן הטעות בגורם דקרקע רק בהגורם דמרע דבר התעיס דהוי מבלעין בבקי התוס' ולא אמרה דמוק מ"מ הדברים נראין מוכרחין. ולהיו עיין לדינא דתה"ד והב"ח אינ"ל. עוד נראה דאפשר לבאר דברי התוס' דבשה בדרך מצל בקרקע בת ו' אמות יש תובעה לבשם.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פסידא המוטב מן המוזבחר רק דעכ"פ שיווי לא הוי משל"כ בהוטס. והוי כעין דאמרינן בזה בהוזבות (דף ל' כ') ד"ה ל"ל יעו"ש ותמ"ש (סי' שס"ג סעי' ז') יעו"ש. וא"ש. ומיושב בזה היטב בכ"ק (דף ע"מ) שם דמיבעי לי' לי מני אמר אמת בעיגא למעבד מלוה מן המוזבחר. ולאיתי לפי מ"ד דלפי"ז לף בקדשים שהיו חייב בתחריתן יתחייב דהא רוצה להקריב נדבה וכעין דאיתא עירוכין (כ"מ כ' וכ"ע ל'). ולפי הל"ל אפשיט בעוב טעם דמשום דבעי למעבד מלוה מן המוזבחר פטיאה דלא תביב דידי' רק משום המוב מחריות תביבא דידי' לף כיון דכבר תביבא דידי' כולה משום המוב מחריות דבעינן שיווי דלהוי בזה דמיים אמרינן שפיר דמשום מלוה מן המוזבחר יש לו שיווי. אבל משום מלוה מן המוזבחר פטיאה דלא תביב לו שיווי משום מלוה מן המוזבחר מ"מ דידי' לא תביב. והכא כבר תביב דידי' בכל משום המוב מחריות וכ"ל שפיר ל"ל דמשום מלוה מן המוזבחר תביבא שיווי ואשכ"ע בעוב טעם. ולפי הל"ל שם בכ"ק בהוטס הבור ומגנב לא מלי גנב פטר ופטי' נכסם לו בעוב. דכיון דהבל תביב דידי' וגם יש לו שיווי תייב בבל. (וזה יש לדהות קלת דבשלמא בהוגלה מהן דמיסי בעבה ומתחלל שפיר תביבא שיווי כפי כל מה שהוה משל"כ בגנב דלומו מהן דמיים א"כ ל"ש לגלם בלא דמיים וגם אידך לומ חסר כ"כ ואף דמפסיד המלוה מן המוזבחר דהוי כפסידא ותסרון של"ל שו"ם מ"מ הא גם הגנב לא הוה דהוי מיס"ב ואין בו שיווי כ"ז שלא נפדה. משל"כ בהוגלה דבבר נפדה ויש בו שיווי וגם זה הוה בבל וזה חסר כ"ש שפיר חייב בבל. ועיין תוס' בבוגות (לי' ב') ד"ה ל"ל ובמתנה לפרים (הלי' הוגלה סי' כ"ו) ובמהרי"ט הלגאתי [ספ"ה דבבורות]. ועדיין קביא לי בבא דב"ק מעיבוכין (כ"מ ב') דאם נדר מהן המיבעי דמשמע בל מה שהוה ומאתי לא יהן רק דמי בבם לו עולת העוף דמלי פטר ופטי' בהן דהא לומו שוה יותר. ואפשר דהיבא בעיגא לומו שהפיים לאשוה לא מלי פטר ופטי' בדבר אחר פחות והוה דוחק. גם דוחק לומר דההן דמיהן בחמת הבוהה דמי בבם לו דמי עולת העוף לו דמייבי בקבל ע"ע נדר להביא שור הוה גדול דוחק ואי"ב בלל להמעיין ובע"ק בזה. גם יש לי מקום עיון ברמב"ם שם (בפ"ו מערכין הלי י"א י"ב) ויעו"ש בלח"מ (הלי י"א) וק"ל אין יקביב נדבה על שם אחר הא הוי שיווי בעלים דאפילו מדעת הבעלים לאיו יכול דהמוכר עולהו ושלמיו לא עשה ולא בלום. ויעויין קצה"מ (סי' ת"ו) דלף לביב"ב דק"ק ממון בעלים לאיו יכול למוכרו אלא על אפילת הבבר ולא על הקרבה. ובעולה פשיטא דא"י למוכרו להקריב עבור אחר. וכעין זה אמה בתוספות רע"א ז"ל בד המעיין בזה (פ"ח לות ל"ד) על הרמב"ם (פ"ו מהפסהמ"ו) יעו"ש. ויעויין בשו"ת תפארת לבי (הא"ח סי' ס"ח). וא"ש בזה. עכ"פ נחזור לבה"ל דהפי' בב"ק בראה מוכרת בבל ול"ש בהקדם רק בבר הרע"ב שהן דברי רש"ל הבל. דכיון דהשיבא הבל דידי' ויש בו שיווי שפיר הוי לומה לף ביוחר מדמי בבם וכו'. עוד אפ"ל לבאורה בא"א קלת דבבא דב"ק דבהי דהבל דידי' מ"מ אינו מהויב לשלם רק בבה שהיקו והפסידו ומש"ה אינו משלם אלא דמי בבם ועוף ולף דהוא הוזר בעיגא למעבד מלוה מן המוזבחר. מ"מ לא השיבא הפסד לשלם עבורו. משל"כ בהוגלה שפיר השיבא הוגלה לאחיו עבור מלוה מן המוזבחר וקביב בי' לל הוגו דהא אפילו הוגלה דבריה אסור. וכיון דקביב בי' לל הוגו מבילה איך להחזיר הגלה. אמנם זה אי' דבראה דהבבת בגיבה וגזילה והוגלה בהדא ניהו. וא"ב ק' דא"ב התם ממי עבר אלא מבגוב משום מלוה מן המוזבחר ג"ב בבה הבא אלא הוגו וא"ב אמאי לא יעבוד להשיב. ולומר דהתם ממי הקבן לריך לבי"ס הבל רק לעבין הבסף אינו חייב משום מלוה מן המוזבחר. דאינו פסידא ממון. והי' מיושב בזה הא דפירש"י שם פטר ופטי' בבבם לבי"ם שבתקשה בזה התפארת לבי (סי' כ"ח) הבל. [אבי"ה. עיין בשא"ק בב"ק שם בשם הבלאב"ד וש"ע] אמנם אי"ב בלל דלהוי חזרת ממון בשה דלא תייב פסידא דבבל והוגלה בעבבינא חדא אינשוטי. ע"ב בראה יותר בס"מ תחלה. והנה לבר חסדא בגמ' דמפרש בהקדישות אין הוגלה דאפילו פחות מבדי הוגלה חוזר. בראה דע"ב לריך לפרש דמייבי הבבה בקדשים שחייב בחתריהן הייבו בגוונא דאין פסי לת בלל לבקדש רק לבבעלים בהופן שיעבוכו לבבעלים בחסר: דפשיטא דאין סברה דמשום הת"וב אחריות ליפקע לגמרי בת בהקדש ולהי דהדיבו לגמרי דבא מ"מ עיקר בממון הוי דהקדש. והוי גם לבקדש בגורם לממון וממון דהקדש ממש הוא אך דחשיבא גם ממון דהדיבו משום גורם לממון. וא"ב איך בשביל זה יגרע בת דהקדש שיפסיד הקדש. ע"ב בראה דמייבי בגוונא שאין הבסף נוגע לבהקדש רק לבבעלים בהופן שיעבוכו לבבעלים. רק רש"ל מפרש לדידן דהפי' דאינו חוזר בהוגלה דלבי"ז מייבי אף בגוונא שלא יעבוד לבבעלים וכו'. ויעויין בתו"מ (פי"ז ממעבה"ק הלי ז') ובשו"ת מה"ל (סי' ק"כ) בתה שתלקו עם מהר"מ מינץ. ויעויין בשו"ת תפארת לבי (סי' כ"ח) דבשואל רצה להביב על התי"ל משום דאסור לחוזרו ואין דעתו לחוזרו יעו"ש. ולפי הל"ל הא חוזת מרש"י בסברת התי"ל דבאין דהוי דידי' ויש בו שיווי בשיר חייב. אף אם הי' אסור לחוזרו. בתו בסקדש דאסור ליקח הדמיס לעצמו ואמ"ס יש בו הוגלה. א"ב בראה דה"ה לעניין גזילה וגזילה. ועדיין יש לעיין בכ"ז:

תרכ"ו מ"א ובעוד זה לת זה. עיין בבע"ב. והפירוש הבלמון הוא הי' קמא בגמ' ופירוש דלהוצו פועלים אהדדי כ' הרי"ף והרא"ש אבל הזרו לאילו תרעומות ליבא. ויעויין בחידושי רע"א ז"ל שתמה מאוד בזה דלמאי עבה מחלוקת בין הי' קמא לאחיבא"ל יעו"ש שהביה בחוזת. ולהומר הקושיא. בראה לייבב דברי הרי"ף. עפ"י שי' הרמב"ן שבביא הי' דברייתא דמחלק בין הבבו בלא הבבו היינו אלא הי' מוצאים לבתחבר עמהם ולהבביר עמהם יעו"ש ואפ"ה אינא תרעומות בחזר. ויעויין בהרא"ש שבתב להדיא דבהיב אף תרעומות ליבא וכן מוכח מהוס' ד"ה אין לבם זה על זה. והבראה בשי' הרמב"ן דבעמה דיש לבם תרעומות היינו דאף דלא הבפידו בלום אפ"ה הא דתבבו בתחלה בבעת דיש לבם ואח"ב נמצא דאין לבם הי' לבם בלאחבד בלבם דעת לבם אלא היה לבם משולם בלל מהי' לבם ולאחבד מאתם בידוע בעטי העולם. [ודוגמא וזכר הא דאיתא בפ"ק דבבבות הא דלא הו"ל בנים בלל הא דה"ל ומחו. וכעין זה איתא לקמן (ע"ע ב') משום שיטו דעתא יעו"ש לפירש"י דבשתנה ממה בסי' סבור מתחלה אף דגם מתחלה לא הי' אפשר לו למחות דהא התם ליתן לאחר יבאה ממ"ש רש"י בתחלה אפ"ה הא דבשתנה דעתו בעת בבבו בתחלה איבא תרעומות וכ"ב דבוזחי'. והנה לפי"ז איבא למפבר דמאי פריך בגמ' ולחי פועלים הבי מתבבי והיינו דאי לא מתבבי אלא בבי' אפילו תרעומות ליבא. ומאי קי' הא עכ"פ איבא שיטו דעתא ממה בסי' סובבים מתחלה ולא בבע מבבו מתחלה לא מלאו להבביר עמהם ואפ"ה איבא תרעומות וכ"ל דבוזחי' דגם מתחלה לא מלאו להבביר עמהם בדי' אפ"ה ביוחר תרעומות משום שיטו דעתא. ואחיב לחלק בין לקמן דשוה בבי הבבבו אפ"ה בבבו הבבבוזאה הייבה ביוחר מהבער. דבוזה אף אם איבא משום שיטו דעתא. [וכ"ש דק' מלקמן ע"ע ב' לפירש"י בא"ן]. וזה בין הרי"ף לבהן דלבאלי שיטו"א בחזרו בחמת בלאילו תרעומות ליבא. מדקתני בסעוו בלאחר שעשו הבלאתם מותרין לבם פחות ממה שאמר לבם הבלים. וזהו שדקדק רש"י בד"ה ואמר לאו בד' ולעבר לא נתן לבם אלא ג' משא"כ אם מיד בבוקר אמר לאו דלא יתן לבם אלא ג' אף תרעומות ליבא. דכ"ש מחזרו]. אבל חזרו קודם עשייה אמלאכה בבוקר אף תרעומות ליבא דאל"כ לאחבשוביא אף בחזרו בבוקר ליבא תרעומות וכ"ש בפעוו עד לאחר עשייתם. וע"כ דבחזרו בבוקר מודם עבייתם אף תרעומות

ליבא לאילו פירוצא. וליבא תרעומות משום שיטו דעתא ובפיר פריך דלפ"ז ליחוי פועלים היבי מתבבי דאי לא מתבבי אלא בבי' אף תרעומות ליבא וכ"ל. [וא"ש מלאה בקדוש לשון בגמ' חזרו זה בזה לא קחני דלהוי תרעומות אלא בבי' אף תרעומות ליבא בהדדי דהוי הבטעלה עד לאחר עשיית המלאכה אבל חזרו זה בזה קודם עשיית המלאכה אף תרעומות ליבא. וא"כ ק' ה"ד כו' דבל"ז הו"ל בפעוו דמתבבי בבי' ואיבא תרעומות משום שיטו דעתא וכ"ל. משא"כ מבא דחזרו זה בזה לא קחני דלהוי תרעומות מבבל דליבא תרעומות משום שיטו דעתא וכ"ל וא"כ ק' ס"ד כו' לחוי היבי מתבבי. והוא נחמד מאוד בלשון בגמ' לבמבין]. וא"ש מאוד בישוב שי' הרי"ף. והרא"ש יעוש דדרבו להעתיק לשון הרי"ף בבמה וכמה דוכתי אף דלדידי' לא ס"ל וכמ"ש הש"ך בבמ"ד. וא"כ יל בבה דהעתיק לשון הרי"ף אף דלשיטתו דהוא בבינת הוס' ס"ל אף להבריתא דתני חזרו ליבא תרעומות בבה"ג. עכ"ז העתיק לשון הרי"ף בדרבו. [וקבא י"ל אף לבי הרא"ש בהופן זה דלידי' הבריתא מייבי בבמוחין עדיין להבביר עמהן ואיבא תרעומות שבריבין לעבות. דלבאורה יש להבבות דלמא הפי' בהעמו פועלים אהדדי ובבוקר בשבלבו לעבות המלאכה אמר להם הבעה"ב אלא יהן להם רק ג'. ועדיין מוצאין להבביר עמהן ואיבא תרעומות בבה שבריבין לעבות וכ"ל. וא"כ מלי פריך ולחי היבי מתבבי דבלמא לעולם מתבבי בד' וכ"ל ומחודע להם תיבה בשבלבו. ולא בבי"ל דלא נחודע להם עד הערב בעת בהשלומין וא"כ לק"מ. וע"כ ב"ב הוכבת לדייק מדלא הני חזרו ע"ב דבה"ג אף תרעומות ליבא לתמא דמתיבין. (וכמ"ש הרמב"ן בבמ"ק וכנ"י גם בחמת לשיטתם דבה"ג ליבא תרעומות). וא"כ ע"כ דלא נחודע להם עד הערב וכפירש"י וא"כ שפיר ק' ולחי פועלים היבי מתבבי וא"ש גם לפי' הרא"ש]. ולפי הל"ל לבינא"י דגם בחזרו ליבא תרעומות והיינו בלא הי' מוצאין להבביר אא"כ גם בבולם מתבבי בבי' ומי ליבא תרעומות משום שיטו דעתא וכמ"ל. ויעויין בסי' של"ב בס"ק ס"ק ו' בבחר דמשמע מש"כ ופוסקים דבבולם לא מתבבי אלא בבי' ליבא אפילו תרעומות. ולפי הל"ל כ"ז לוה אלא לפי' קמא אבל לבינא"י מוכח איבא דאף בה"ג איבא תרעומות וכ"ל: והנה על הא דבלמר בבמי דאמר לי' בעה"ב בארבעה פירש רש"י בד' זוזי ליומא. ולבאורה הוה מוכן כוונת רש"י מלי בעי רש"י בזה. והבראה דהנה לבאורה בין ג' לד' הוי אותה יותר משתות וא"כ מלי קאמר סבור וקיבל. דמשמע דבזה ליבא בוש תילוף היבי מתבבי ובבל ענין סבור וקיבל אף היבי דלא מתבבי אלא בארבעה. והא חוזר מדין אותה. וע"כ כתב רש"י ליומא כוונתו דמייבי בבסיר יום דהו"ל פועל דאין בו דין אותה. משא"כ בקבלן דיש בו דין אותה בבמ"ש (סי' רכ"ז) לחלק בין פועל לקבלן יעו"ש סעי' ל"ג וש"ו והוא מבראמ"ס יעו"ש. עוד מלאתי בריטב"א דהביבה מבלן דאין לפועל אותה ובהתי שביוחתי לדעת הראמבוים. וא"כ א"ש בוונת רש"י דמייבי לפועל שביר יום לאפוקי קבלן דיש בו אותה וכמ"ש הרמב"ם הל"ל. ויעו"ש במגיד דהביבה דעת בחם הראמבוים דאין מחלקין בין פועל לקבלן. ולבאורה מהירו דרים בפקון דמוקי בהטעו פועלים לבעה"ב ובעה"ב לפועלים אתמרו מן י' ואתבתה בב' וכן בהיפך ויעו"ש דלייר זה בין בבסירות בין בקבלנות. ויעויין בביאורי הגר"א (סי' של"ב ס"ק י') דהביבה לחירו הל"ל ופירשו. א"כ מותה לבאורה דאף בקבלן אין אותה וכמ"ש הראמבוים הל"ל. גם מוכח מהא דמייר דהבטעלה הי' מן ב' לי' וכן בהיפך דגם פלגא אין אותה רק ביוחר מפלגא. ויעויין בסי' רכ"ז בהגהת רמ"א סעי' ל"ו ובסמ"ע וש"ך שם ומהירו' הל"ל נראה מוכח בהרמ"א והש"ך. ויש לדחות ל"ג. עכ"פ אין שיהי' בוונת רש"י נראה בל"ל וכמ"ש הרמב"ם וא"ש: ואי אמר לי' בעה"ב בתלתא ואמר לחו בארבעה לי אמר לחו שבבבם עלי יהיב לחו מדידי' דאמרת הבוכר את הפועל לעבות אבלו ובראתו בבל תבירו מתן לו שבבו מבלם ותוזר ונוטל מבבעה"ב מה שהבטיחו. בגמ' שם. ולבאורה מ"ש זה מהפירוש מוכו של תבירו דשבור מבבלם ל"ב ס"ע דפילם להפועל שעשה המלאכה לבעה"ב לאם חוזר ונוטל מאתו. אמנם בלאמת החילוק פשוט ומבואר דהתם בבר הי' הוזב ובילק מאתו הבעה"ת דלא בא לו בעת מאתו הבאה מחודשת רק בתה בפילק מאתו הבע"ת דמיא בשיר לאבבריות אדי אי בבו בלאמרו בירו מפיים הוזיבא לי' כו'. אבל הבא דאתחלה הבעמיד להפועל לעבות בבל בעה"ב דעשה לו הבאה מחודשת הוי עשיית הפועל בלילוזיו ובשלילותו בלאו עבה בעצמו. והוי כיולד לחוך שדה חבירו שלא בראות דוזעל מאתו מה שהבאתו. ומה קשה לי על הש"ע (סי' ק"ל סעי' ב') דבלא ל"ל ערבני והוא נעשה בעצמו ערב וקבלן אף הבוב הוכרח בלשם עפ"י ב"ד עכ"ז פטור דדמיא לפורע חובו. ויעו"ש בש"ך (סי"ק ז') דאף על הדיעה הב' הסביים דמודו על התלת הערבות דדוקא עפ"י לוויו ויעו"ש בחומיס ובנתיבות שהביאו בשם הגר"א שמתקשה טובת הגמ"ב דל"ב ערבני מ"מ מפורש חובו ומחלקי מבום דבבא התחלת הלוואה הי' על ידו אלא בלא לו הבאה מחודשת על ידו. והדיעה הראמבוים לא ס"ל לחלק בזה. והדברים תמוהים לבאורה דהא הדברים מוכרחים ובדורים מהא דבוכר את הפועל הל"ל וכמ"ל ומוכח דאם מתחלה בלא הבאה על ידו שפיר חייב לבבם. וא"כ דעת הדיעה הראמבוים תמוה. ובראה דטעם דיעה ראמבוים דהתם על תחלת הערבות וקבלנות עדיין אינו חייב לו כלום עד שעה שפורע. ואם יתחזל לו בחמלה ולא יתבע מאתו על הערבות וקבלנות לא יגיע לו מן הלוה כלום ואיתחי נעשה החוב בשעת הפרעון. ואז שוב אין מגיע לו בלאה מחודשת ושוב הוי פורע חובו של חבירו. משא"כ בהא דבוכר את הפועל דמתחלה חיוב הפועל אינו על הבעה"ב רק על הבוכר דלא נחית לדעתא דבעה"ב רק לדעתא לבבחלה מן הבוכר וא"כ הבעה"ב בתחייב לבבוכר. ואף אם הפועל ימחול הבבר פטולה ולא יתבע עכ"ז לבבוכר יגיע מבבל הבית דתחלת חיוב הפועל על הבוכר ואיבא מתחלה בשעת פטולה נעשה חיוב בעה"ב לבבוכר וע"ז שפיר חייב דהא מגיע לו הבאה דהוי ממש כפועל היורד לתוך שדה חבירו שלא בראות דמה שנעשה עפי"י ליוויו ושלילותו הוי ממש כנעשה בעצמו. והוי דומיא דנשא ונתן ביד דאין לו לגלוה על הלוה כלום וזה פשוטה דכ"ע מודים דאף מעצמו בלא בקבלת הלוה חייב דמתחלה הוא המלוה וה"ל דכוותי'. אמנם לפי"ז נראה דז"ל אלא בשורר את הפועל לעבות בשלו והראתו בבל תבירו דלא ידע הפועל שהוא בל תבירו דבה"ג אף בסמתא חייב וא"ב לומר שבבבם עלי ובן כל שלא ידע הפועל שהוא בל תבירו אף שבבבו הוא אלא פירש לו לעשות בשלו דבתרוייהו גזוני הל"ל ב"ב לומר שבבבם עלי רק מסתמא בל עיקר חיוב הפועל הוא אלא על הבוכר וחיוב הבעה"ב תיבף מבבע להבוכר. ומשא"כ היבא דאמר לו הבוכר לעשות בבל תבירו דבה"ג בשיך דאמר לבדיא שבבבם עלי. ובראה דבה"ג לענין חיוב הבעה"ב לענין מה שחייב הוי גם מתחלה להפועל בעצמו דלא בא עדיף מה שאיוהו לעשות בבל תבירו והוא יבלם מאומר בבלוואה תן לו ואני פורע תן לו ואני חייב ליתן לך. או לבל היותר תן לו ואני עתן לך דאיוה אלא ערב וקבלן. וא"כ לבאורה לפי"ז בשולם אח"כ הבוכר להפועל. שוב לא יוכל הבוכר לתבוע מבעה"ב דהא הוי בפורע חובו וכ"ל לדיעה הראמבוים. ואם בבים אותו בכ"ז מה מאוד יומתק לנו לפ"ז הא דבתבו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בזה דאמר שבבבם עלי חוזר ונוטל מבבעה"ב ג' דמשמע בבל ענין אף בשפירתא ובבל הפועלים מתבבי בד'. וכמ"ש הרא"ש (סי' של"ב) ויעו"ש בד"מ ודו"ס וב"מ ובסמ"ע וש"ך דבולם בתבו דלאו דוקא והוא דתוק. ולפי הל"ל אפ"ש דבזה הא לימ חוזר ונוטל מבבעה"ב דהוי בפורע חובו. רק ג' דהרשבא הבעה"ב שפיר חוזר ונוטל מאתו משא"כ הרבעיות דלא הרשבא לימ ונוטל והבדיעה הראמבוים (דסי' ק"ל סעי' ב') סע"ל: מ"ב במשנה אם בעה"ב חוזר בו ידו עה"ת. ויעויין בל"י דהא דלא יהיב משלם היינו משום דמולא להבביר עמהן. והוא מדבר ה"ן במיזוטיו. אך הל"י הוסיף מדלי' לזוכיה שפוא בן

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דהא הוי כדבר האבוד להם ישומ"ט. ונלע"ג דלפ"ז ע"כ מיירי בהי' מוצא לבעל אבידה עמו בתלה דבלא"ה ל"ש דבר האבוד וכמ"ש הכ"י מקודם דדבר האבוד הוא דוקא בהי' מוצא פועלים אחרים. יעו"ש. וה"כ מוכח ש"כ לביאתי' דבר האבוד הוא אף בלא התחילו במלאכה. [וה"כ כתב הרא"ש בשם הראב"ד והוכיח כן ממתניתין דהא דדבר האבוד הוא אף בלא התחילו והוכחתו אינה אלא לביאה דשוכר עליהם עד כדי שכרן היינו בכפל משכרן. אבל לפי' רש"י דהיינו משכר מה שעשו ה"ש ע"כ מיירי לאחר שהתחילו דהא עלה דקתני במתני' דשוכר עליהן מפרש בגמ' עד כדי שכרן ה"מ מבואר דמפרש למתני' בהתחילו]. וכפועלים בלא התחילו דאזר הבעה"ב ע"כ בהיום מוצא לבעל אבידה. דלי במוצא לבעל אבידה אף בהתחילו נמי וע"כ בהיום מוצא רק שבא מתחלה לא הי' מוצא וכמו שביאר בר"י בגזרו. וע"כ דבה"ג לא הוי דבר האבוד. וכמבואר לבדיה שם מדברי הר"י. וה"כ הכא דמפרש משום דבר האבוד היינו בהי' מוצא התלה לבעל עמו. והדברים מתמיהין דהא בהתחילו אף בלא הי' מוצא לבעל אבידה אבל שכרם מבלה. ולומר דמתלה בזה בין פועל לקבלן דבפועל בהתחילו אף בלא הי' מוצא לבעל אבידה תחלה מחויב לבלה לבעל אבידה בקבלן. [וה"ר מחלק הרא"ש בב' המאורות דהא דהתחילו נותן לבעל אבידה דוקא בפועל ובקבלן אינו אלא אם ידו על התחתונה ישל"ם ברש"י. ולביאתו ע"כ אי מעשים לו בפועל אף במוצא לבעל אבידה ע"כ נותן לו שכרו מבלה ולא בהר"י. וממילא נסתר ראיית הכ"י מספיאה שפרקה בתי' הדרך דהתם בקבלן מיירי וכמ"ש בהגהת אשרי הרא"ש (סי' כ'). וה"כ הא דקבלן ג"כ במוצא ובקבלן אינו אלא אם ידו עליה. אבל באינו מוצא רק דבר מתחלה לא הי' מוצא וידו עליה אינו שכרו מבלה ולא בהר"י דהכא. לו דאף אם מתחלה הי' מוצא והשתא אינו מוצא עליה אינו אלא מגבעל כיסו ישויון בקלה"ת (סי' ע"ג) ובשבר משפט (סי' ס"ח). ועכ"פ ידו עליה אינו אבל מבלה. והיינו בין פועל לקבלן. ובהכי ניחא לייבב ג"כ מה שמקשה רש"ל ז"ל בהידושיו על הרא"ש (בסי' ב'). דכי דרבנן לית להו הא דכל המחזיר ידו עליה לא בחזר בעה"ב. ובקשה הא רבנן ל"פ לרישא דברייתא בבלבו. יעו"ש שהי' נדחק גדול והעלה מזה דין חדש דבטולו ל"ש דר"ב. ועל הדין שבבה הרא"ש מקודם דבבלבו אף אלא הי' מוצא לבעל אבידה בלתי לבנן ישומ"ט והדברים דמוקין מאוד. דבלתה בפשוט הא דכתב הרא"ש מיהו מ"מ במאי דבלבו כו' היינו לייבב הא דמתלק בברייתא בין הלבו לא הבא אין שום מ"מ בזה לבד דכי כתב דמ"מ בזה ג"כ. וה"כ מוכח זה מברייתא וגם ע"ז לא פליגי רבנן. וגם מ"ב הרוצה הרא"ש זה לבד אמת מהא דקי"ל כר' דוסא כי' ר' הא הפועל אינו מתייב להבלים מכיון באם שולה ביקר מכל שכרו וה"כ אין לזה לפועל בהיום מוצא ליתן לו כל שכרו. וע"כ דלא מר' דוסא הוצרא זה וכו"ל. וה"כ ק' כמ"ל. אמנם לפי הכ"ל נראה דגם הרא"ש מחלק בין פועל לקבלן. וכהרא"ה ואף לרבנן. דדוקא בפועל הי' התחלת מלאכה קנין מבה"ב בקבלן. וכהילוק הרא"ה הנ"ל. ומש"ה ברישא דברייתא לענין הבעלים הוי התחלת קנין בפועל משא"כ לענין קבלן. וש"ל. ואף לר' דוסא אינו אלא לענין ידו עליה וכמ"ש הרא"ש. וה"ש. וכ"נ מבה"ר ד"ה במה"ל דר' עד הבשה פרים מילי דשכירות והבשה פרים מילי דקבלנות. ישומ"ט ודוק. וכן כד"ה הנני כתב ג"כ היכא דהוה חזר ישויין היבב ודוק ומבואר כדעת הרא"ש וכמ"ש. שוב ראיתי במהרש"א שביאר דברי רש"י בדרך אחר ודברי הרמ"ק]. מלבד דקשה לזה [מל"ל לאחר בתי כיון לדידי' ידו עליה"ם היינו שכרו מבלה. דבלמא הרא"ה דסובר ידו עליה"ם אינו שכרו מבלה אוכיח לזה מהא דמבואר ברישא דברייתא גבי פועל דעתן שכרו מבלה ואח"כ בקבלן ומ"מ אינו אלא ידו עליה"ם ע"כ לחלק בין פועל לקבלן. משא"כ לפי' דידו עליה"ם היינו שכרו מבלה מ"כ מ"ל לחלק בזה. אף גם דבראיתו מפסיקה לענין פועל במוצא להבקיר עלמו מבמע קנת ג"כ דאינו מחלק בין פועל לקבלן. [וזה יש לדחות קנת דאפשר דס"ל דהוי כפועל הא דסבירה וכן משמע במרדכי רים הפרק (מוה שמ"ב) בראיית הגר"ש ישו"ש]. ועוד דהא בסותתו בפועל מהא דמחלק בברייתא בין הלבו אלא הלבו הא דברישא ומתני' אלא התחילו קתני דאינו אלא תרעומות ובהתחילו נקט ידו עליה"ם. ע"כ דגם בקבלן יש חילוק בין התחילו אלא התחילו. [דהא איהו אינו סובר כהרא"ש והוסי' לתרץ דאורחא דמלתא קתני כמובן]. וה"כ דברי הכ"ל ע"ש. ויעויין בהי' הר"ן דכתב בלשון ממתני' ראי' על הברייתא דעתן שכרו מבלה היינו בהיום מוצאין לבעל. ומבואר דפועל וקבלן שוין. ודברי הכ"ל ע"פ דלביאתו ל"ש לחלק בין פועל לקבלן וכמ"ל. ובמ"ש לעיל בשי' הרמ"ש והרא"ה ורש"י דמחלקי בין ידו עליה"ם ובין שכרו מבלה ע"כ דיש חילוק בין פועל לקבלן וכמ"ל. והיינו להרא"ש היכא דגם מתחלה לא הי' מוצא להבקיר יש לייבב קנת דברי המרדכי רים הפרק (מוה שמ"ב). והבילה הכ"ל (סי' ב"ג סעי' ב') ויעו"ש בדרישה שביאר בדוחק גדול. ואמה על הכ"ל דהא המרדכי לא סבר כהרא"ש ישו"ש. [ומה שתמה שם על הי"ת בדברי המרדכי לק"מ להמעיין בבלבא תרבא בראה מהברייתא דלא הייבי רק בחזרת פועלים ולא מחזרת בעה"ב רק רש"י ורא"ש פירשו אף לענין בעה"ב אבל בשעת הברייתא אינו כן ולק"מ על הי"ת. אך גם בדבריהם דחוק בל"]. ולפי הכ"ל הא"ל קנת דס"ל הרא"ש והכ"ל דבלבו אף בלא הי' מוצאין תחלה מרין ליתן שכרו מבלה וכמ"ש הרא"ש. וה"כ קשה הא דידו עליה"ם דאינו מבלה. והי' אף דמיירי במוצאין להבקיר. אך לפי מה שהוכיח דמוצאין אינו אלא תרעומות וע"כ בתוך מוצאין אף הי' הא מגיע להם שכרן מבלה. וע"כ דקבלן שלחי וכמו שביארתי בדברי הרא"ש וסיפא לחיי בקבלן ואינו מוצא רק דגם מתחלה לא הי' מוצא. וה"ש קנת. וזהו ממש כמו שביארתי בדברי הרא"ש ורש"י הנ"ל. וג"ז דחוק בלשון המרדכי. ואיך שיהי' בכ"ז דברי הכ"ל הנ"ל המוחין מאוד. ונראה דבאמת דברי הלבו אלו לא קאי בשיטה לעיל כידוע למורגל בדבריו שקבן דבריו מדברי הרמבה"ם. וכותב לענינים שיטה אי. [אלא"כ במקום אחר הו כאינו מקום גופי' שיטה אחרת. ובמלא עניינא גופי' בל הוכחתיו לעיל ובמתיחין לענין פועל דבאינו מוצא להבשכר לא גרע מלגבי בעה"ב דבדבר פאבד ח"ש לחזור כ"ז אינו אלא בשעה דשוכר עד כדי שכרן היינו בכפל משכרן ובריכין ליתן מיושם לבל לבי רש"י הוינו אלא במאי דהפיס בעה"ב מונן בפשוט דאינו ענין לפועלים בלבם להם מכים הבעה"ב. וכן ביאר להדיה לעיל בברייתא דחיינין בלבם עד כדי שכרן אפילו בלא התחילו והיינו דלא כרש"י. וגבמ' דעד כדי שכרן מפרש ממש לשון רש"י. וה"כ הנ"ל בהאי מעמה לא אחיל בשיטה דלעיל. ויסבור כפי' התוס' דלורתא דמלתא. ומיירי בלתה הא דפועלים ג"כ בהיו מוצאין תחלה להשתכר דוקא דהוי דבר האבד וה"כ אפילו לא התחילו ולורתא דמלתא נקט וכמ"ש התוס'. אלא לפי מה שבביא הש"ך (סי' ש"ע ס"ק כ"ח) בשם הרמב"ן דאף בלא היה מוצא תחלה לבסור פועלים אף"ה בדבר האבד הפועלים חייבין. ודלא כמ"ש הנ"ל לעיל בשם הרבבינ"ם. וה"כ לפ"ז אם נפרש ברישא דפועלים כמ"ש הכ"ל דמיירי בהיוק מוצאין להבקיר ה"כ יהא מוכח דאף בדבר האבד בעינן בהתחילו דוקא דאל"כ אף בלא הלבו לחייבו. וה"כ אי"ש בלא הבא דברי הכ"ל לפי הלי בשיטה דלעולם הוי דבר האבד בהיוק מוצאין אף אם גם בתחלה לא מצאו. ואפ"ש בעינן בהתחילו דגם בדבר האבד בעינן בהתחילו. [ודברי הש"ך בשם הרמב"ן ל"ש דהמעיין בבמ"ק בשם הרמב"ן כתב להדיה הכ"ל לעיל בפועלים וה"ה בלבו דבר האבד לא בהיוק מוצאין לבבור ולא במ"ש הש"ך בבמ"ק]. סוף כוף היק שיטי' דברי הכ"ל סחורין ולא בחד שיטה ניהו עם הא דלעיל ומי ששמה זו לא שמה זו:

פרק י מ"ה אלא מעשה ממונו שהזיק דממונו מזיק להגיעה לבל יוכל לגרום. ומש"ה יש לו לבלן

ולפנות. וחיזבו הוא על שהיגנו מפנה דהוי כלבע סכיע ומשלו בדלא לפקריבו שמייב, לבל מעשה בור ובמוחל מעשה נור. והכה בבור מלאה שפטור על היזק קרקע דבל מילי דלאו בע"ח ממעטינן מתמוי ולא כלים ויעויין הוס' ב"ק (י' א') ד"ה שייר ממון ובפי' שם וה"כ בקרקע לב"ע פטור אף לרש"י דהוי כמים ולהתוס' אף בשורות פטור. וה"כ לכמולל דאמר כולם מבורו לבדו דאף בדלא לפקריבו שחיב מעשה בור ופטור על הכלים. וכ"ש על הקרקע וכ"ל. ואף לר"ש דמחייב בנזקי כלים בבור מ"מ בלא דבזיק קרקע מודה דפטור. דישויין בנרשב"א ב"ק (י' א') ובמ"ק שם שהביאו יבו' מפורש דמעשה מזיק קרקע בבור מוכחת יבו' לו והכי איתא בירוי (פ"ח דב"ק הל' א') וכתיב בבור והמתם יבו' לו מני ר' שמעאל יצאו קרקעות שאינם מטלטלין יצא אדם שאל"ל הניי' בבור ו. וה"כ פטיר ז"ל דגם לר"ש לשמעון קרקע. ובוחר דע"כ תני ר' שמעאל הכ"ל כר' יהודה פ"ל דאל"כ למאי איצטריך למעט קרקע הא לא עדיפא מכלים וכנ"ל. אמנם לר' יהודה דמחייב בכלים לבבי איצטריך למעט קרקע. ומיושב נמי בזה הא דב"ק (מ"ד א') דלא קאמר למעט קרקע. דמסתבר יותר למעט דאינו מטלטלין וכנין דהקשו הוס' שם מבטמות ותירוצם ל"ש גבי קרקע. ולפי הנ"ל א"ש משום דזה לימעט מובמת יבו' לו וכדאיתא בירו'. ומי' אפשר לפרש בזה בבא דב"ק (י' א') דאי אתיא לר' יהודה מאי שייר דהלי שייר שייר דש בגירו ופירש"י שם משא"כ בבור דל"ל בי' היזק קרקע וינו"ש תוס' ד"ה ליחבה מירו. ולבי הכ"ל הי' אפ"ל מש"כ בבור דפטור בי' על היזק קרקע אף לר' יהודה. אמנם לפי"ז יקשה קנת מאי דקאמר אי משום דש בגירו לו שיורא הוא בי'. עכ"פ איך שיהי' לר' יהודה לאלי דק"ל כרבנן פטיפא דפטור על היזק קרקע. וא"כ קשה טובא לשמואל אמאי חייב בעל הבור לפטרו הא פטור על היזק קרקע. והי"ל דבבא היזק לקרקע בשעת נפילה בהדי דקאזלי ודאיתא לבא דחייב בגירו מירו. דל"ל דיעויין (ו' א') בחוד"ה הייבו בור לרבי' הא' דאף בהיזק בשעת נפילה הוי פטור. וא"כ קשה כנ"ל. ועוד דאף על שעת נפילה פטור דהי' לוגס ועיקר חיוב על הא דמונח אח"כ ואינו מפנה. ובהכי מיושב אלי דבבי אחוס' ד"ה ל"ל הגיעוך דהקשו דהא הוי מפקיר מקרן לאחר נפילה לוגס ובמש"ק הביא בשם הרא"ש דכתב דלק"מ דהתם המזק נעשה אח"כ אבל הכא בשעת נפילה נעשה היזק דהמלאכה גיגיו אבנים ועפר בל"ל בגרעה ישומ"ט. ולהכ"ל קו' התוס' שפיר דהא על היזק דשעת נפילה פטור דהוי לוגס רק על היזק אל אח"כ דבבל שעתא כ"ז בחוגה הוי פחיק. ועל היזק שבל הנגמה שמוגת שם שפיר דמיא למפקיר מקרן אחר נפילה לוגס ודוא פטור וא"ע לבבין בוגת הרא"ש. ואפשר לייבב בוגת הרא"ש. [אמנם בש"ק (כ"ע א') הביא בשם הריב"א דמפקיר מקרן לאחר נפילה לוגס פטור דוקא בלא הי' בפלי לבלן קודם הפקר אבל בהי' לו בפלי לבלן חייב דבין שבבר נהחייב לבלן שוב ג"מ הפקר ישו"ש. וסיה מתוס' ב"ק (מ"ח א') ד"ה וטיגנו מבמע קלת דלא ס"ל כן וכן הוא שם בשמ"ק דהתוס' לא ס"ל כהריב"א אמנם פטור דאף לתוס' על היזק שנעשה קודם הפקר לאחר נפילה לוגס בשהי' לו בפלי לבלן חייב כמבואר בגמ' רק בשפקיר אח"כ פטור על היזק הנעשה אחר הפקר. והנה לפי הריב"א לק"מ קו' תוס' ד"ה ל"ל הגיעוך ד"ל דמיירי דהי' לו בפלי לבלן. דל"מ הפקר אח"כ. אמנם התוס' שפיר הקשו לביאתה דלא ס"ל כריב"א וכנ"ל דאף בהי' לו בפלי אחר הפקר. אמנם כ"ז על היזק שנעשה לאחר הפקר אבל על היזק שנעשה קודם הפקר חייב כנ"ל. וא"כ בבא דהיזק נעשה בשעת נפילה וכל שעתא ושעתא שמוגת מזיק שפיר חייב כל שהי' לו בפלי לבלן דהוי בנעשה היזק קודם הפקר. וא"כ לק"מ קו' תוס' ד"ל דהי' לו בפלי לבלן וחייב על היזק שנעשה קודם הפקר. כ"ל לייבב בוגת הרא"ש. שוב ראיתי דבוגת הרא"ש פטור דלענין חיוב לענין ל"מ לוגס דמה"ה בלא אפקריבו אף לאחר נפילת לוגס חייב דהוי בשפרלה ביוס ב"ק (י"ד א'). ורק דלענין לעשות טוב בעינן שיהא לו שטות מש"כ בבא בל שעתא חזיק ל"ש שיהי' לו שטות דאיכה מעשוות לו ולא הפקיר איכה נחייב לפטות והוי אחיב קודם הפקר. ודוק כי קראתי בזה. ובכ"ז נחזור לה"ל דעל היזק בשעת נפילה פטור רק על מה שמוגת אח"כ ואינו מעשה אי"ל אינו בור לשמואל ופטור על היזק קרקע דלא עדיפא מכלים. וה"ל דבזה לא בבירחן זו היא מיתתן כיון דאפשר לפטרו לפטרו בשמקדם וה"כ הוי כלדם החייב על הזיקן. דוא"ל דבכ"ע לאמרינן בכלים בבירחן זו היא מיתתן ואף בנעשה כלון דאפשר לבבם ולחזור לקדמותו. וכיוצא. וא"כ ק' בכ"ל. ולפי מ"ש הוס' ב"ק (ו' א') ד"ה היינו בור בהי' הבי דבשעת נפילה בהדי דקאזלי היינו אם הי' אפ"ל דקו' על הריבא על לאחר הזמן. וא"כ חייב על שעת נפילה. דלא הוי לוגס וחייב מעשה אם. אמנם להי' א' דתוס' דגם בשעת נפילה בהדי דקאזלי הוי בור ק' לשמואל כנ"ל. ע"כ נראה דהכא אין חיוב הפיטור בשביל שקלקל הקרקע שאינו ראוי לזריעה כמ"ש הרא"ש רק משום דהוי בור ברשות אחר ולכבוזק בהן בעל הגיעה יתחייב בעל הבור ולכך מחויב לפטרן ואח"כ. ומיושב היטב בוגת קו' התוס' הנ"ל דהקשו דהא מפקיר מקרן לאחר נפילת לוגס פטור. והרא"ש הובא בשמ"ק כתב דלק"מ דהיזק נעשה בשעת נפילה וכנ"ל. וכבר נתבאר בוגת הרא"ש בזה. אמנם לכ"ל מ"ש לומר כן דהא על היזק הקרקע פטור רק שלא יזק אח"כ בהן ושפיר הקשו. ודברי הרא"ש ל"ע דהא הוא בעצמו כתב בפסקיו (ריש ב"ק) דאף בשעת נפילה בהדי דקאזלי אל"ל בור. וגם הא מייבי דאמרו בשעת נפילה וא"כ אין שחיב רק על הבאתה דאז"ל בור לשמואל דקי"ל כשמואל דגם בלא אפקריבו הנ"ל בור וע"כ לא קאי על היזק הגיעה שאינו יכול לזרעה רק שלא יזק אח"כ ובכ"ל אבל לרב דבלא אפקריבו הנ"ל שור חייב אף על הקרקע שפיר ז"ל דהיזק דאינו יכול לזרעה וא"כ לק"מ קו' התוס' וכמ"ש הרא"ש. ומ"ש בוגתה דמקשה אליבא דר"ע ור"ש: עוד אני חוזר לאתמוהי על הי' הרא"ש סל"ל דהכא פטור בכל המזיקין דהחיוב אינו אלא בשלם דמיה דמי הפחת ואינו מחויב לחזיר הדבר לקדמותו אף שאפשר לחזיר המבואר בפרש (פ"ח משנה סלי ב') דבתוספר בורות בבדה הבירו אינו יכול לכופו לגמלות התפירות רק בדמי מקו. וכן כתב הר"ן בבבורות והר"י פ"ק דמזיקין הובא בש"ך (סי' ש"ס ס"ק י"ח) וכ"כ הרשב"א בת' הולדות אדם (סי' ב'מ"ג) ואף שהש"ך הביא שם דדלמא בלאשר לתן מחויב לתן וכן הבל"מ שם כתב דהיכא דבשאר בעין אפשר דמחויב לגמלות מ"מ הוינן דדעת כל הרלשונים אינו כן ותוספסים בפסיגות דאינו מחויב רק בדמים ואין בשאר בעין בלי טעם דאינו מחויב דמים שם. ולפענ"ד נראה לבבות דהי' דלדברי הרלשונים סל"ל מ"ק (י"א א') ל"ל אבי לבבא הלי טורת בעלה ה"ד אילימא דבריבא שויא אחת ואגודה שויא אבבע כי עקרה בדשבי' עקרת ומי' ישו"ש. ולכאורה היכא לאתמוהי על קו' הגמ' דמאי סריך הא אף אם אין ל"מ לדמים מ"מ המעוה רמיא על בעל הבור לעבוה בזה ואף אם יהא לשלם אותה בזאת ולבעלים המאחר יטול

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לכוסו לערות ולבלותו דכיון יכול לומר מיי רוצה בתשלומי הטעלה ולערות לבטלותו רק
בתמיד בעמנו יערה. וכה"ג מינו כמה דוכתי יעויין בטוש"ע (סי' רל"ב סעי' כ"ח) מתלוקת
הרמ"ם והרמב"ם דעורת התורה על מי מועל לף דהוצאות החזרה לכ"ם על המוכר ויעויין בש"ע
ה"מ (סס"י רל"ד) ובכ"י ה"מ (סי' ש"י) דעורה הטיפול על השוכר רמיא על הוצאות המביר
ובוכה כיוצא בהן. וכן בכל אלי דהוין לבלם דמיס המחוייב לערות ולמנוע ומתרימין בביטול זה
כמבואר (בסי' ר"ל) ולפעמים מסכיעין ג"כ יעו"ש סי"ד (ס"ק כ') ובנוספות לבי' תכ"ל (סי'
כ"ע) ובפיעמא לף אם ירצה ליתן לו שו"כ בזול הרבה ולף בהלי מרא שיין דמ"י לכוף למלוה. וא"כ
ה"ל דעורת הטלתה על המוזיק רמיא ולוינו יכול לבטור עצמו בדמיס רק דסטורת מועל ג"כ
על המוזיק. [ויעויין ב"ק (קט"ו ב') ד"ה אלא דעורתא הביא פסידא. ובפסחים (ד' ב') ובר"ן
סס ובכ"ע (סי' תל"ז) ובמג"ל (ס"ק י') דאי לאו דניחא לי' למעבד מצוה הי' מקח טעות לף
דמתחיר לי' דבריס בטיל הערתא]. ע"כ נראה דאם הי' כרור לגמרי דעורת על הוזיק מועל
ולינו מועל על המוזיק רק לבלם בדמיס תשלומי הוצאה והפתה. ולפך פריך סמ"ר. ויעויין בטור
(סי' ר"ג סעי' ד') דלף דעל המוזיק מועל הטעלתה מ"מ מסתופד לו לוזיק הי' לו להסתדל
להעלותו ועל המוזיק לוזיק הוצאה. ויעו"ש בסמ"ע דרק הוצאה מועל על המוזיק אבל הטיפול
והעורה על הוזיק רמיא. והבי"ש סס לא כתב סוס מקור לזה רק מכתב שהוא פשוט. והנה לפמינו
דעת הרמ"ך בשמ"ר כ"ק (דף י"ח) דדוקא לאחר הטעלתה הפתה דוזיק ולא קודם הטעלתה. ויעויין
בשמ"ק ב"מ (י"ו ב') בשם הרמב"ן דהכיות רלי' מקו' הגמ' מלינמה דבמריה כו' ולא קלמר דל"מ
לפתח מבלל דמתה היכף לוזיק ישלמ"ע. ולפי המ"ל הוא מוכרח מגמ' דב"ק המ"ל. ולפיתי
לשמ"ק שם שהביא בשם הרמ"ם שתמה בשם רבו הר"מ דהא מ"מ לריכה דמעיקרא הי' שיש
בגילה ד' ווי ותגודה היתה שוה יותר הוב ופפתה ולינה שוה רק לגודה ד' דמחוייב לבטלותה
ולינו מרויח כלום דפתה בעלה דוזיק. ועו"ש בסמיה בקו'. ודבריו לריכין ביאור קלת דהה סובר
דקו' הגמ' דבריה שוה ווה ותגודה ד' כי טרח בדנפשי' מרת היינו לף מיטה הוא דוקא בבור לו כשוה
מ"מ בשוה לוזה לוזיק בשבה בבור לא ישוה לוזה רק בוזה ולא שיימינן לוזה כפי מה
שוה בבור ד' ותגודה ולבבות מה הוצאה על הטעלתה דלפ"ז לא הי' מקבה כלום דאם מעיקרא היה
בוה בבור ד' ותגודה יותר ע"כ דעל תגודה היתה שוה ד' עם הוצאות עורת הטעלתה ולא פחות
דפחות לא מבבחת לסס"ד דפריך ומי ליכא פס"ב. וא"כ תיקה יש לשום לוזה כפי שוה תגודה
רק לבבות הוצאות הטעלתה וה"כ לף לבסוף דלינו שוה רק תגודה ד' מ"מ הא פחת בבילה לוזיק.
וע"כ דסובר דבריה לא שיימינן לוזיק רק כפי שוה בעת בבור. ולבך מקבה ספיר. אמנם
לפמ"ש לעיל מלה דסבריתו לינה מוכרחת ויש לישב קו'. דאם הי' אמרינן דחיוב הטעלתה
והטיפול על המוזיק רמיא לא הי' מסתבר לשום כפי בעת מיתה כפי שוה תגודה רק לבבות הוצאות
הטעלתה. כיון דעדיין לא הטעלה והטעלתה על המוזיק רמיא. אבל לפי מה שנתבאר דהעורת
והטיפול על הוזיק רמיא רק דעל המוזיק לוזן לו הבבות ס"כ ספיר ל"ל דתיקה שיימינן לי' כפי
שוה תגודה לאחר מיטו הוצאות הטעלתה. ומאי דקאמר הגמ' כי טרח בדנפשי' מרת היינו דהי
לא יתן הוצאות הטעלתה ס"ל לשום לוזה כפי שוה תגודה. רק כפי שוה בבור. אבל אם יתן
הוצאות הטעלתה שפיר יש לשום תיקה בשעת מיתה כפי שוה תגודה ולבוסיף על הוזיק הוצאות
הטעלתה וכל"ל וא"ש. ולף שלמנו בערכין (י"ח לי' וכ"ד לי') לעפ"י שלמנו עבדים מבבין בבסותן
לשבח שלה תלקח לו בסות בלי דיבר מבוהבת מה וכן פרה אם מתרוים אותה לאיבלם מבוהבת
היא ואין מרגלית אם מעלין לוזה לבבך מבוהבת היא אין לבקדש אלא מקומו ושעתו. וכ"כ
הרמ"ם (פ"ק דב"ק סי' ס') דבמת ב"ד אין לך אלא מקומו ושעתו. וא"כ איך אפשר דשיימינן
בשבח בבור כפי שהיא שוה תגודה. מ"מ נראה דשפיר ל"ל כנ"ל. דהנה לבאורה קבה בבא
דלמאחר כי טרח בדנפשי' מרת דאם לא יעלה לא ישוה לוזה רק כפי שוה בבור מבוה דמתוסר
הטעלתה הא אמרינן בב"ק (נ"ח לי') הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור דאל"כ הא מנחת
קמן שקלה לף דבעי לאיחב זוזא לבר לאמרולה לחבקלה בלמלא הוא ופטור וא"כ ה"נ יש
לשום לוזה כפי שוה תגודה לף אם לא יתן הוצאות הטעלתה. ומלאתי להקשה"ת (סי' ספ"ו
ס"ק י") שעמד בזה ותירן עפ"י דברי תוס' ב"ק (דף נ"ח) ד"ה מיתיבי דהיכא דאיכא הפרון חייב
על כל הקלקול יעו"ש". וא"כ שפיר ל"ל דאינו חייב אלא בהוצאות הטעלתה ונישום תיקה כפי
שוה תגודה. דזה הוא הבפסד שלו. וביותר נראה דמעריכין לא יעלין בחשבון אם אלמתא דלו בלנה הוא לכל
ותדע דהא דמים מיעריך לגילה בחשבון מעריכין בדאיתה בערכין שם אלמתא דלו בלנה הוא לכל
מקום והיינו לא יעלין מהקדש בין לבקל בין לבחמר יעויין ב"ק (נ' לי'). ואפילו הקדש מהקדש
בעי הקבלה וכל"ל וא"כ ב"ש הדיוט מהקדש אלא יעלין. [ומאלי טעמא תמוה לי בה' מבלל"ח
(סי' ג') דבפיש לי' לענין לדקה בגודל דמי הבבע נוסו דמיהן דמי כולו יעו"ש דילוף לם מדמים.
ודבריו חמוהין דישיין ערכין (ד' ב') דהא דידון בבבודו יעויין ביבמות (ס' לי') ולף בקדשי מזבח לא
יעלין יעו"ש (ד' ב' וס' לי' לי' ו"ח לי') דילפינן לם מערכין דהא קדשי בדק הבית אבל לדמי מזבח
לא וא"כ נראה בפשוט דב"ש לענין הדיוט דהייט לדקה אלא יעלין. ובגם מ"ש שם בפרט הרמשון
דאולינן בתר סברת ומבינת רלי' מדמים. והאם מה שנתחק לבבינא ולאיות בדמים דאולינן בתר הבחנת
הוא לאומר דהוא גמ' מפורשת ובמ"ל מבלל בלבלה פיום לא מבלי מקום דבמ"ל בתר הבחנת
ולא"כ גם בלבלה כן. אמנם יעו"ש בתוס' (כ' לי') ד"ה דמי דנראה דאולינן בתר
הבחנת מגזה"ש ולא יעלין הדיוט מיני'. ויעו"ש בתוס' (כ' לי') ד"ה בתלמוד דאולינן בתר
רב"ש ובוחרים לדברי עצמם ס"ל]. ולף דבתם שתני דהמלוה דהייט הקדש רוצה להמתין לדיוט
נישום לו ומ"ם בני קבלת מתמ"ל בהבומה יש לבוסם קודם לדיוט רוצה לבמתין ל"ל דמסברא
אמרינן דאין לך אלא מקומו ושעתו. ויעויין תוס' (סי' ק"מ). ע"כ לינו מוכח מבבח ולין לנו
ראיה לזה. ואדרבה לבאורה נראה דלי' לישון מב"ק (ז' ב') דבתוסי ניסן יקרי לרעתא לף בתבבי
דזול מ"מ אין דינו כבני דומתמין לו לף אלא בב"ל. משום דהבבח עשיר משום דיוקרא דלקמן
הלמא דלא אולינן בתר שעתו. ויעויין ס"ק דקידושין (י"ב לי') לענין קדשה בתנאה בחמיטין שמא שו"ש
בחדי בתמנין ולין שם הבוכיחו דלא אולינן רק בתר מקומו ושעתו מגזל הגר ב"ק (ק"ה לי')
דל"ת שמא ייקר. ולא הבוכיחו מהקדש בל"ל דיל"ל דהקדש שתני מבבינא ב"ל וכל"ל. וגם לפ"ש
לבא"ק דהא בחם לינו מוכח רק למסבקן לא מיישינן אבל בוודאי שפיר אפשר דהוי מתון. ולהרבה
מגמ' שם מבמע דאם בחיבה לינלאי מלבה לבפרע דלא יצא ידי גזילה וכמ"ש סרשב"א שם לף
דמעיקרא לא הי' ש"ש ושחוה משו"פ הוי מחילה וכמו שהקשה הרמ"ם בבמ"ק שם וש"ל כנ"ל
כיון דבתייקרה אחר חיגלאי מלבה לבפרע דהוי מתון גמור לבפרע משום הוקר דחיב. אלמא
דלא אולינן בתר שעתו. [ולינו דומה לגזל פחות משו"פ ומתייקרה ולהבדה קודם שבתייקרה דלא
הוקר לשום בדעות הבגלים]. אמנם ז"ל דבתם בל הבגלין מבלמים בשעת הגזילה ולא בשעת
שבלבדה לף בהוקר אחר. ול"ל נבאר מ"ש לעיל דאינגלאי מלבה לבפרע דשוה בשער היוקר
דבה חזיק דלינו מבלם רק בשעת הגזילה. א"כ לינו מוכן בתמת דמ"ש חיוב הבבה מחיוב אונסין
דלענין חיוב הבבה בתייקרה אחר מחוייב לאולין. ולענין אונסין לינו מחוייב. הא חיוב
אונסין הינו מטעם הבבה לבי' הבבה דלשונים כמו בסתלבבי בתקום אחר. ולף לבא"ל שבתב
בבבדין (דף ע"ב) דהוא מטעם שבל בתה שלו ג"כ יקבה דמ"מ הבלי לינו חייב על בפרעה
מבייקר בלאונסין מטעם זה. וכמו דחייב בבבבה. ויעויין בקפ"ת (סי' רל"ה סי"ק ל') בה שבבינא בשם הרלשונים על הא דלינו חייב בשעת הגזילה. ויש לבבין דלמאלי חייב לענין

הבבה. ולבבר דדוקא בגזל הבבה רק דבבחייב פחות מבו"פ הא מבייקרא נחחייב בבבבה בגזלה
מאר הגזילה ומ"ה בנחייקר אח"כ חייב על הפחות מבו"פ לבד כיון דגם מבייקרא נחחייב
בבלל הבאר. אבל בגזל פחות מבו"פ לבד דלא נחחייב בהבבה בלל לף דבחייקר אח"כ אפבר
לינו חייב בהבבה. שוב מלאתי כן לבמתה"פ (הל' גזילה סי' לי'). אמנם עדן לא ראיבה בזה
בל הבבר. וא"כ לפי מה שנתבאר מבבח דלף בהבקבה אח"כ מ"מ לינו ממון לבבבה. אמנם
עדיין לינו מוכח רק בלבן דמעיקרא לא הי' וודאי שיחייבבה. אבל בידיעון בוודאי שבחייקר
בפיר אפבר דלא אולינן בתר שעתו. וכנ"ל בהא דיומי ניסן יקרי לבעותא דנחבבה עפיר לף בימי
הבבי. ויעויין ב"מ (נ"ע ב') גבי הבבו בקולאי דבבבי הבינה דחמרא לפי' רב"י והוסי' שם
דאפילו היתה הבבינה בבאר יומי מ"מ בריך לבלם הנשם בשבר הנוף. ויעו"ש בקפ"ת (סי' ד"ש)
דבן הוא גם בי' הרמב"ן. וא"כ מבואר בדידעון שדבבו לבחייקר בוודאי חייב בוקבה דלקמי".
[וכן מבמע מפרבים גיטין (דף ל"ח) ובוכה בבו"ע (סי' קע"ע סעי' י"ד) ויעו"ש בקפ"ת].
ויעו"ש בקפ"ת דבתב דהוא מבום גוזב לממון בדאיתה פסחים (דף כ"ט). ונתקבה דהא קי"ל
גוזב לממון לא בממון דמי. ויעו"ש בפי' פסחים (דף כ"ט) דלפרש"י לק"מ דדוקא בחמן שם
מהבב גוזב לממון אבל בעלמא ס"ל דהוי ממון ממש. [ולפמ"ש לעיל הי' אפ"ל לבא דדוקא בהקדש
בגלי קבת דאין לך אלא מקומו ושעתו בבומת הקדש לבך לינו מחבב ממון רק גוזב לממון ומבמ"ל
בעלמא לא אולינן בתר שעתו ונחבב ממון ממש]. ויעויין בבוכות (דף י"ח) לענין המקדש בפיר
תמור כיון דלאחר הפדוי" מבא מוחרת מהקדשת במאי דבינו בינו. הא זה דמיא לבבאה תלקח לו
בסות בלי דיבר מבוהבת מבה הפ"ם אין לך אלא כמו שהוא עתה. ולפמ"ש הרמ"ם שם דיבון לאוכרו
עתה מתת. ויעויין תוס' פסחים (דף כ"ט) דמתקבו במקדש באיסורי הגאה דאינה מקודשת הא
בפרפין לאפרן מוחר הא לבחורה דמיא ג"כ לשאם תלקח לו בסות הנ"ל. ולמנם י"ל דל"ז מבעם
גוזב לממון. גם י"ל דבאמי כל הני דלא חזיין בלל בע"מ. וכן כתב המתיבות (סי' ש"ד).
עכ"פ נראה דלאו מלתא דפסיקתא הוא לענין כל מילי אין לך אלא מקומו ושעתו. ובבומת פרעון
דאולינן בתר בבתא בדאמר ב"ק (ז' ב') וכמ"ש הרא"ש (פ"ק מ"ב סי' ב') הא כתב הרמ"ם
הבעם מבום עגילא דלא יש לבומו כפי שוה תגודה [ויעו"ש בב"מ]. וא"כ שפיר ל"ל בבומת מיקון דשיימינן היקף לפי שבות
תגודה רק דמבינן הוצאות הטעלתה. וכן בעבד שאם תלקח לו בסות יתן הוצאות הטעלתה [אבר חסר):
[אב"ה. לעי"ד נראה דבקו' הקו"ה על המרדכי הנ"ל אבבר לומר דבאמי בבור דאבבינלא מוחבת
בבורו ובכתוב עבלה כאילו הוא בבבותו וא"כ בעל בבור חייב בבבבה ושוב לא יוכל לומר לאיקון
פ"ז מנת קמן לי בעית שקלי' והוי בורק מבבע של חבירו לים אחר בבבגיה קודם דל"ע חייב
להעלותה. אמנם לפי"ז ל"ל דלבמרדכי דבא דעל המזיק לעבות בהאבילה הוא דוקא בבור לו בשוברן
דג"כ נחחייבו בבבבה אבל לא בבאר מיקון ודלא בדעת הרמב"ם (פ"ז מבלי נזקי ממון הי"ב)
ובבו"ע (סי' ת"ב סעי' ג'). וכן יצא לפ מזה דין מדם דבשרון מבבע של חבירו לים וכיס הוא
בל הוזק לו לכ"ע חייב ולא יוכל לומר לבעל המבבע הא מנה קמן. שוב ראיתי דאי אבבר
לומר דים חילוק בין איזק דבור לבאר מיקון דבא גם בבור המזיק חייב והמת יהי' לו כמו
בבור וכתו דדבריהן בבור כן יש לו לדרוס בבור המזיק לף דבבור המזיק לא שייך דבחחייב
בבבבה. ובמת מהמרדכי הינו מוכח דהעמד בכל שיבול לחקבו ע"י ממון לף במקום מק הינו
חייב וכן הקבה"ת הקבה דל"ל מדם לחויב בבמה אמתי פבור מריפוי במקום מק ועל"ש. ולענ"ד
לק"מ דבאמ דבבור בריפוי במקום מק בבמה היינו דבקבע רגל בבמה שיימינן היקף כמה פיהה
שוה וכמה היא שוה עכבו. וא"כ לין כלן ריפוי כלל דלא מבבינן לה עד מחבבה. מבא"כ נחדם
דהמק שיימינן כמה הי' בוה וכמה הא שוה בלא רגל לבבינרבא והבבואה ונתן בפני עצמה.
וא"כ לא שייך להקבות לף אי נימא דל"מ חייב בורק מבבע לים אחלי אינו מבלם ל"מ בבבינה
ריפוי במקום מק דזה לא קבה בריפוי במקום מק בבמה לא אבבינן לה אבבינן שיימינן לוזה כאלו היא
מחבבת מיד ומחילה בלבל גם בריפוי בבלל המק וכנ"ל. וקו' המרדכי בב"מ בבבמה
דלין כלן מק רק ריפוי אמרי הינו מבלם בריפוי ל"מ אי נימא דל"מ חייב בחבורק מבבע
לים עייבה"ע. ובדברי אחרונים הגלון זגל"ה שבקבה אחלי חייב בעל הבחתל לבנות דבא הינו
אלא בור ובור פבור בבינה בבינה בבקבה. לא זכיתי להבין. דאם הבבה מינו בב"ב בפי' לא יחבור דעל
המזיק להבחיק לה עצמו לף בוחבן דאם לא הבחיק את עצמו פבור על הבינה ומ"מ בייבינן להמזיק
להבחיק את עצמו וא"כ ס"ל בייבינן לבעל הבחתל להבחיק אבבינו לף דעל הבינה שבחבה בבבחבים
בם פבור עכ"ז על הבעלים לבחתן ועי"ב. המעבינ]: שם במבנה מבבקל עליו ואמר לו הילך
בבבך בו'. ויעויין בבמ"ע (סי' בל"ז ס"ק ע') ובבו"ז שם שבבינו מבבוגיה. ונבלאתי שלא ראה
בע"ז מהלוקת הרבב"ם והרן שבבינה הנ"ל דלא דעה הרבב"ם בדעת הבמ"ע דבפועל ל"ב פינ
ודעת הרן בהע"ז מבא הבבה הע"ז שם בעם אחר דלא בבבמ"ע יעו"ש דבתב בעבם בבפועל דרבו מיבה
לבבותו ומ"ה ידע שיבבה הינה. והדין עם הרבב"ל דבבבי מבינבת הבוגיה בבוחבה עובבת
ולין הבתלה לקו' הע"ז. דבבה בבוגיה ליבה בריבותא על בבה אבי רק דמבינה דבינה לא ידבינ
בינה דבינה ובבינה לא עביד בריבותא דבינה דבינה ל"ל דבא בבבבה ל"ל דבא עבב"ה מבינה דבינה.
ומעבבן לעבר בחחק דתני לה לבב בינה דבינה וזה דוחק. אבל לבבבב"ה אבבינה מבינה
דבינה דלא בלא פינ מבבי מבום דבבבו לבבותו בבע בבב"ם בבינה דבינה בחבת בבוחבלי
מבבי ובבינ מבבבה ל"ל בינה דבינה. דבוחבלי לא ניחן לאומרו שבקבו לה מבום הבינה דבוקא
בבינה ולאבבוינן הבינה דבלא פינה לא מבבי מבום דבינבה קמבבי לי' דו"ל. דמבבבות המבבה
דבינה גופי' אבבוינן דבבינה הינו יכול לאחר כמונן דבבבל הבינה הנ"ל לא הי' לומבקם בבא
בב"ע דבו"ל לבבל בבינה דבל"ל בבינה דבל"ל הבעבוד לא בבינה בינה יכול לאחר בו ולין
שומעין לו. וגם בלא"ה ל"ל דבקבו לבינה ועיקר הבבבה אי"ל כמונן ולבר הוכרח לבעבד בבינה
דבינה דבינה לא בבינה לבינה בבינה בבינה לא בבינ. אבל לבינה לא בבי' לי' בלום דבינה
דבינה ל"ל דבה בלאבת לבינ"ע דבינבינ בבינה בבינה לא בבינ. וכן בבבינה בבינה בבינה
בבינ"ל בבינה רק בחד לד. דיעו' בתוס' בלן דבבבו בבבבל הא דלין שומעין לו הינו מבום דבבינ
בבבבה בבב לא הי' יבינו דבבבל בבבבה בבבבה הי' שבבינו לי' ובבינה לא בבבבה לין שומעין לי' מבבע
דבום בבב לינו בבבבה. וגם נראה דבבינה לא שייך בלל לומר דבב"ה לין שומעין לי' מבבע
דבוי' בין דבוב בבב לינו בבבבה לא הוי בבבבה בבבבה. ועי"ב דבבבבה הבי הא דבום בבב לינו
בבבבה. וא"כ בבבבה בבבבה בבבבה בבבבה בבבבה בבבבה בבבבה בבבבה בבבבה בבבבה בבבבה
בבבבה בבבבה

סיפא דסיפא מיותר ולא תני לה אלא חגב רישא דסיפא ומש"ה לא מצריך לה אלא בחד צד הן בריש הן בסיפא ומש"ה מקשה ספיר דאם איתא דכל הד איצטריך ל"כ ל"ל למעבד צריכותא מרישא דסיפא הא מאחא בפשוטו דתני לה משום סיפא דסיפא אין דע"כ חובבה כן בריש דריש דג"כ לא איצטריך רק משום סיפא דריש. אי"כ ממילא ס"ל יש"ל כן בריש דסיפא ונ"ל הצריכותא. ובכהי מדוקדק היטב דברי הגמ"י דכתב דכיון דסצריכות מרישא ל"כ למימר משום סיפא יעו"ש דכוונתו כנ"ל דעיקר הקו' מצריכותא דריש. דאף דריש הריש מיותר י"ל דקיש לה בדרך ל"ה אף זו אבל ריש דסיפא ל"כ למימר משום סיפא. כ"ג כוונת הנ"י. אבל לבי' התוס' מתיישבת ספיר בדוחק. והגראה דאף לברא"ש ספיר י"ל דסא גופי' תשמועינן ותשה"ש כנ"ל. ובסמ"ש לעיעמו (בסי' קס"ו) ל"ב פיון בפנין וכתב בדריש סה הטעם משום דבלא פיון י"ל דיעמיד שומרים א"כ אוב אין טעם להלן בין פועל לשהל מטעמו של הרשב"א דגם בפועל יכול להעמיד שומרים. אבל עיקר הדברים דבעינן פיון בפנין כמ"ש כל הראשונים כמבואר בשמ"ק

וא"כ אשה"ש סברת הרשב"א. ובהכי מתא דהוצרך הרשב"א טעם אחר לחלק בין פיעל לבתר ואינו מחלק בטעם הסמ"ע דמבואר התיוק בגמ' דאי"ל אגרת. ולהכ"ל ספיר דלפי"ז הו"ל לבאר בדרך טעם ולא בדרך ריבוא. אבל למסקנא ספיר י"ל טעם הסמ"ע ג"כ. וממילא אין ללמוד למשכון. ובהכי מיתא כוונת הכי"י דכתב דלהרשב"א במשכון אין הדין כן דלכאורה ל"ל לפועל דדרכו לפעמים מיד דחלוין הוא עושה אם נפשו ואינו ממתין משה"כ מלוה בשיר י"ל דדינו כבותא. וכ"כ הרמב"ם (סי' ע"ב). אמנם להנ"ל א"ש דלמסקנא להרשב"א בשיר י"ל הטעם דאיש ליה אגרת. הוא תיוק הסמ"ע ובכ"ל. ומ"כ אין ללמוד למשכון וזהו בכ' הכי"י אין שומעין לו לפסוק הדין כך הייט כיון דאינו מוכח אין אנ יכולין לומר. וזהו בכ' הכי"י עוד שם ומכל נומר טעם בדבר עוד הייט דאף לדעת הרשב"א אף דאינו מוכח עכ"ז מודה להדין דמשכון. כ"ג כוונת הנ"י להמעיין. וא"כ אשה"ש אי' אם"ך (סי' ע"ב ס"ק ק"ד) דפסק הכל"י ודוק היטב כי קלרתי מפני קוצר הגליון. שוב לאחר הכתיבה מצאתי לאחיי בהגר"א סי' ע"ב שכתב בילקוט לתרץ לדברי. ונכונה:

מחדש הגאון וכו' מוה"ר אברהם אבלי ז"ל אבד"ק ווערזאן.

מסכת בבא קמא

פרק א מ"א תוס' רע"ק אות מי הקשה מאי פריך הגמ' ד"ג ע"א הא במאי מוקמת לה לי קרן כתיב כו' מאי קושיא הא יש לומר דקרן כתיב דחייב מ"ע בהס"ר והכא בתה"ל חייב נ"ש כו' ע"ש עיי' לקמן דף כ"ו ע"א בעי למימר דקרן בהס"ר מקו"ח משו"ר ומשני דיו"ח א"ק יתמן אין מ"ע תלוק לא בהס"ר ולא בהס"ר כו' ע"ש בהס"ר דקרא יתירא הוא לכן דרשה ור"ש לית לי' כך דרשה ואינו דפריך הגמ' אי קרן כתיב בי' מ"ע אמי' בהס"ר ובכה כתיב יכלם תשלומי' מעלית הייט נ"ש כדאמרי' שם כדבעי למילף דבו"ר בתה"ל לא יהא חייב אלא מ"ע מקרן ומשי מקרן יכלם כו' ע"ש. ונכלל ג"כ נקוביא זו אי קרן כתיב דמנופ' משלם והכא כתיב מיטב שדיהו כו'. ומש"כ תוס' רע"ק לתרץ דא"כ למאי צריך כספו אל זה ולא אל אחר דלא ניחא דשו"ר בתה"ל לא אמר רק מ"ע בקו"ח מקרן ולא קרן בתה"ל חייב נ"ש ליכא קו"ח כו' ע"כ. תמוה דהא זה יליפ' מתי' יאלם דבו"ר חייב נ"ש בתה"ל ודכספו ד"ש ולא ס"ח דרבי' לפעור לגמרי שו"ר ברה"ר ע"ש. ואמנם המ"ק הקשה היכי בעי למימר דשו"ר בתה"ל לא מיתחייב אלא מ"ע דא"כ למאי צריך כספו ב"ש ולא ס"ח לחודיהו דשו"ר ברה"ר פטור לגמרי דהא אשתה תו ליכא קו"ח לחייב מ"ע ברה"ר מפה שחייב נ"ש ברה"ר כו' ותירץ שם לעשות קו"ח הכי ומה קרן דמשלם רק מנופו חייב מ"ע ברה"ר שו"ר דמשלם מעליי' לכ"ש וכ"כ שם עוד גבי שו"ר שיחי' חייב ברה"ר מקו"ח מקרן שכותבו לחזיק ותש"ה חייב רק מ"ע כו' מ"כ אף אנ אמר ומה קרן שאין הנאה לחזיקה חייב ברה"ר. אן אי רגל [לפ"מ דקיימי' הכתה דשלם זה קרן] שיש הנאה לחזיקה ל"ש מש"ה אינערין כספו אל זה כו' למיפטר לגמרי:

שם בתוס' רע"ק אות ג' הקשה על פהוי"מ ד"ה בהרי הכור מ"ש בסוה"ד ולרי' יהודה אה"נ דקאמר דכולהו אינערין משום הכי ע"כ. פי' דהוי פטרי' כלים בדברי התוס'. ובקה הא ר"י מחייב כלים בבור. לפמ"ד יש לומר עפמ"ש התוס' ד"ה ע"ב ד"ה כי בדית לפשוט על רש"י שכתב דאדם חייב אין רואי גבי בור אלא דאדם חייב רואי רק כלים לא חייב רואי כו' ע"ש ועפ"ש בסיכו"ש שכתב דמבור ואש אחי בולהו דכי פרכת מה לבור שכן ה"ע לגזק כו' אם מוכיח מה לאש שמועד לאכול אחי' אין רואי אאמר בשן שאינה מועדת אלא לרואי לה בור יוכיח שנ"ש אי"מ לאי"ר לה כו' ע"ש. וכתב הש"מ שם דלפי' התוס' לרי' יהודה ליכא לימר עור יוכיח אם לא שנאמר דרכה דאמר כי שדית בור ביטיהו אחי מולאו כו' לא אמר זה רק אליבא דרבנן ולא אליבא דר"י כו' ע"ש עוד שכתב להקשות דגם לפירש"י ז"ל לא הוכל לומר כי שדים כו' למילף שן מבור ואש דמה לבור ואש שכן חייב בהם כלים תאמר בשן שפטר בו כלים כו' עד אני יאל לומר היא גופה מילף שיכי' שן חייב בכלים כו' ע"ש. הרי דלר"י לא מיתוקים מילתי' דרבא ספיר. ולזה כיון התוי"ט על מ"ש בתוס' ד"ה לאכותיהן דאי יליפ' כולהו מבור ואד מהני הוי פטרי' כלים כו' ע"ש כמו כן יש לומר לר"ש דכולהו לריכי מקום הכי. פי' דשן אי יליפ' מבור ואש הוי מחייבי' כלים בשן כמו אש ובור ור"י וכמ"ש מהרש"א שם על תוד"ה לאכותיהן דאי יליפ' כולהו מבור וקרן הוי אמינא דחייב רק מ"ע בתחילה ואי מבור ושן אי רגל הוי פטרי' ברה"ר כו' ע"ש:

כ"ג תוס' רע"ק אות ח' הקשה על רע"ב לפ"מ דקיי"ל לקמן ד"כ ע"א לכי יוחנן דעבידי אינשי דמנהי גלימא ברה"ר ומתפתי א"כ לא ה"ל נרע"ב לפרש פרס שפוקה פליגת דוקא ברה"ש כו' ע"ש. לפע"ד יש לומר דמש"ה לא פי' רע"ב כנוחנו לחזיק ומייבי ברה"ר מחוכת דקרן מטוס דתני במתני' שור כסף לתפוקי מטלטלי דיתמי כמ"ש רע"ב ואי בקרן הא משלם מ"מ מגופו וזה גבי אפי' מיתמי שהכי לא בל יתמי הוא אלא בל ניזק דאפי' מכרו אינו מצוי ורק כיכא דמשלם מעליי' אמרי' שגם הדבר המזיק עצמו חייב מעליי' דיתמי דהא לא רמי תיובתא עלי' יותר מעל שאר מזיקי כו' ומש"ש בהגיומ"ק ע"ש מש"ה פי' ברגל דמשלם מעליי' ובתה"ל ולשמעי' ולא אימת יאלו הניזקי' זה בזה אלא שניין הדוקא קרקעות: **שם** ובאשים בכלל המזק כו' עיי' גמ' דף ט"ו ע"א יליפ' לה לאתא דבי ר"ש מקרא דאיש לו אשה כי ישקו כו' עד רבי חזקי ור"י סגליני תמא ל"ק והמיית אים לו אשה הכתוב אמ"ל לכל מיתות פו' ופו' האאש ד"ה לבינם. כלומר שחייבי' עליהם מיתה לו כופר כמו על האיש דבסכי חייבי קרא דוהמית ובמכון ממי קאמר משום דאיכוד עמה אם רחמנא עלה ולא חייבי באשה שהתחייב כמו איש ע"כ. ובד"ה והמית הקשו לאה לא מייתי קרא מוקדם כי יגח שור את איש או את אשה כו' בדלי' לקמן (דמ"ב ע"ב) על קרא דוהמית מרע"ק וכי מה בא זה ללמדינו אם לחייב על אשה כאיש בבר מאמר כי יגח כו' אלא מה איש מקון ניזרשין כו' לפי' התוס' דחוק ליסבא דגמ' לכל מיתות שבתורה. גם מה דאמר הגמ' בהגיומ"ק לבל לצנין קאלא איש דבר מעה ליסלם כופר אשה לא ומי אמעני' כופר כו' אי"ש ולפירש"י והתוס' ה"ל לומר איש ליסלם עלי' כופר גם קשה למה לא מזכיר מיתה רק כופר לחודי'. ע"כ נלפע"ד דכל חד אזיל לשיטתי'. דלרש"ב אם חייב הוי כופר ולרע"ק אם פטור אמ"כ עיי' גמ' ותוס' ד"ה אם מני כו' לפ"ז רע"ק לשיטתי' שפיר אמר מה כח זה ללמדינו כיון דמה דכתיב בפלי קרא וגם פשלין יומת ממון לא אלא לקרא דלעיל דמיירי בתם. ולק"ל חייב מוטר על מיתה אשה זה ידעי' כי הכי דבתם חייב מיתה גם על אשה

ומ"ב מועד בחיובי דהייט כופר אין להלק בין איש לאשה. אבל לרש"ב שפיר יליפ' דחיובי' דכופר אלא גם לקרא דלעיל דמיירי בתם. מ"ב הוי אמינא נקי מחיב אם המית אשה דמה שאשה בכתוב אשה לאיש הוא רק לאמ"ב כפי' מיתה בתם וכופר במועד אבל לא לא"ב דתם באשה. וזהו שאמר לבל מיתות בכתורה. פי' בין אם שור איש המית אשה או אם שור אשה המית דחייבת כופר וזהו כ' לשונות מיתה שבתורה זה. והמית איש כו' וגם בעליו יומת. דהייט ממון. והייט דקאמר אבל לענין קטלא אים דבר מעוה ליסלם כופר כו' פי' מרתי קאמר אם הנרצח הוא איש או הבעלים הם איש אבל אשה ליה בה כופר לא היא חייבת ואין חייבי' עלי' הגם דאמרי' בבי תעלת דתה דחמנא עלה משום כפרה כו' ל"ב גם כופרא כפרה. יש לומר כמ"ש תוס' ד"ה משום. דמיירי בעובדי' הכתובי' כפי' בבי בשים כמו עריות כו' ע"ש. וכופר אינו בכלל זה ושיר מוכרח דבי חזקי' וריה"ג לאתויי קרא המאחר דמיירי' ידעי' יליפותא דכל מיתות שבתורה:

פרק ב מ"ג בתוס' חדשים בשם למדן מופלג. מפורש הוא בשימ"ק הכא בשם הרי"ו ותלמידי כ"פ ע"ש. ומ"ש תה"ד לתוכיח פי' זה מייתור לשון הגמ' דאפי' התלמ בפשיעה ליכא כו' לפע"ד נוטה סה כונה לאותה עפמ"ש ריטוק" לפקשות אמאי אפלו אמרי' פטורי' הא אי אחלתו בפשיעה אבי קפיצה בקרוב לכולל דמשונה הוא וחייב מ"ב כמו קפלו מלמעה למעלה ומופה בתוכם שנפלו ותיכן התה"ם לא מחייבי' רק היכא דהוי פשיעה גמורה אבל לא לגבי פשיעה בעיני כו' ע"ש וב"ב בימ"ק דלגבי קפיצה קרוב לכולל לא תחבי' ליה תחב"פ שיחייב אף על אלתם שבמופו כו' ע"כ ע"ש. וזהו שאמר הגמ' דאמרי' מחילתו בפשיעה ליכא. פי' בפשיעה גמורה ועיי' תו"מ סי' ש"ג סי"ב בהס"ה ובסמ"ע שם ס"ק ל"ה:

פרק ג מ"א תו' רע"ק אות כ"ה הקשה על הגמ' ב"ב ד"ב ע"ב מאי מקשה לרב הא ליהו מוגן בדי כו' ע"ש. לפע"ד יש לישב קלא לפ"מ דאמרי' בהאומנות דש"ו ע"א דקאמרי לה כו' ומשני כיון דרוב בשים בהולות מיפאות בי בדי ושמא דמי כו' ע"ש בתוס'. פי' דשיך בדי דבר שהוה עכשיו בגון הכא שאמר בדי שהמ מסמיעות דקאי לחביתא הא לא הישון מוגן על עצמו דבר שידוע לו גם ביום שכן הוא. אבל הכם מוגן בדי לי שבשעת משואי' שיתה אלמנה בזה אנו אומרי' דהוי מילתא דלא רמיא עלי' דאינם ולא אדעתי' למידבר. אי"כ אפשר דסוגיא דב"ב אלא לפ"מ דהוי ס"ד למימר הכי בתחילה הגם דלא קאי שם הכי ועפ"ש בתוס' ד"ה הכמ"ס כראה מדבריהם דקאי הך סברא. עוד אפשר לומר דסוגיא דב"ב אלא לפ"מ דאמרי' שם לדחויי דלא אחייבי ר"ג במדה כדאמרי' מי סברת ר"י אפא קאי ר"י אמיגו דעיקרא קמא קמי בו' ע"ש. מ"ב כיון דלא אחייבי ר"ג במדה אין הכרח לומר דמייבי בבדי ובדי עיי"ש: **מ"ב** תוס' רע"ק אות ל' הקשה על הוי"מ ד"ה תייב. למה לא כתב זה אמתני' לעיל דמייבי בחבי גופו פ'. לפע"ד יש לומר כי הכי דלא נימא דהך אמתי' הוא כומא דמילתי' דר' יהודה דמ"ל וכ"ה המייבי כלים בבור וכ"כ בשיטה מקובצת דרב דמוקי לאמתי' בעינפו כלין כוסר דבר אמתא דמילתי' דר"י היא ולפ"ז מ"ש מה דאמר לה בבא בס"ש אלא עריב לה עם המגיע לת הקרן ולת הנכוכית כו' כמו שהקשה הרש"ל עיי"ש. עוד יש לומר עפמ"ש תוס' דכ"ח ע"ב ד"ה אבל וד' לי' ע"א ד"ה לא יהא דאמרי' לעיל דאי אחלק בשים משמע שאמיס עבו רק אחלקה דהייטו עיטוף כלים אבל הפא תני והוחק בהן לאחר משמע שאמיס עבו חיזק. דהייטו גופו ובמיס עצמן ולא בקרקע דעיקר ק"ע איזקנו ודפריך לי' רב אשי לרב לא יהא אלא כרשבו ובמ"ש תוס' שם דמשמע בשפסק בכוונה שיכי' רשם ועיון במקום הזה רק דרב מוקי לה בדאמר מיא ובמ"ש תוס' דבדאמר ממי אייבי לבל בלא אני מיא גם רב מודה דחייב בחבי גופו. ומבוס קושיית הגמ' ואחרתי לאה לי בטיעוף כלים כפירש"י אחר לו אחרי"ט לפרש כך אחתי' בגופו הגם דהגמ' מצני לה אחרת בימוה"מ כו' ע"ש דהיקא היא ובמ"ש בשימ"ק לפקשות מהך דלעיל ד"ו ע"א אליבא דרב אלא ב"ח ע"ש. והחידוש יותר גדול הגם לחייב על מ"ג מדלעיל דשם אמרי' דר"ג סבר נתקל פשעא אייב ב"ל מפקיר מקיון לאחר נפילה אבל בעינה ופשיעה דחייב דסוי אלא בכשות משמ"כ הכא דמייבי בימוה"ג ולפ"ם חייב על גופו ומאחתי' לעיל פליגי רב ושמואל ע"ש דלשמואל אפי' לא אפקיעהו הוי בור דפטור בכלים והכא לא אשכחן לשמואל דפליג מש"ה כולהו דאיכא אחרו"ש לפרש דגם אחתי' דהכא מפרש"ל דלא כרב אלא דפטור בכלים וגם לענין פטור כלים אחתי' לעיל מדפליג ר"ו ואמר בתין מחכוין פטור משמע דלפ"ק אפי' לא נתכוין לזנות בחרסי' חייב אם מעשה אפ"ג אחר נפילת פשיעה ופשיעה דהוי בור דפטור בכלים. אבל הכא דאי הפשוף מיס יש מקום לומר דמייבי בלא לאפקיעהו ולא אמו מיא וס"ד לומר דממונו בזה לחייב כלים קמ"ל. מיהו הגיטוש"ל פי' אחכוין לאפלייהו בשעת נפילתו כי הוי אלא ליחזק בה ואע"ג דמחמת אונס נפילה לא עביד כיון דבכונה לא עביד חייב דאפילו אימת כל לאחולי אפ"ג בכשות קעביד לא עדיף מכל מאן דעביד בכשות דכי לגיע חייב כו' ע"כ ע"ש. ל"ש קבה על הגיטוש"ל דגמ' חדא בימוה"ח כו' דאמר אפמעני' אפי' בימוה"ג דעביד בכשות אלא ת"ק לא פליג על ר"ש אמתכוין דחייב ומה דאמר אפי' עביד בכשות חייב ולא"ג בזה. עוד יש לומר בזה דאמרי' דהכא מיירי הפי' כגם לחוך שלו ובנה ביתו ובשף מיס במקום הפנוי סמוך לרה"ר וחייב מעשה בור שעבה סמוך לר"ה דהוקא בגודר גדרו בקנים אמרי' דמאמאם פטור אמין דרך ר"ש להתחכך בכותלים אבל הכא חייב. ובזה יש לומר מה דאמרי' הגמ' רק אליבא דרב תרתי למה לי היינו משום דמוקי לה בלא אחקיעהו וחייב אבוס אמונו אבל

לשמואל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לשמואל יש לומר דריסת נשרה כדו נר"ה היינו נר"ה ממש וכיסת הטופר מיס ברה"ר מיירי בכה"ג שכתבתי דהכי אורחא דמילתא שטופר סמוך לגופו והוא נקרא הר"ר עי' לעיל דר"ת ע"ב הוס' ד"ה דרב סבר וז"ל שהן אדם יכול לגמוס כ"כ כשעובר ברה"ר שלא יכנס ברשות אחרים ולפיכך לא הי' לו לקרב בורו ממש לרה"ר כו' שלא הי' לו לקרב פיכותיו ממש כו' ושמואל מחייב כו' עד וגם בטל הבור יכול לבטוח כו' ע"ש. לפ"ז ד"ז במחלוקת שטיי' ובזה הי' מקום לייסב קושיית רמ"ז הנ"ל מ"ש לא שריב בסא דשוטר מיס עם אויר דבתרי' כו' ע"ש. ולהאמור אתי שפיר דגודר בקוים חייב דוקא במפרים ובדר שנפל ברה"ר חיובי' משום לא לסלקו וכן מצינו קון וזכוכית כל הני מיירי ברה"ר ממש אבל שופך מיס לאחד מ"ד מיירי אפי' במקום מקום מרשות לרה"ר. ולפמ"ש בשימ"ק דף לי ע"א לגירסת דרב הונא דמודה לרב במתני' קמייתא דמיירי בכלים הנם דקי"ל כשמואל לקמן דל"ן ע"ב דבור מחייבה חוטם להבל וכ"ש לחבטו אפ"ש מפרשי' כרב תשוב ליבטא דמתני' כמ"ש לעיל בשם הוס' שעשו המים רק המלקה ומתני' דהכא דתני הטופר מיס והוזק בהם אחד משמע שהוזק במיס עצמן מיירי במקרי גופו. לפ"ז יש לומר דהר"ב שהתנו בני שופך מיס לע"ג דברשות הרבים כו' דינא קאמר ולא משום הסרוכותא דגמ' לארן הקושיא תתני לה לי שזהו רק לגירסא דרב דמוקי הרוייהו בכלים: מ"ר הר"ש ד"ה חייב. תמה על רע"ב שכתב חייב מ"ש דמשונה הוא ולעיל פ"ב מ"ג מי הרע"ב דהוי כמו גרוזה כו' ע"ש וכני יש מ"מ לבלם מן העליי' אלא דשם מיירי בגשל חכרה דאוזמי' כו'. לפע"ד יש להקשות עוד מה לו לרע"ב הכא לפרש כמה חייב ומאיזה טעם חייב. הא הכא מיירי רק בחילוק בין אדם לשור שזה חייב וזה פטור. ע"כ נלפע"ד לומר שהרי יש להקשות מה שייך קב"מ בדליקת גדיש שהרי מיד שהדליק משהו חייב מיתה ומה שדולק עוד לא נתחדש בזה חיוב מיתה ולזה פטור על כל הגדיש וכבר הקשה זה בירושלמי ותירץ שחיי"ש על כל שיבולה ושיבולה רק משום חסרון ידיעה ואתחלה מיתיב רק אחד דבשונג ידיעות מחלקות ובמזיד אתחלתא מחלקות כו' ע"ש. והנה לעיל ד' כ"ב מ' אמרי' לרים לקים בדאחדי' אדויי של גדיש כולי' פטור רק על מקום נחלת חייב ה"ג אמשונה הוא ולכ' יותר באמת לגוחר' על גדיש כולי' מ"ג ועל מקג"ח ל"ש כו' ע"ש. מ"ב נם במעשה שורו מצינו שפטור לכ"ל והו שכתב רע"ב דלכפ"פ חייב מ"ג דמשונה הוא ולולי מעשה עצמו עיקר פטורא הוא על מקג"ח הנם דפטור ע"ב הגדיש. ולפמ"ש תוי"ט דשכח שריפת כל הגדיש היו משונה אפי' מקום נחלת דליקת הרבה כו' ע"ש. יש לפרש שלזה כיון רע"ב בדברו דבשורו חייב מ"ג אבל באדם לא אמרי' לחייבו לחלוקין הסיינו שיהי' פטור על מקג"ח משום קלב"ש ויהי' חייב על בור הגדיש אלא פטור על כל הגדיש. ולולי כתב רע"ב ל"ש ה"מ דבאדם לא משלם כולי' רק בבור הגדיש מש"ה לפסרה לה הרע"ב דמשונה הוא פי' כי היכי דבני שור כולי' גדיש שם לחיובא הי"ב באדם כולי' גדיש שם לפטורא משל"ב בשר דפ"ב מ"ג אין כולי' גדיש שם דלרים לקים על מג"ח מ"ג ואכולי' גדיש פטור ולריו"ח אמג"ח ל"ש ואכולי' גדיש מ"ב בלעיל גם משום דבאדם ליכא דין גרוזה כמ"ש בשימ"ק משו"ח מוכרח רע"ב לפרש דמשונה הוא דלא מצי לפרש משום גרוזה דא"כ לא הוי דומיא מעשי עצמו למעשי שורו:

פרק ה מ"א

תוס' רע"ק לות מ"ז וכן הרמ"ז כתבו על התוי"ט ד"ה ור"ב מן סולד שלא התוס' כמו שהגיהו הם. דהכי דלרע"ק זכה ניקו מיד קודם העמדה בדין כמ"ש הוס' דף ל"ג מ' ד"ה מ"ב וכ"כ שימ"ק שם ע"ש וכ"כ עוד הוס' דף ל"ו מ' ד"ה שור וכו' מ' הרע"ק ע"ש. אבל גם לדידהו אינו מוטל שמירת הטור על הניזק רק מעשה שיש בידו להבית עדיים לאלהר ולזכות בו כו' כמ"ש הוס' דף ל"ו הנ"ל ע"ש מ"כ הכא שיש הפסד שמא גם הולד סייע בנגיחה הרי לא יוכל לזכות במ"ב הפסדה בהבאת עדיים אלא ישמא ע"ז עדים. מינלא לא אל עליו הפסד אבידת הפרה אלא להשלם מן הולד ע"כ הבין כוונת הוס' דאפי' איתה לפרה ג"כ יש לניזק חלק בולד שהוא שבחא דפרה: כמ"ד הוס' רע"ק לות מ' הקשה על הקשה הנ"ל דשמ"ש והוי"ט שהבילו קרא דשבור"ש נקי ולא קרא דאכשיס כו'. לפע"ד יש לייסב עפמ"ש הוס' דף מ"ב ע"א ד"ה בכונה דלתניי וכתב גבי בוורים אם נתכוונו אם חייב דמי ולדות אבל הרע"ב מפרש לתתני' ברב אחא ב"א כדאי' בגמ' דף מ"ע ע"א דתני לי' מבוא חייבי כו' ע"ש. אבל עכ"פ גם ל"ל כ"א כ"ש אם לטעות אלפוחת דאבים ולא בוורים לחלק חיובא בדאי' בגמ' שם לומר ולא בוורים הדומין לאבים היינו רובדי' הגם דהכא הקשה ע"ז שיבא בחרעא כו' עדיין יש לטעות לומר אבים יש אסן באבים לא יעבנו ולא שורי אפי' יש לחוון יעבנו ולריכי לקרא דבעה"ש נקי אבל לא נתכוונו לומר בדרשא ו דחק שטור ומועד חייב כרה"ג אבל בפ"ח מ"ב נסיב רע"ב לדרשא דאבים ול"ש לחידי דיסיב גבי' דרשא דהיש בעמיהו ולא שור כו' דסמיך לי' לענין ד' דברי' נקנו נמי סך דרשא דדמיא לה. ובכלל לא הבית רע"ב שום פסוק לזה:

פרק י מ"ח

תוי"ט ד"ה חייב בתחריותו. הקשה על רע"ב דמשמע דוקא באבידה חייב בשביל גרמתו כו' יש לייסב מדכתב רע"ב לשון אבידה שלא נזכר במתני' דעתי' גם אמיתה בא"ז אבידה היא והפס לשון קלה והיינו כדמשכח רבא שעמא דרב חסדא בגמ' דף קי"ח ע"ב ו ייש דלא ניחא הר"ח סבר הכי גם בשאר מטלטלי מש"ה אמר כי רק בבע"ח סבר הכי וכ"ש לאבה בר"פ ודחיי"ס הנ"ז ומ"ש מי' ב"ג ובמ"מ מי' ב"ס פ"ח ס"ב כל' יוחנן בשאר דברים ומ"מ בבע"ח. ובא"ש הרמ"ז ע"ד הוי"ט כי לא על רע"ב תלוהו רק על הגמ' כו' ע"ש. ליתא כי הרוי"ט מתלוון רק על מי' שנאבדה שכתב רע"ב דכיון דאתקבה מבע"ר ולא ידעו בעלים לחזר בה ממילא לאו הבנה היא ולפי' מתה חייב ע"ש ולפמ"ש ה"ם דברי רע"ב ועיי' מ"ש אות ל"ז:

מסכת בבא מציעא

פרק א מ"א

תוס' רע"ק לות ד' הקשה על הגמ' ד"ח ע"א [הוכח בתוי"ט ד"ה ז"ל כ"כ] לשמ' לי' לומר דאמטיי' שלא יעול התיי' בשבועה ומינו דלא קשה מ"ל דמינו להוציא ל"א כו' ע"כ. בבר הרגים בזה בשימ"ק אין מיפטרי' משבועה ומינו דכו"ש דלי הוי טעין כו"ש בעי אוקמינו ותירץ כיון דשבועה זו היא רק הק"ח אלא רק הק"ח אלא כו' ואדרי זה מודה בתרי' לא שייך בני' חולן וחזקה ולא תשבי' לי' בגזלן כו' עוד כיב לפי בסוא רק הק"ח הוי סיד לפוטרו משבועה בסברא כל דהו כו' ע"ש. לפ"ז ל"ש דהגמ' הוסיף חידוש זה לאמטיי' אלין בה זכות כהמ"ד כמו שחשבו השימ"ק והוס' רע"ק בקושייתם. כי בשבועה זו אין זה רחוק מלומר כן וגם יש חידוש לפי האמת דאפי' בשבועה זו לא אמרי' מינו לאשטורי משבועה. והדרכה יש סברא לומר כי אם שאינו מוגל התיי בשבועה אין זה חידוש כי אין לו חיוב כח ק"י עשית המינו יותר מלילו הוי טען בחמת ש"ש שהי' מוגל תיי' טעינו בסוגן מ"ש יגול ג"כ אלי' טעינו דהיינו רבינא דאי הוי טעין כו"ש ג"כ הי' מוגל תיי' טעינו ומ"ש בשימ"ק שם בשם מהר"ש כ"ן דסיפא לא מיירי בתפיסי בהרבני כמו ריש אלא שהטענן כו"ש תפיס בכל סחנ"ש כו' ע"ש. ל"כ אפי' אי זה שבגנדו כי' עטען כו"ש ג"כ לא הי' מוגל תיי' בשבועה. עוד יש לתרץ קושית הוס' רע"ק עפמ"ש הפ"ש מדלא תני בסיפא אלי מלאתי מוכח דסיפא מיירי

רק במקו"מ ולא במציאה וכתב דשברא דמשיב אבידה שייכא רק במקו"מ ולא במציאה ומב"ש מהדר הגמ' לאוקמי במקו"מ כו' ע"ש. וה"ע ממי דגמ' דנקה רבותא דמשיב אבידה דשייכא רק במקו"מ:

פרק ב מ"א

אלו מציאות שלו כו' כריכות ברה"ר פי' רע"ב שסבל דשין עליהם ואפי' פי' בהם פי' נפסד. הקשה הוס' רע"ק לות ע"ז הא קי"ל פי' העשוי לדרום הוי פי' ואינה בע"ע. ולפע"ד יש לייסב אחרי שמדקדק בלשני' דרע"ב שהתב. ואפי' פי' בהם פי' ולא כתב ואפי' יש בהם פי' אלא לפי שגם הרע"ב סובר דפי' העל"ד הוי פי' מש"ה בתב הכי. וזהו שיטת רש"י דל"ב ע"ב שהתב שעמא דלא הוי פי' שאין בעלו סובר לתת בו פי' מימר אמר כבר נפחת הפי' בדריסת הרגלים ע"ב. משמע אפי' הפי' עודנו קיים בפנינו ג"כ לא הוי פי' הע"ק בשם רמב"ן דלרבה אפי' מלא סמוך לנפילה ואינו שהפי' לא מדרס ג"כ שלו הוי ודלא כהסוברים שמא נפחה הפי' ע"י דריסה כו' ע"ש. ומשום דקשה להרע"ב מלי פסקה דברה"ר הוי שלו ובהרי"ו מבריח הא אי יש בהם פי' גם ברה"ר מכרז לזה כתב דשחמת המיתה בר"ה לית בהו פי'. שאפי' הי' בהם פי'. פי' מבכר ולא עתה. נפסד. וז"ב. ועיי' סמ"ע פי' רס"ב ס"ש סקי"ז הביא דברי הטור שכתב דרס"י היינו שדה דל"ב ע"ב ד"ה ברה"י הובא בתוי"ט מ"ב ע"ש:

פרק ד מ"ב

תוי"ט ד"ה רש"ל. תמה על הסמ"ע פי' קי"ח סק"ט מיין לו דלא בעי' בידוד הלוקח בבית תחת העליי' שלו המשכרת לשוכר כו' ע"ש. יש לתמוה שלא ראה מש"כ הב"ש בבר"ה שם שתמה על ריטב"ש ורבי' ירוחם שסלריבו זה וכתב שלא ראה כן מהפוסקי' שלא הזכירו זה כו' עי"ש. ומ"ש תוי"ט שגם דעת הטור ברבי' ירוחם מהשטה דין עלייהו כל לוקח מושכרת לשוכר לדין שוכר שהשכיר ביתו ללוקח והלוקח דר בו מדכתב וכן כו' ע"ש גם ע"ז לתמוה שהרי גם על לבון וכן שבמרב"ם תמה הסמ"ע שם ס"ק הא"ל וש"ך שם סק"ה ייבב זה דה"ק וכן בכה"ג מיגו שלא"ש שלא מצי קנה כו' ס"ש ועיי' ט"ז שם בשיב בדרך אחר ס"ב לין ראיי' מתי' וכן שבטור. והחפץ הוא כי ל"ל הטור וכיון דטעמא משום הכי הוא הם הי' ביתו של לוקח מושכר לשוכר ובמקח שם אין יכול הלוקח לחזור שהרי המקח שם ואם תפול דליקה הוא יוצרה להבל ביתו וכן אם השוכר השכיר ללוקח מקום בביתו והוא דר בו מעות קונות דבין שהוא דר בבית השוכר אם תפול דליקה כו' ע"ש. מוכח בפי' בדין הלוקחון הטעם הוא מחמת שהוא ביתו יוצרה להבל ובדין הפני הכתב שיהי' לוקח דר בו. ועיי' סמ"ע שם דלרמב"ם טעמא דדין כ' מטעם חצר קנוסה ללוקח כמפורש בש"ע שם שכתב דבעי' שיהי' משתמרת לדעת השוכר כו' ע"ש בש"ך שהקשה זה למה לי עשמא דחצר הטשתמרת כיון דטעם הוא משום דעתה ומבל כו' ע"ש: מ"ה בהרע"ב ד"ה ח' פונדיומת פי' אלינה דר"ש הס"ל חי"ת פוא יומת. שהות בשלה חוגלה כו' וכן הלכה. ע"ש. הקשה הוס' רע"ק לות ל"ז למה פסק כר"ש ולא כר"מ ור"י לפ"ז דמשמע מהרע"ב דבשאר חוגלה גם לר"מ ור"י הוי שהות ומ"ג דלעיל ד"ה הוא והיא חוגלה דאביי דר"ב ע"ש. לפע"ד יש לייסב דגם רע"ב בשאר חוגלה ולא כתב זה בדר"מ ור"י הייט משום דתני מתני' כמה תהא הסלע תסירה ולא יבא בה חוגלה משמע דאיסר לדיבר לר"מ ופונדיון לר"י ומעם לר"ש נמי בהו חוגלה ולא כן הוא כדאי' בגמ' שם דתנא דידן מלמעה למעלה קתני פסולים' סלע שפותה והולך עד כמה יהי' הפתח ולא יהי' בו חוגלה ויוכל לבטלה. לר"מ עד איסר ומשהגיע לשיעור איסר שוב יש לו חוגלה וזה הפי' מוכרח בדר"ש דאמר מעה שהות בהות ואמרי' במ"ב דשהות הוי חוגלה ומדר"ש נשמע לדר"מ ור"י דאיסר ופונדיון הוי חוגלה. וכ"ה כי מצאתי בשימ"ק שכתב וז"ל וא"ש לומא דמתני' עד ועד בכלל וד' איסרי' נמי אין בו חוגלה [לרה"ד דברים במתני' עד כאן כו'] וזה' מדלאמר ר"ש מעה הסיינו שהות ושעות סבר ר"ש דהוי חוגלה וא"ר מדר"ש נשמע לר"מ ור"י כו' ע"כ ע"ש. ומה שהקשה הוס' רע"ק לדבר לייחו שהם ואחר"כ מהלוקה כו' ע"ש. יש לייסב דלאו סתמא היא משום דר"ש פליג עלה ואמר בלים לחקת כו' ע"ש. ודברי ר"ק לבון חכמים הם כדאי' שם וחזרו לד' חכמים. והנה הוס' ד"ב מ' הקשו על ר"ש מ"ש דוקא בפונדיומ' ולא בקו מעה ותירלו משום דר"י בקו פונדיון בקו ר"ש ב"פ והקשה הוס' רע"ק לות ל"ח בשם מהר"ש למה לא שנה ר"ש ליבטי' דר"מ דמיירי בחיסרי. עיי' שימ"ק שי' קושיית הוס' דפונדיון כו' מעבע הרגיל בימיהם ובחיי' מפ"ב דב"ב מ"ט דלא מכר שיתן לבע פונדיון [לפניהו אי' שם בתמני' ופונדיון בידו וכתב עי"ש רש"ל מ"ז ע"ש] משום דוחלי הכי הוא מב"ש בקו ר"ש פונדיון כו' ע"ש. והנוסח לא ניחא לזו בתי' זה משום לעולם יעבר אדם לתלמידו ד"ק ממילא לא קבה על ר"ש שבחר בד"ק וגם מעבע הרגיל והו תרבי למעליותא. ומ"ש כלן הת"י הסי' דוב"ב מ'. ע"ש אות כ"ה. לא ראה בליקוטי מהרמ"ם שהתב שהיה יבוים מרוחם שמוטה ע"ש ישמני לא יעות לי שהביאו זה לראיי' על בעור שיטה ה' בשמה בלה"ש אין ס' לי [ובשם הבה"ש ז"ל אומרים שיטור שיטה ד"ש כי יש בשמ מעלים מ"ח שעות ואם ייבן מהם ח"ש יעות לי' דהיינו מ"ש שעות] וזהו דוב"ב ש"ב ד' דיגרי' וי"ו מעין ב' פונדיומי' כ' אחסרי' כו' הלכתה בב"פ מהקדם ב. מ"ח ה' חומסי' הן הלוכל תרומה וה"מ וה"מ על דמלי והלה ובטיקרי' כו' הלכתה בב"פ מהקדם כו'. הגוי"ט ד"ה וה"מ ב"ד. הביג אל הכ"מ הלי תרומות פיו"ד שכתב ע"ד דמב"ש שם מקור מגמ' דילן ב"מ ט"ו ולית לה אלא ע"פ דיבוים ולפי' כרבן להיא ומעטה בלא יל"ו בה כו' ע"ש עיי' ש"ל לבגר"ל דמלי פ"ח מ"ב שפי' גמ' דילן ג"כ ע"פ הדיבו' ומתחילה אמר שמואל דמתני' ר"מ היא כתי' לי' דיבוי' אח"כ אמר רב יוסף תעיס במקו' ר"מ בפדיונו מחמיר הוא בלבלתו והוא כתי' ב' דיבוי' מעטה אלא יגיל לאכול תרומה בחיוב. לפ"ז אין בזה הבנה על הכס"מ כלל. ומה שהקשה הרמ"ז למה מקדים מתני' תרומה לביכורים כו' יש לייסב דעיקר דין הומס בתרומה כתיב והלה מקדים ב"ב לביכורים בהפרשה בהיסור עכל בתרומה משא"כ ביכורים. ומה שהקשה עוד למה לא תני נמה מהקדם סמוך לאוכל תרומה וכו' ולמה הפסיק במילי דפדיונות כו' ותירץ בזה קושיית הוי"ט ד"ה הנהנה שהקשה הרע"ב למה הזכיר קודם כו' דיהיב עעמא להפסקה מבוה דבריהם ליבא אלא הומס והכא הוכא נמי קדבן כו' ע"ש. לפע"ד בל"ז אם ח"ש לפי הגמ' דלעיל אע"פ שיקול ר"מ בפדיונו כו' מש"ה הסמיך תומ"י הפרדה ל"ר ומע"ש שלו מוסי' תומס פי' דוקא מ"ש של ודלי ולא של דמלי כמ"ש הוס' דף מ"ש ע"ב ד"ה ויהוה ע"ש ובפיר יב לסמיכה לריבא דמתחיר להוסיף חומס בתלילה תרומ' של דמלי כמו בודלי אבל בפדיון לא כן הוא ואגב דתני פדיון ל"ר ומע"ש הני נמי פדיון הקדש דדמי בפדיון. ומה שהקשה עוד למה מקדיס ל"ר לתעיס כו' ע"ש. יש לומר משום שבא אחרונה ב"ש וב"ה פיהה פ"ז מ"ו דלב"ש ליבא לטעמיס בלין בה זכות ולבה"ל הוא קדם קדם ממע"ש וקדא דמע"ש מאוחר לקדא דר"ל. שזה בפי' קושיות הוס בפי' בתקוחי ודלי דאתי מדרבא מבינה לי'. וגם לקבוע הלכה בכ"ה מבינה לי'. ומה שהקשה הרמ"ז על הרוי"ט מתתני' דמעילה פ"ד מ"ב דקתני לאסור ולהיות עליהם תומס כו' ע"ש. לא ידענא מאי אלמי' דמתני' דמעילה מדעבלה אלינה בשנת הרוי"ט דאתות כר"מ ולא מבוה דתני בה חיוב הומס דהלכתה היא. ובי בשביל זה מוכרח לגיות בכל הלכתא. ובלא יש בכלל כי מגה ודלי מי מתחיר בגירוף כ"ש בתחיר בתומס וכולה ר"מ היא ואינם הלכה. ובפי' לאסור דמתני' הא"ל פי' רע"ב דמיירי לענין בשאר שנפלה לעיסה ואינה ומבים שם פי' דמיירי לענין ביטול בק"ח פי' ע"ש. ומה שהקשה הוי"ט ד"ה הנהנה על רע"ב שהכיר קרבן נקבה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אלא בגזול דאי אפשר בגזלות יש לחייב משום דבגמ' דף כ"ה אי' ברייו ואם אשר חטא מה"ק יש לפרש לרבות פחות מש"ם לחשבון וקביע לי' לרש"י ורש"ב מ"מ אני ס"ס בני סקדם הא מרבי' לקדם לפי' פחות מש"ם כדאמרי' לקדם אין לדייק לא. לזה כתבו דמיירי היכא דאיכא אשם שם מיכא ב"ש חומש מש"ל פחות מש"ם לא מיחייב רק בקרן אבל בגזול אין שום חיוב בפחות מש"ם דאמרי' השבה לא בעי רק לכתחילה אסור לגזול פחות מש"ם כדאי' בח"מ סי' שנ"ע ס"א ע"ש: מ"א בחמת בין בהיתר לעבר קשה בכך מפני שמביאה ופי' רש"ל דרך בקשה לא. והיא שיטת רש"י בב"ק ס"ו כתב וכש"כ רך בקשה ודלא כר"ב. ע"כ תמוה אלא ראה דמתני' אינה בפי מה שהגה כדלי' בבריי' דף ס' ע"א למתלה לשלים ולרבינא ואי' אר"ש ס"ק ר"ג וכשלמ"ל אות ר' שפי' ע"ש דרך המיוחה על הד הלא עיי' שבת דף ע"ז לי' ובתוס' שם שיש מזיגה על חד הרבן כו' ע"ש ויש גורסי' בבריי' הכ"ל אפי' למתלה כו' פי' לא מיבעי יותר ממתלה ודאי מותר בשיר מיכל לכל שיש בו מיס ואיכא רמלות ולא הייני' אמא יוסף בו התנוי משנו יין ולא יהיה

ניכר עוד כ"כ בהג"ה שם ע"ש אלא אפי' למתלה כו' ג"כ מותר:

פרק ה מ"ב תוס' רע"ק אות ס"ד הקשה ע"ד התוס' דס"ד ע"ב ד"ה ולא יעבור. שהקשה בשיטת רש"ל דבית שמי אפילו בשיטת רש"י וקשיא לכתחלה אלכתחלה. אבל אין מוכח כפי' הבשמ"ק דר"ש סבר כר"י. ומה שהעלין זוכה ממה שיכול לעבור בפשיעות יד הוא לפי שגדל בקרקעו ולא מטשש חייב. וכמה' ד' ק"ש ע"א בעי רב ענן מגיע עלין לעזבו ולא לעיקרו לו לאיבדה מהו תיקו ופסק הרמב"ם שהעלין אסור לעבור לעבור רק אי הפס לא מפקי מיני' כבל תיקו דמעמא אבל הטמוש אבל מקום ר"ק פסק דיחלוקו עלין ותחתון ע"ש ויש לומר דפליגי בחלוקה רש"י ושיטת הרמב"ם דאין לעלין כלום בכה"ג הוי תעמא דאין שיעור לעלין ובזה יש לומר דגם בכה"ג גלגי הוא לו אם יכלה להגיע גם לעזבו אז גם לעיקרו ומיירי בשאין אחד בחלוקה הפרי. ובמ"ם הסמ"ע שם ע"ש. וכתב התחתון עדיף אפי' לר"ש בחה שיכול לעבור גם בעזבה הרבה על ידי עליי' בשלם רק ש"מ סובר שזה לאו מועיל להוציא ממי שגדל בקרקעו ולר"ש אין תחתון נחתה לגמרי ולשיטת הרמב"ם דאין לעלין כלום בכה"ג הוי תעמא דאין שיעור מידי ודאי. ובזה יש לעשות הקשה המכילתין אם אומר כולה שלי וז"ל ה"ש והקשו הטוס' איזו אחד ודאי בחלי' נימא אין שפק מוציא מידי ודאי כו' ע"ש שחילקו דמה שהוא ודאי אחלי אבל אין מועיל לחלי הבי:

מסכת בבא בתרא

פרק א מ"א כתב הרמ"ן בהרמ"ב דאמרי' אמרינן לגמרא כותל דוקא ולא שני במשפים כו' ע"ש. אין זה מוכרח כי יש לפרש לישני' דרש"ב דאמרי' שבוני באמצע ולכיון מוכיח בפי' הכי ע"ש והוא עפמ"ש התוס' ד"ב ע"ב ד"ה בונין. דמאי דפריך פשיטא הוא רק לר"ל גודא אבל לר"ל בגודא ל"ל פלוגתא ל"ק פשיטא דאמרי' דלא נימא דמשום הקם דאי' יש לו לשייע בבנין הכותל אבל אין לו לגמרא בחלקו בשביל כך ע"כ. ועיי"ש ד"ג ה' הד"ה מאי קמ"ל הקשו דילמא אמרי' דהיינ"ל כמי' היקר ותירצו דמקשה שזה כי' יכול לאמרינו בים בה ד"ח ולא לא ונעבי דאמרי' אין בה ד"ח דלא נימא שבחלה רק לחלוקה אבל לא לבוהל כו' ע"ש. וסי ע"ב מפרש פלוגתא וע"ש במהרש"ל על תוד"ה ר"ל שכתב דגבי בנין כותל שייכי דברי יוסי שם דלקמן ד"ה בונין אחין לו לגמרא בחלקו בשביל כך כו' ע"ש. לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם. פי' רש"ב ע"פ הגמ' ד"ד ע"א דאמרי' אפי' נפל לגמרא חד מיניהו לו דקדים ופיגינו לרשותי' כו' המע"ס כו' הקשה הרמ"ן הא שמעי' זה מפיו"ד דמ"מ מ"א ואי' הכא עיקר ושם בב"מ ונפי' מסכת ע"כ. זה תמוה מהרכא הטוס' ב"מ ד' קנ"ז ע"ב ד"ה ולאחי כתבו דמב"ה הוי ס"ד דגמ' הכא בתחלה דלא נפל לגמרא חד מיניהו לה דאיכי בחלר דתרוייהו ישם לקמן ד"ה בונין אחין לו לגמרא בחלקו בשביל כך כו' ע"ש. לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם. פי' רש"ב ע"פ הגמ' ד"ד ע"א דאמרי' אפי' נפל לגמרא חד מיניהו לו דקדים ופיגינו לרשותי' כו' המע"ס כו' הקשה הרמ"ן הא שמעי' זה מפיו"ד דמ"מ מ"א ואי' הכא עיקר ושם בב"מ ונפי' מסכת ע"כ. זה תמוה מהרכא הטוס' ב"מ ד' קנ"ז ע"ב ד"ה ולאחי כתבו דמב"ה הוי ס"ד דגמ' הכא בתחלה דלא נפל לגמרא חד מיניהו לה דאיכי בחלר דתרוייהו (ל"ב בב"ב ב"מ ס"ש הרא"ש ז"ל). מסתמא הך דב"ב נמי מיירי דומיא דהך בשמעת לפני' בסמוך כו' ע"ש. ועוד לפמ"ש הטוס' הכא ד"ב ע"א ד"ה לפיכך. חידוש גדול יש בהאי לפיכך. דלא נימא כיון דליכא חזיא לא לזה ולא לזה בלאיש הוי אל שמיהם אפי' נפל לרבותא דחד ומס"ו הקשו מאי לפיכך ולא דמי לדך ב"מ דאמר ליחי נרשותא דמלא קיימי ולהוי אלהוי לחיד המע"ה דהתם נולד הספק בדבות לי מהם אבל הכא מעיקרא מולד הספק אפי' בעוד הכותל קיים כו' ע"ש שהילו הויינו אלי דפריך בגמ' פשיטא. וגם לפי הס"ד הוי דבר דלוכא לאוקמי דמיירי בנפל לרה"ת ולא"ש קשה פשיטא [והו בלא כדברי הטוס' ב"מ הא"ל] ולפי התרון מיירי דשכו זמן רב בדבותה דבר דאפי' פרופסי בכה"ג קפדי אהדדי ולזה שהידם לו התרון כו' ע"ש. ולי לאו אלי דינא אחרוייבי שיהם לבנות בחמצע הוי אלי מהימן לומר שבנלו כולי מבלו במיגו דלקות כו' ע"ש. ועיי' הו"מ סי' קנ"ז ס"ש סמ"ע ס"ק י"ז ע"ך ס"ק ח' כ' הביא דעת הוס הי"ל דאם שהו הרבה בבבותו יותר מבפי הבבלות בחמת כלמן במיגו ולא הוי מיגו במ"ע כו' ע"ש. ועי"ש קנ"ח סק"ג בשם רמב"ן דאפי' חזיא לא מהני לי' לטעון אני בעיתי. וכמ"ש רמ"א שם בהג"ה ס"ו דוקא לטעלה מד"א מהני חזיא בתר כו' ע"ש. מכל הנין הזי דבונה אמרי' אחכא. ועיי' הוס' רע"ק אות ג' כתב ג"כ דלא הוי שמעי' ממתני' דב"מ הי"ל ע"ש ועיי' הגה"ה ד' ד' אי' בגמ"ר מפיו"ח כתב הוי הדין מפורש עוד בפיו"ד דב"מ כו' ע"ש: **מ"ב** וכן בגיטה כו' עד ועוכי' חיות מכלן ומכלן כו' הוי"ע ד"ב אם כו' הבאין ע"ב מ"ב מיירי בהוצא דבגמ' דלא כאלי כו' ובתב התח"ד להקשות לאלי מ"ל ופי' מבוה חבש שפלבה לרשות הד מש"ע עבדי חבריהם חיות. וסכי סברה סמא דגמ' דלא כרבינא ורב אלי ולא"ד ג"י כו' הרבה יש לתמוה במ"ם זה מדעתו וכבר קדמוהו בסברא זו רש"י ורמב"ן ובמ"ך והגר"ז תו"מ סי' קנ"ח ס"ה וע"ש ב"ך סק"ב וקנה"מ סק"ג בלוחך והע"ז כתב דחיות ל"מ רק כ"ז שבוחל קיים פו' ע"ש. ומ"ש בהח"ד שזה אינו מוכח בלשון ועוד לאלי מ"ל כו' תמוה מ"ל ראה מ"ש הוס' שם ד"ה לאחוקי דאינו סבר דבעי בעי לאיתוי תוכחא לרמאי כו' ע"ש גם לא ראה מ"ש מהרמ"ל דבינא קאי במה דמשמ דגמ' דמיירי בקדים חד מיניהו ועבדי דידי' ודקשיא לך הקמא לרמאי כו' לא קשיא דהא גופה לחמעי' דמהני לי' בחזיא ומ"ה לרין גם הבני לעשות דלאלי מאי הוא בהוצא מה בכך במה הקדים ועבדי כו' ע"ש. גם לא ראה מ"ש השמ"ק דרבינא אריבא קאי דיבשא מיירי בהוצא וזה ידעי' ממבנה יהיה אבל בסיפא לאלי לאהני מהני חזיא בהוצא כו' ע"ש וסרה קושיית תה"ד לאלי מ"ל:

פרק ו מ"ב הקשה הרמ"ן בהרמ"ב על מה דתני אין אחת מד' דה"ל לאיתני לא יותר על ב' כו'. לכאורה יפה הקשה דבריהם הני ג"כ אין לו אלא כ' ע' אין לו אלא מה ש' ע"ש

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ר"ק למה לי דפרט בחתנה כל הני ג'. זחי". סלעי". דרכונות. ועיי"ת י"ז אות י"ז מס"כ. ולפע"ד יש ליישב משום דמתק מגרע כח הטער כדאי' בח"מ סי' מ"ב ס"ו וע"ש סמ"ע כ"ק י"ט ס"ק ס"ג והוי כתביעה בע"פ וכמ"ש הט"ז שם סי"ב לענין דלא מהני תפיסה מעטה דלא אבקת חיי כו' שיתחוק מלוה סכום קטן שבטער ויתפוס סרכה וכמ"ש הש"ך שם ס"ק כ"ז והוי אמינא דלגמרי הוי כמלוה ע"פ לענין טענת פרעתי וכבועת מודה מקנת ודלא ליהוי סילק קמ"ל לין פחות מב'. פי' דוהו משמעות הטער ולין המתק פוסל לענין סך זה דשיט וכמ"ב הסמ"ע שם סי"ח כ"ק ל' וע"ש בנתה"מ סק"ט שכתב דוקא מתק כשם המלוה או מלוה פוסל הטער כמ"ש הסמ"ע ס"ק י"ז ולא מתק בסך כמעות כו' ע"ש. ולא מיבעי זחים שרי מדכתב דלהיון משמע דרוה לרפס לתשנון סלעים כמו ברישא זחי מאה דלהיון סלעין שבכרון כו' ס"כ לבה"פ מבמעותי' ד' זחים שהוא סלע אחד וסרי הי' דלהיון לא נמתק. כזה ודלו יסה כח הטער בשים אלא אפי' בסלעים אלין דרך לשבת מהם תשבון זחים ונם לא לדיבר זהב שהוא זון יקר משהם סלעים וגם לא לדרכון משום דהוי מכסף לזהב אפ"ה לין הטער פוסל לגבי שי סלעים. ולא מיבעי סלעים שיש לבה"פ מטבע גדולה מהם בכל זהב ולכה"פ יש במשמעות שהם סלעים ויותר אלא אפי' דרכונות דלהיון כו' שלין מקום לומר בהם לזיוף לגמטבע גדולה הכולנה רגיל מהם אפ"ה הטער כשר לגבי ג' דרכונות. הן אמת דגם אי הוי הני לא יותר על שנים הי ג"כ לד רבותא גבי בוכר הגם שהלוה מוחזק וכמ"ש בתו"מ סי' מ"ד ס"ס דוקא מתק בשם דינרים מבטל כל הטער שיש לו עליו אבל לא אם כי כתוב סכום ומתק שכתב דין בפחות שבלבונות כו' ע"ש בש"ך ס"ק ע"ו. אבל לפע"ד לעיל דנזה לא מהני הפיסה דהלוה ח"כ ממילא ידעי' דבשובר ג"כ דיעה הכי. ואתה קורא נעים הן חזק וטמע עוד חידוש גדול בתחני ע"פ הירושלמי דפירקי' הובא בהרא"ש בתרומות רים ע"ב בנמתק הסכום וכתוב בו סלעים מלוה אומר כי לזה לומר שלם הוי משיב אבידה ופטור מכ"ד כמו בכתוב בו סלעים ולא נמתק משום דמלי לזה לענין שיש הטער ובטער מסייע לו הגם שיש לחלק דשם איכא סברת בעה"ת הובא בש"ך ח"מ סי' מ"ב ס"ק כ"ח כיון דידעו עדים כי יד בעה"ב עכ"ת הילו הי' יותר מב' הין בותחני' בפי' כו' ע"ש. וזה לא שייך בנמתק אפ"ה לתרי' הוי משיב אבידה. ועיי' שער משפט שם סק"ז שהאריך בזה וכתב מתחילה דבנמתק לא הוי מש"ל כו'. עוד כתב שם להקשות היאך שער מסייע בנמתק ותי' דתלוין שהמלוה מחקו בעצמו לפי שהי' כתוב בו כי' ורוזה להנוע יותר כו' ולפ"ז כשידוע בעדי' שנמתק בלוגם חייב ש"ד אם לוה אומר שלם כו' ע"ש והייתו דתשמעי' מתני' אין פחות מב' כו' פי' הגם שנמתק אפ"ה לתרי' דשער מסייע לב' והוי מש"ל הגם דתלוין שמתקו בעצמו אין הטער פסול ומכ"ש אי ידוע דנמתק בלוגם דהטער כשר: מ"ן מי שנמתק שש"ה מעידי' עליו עדים [ג' רע"ב ורי"ש ומכ"ש ורא"ש מעמיד] ונא לפני ב"ד ועוסין לו קיום כו' וכתב הרמ"ן דגי' מעמיד עיקר מלתני אח"כ ונא לפני ב"ד מכלל דמעמיד ריינו אין לב"ד ועוד דמעמיד כשרואה שהלך לשתתק כו' ע"כ. ועיי' חו"מ סי' מ"ח ס"ח ובסמ"ע סק"כ ובנתה"מ סק"ח בשם רמב"ן שהקשה מה מועיל ראייתה כשהי' הולך לשתתק שמא הין בו לבועת מסופקים שאין בקיאי' בהם כו'. ותירץ דכיון שראהו בשעה שהולך לשתתק עדיף יותר משראהו כשהי' שלם דהוי מילתא דלא רמיא כו' אבל כשהולך לשתתק יהבי דעתייהו כדי ביטלו להעיד והקלו בטוב כדי להעיד על כל לבון שראוי לבסתפק כו' ע"ש. וזה ח"ש ליבא דמעמיד פי' שעמדו כיטב על אמיתות הטער וע"ש בחומים שכתב דבשכף בעי' דוקא עידי הטער עצמם דלא ליהוי עד מפי עד אבל בלא שתתק לעמרי הוי מילתא דעביד לגנייו שהב"ד יכולי' לראותו לא הוי שמפ"ע כו' ע"ש. וזה מדוייק ליבא דתתני' מעמיד עליו עדים ובא לפני ב"ד כו' ולפ"ז אין לדחות הני' מעידי'. הכיון שבא הטער לפני ב"ד שפיר מעידי' עליו ולא הוי שמפ"ע. מיהו הרמ"ן לא נחית לפרש שהרע"ב הינו שמפרש דלא מועיל לשתתק שראו כשמתק מעצמו או נישטעש ע"י מים כו' והייתו לתעוטי מתקו מלוה מלעת לו הייתו במקום שאינו מסומר כמ"ש שם בתו"מ ס"ב ע"ש ואחיל בשיטת רש"ש ד' קס"ח לי' וזמוקו"ר ד' רל"ו ע"ש ובתו"מ שם ס"ל הגה"ה ובסמ"ע סק"ג מ"ש ובע"ז שם שכתב לתטור לריך שיבואו עידי הטער לפני הב"ד וסב"ד יעבו דרו"ת דשכא לא אמרי' עדים התחומי' מה"ש נעשה כמי שנתקרב כו' כיון שלין הטער בעולם ע"כ לריכי' הב"ד לעמוד על דברי סעדים דטער וכמ"ש הסמ"ע שם ס"ק י' שהו מש"ב הרמב"ם ובשמ"ת והוזקקו לעדותם של עדים כו' ע"ש ולרמב"ם קלי על עידי המתק והתקלו לעדותם לפי' הט"ש ע"ש:

מסכת סנהדרין

פרק א מ"ה תוי' רע"ק אות ג' הקשה על אביי ר' ע"ז לי' הני יכול לפטוט מסברי' די"ח ע"ת המלוקת דבכ"ג בשלשה ככל אחד א"כ בכ"ב ממוט של בכ"ג כו'. עיי' ירושלמי שבגיה בכ"מ ה' סהדרין פי"ז ה"ח דתמרי' שם כהן מכום שהטה מלקי' אותו בב"ד של בלשה ולא בב"ד של כ"ג שלא תהא עליהם ירידה לפ"ז אין ראיי' לשונו של הכ"ג שלא יסל נידון בכ"ג:

פרק ה מ"ב בתפ"י אות כ"ח הקשה לר"מ דחיים למיעוטא גם בסיפא יש לומר איכא מיעוטא דטעו ב' ומיום אם דגם בריישא לאם עדותן קיימת הא איכא מיעוטא דלא טעו כלל כו' עוד הקשה למה סבר ר"מ בתחן אוכלי בל פ' אין לא חיים למיעוטא עוד הקשה מאי מקשה הגמ' פסחים י"ח ב' פשיטא הא רב אחי טובא אשמעי' כו' ע"ש. אינו רואה קושייתו לפי מה דאמרי' לקמן ד' ס"ע א' דאתליון בתר רובא בד"ל אפי' לקיים עדות ולא עדיף מיעוטא לר"מ אמקשה מפורש ובפנו והיא ואפ"ה אזלי' בתר' וכמ"ש התוס' ד' מ"ח ע"ב ד"ה אזה דמהני אם שבחוזיב בהיכם לוט אחד בזיקוף טעמא דאתלי' בת"ר דלא ליהוי מה בתמיד אח"כ על הזיב בתור ומגיד כו' ע"ש ויותר מזה כתבו תוס' שם בשם ריב"ת דאפי' לחיפנו קמן לא בדקי' לה ר"ים עדותן רק לבטל עדות בדקי' לה כו' ע"ש. ממילא לא קשה ג"כ ממה דחיים למיעוטא. ואביהו מתמן מיושב משום דגם' תמה בתחלת וזה מהני אפי' בתמן דמסור אבל אפי' לגבי דפחיים שם ד' י"ב ע"ב דמתלק לר"מ בין עדות לתמן דמסור בם ד"ה בשים כתבו דוקא גבי תמן אמרי' שיש תמה בי קרבתא קלי כו' אפ"ה בין כי לו' גם בתמן יש לבקל אלא אפשר למיעוטא ולא שייך הכא חייבי לתיעוטא ומה דתקבי הגמ' פשיטא

ה"ש. לאחרי כל השקלא ושריא דסוגיין דרמינן מעדות לאתמן ובוכרי לשנוי בכמה חנפי ודלא קשה מה בא רב אחי להמיעטו בעדות כך מחלוקת בתמן. ולא נימא דאמעטי' רב אחי דגם בתמן לר"מ לא חייש לטעות ב' שעות מלא לי' הא דילמא עטעי' בתמן משום דבן ה' לי' לא טעו ובכא מודה גם ר' יהודה הכא ומשני הגמ' דהא נופא אשמעי' דסוגיין דייקא שפיר ולא ממא מנלי היא דפסחים ודסנהדרין כפירש"י שם ע"ש. ולולא פירש"י כייתי מפרש דלא תימא תנלי היא פי' דלא כרבא דאמר מעיקרא טעמא דר"י משום דסבר אין בע"ה אלא בריפה ויהכי לי' שעה א' לנקב עיים כו' אלא עטעי' משום טעותא כמו בעדות זאחי' בין כי לי' גזירה משום יום המעונן אבל בעדות לא מקיימי' עדותן בכה"ג דלא שיין שם הך גזירה:

פרקן מ"י אתיין בה התי' אות ס"ג לקבות ולחרן וגם התוי"ט ד"ה אומר הנים בקושיא ומ"ש יחמת כו' לאוקימתא דבבא לעיל דס"ח ע"ב אינו פסוקא יחמת רק הוא הקדמה לתה דתני אח"כ שאם אמר אלך ואעבוד חייב. זהו רק כאומר לו כך אוכלת כו' דאי לאו הכי אינו חייב עד שיעבוד. גם מה שהקשה ר"י על פירש"י דס"ז ע"א איך מקדים רבינא לרב פפא הלא יש דין קדימה לריבא קודם סטיפא כו' ע"ש. לפע"ד ר"ש דרבינא לעיל דס"א ע"ב הוא מאוחר בכל הסגה אוקימתות וסבר רבינא לא זו א"ז קתני לא זו עובד אלא אפי' אומר כו' ע"ש מש"ה אפי' לא זו ר"ז שבד' ס"ז לי' נמי גריר בתר הטוא דרבינא לעיל ומי ביקתא ניהו דהכא נמי תני ר"ז ר"ז לא מיבעי מסיק לדיוק בסקילה אלא אפי' מדית רבים נמי בסקילה ומפרש מתני' ברישא מה דתני בפי' דשיינו מסיק לדיוק פי' ליחיד על זה אומר כל חייבי מיתות לין מכמיני' חוץ מזו כו' והדר תני דינא דאמר לשנים שזהו מה שבלבל בסיפא דשיבא דתני המדיה זה האומר לך ונעבוד ע"ז. ובאמת יש לפרש מ"ש רע"ב על האומר מעבוד וז"ל בתחר מכל הלשונות הללו הוי מסיק וחייב. פי' אם אמר הנסת לי מלשונות הללו לא נגמר דינו על מסיק דהוי מסיק וחייב אלא יוכל לחזור בו אבל כל עוד אלא אמר הנסת דבר מהני חזרה למסיק וכמ"ש המפרש"ל דף ס"ז ע"א לפרש כן לשון רש"י. רק ברמב"ם לא אפשר לפרש הכי שכתב בפי' דמיירי בלמיית המסית ומתוכן קושיא ד' של הפר"י. ומ"ש הת"י אות ל' דגם בשנים צריך שיאמרו סתיר נגית כו' ליתא הכי לפי דעת התוי"ט ד"ה מכמיני' כי רק ביחיד שמקילי' בהכמנה צריך שיאמר היאך נגיה ואז אם המסית לא יחזר בו בוקלי' אותו וכן מורה פשוטת ליבא דמתני' ומשום דמיירי מתני' במסית ליחיד ובמסית לרבים מש"ה תני אח"כ האומר לעבוד כו' נעבוד כו' לפרושי דמיירי הכי לעיל בחבריהו ושלין חיוב למסית רק בלמירת המסית יכי' יחיד או רבים לאתוקי מדרב יוסף דסבר רבים מימלכי ולא מיחייב עד דפלחי. גם אין מוכרח לפרש מתני' כמ"ש הת"י אות ס"ג כלחני דמפליג בין מסת מפי עצמו למפי אחרים. שזהו רק לשיטתו דמפרש מתני' בחיובא דרישת אבל לפי' המרש"ל אינ"ל לזה ולאפשר דאפי' מפי עצמו חייב בלמירה לחוד ברבינא דמפרש ל"ז אל"ז ובדמוחא מכ"ש לעיל ס"א כ' ד"ה רבינא ע"ש. והש"י בחר לו לפרש כלחני ותמוה אלא הזכירו דאיהו הוא דמאלך בין מפ"ע למפי אחרים. ומה שהמית הוי"ט בל"ע דפסק כרב יוסף והא איתבי' אביי ולא בעי לי' ר' מידי כו' לפע"ד יש לתמוה על הוי"ט שהרי אותה ביי' דמוחיב מיהו אביי הבית הכ"מ בס' ע"ז ריש פ"ה ע"ד רמב"ם ע"ש. מזה מראה שאין מיי' פוסק כר"י שהרי בפ"ה מה' ע"ז ה"ח כתב ז"ל בין שהי' המסית יחיד כו' לו יחידים מיתתו פי' דמסית בסקילה והיינו כרבנן דר"ש ע"ש. וכל עיקר חילוק של רב יוסף הוא רק בנסת דרבים לא מיתחייבי בלמירה עד דפלחי אבל במסית גם רב יוסף מודה שאין חילוק דבכל גונא חייב כ"ז שלא חזר בו רק שאחרי שקבל המסת לא מהני חזרה למסית. והרי הרמב"ם בפ"ה שהביא התוי"ט מיירי רק בדין מסית ולא במוסת ולאיך עלה ע"ד הוי"ט לפרש שמחלק בין רבים ליחיד ואפי' לפי' גירסת הכ"מ דגרס מסית במקום מוסת גם הוא מודה שאין חילוק בין מסית וכמ"ש הכ"מ לרמ"ן ממתני' דאפי' לא עבד המוסת ולא קבל ג"כ חייב המסית כל זמן שלא חזר בו כו' עיי"ש. ובפ"ד מה' ע"ז מיירי שם כל הפרק בדיני עיר הנדחת ומש ג"כ סגי בקבלה בלא עבודה כמ"ש הרמב"ם שם בפי' וסוא שעבדו לו שקבלו עליהם כו' ע"ש. הרי מפורש דגם רבים המסיתים סגי להו בקבלה ולא בעי עד דפלחי כרב יוסף. וביותר מלאה כמ"ש לעיל אליבא דהרע"ב לפרש מתני' ברבינא לא זו אף זו וגם הרמב"ם מפרש הכי ועיי' רש"י דס"א ל' ד"ה אלא בעבודה משם תרוצה דאמירת הן הוי כמו קיבלו עליו באלוה והייתו עבדו. ולפ"ז מתאימים דברי מיי' בפ"ד ובפ"ה:

פרק ט מ"ב הנהרגי' בנחקי' כו' הקשה הרמ"ז מ"ע לא תני הכא ג"כ שעמייהו כמו בסקילה ובריפה. ויש ליישב דבריהם הני הכי כי היכי דנדע דלא ליתני הנסקלי' בסקלי' דה"כ מלי אתי' שהבריפה חמורה היפוך לי' דרובא בסקלי' כדאי' בגמ' ד"ש ע"ב דפריך הכי לרב יחזקאל ומה דאמרי רבנן שבסקילה חמורה ולא מטעמא דרובא שבריפה. לדבריו דר"ש קאמרי. ובאמת דיניהם בבריפה מטעם רובא. רק לי הוי בריפה חמורה לין בשאר למתוך המיעוט לחמורה אלא בסקילה חמורה. וכיון דידעי' מרישא איכא תנינן תו ל"ל לפרושי בסיפא ודעי' ג"כ פירוש דברי חכמים בסיפא כמו ברישא וכיון דאמר ר"ש בסיף ולא אמר משום שם חמור ממילא ל"ל רבנן לפרושי דסיף חמור דבל"ז מיהוי מתוך משום רובא:

פרק י מ"ד תוי"ע ד"ה ותרומות יקבון הקשה על רש"י שמחיר ליהן לבהן שמאותה העיר ותו' חדשים הירן דכיון דהוי ממון גבוה בשעת הדחה לא אלחר משעלה ולא הוי ל"ל שבחוכה. עיי' גמ' ד' קי"ב ע"ב אלא אי איתמר הכי איתמר מ"ר מסדא ל"ש אלא ביד כהן אבל ביד ישראל הוינתן לכהן בבעיר אחרת וסוכר רש"י דהלי הוינתן לו דינא הוא אלא עשמא הוא דמש"ה מותרת שהרי בידו ליתנה לכהן בבעיר אחרת ולא נאסרה מעולה ומותר ליתנה אפי' לכהן שמאותה העיר אבל אם הוא הודח. ונראה לי לפרש הכי בבדי דיקוק הסברא דמעיקרא בדבר הסדה דהוי מסרם מתני' דמייתי ביד ישראל ופירש"י דאפי' אם הוא רשע התרומה לו בידו הוא דמשמע הי' נותנה לכהן בדיק שהוא לה מיהו בלאלה לא מיהו שהוא לה שרוא דשמא הי' נותנה לכהן רשע שבהוכה הילכך יקבון כו' ע"כ ע"ש. ובאמת מהני לן הסברא בדיקו ליתנה לכהן בדיק שהוא לה לאפי' למישרי' לגמרי. ולא כתו' חדשים שפירש שמעי' דרש"י משום גבוה דהך סברא דמ"ש לא מהני להמירה לגמרי רק שלא לשורפה עם שאר נכסי עיר"ב דהוי זלזול גבוה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

תפארת יעקב

על סדר נזיקין

חגהות וחידושים על תפארת ישראל מהרב המאוה"ג מו"ה יעקב צבי שפירא ז"ל אבד"ק אסטרין יע"א.

מסכת בבא קמא

פרק א בתפא"י [לות מז] מגמ' ת"ש שנכסיו . כ"ע היכא דמשלם רק מה שנהנית , אם משלם ג"כ ממיטב . בתוכה הרשב"ם ח"ד סי' י"ג נשאל על זה והשיב דאינו משלם ומיטב ע"ש : [לות כ] לאפוקי קדשי בה"ב ואם הזיק אינו פטור . ע' בגמ' מטום דכתיב רעהו . ועי' תוס' שהקשו הא מכי יאכל נפקא . ולגלורה הא שם כתיב כי יאכל קודם בשנה, וע"ז קאי פרע לגמרי , וסו"ל דדוקא בשונג , אבל במתכוין חייב . ועי' תוס' ד' ו' ע"א ד"ה להוציי וברש"ל שם , ומשמע דאל הנך דממעטי' גם ממה שנהנית פטור , ועתו"ם בשם הירוש' : שם ע"ם בדברי המתבר הפל"י . ומ"ש אני על דבריו , ויש להוסיף עוד , ומנה דאיתי בקצה"ת סי' ת"ו שהקשה שם אחא דאמר בגמ' דלריש"ל קל"ל ממון בעלים , אם קדשים בהם מקודשים וכן חייב עליהם ק"ש אם פפר ונשבע עליהם , והקשה מהי דלית הכו מעילה חייבים , מ"מ אסורה לות בהו , וא"כ הרי אסור בהנאה , ע"ש שהביא בל"ש . ולענ"ד לפ"מ דאיסורא מיקרי מה שאסור מצד איסורא דרביע עליה , ואין לו שום הועלת ומטרה מהאיסור, כמו כל איסורי סגלה , משא"כ הקדש מה שאסור בהנאה להדיוט הרי זהו לגופו והפגו וכרי משום זה הקדישו משום שרוצה להקריבו לכפרה לו לעדה ולאכול אח"כ הבשר , וממילא עפ"י דין תורה אסור להדיוט עד שיגמר התכלית שלאורך אותו תכלית הקדישו , וא"כ אדרבה מה שאסור בהנאה הא זהו עיקר לגופו , ובשביל כך הקדישו שיהא אסור להדיוט עד שיגמר עבודתו ולהנות בקודש , ואיך נאמר דמקרי איסורא שאין לו הנאה מזה כיון שבהכפר שיש לו הנאה גדולה מזה , ובשביל כך הקדישו שלא להנות בו עכשו שיעשה עבודתו , ולדברינו ניחא בכל מצות, כמו הפגן , אם הזיק לו גנב אותה , ניחא שא"ל לשלם לו דהא קודם הם ואסור בהנאה לתשמיש הדיוט , אע"כ דענין מזה לא מיקרי איסורא , כיון דעיקר תשמישן והנאתן כך הוא , להשתמש בהם דברים שבקדושה , וממילא אסור להשתמש בהם בשמים הדיוט , ולדברינו למה לי קרא דאסור למעוטי הקדש ת"ל דאיסורא הוא, אע"כ כמ"ש : [לות כב] לאפוקי שור הפקר כו' . ועי' אר"ח סי' רמ"ו דיפקירנו ליום הבשר , ומשמע דלא מקרי הפקר לענין זה : [לות לא] וקמ"ל וכו' מדאין מצוי וכו' רק פסולי עדות . ע' רא"ש כאן מס"כ ועוד לו' ע"ש . ועי' בהתפוחות שנכס"ם פ"מ סי' כ"ד כפי הגראה הישתמיטה לפי שנה דברי הרא"ש כאן . ועי' בספר שער המשפט בזה ובמק"א הארכתי , ועי' מגמת חיזוק מה שהקשה בדברי הרא"ש אלו : [לות מב] אע"י יש לדקדק כו' . לענ"ד מבוס דסליק מדשא גבי קרן וקחשיב שם ולא לבון ולא לרבון ולא לנשוא הרי קחשיב שן קודם לרגל , א"נ מקדיש שן לרגל , ומה דמקדיש בריאה שן לרגל הייט מטום דשם קחשיב הבשמה דרך הילוכה מהחלה לא ליגח , דהוא בקרן שברגש , ואח"כ ליגוף שהוא בגוף , ואח"כ שן , ואח"כ רגל . ומש"כ הוא לתרץ מטום דשן לגאתו מצוי שפי ע"ש , תמוה , דהא אין היפכא קאמרינן לעיל בגמ"א דרגל נקבא מצוי שפי לגבי שן : [לות מג] כ"כ התוס' שבהדרין . שם כתבו הוא מין נחש ע"ש . ע' כ"מ ר"ד ע"א : [לות נ ולות נא] נתחלפו הגיוהים : [לות נא] הא בשביעית ע"ש . ע' כ"מ ר"ד ע"א : [לות נ ולות נא] נתחלפו הגיוהים : [לות נא] הא בשביעית בעלת תרגות . לבלורה יש לבעיר מברכות דליג ע"א . ומשמע דנתם לינו מועד לחזיק , וגם שור ביומי ניסן אינה בתם המועד טפי מנתם , ובפל לגוב מרוות אין מעידין עליו ע"ש . וע' שבת ק"ו ע"א ובסגרת סב"ח שם . וע' הידושי רעק"א לא"ח סי' ק"ד . ובסגרת הרש"ש בשבת שם שלא לאו דברי הב"ח שם . ועי' ביאור הגר"א בא"ח שם . וא"ל דהא דקאמר בברכות שם פוסק, הכוונה המפסיק בהילוך אבל לא בדיבור : [לות נב] במשולה שבנכסיו . ועוד מ"מ דתם בעי ר"ד מומחין , ועוד דתם גופה מיתמי . עהו"ם ד' י"ד ע"ב ד"ה שרה :

פרק ב משנה ב . אבל בנרס"ל פטור . כמ"ל . והיכא המיק ע"ש הוא : **בהתפא"י** [לות א] מ"ל דאמשנה לי דפרקא קמא קאי . ע' בגמ' ותרלה שא"ל לפרש כן : [לות יב] ואשכר עוד פו' . מסיגנון דברינו נראה שהוא מפרש דהבהמה מועדת לאחויי חיה , ויותר דברי הגמ' , גם מ"ש לף חיה דאין דרכה לאכול רק בשר , נעלם ממנו הגמ' די"ש ע"ב אלו לאו בהמה לא חיה : בעיקר הוי"ט הוא י"ב . ועל כל הגדים כ"ם , ע"ם . וא"ל ח"ב : [לות כט] בהפא"י ומכ"ש בראה . ע' לשון הרמ"ב : שם בסס"ד . והמוה שלא מזכר דבר מזה בהו"מ , אה לשון הטור . ואין לומר לאחריך בהעדאתו כיצד מעשה מועד , ובאלד הוזר לתמותו מפני שאין מועד בזה"ז : [לות מה] אבל רק בישן שהוא אמוש כו' . משמע דישן מקרי אמוש עפי' משונג , ובאות מ"ד כי בהיסך , ולקת ע"ש בש"ם אדם מועד לעולם בין שונג ובין יסן , הא בבהמה נמי אין חילוק בין מתכוין לשאינו מתכוין , עדמ"ד ע"ב , לי"ש . וכן פסק הרמב"ם :

פרק ג [לות יז] ומתכוין לזכות כו' . משמע דגם אם הוא בידו מ"מ אם אינו מתכוין אינו חייב כמ"ש התוס' ב"ב דל"ב ע"א . ועתו"ם כאן שכתבו ולא"ל דהוי אלא גלגל בכלים, הקני ליה כלים . ולגלורה הא כלים אינם קונות בכ"ם וכו' ודו"ק : [לות לה] מיהו בבהמה כו' אין חילוק . ע"ב זרק לה ביטוי לתוך קלתה בכ"ם וכו' ודו"ק : [לות מא] ל"ל דקמ"ל כו' אחייב במקו , דבריו תמוהים , ע"ש . ועפהמ"ל בעי' ג' ודו"ק . ודע דלגלורה נראה דאם משסה בלבו של חבירו בחבירו פטור , ס"ה אם שיסה בלבו של עצמו בחבירו מי פטור מחמת הבשיסה ואינו חייב רק מ"מ מחמת הכלב , ונזה אמרתי לבנין דברי הגמ' בנ"ק דכ"ד ע"ב , אינני לבו המשסה כו' , משסה ודאי פטור , בעל הכלב מלי כו' ע"ש . וקאמר ה"ש שיסה בו את הכלב פטור , מאי לאו פטור משסה ואינו בעל הכלב, אלא דאמר פטור לף משסה , ותמוה הא פטיטה ליה דמשסה יותר לאדם לפטור מבעל הכלב ,

ואיך קאמר לף משסה , דמשמע דיותר לאדם לפטור בעל כלב , [ולאלי ר"ל עפמ"ש התוס' שם דכ"ל ע"ב ד"ה תפטוב , דבשיטי מקרי אפי' הכניס יד חבירו בפי הכלב ע"ש , וא"כ בכה"ג בעל הכלב בפטיטה דפטור , וקמ"ל דלף משסה פטור , ולאי זה הטיטי בני שלט"ל] אמנם לפמ"ש ה"ש , דבשסה בו את הכלב מייבי בשיסה בו כלבו של עצמו , וזהו דקאמר פטור לף משסה , היינו דבעל הכלב הוא משסה ג"כ ולפ"ה פטור : [לות מח] וקמ"ל כו' בע"י דבשמו כו' . ומדברי הרע"ב מכהב מתחבר הוא כו' לא משמע כן . עוד ראיתי בהרש"ש שהביר כן : [לות נה] משא"כ בחם כו' מני לסלק כו' בוחפין מינהו . תמוה , ועש"ך סח"ל סק"ב , ותו"ש כאן ד"ה קטן : שם ומ"ל כו' לף בשמיאן מועדין כו' . ג"ל תמוה , ובעיקר קושיתו עש"ך ס"ה שהריך :

פרק ד [לות יז] ואם לא התחייבם כו' . ז"ל הרמב"ם פ"ח מנ"מ, לפי שאין הכותים מחייבים לת סלדם על בחמתו שהזיקה , וכרי אנו דנין להם כדינים . וכן הוא בירושלמי ר"ל בשם ר"י אומר בדינים , ע"ש הל"ג , ועמהרש"ל דל"ח ע"ש בתוס' ד"ה עמד , שכתב בהיפוך , וכן מפורש בהוספתא ע"ש , ובאמת לא הבנתי דברי הרמב"ם , דלדבריו איך פתם רבי לעפור מטעם זה , הא ל"כ ישתנה הדין לפי מעשי המדינה , ולפי הזמן , והו"ל בקיאור דדינין אינו בדיניהם , אע"כ כמ"ש הרמב"ם , ומ"ש הירושלמי בדיניהם קאי לחסיפא , וכונת הירושלמי הוא מ"ש בדיניהם , היינו דבדיניהם הוא דבבחתי אין מילוק בין אם למועד , כמ"ש בתוספתא, דהא בחתי ח"ל אתרלה , ומכ"ש לענין ממון , ומבו"ש מעשה מתחלתו , וזהו כונת הירושלמי בדיניהם, כמו שהדין בין בחתי לבותי , כן הדין בין בחתי לישראל , ולכאורה לדברי הרמב"ם בכתמעט בחתי כמו לענין אונאה , ובומרים , ה"ל דוקא ישראל לבותי ולא בחתי לישראל , אלא הייבים בדיניהם , ועתו"מ בוס"י ס"א בפ"ת בשם שעה"מ , וחידוש שלא הביא דברי הקצה"ח והגה"מ בוס"ו ע"ב שבתלקו בזה, וא"ע בשור של בחתי שנגח שור של ישראל ואח"כ נתגייר [במקום שמותר ע"פ המבלה] עתו"מ סי' ס"ח סעיף ט' ועב"מ דע"ב ע"א גבי רבית . עוד ל"ע בשור של הדיוט שנגח של הקדש ואח"כ נכנס ולא"כ נכנס הוא חייב , ועב"ק דס"ב ע"א הבוחן דיבר זהב לאשה , ואמר לה הרבי בו של כסף הוא , הויקחה משלמת ד"ו , דא"ל מלי הוה לך בני דלוקחה. אבל לענין בומר בכה"ג אם בשנה בו משלמת ד"כ דנעיבוחתא דכספא קבילת עלי כו' ע"ש, ה"כ כ"ל בני ידע, מ"מ חייב , דמלי הל"ג דאוקמא', [מיהו בשור בכה"ג ע"ש , דלא הו"ל מזיק בידים] אבל לענין בומר אם בשנה בחתן לו לשומרו הי' הקדש ואח"כ נכנס לתוכו , דבעיבוחתא דהקדש קבילת עלי ולא הדיוט . ובזה יבחבי הקשי' המפורסמת דלמה לי דעבד בעבוטי הקדש גבי שומרין , ה"ל דמזיק הקדש פטור , ולפ"ז אינ"ש , דע"מ אם אח"כ נכנס בו הקדש דנעשה מזיק הוה חייב מטו"ה צריך למעט מדיני שומרין ואם גם בכה"ב פטור . ול"ע קשה על הסמ"ע שם סע"א בשם הטור שכ' דאם הקדישן ומדחן ביד הבומר פטור , והו"ל לומר בראיה טפי דגם אם נכנס לתוך הדיוט לא ליגח , דהוא בקרן שברגש , ואח"כ ליגוף שהוא בגוף , ואח"כ שן , ואח"כ רגל . ומש"כ הוא לתרץ מטום דשן לגאתו מצוי שפי ע"ש , תמוה , דהא אין היפכא קאמרינן לעיל בגמ"א דרגל נקבא מצוי שפי לגבי שן : [לות מז] כ"כ התוס' שבהדרין . שם כתבו הוא מין נחש ע"ש . ע' כ"מ ר"ד ע"א : [לות נ ולות נא] נתחלפו הגיוהים : [לות נא] הא בשביעית בעלת תרגות . לבלורה יש לבעיר מברכות דליג ע"א . ומשמע דנתם לינו מועד לחזיק , וגם שור ביומי ניסן אינה בתם המועד טפי מנתם , ובפל לגוב מרוות אין מעידין עליו ע"ש . וע' שבת ק"ו ע"א ובסגרת סב"ח שם . וע' הידושי רעק"א לא"ח סי' ק"ד . ובסגרת הרש"ש בשבת שם שלא לאו דברי הב"ח שם . ועי' ביאור הגר"א בא"ח שם . וא"ל דהא דקאמר בברכות שם פוסק, הכוונה המפסיק בהילוך אבל לא בדיבור : [לות נב] במשולה שבנכסיו . ועוד מ"מ דתם בעי ר"ד מומחין , ועוד דתם גופה מיתמי . עהו"ם ד' י"ד ע"ב ד"ה שרה :

פרק ב משנה ב . אבל בנרס"ל פטור . כמ"ל . והיכא המיק ע"ש הוא : **בהתפא"י** [לות א] מ"ל דאמשנה לי דפרקא קמא קאי . ע' בגמ' ותרלה שא"ל לפרש כן : [לות יב] ואשכר עוד פו' . מסיגנון דברינו נראה שהוא מפרש דהבהמה מועדת לאחויי חיה , ויותר דברי הגמ' , גם מ"ש לף חיה דאין דרכה לאכול רק בשר , נעלם ממנו הגמ' די"ש ע"ב אלו לאו בהמה לא חיה : בעיקר הוי"ט הוא י"ב . ועל כל הגדים כ"ם , ע"ם . וא"ל ח"ב : [לות כט] בהפא"י ומכ"ש בראה . ע' לשון הרמ"ב : שם בסס"ד . והמוה שלא מזכר דבר מזה בהו"מ , אה לשון הטור . ואין לומר לאחריך בהעדאתו כיצד מעשה מועד , ובאלד הוזר לתמותו מפני שאין מועד בזה"ז : [לות מה] אבל רק בישן שהוא אמוש כו' . משמע דישן מקרי אמוש עפי' משונג , ובאות מ"ד כי בהיסך , ולקת ע"ש בש"ם אדם מועד לעולם בין שונג ובין יסן , הא בבהמה נמי אין חילוק בין מתכוין לשאינו מתכוין , עדמ"ד ע"ב , לי"ש .

פרק ג [לות יז] ומתכוין לזכות כו' . משמע דגם אם הוא בידו מ"מ אם אינו מתכוין אינו חייב כמ"ש התוס' ב"ב דל"ב ע"א . ועתו"ם כאן שכתבו ולא"ל דהוי אלא גלגל בכלים, הקני ליה כלים . ולגלורה הא כלים אינם קונות בכ"ם וכו' ודו"ק : [לות לה] מיהו בבהמה כו' אין חילוק . ע"ב זרק לה ביטוי לתוך קלתה בכ"ם וכו' ודו"ק : [לות מא] ל"ל דקמ"ל כו' אחייב במקו , דבריו תמוהים , ע"ש . ועפהמ"ל בעי' ג' ודו"ק . ודע דלגלורה נראה דאם משסה בלבו של חבירו בחבירו פטור , ס"ה אם שיסה בלבו של עצמו בחבירו מי פטור מחמת הבשיסה ואינו חייב רק מ"מ מחמת הכלב , ונזה אמרתי לבנין דברי הגמ' בנ"ק דכ"ד ע"ב , אינני לבו המשסה כו' , משסה ודאי פטור , בעל הכלב מלי כו' ע"ש . וקאמר ה"ש שיסה בו את הכלב פטור , מאי לאו פטור משסה ואינו בעל הכלב, אלא דאמר פטור לף משסה , ותמוה הא פטיטה ליה דמשסה יותר לאדם לפטור מבעל הכלב ,

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לאונס ומי זוכה בדמי ולדות, וע"ע בנתענרה בלמבטי. ובראה דזה הלוי בפלוגתא דרבה ור"ח דמ"ע, וע"ע היכא דאלו עליה כמה כ"מ, ולי"ו למי נתענרה, לו היכא דספק כן מ' לחלטון לו כן ז' לחמרון: [לות כח] ולי"ל דזיכה לו ע"י אמו כו'. לא ידענא מה שויל בזה: שם ולח"ר זיכה לו ע"י אחר כו'. לימו מוכן כ"כ: שם ל"ל היתה מעוברת כו'. כן פי' הטוס' דמ"ב בשם ריב"ח ע"פ ד"ה היתה, ובעיקר דבריו ע' חו"מ סי' תכ"ג סעיף ג' וע"ע: [לות מח] ול"ל מלי פריך דלא לכתוב בור ולילף מהבן, כיון דסתמא שכתבה התורה חידוש הוא, ול"ל דבוחת המשנה על בור ברשותו. והנה בגמ' דמ"ע ע"ב, הוא מחלוקת ר"ע ור"י ע"ש, ומסיק רבה דבור ברשותו לר"י פטור, ולר"ע חייב. ול"ל לפ"ז דאמתי' אזיל אליבא דר"ע. והנה הטוס' בסנהדרין הקשו מ"ט לא אזלינן בממון אחר כובד, אלא ק"ו מד"ע, ע"ש. ותירצו התוס' דהא הא דאזלינן בח"כ, הוא מהלמ"מ דדמיסיק בחולין די"ב, ואין למדין ק"ו מהלכה. וכנה ר"ע ס"ל דלמדין ק"ו מהלכה, כדאיתא ספ"ז דמזיר, ולר"ל לדידיה סולכין בממון אחר כובד, כקושי' הטוס', ואמתי' הא אזיל אליבא דר"ע, כמו שהוכחנו ובזה מתוברים היטב הסתלה והסיום בע"ס ודו"ק היטב:

מסכת בבא מציעא

פרק א [לות ב] והגלון מו"ה מנחם אליעזר כו'. ע"ס, ול"ל מנחם אליעזר כידוע: **שם** הו קיל כו', והוא מדברי רש"י כו'. המוה דלרש"י בתי מרגליות יהא מונח עד שיבא אליהו המ"ש לבדיה ע"ש: [לות ח] תני טעמא. נתי' בספקתי בג' לחוון, ולי' אומר כולם שלי, וכ' אומרין תני שלי, סייע שב"ל לומר תני שלי, ולידך תני' לימו יודע בתי הוא אחיך הדין בזה. עוד ל"ע בב' לחוון, לי גדול ולי קטן, (הייטו בשעת מציאה דאם כעת ממי הוא קטן, כיון דהקטן לימו יכול לישבע ונטול בלי שבועה, פשיטא דהגדול ממי נוטל בלי שבועה) אולי בזה נוטלים בלי שבועה, כיון דלקי אם אמת הוא דהקטן מלאה, הא מאיתה הוכ"ק אין בה משום גזל אלא מפני ד"ש, ושבועה זאת הא תקנתא דרבנן סיה, כמ"ש בגמ', ולא"כ אולי הוי כשיון דאמרינן בגמ' הקנתא לקחתא לא עבדינן: [לות ט] וכ"ל דל"ל כו'. כן מבואר להדיא בסוגיא: [לות יא] ל"ל דבשבועת התקנה לבו"ע פוטר. זהו נסחר מדברי הרא"ש ס"ג ע"ש. מיהו ע' בגמוק"י ובהרמ"ן ובריב"ש: [לות יח] וי"ל מדנפל עליה לא קנה. ובתי' הארכתי בזה בענין מה שהקרו החחרונים בתי שעושה לחבירו שלית לעשות לאחר ענין והשליחות לא מהני, אם מ"מ יוכל לעשות מעשה זכיה דלא בעינן שליחות עקב"ת סרמ"ג, ועי' ספר עין יעקב אהע"ז ס"כ שבאיה מהוס' קדושין דכ"ג ע"ב כיון דזיכה בתורת שליחות, בעינן דוקא שליחות ולא מהני זכיה ע"ש. ולכאורה יהיה אלוי זה בארץ ב' חירוצים בגמרא כאן, ולהפוס' דלא אמרינן כיון דנפל גלי אדעתא דבשלילה ניחא ליה דלקי, אלא כיון דגילה דעתו אחפץ בהענין בזה, אף שרלה שישבה בתורת שליחות, מ"מ יוכל לעשות אח"כ בתורת זכיה. ולהפוס' דאמרינן כיון דנפל גלי דעתו דבשלילה ניחא ליה דלקי ומשו"ה אינו קונה בד"א, ה"כ הא כיון דגלי דעתי' דרוצה בתורת שליחות לא מהני בתורת זכיה. ולכאורה הך פלוגתא אם אמרינן גלי דעתיה משבן בייכי בהך דבב"ת דקל"ת לי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו ע"ש, ובת"מ סרמ"ה, ה"כ הא היכא שעמד בתוך ד"ש של המלאה קנה אותה, רק אח"כ שנפל עליה חיוב אלא ניחא ליה לקנות בד"א, ולא"כ למ"ד דלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, ה"כ דלמא מיהדר קמיהדר ביה, והאלכתי בזה בתקי"ל, ובלא אמ"ל בזה: [לות לח] וכ"ל לחרן כו' בתחני' ממי שטיא כו'. משום דקבעי למיהנה פלוגתא דר"מ וחכמים, ועפי הכ"ל דדומיא דתמנות דמתנות ובכורים קתני: [לות מד] ולא"ת כו' מהם לקוניא כו'. ועש"ך ס"ק כ' ולא"ה:

פרק ב כללא דפירקין ס"ב לאפוקי המ"ל כו' וליפטין. הייטו ליפטין ישראל, ומ"מ תמוה, שומד ולוה הר"ז שלו. ומ"מ חייב לחזיר לשמעון"ד דדחיתה בס: [לות מא] כמ"ל כונת רש"י. ע"ש בכרש"י והראה שא"ל לבוין דבריו בלל: **שם** ומתוכן קושי' הוס'. לדבריו הול"ל בשביעות כמ"ש רש"י כאן ד"ה אף כלי לאפוקי דידעיק בי' דמיחני, אבל בתמת קושי' הוס' על ריש דבריו, גבי במלה דלבו"ש תקני בתמת מ"ל דגבי במלה לוו מילתא, ובטל"ל כפי הוס': [לות מו] ודברי הרב"ב תמוהין. ל"ש הא כן פירש"י ע"ש: [לות נה] ולוויש מו' גדולים כו' וקטנים. גיר' הרמב"ם: [לות נו] וקיי"ל כר"ש. כ"ל: **שם** וחייב בלוונסין. ולי"ש הוס כש"ם: **שם** ולאפי' תלמ' גרוסים כו'. א"ש מה קתמר, דהא בכל בדמי אבידה מייבי ולא בטעות עמון שנאבדו: [לות עד] ועי' לעיל פ"ו מ"ב. ס"ש. ול"ל פ"ו דב"ק מ"ד: ומ"ש דבלא הנה הבסיד לגפשו המוחר מבכר הבסה, אינו מדוקדק דבלא הנה אין לו אלא כפועל בטל ממלאכתו ע"ש: [לות פ] ואין עשה כו'. ול"ע אם היא בביה"ש אם מחויב לעמוד לה, ולא"ה דלא נרע מזקן ואינו לפי כבודו, דכלל הוא בכל דבנשלו לא היה מעורית, אינו מחויב בכל הבירו, ובנ"מ ובכמנ"ם: [לות צב] כשבוויין שוה. דין הדם ל"י מנ"ל, ואולי כונתו לה דתו"מ סרס"ד סעיף ה', וסוס"י רס"ה, ועמ"ש בסמוך ול"ע: **שם** ועכ"ם כו' דחייב אחר לבלם כו'. א"כ גם בחר מחויב להביב הבהמה לבלם לו, עתו"מ כוס"י רס"ה, ויל קלת: [לות צו] ול"ל כו'. דבריו מעורבבין ועיין הו"ש ובכ"ר ביו"ד סס ועי' תשובת הרב"ן סי' תנ"ה:

פרק ג [לות ח] והא דקא מתני' בש"ת כו'. נתי' בחבתי משום דבגמ' הא קעביד גריכותא דלי תני בהמה משום דנפיש טרחייהו. ובס"ם לא בייב זה, דהא הוא טוען שכר עבור הטרחה. והא נכון: **שם** ובגנבה בעדים לא קנה כו'. הוא מחלוקת הסוס', ע"ש, ובלא"ה תירוצו הוא כעין מערכה של הדרום, דסו"ש לגיקים במתני' ס"ם, ולא ליתני גנבה, ועי' לעיל דכ"ע ע"ב ודו"ק. גם לבבלא סרלשונה שבאיה לעיל ל"ל ליבבע בכה"ג, ומשמע מלבון המשנה אם הבהמה הוא חשוב דמ"ל ליבבע ומוכרח לבלם לא מקני ליה בסילה, ועתורע"ש שהקשה אין מקני ליה כפילא הא אין בריבה, ע"ש ועמו"מ סר"ו, שדה זו בשאמרה תהא קנויה לך במנה מעכשיו קנה, ול"ל דהתם הוא בידו לחוכרה, ותתו"ם גיטין שם: **שם** מ"ג, אמר לבנים גזלתי כו'. מבלן מוכח להדיא דגבי ממון לא אמרינן אממע"ר, דלא בהרא"ד, עפ"ז דמס' כתובות גבי עוברת עד"ח, ועי' פ"ז ופ"ט דב"ק, ועי' סוס"ג דכתובות: [לות צד] אבל בחמומין. עש"ך שם:

פרק ד [לות כד] אבל המלוה כו'. ע"ש בהג"ה: **שם** מ"ן חמס פרוטות הן. לכאורה הו"ל לאתיבא נמי רבית, ע' כתובות דמ"ו ע"א ובתוס' שם, ועי' כאן בש"ם וי"ל. ודע די"ל, לתבי דסיל כ"מ דא"ר ל"ת אע"מ מ"ל דבאונאה צריך לחזיר לחוחה, דהא ברבית לגלא בהבא רחמנא ואי אחיך שמך לא היה צריך לחזיר, ע' תמורה ד"ו, ועי' ניבבות ר"ש ט' ועי' כ"מ דש"ל. ולולי ל"ל, דבשלמא לי הוה כתיב אל תקח מאתו תוגלה בהבית ובאותה הו"א דאם עבר ולקח א"ל לחזיר. משא"כ עכשיו דכתיב אל הונו הרי פקיד בתורה דהבית לא יהיה מתאנה ממנו, א"כ כ"ז שבלונאה בידו ולימו מתאיה, הרי עובר כל שעה בלא תעו

ושמא הרי עדיף, ובכי לא עדיף מרובא, ומיון דר"ל אזיל בתר בכי אזיל מי בתר רובא וכן מלאתי אח"כ בע"ס סבבת אחת בס' פ', ובס' שם אחרי ע"ש. והנה אח"כ אבלתין בתחני' לא זה וזה בדרכן ליכ ולהזיק, כהרי הבור אחין דרכו ליכ ולהזיק, ע"ש. ולא"ה קשה מה' הא אמרינן בש"ס דל"ע ע"ב שני דברים אינן ברשותו של אדם ובשאין הכתוב בבלי אין ברשותו, ואלו הן בור בר"ה ר' מ'. תיינו דבור הוי חידוש, דמאד הסבבת התיאוה הלוי לחיות אחיר, ול"ל מלי פריך דלא לכתוב בור וליכ מהבן, כיון דסתמא שכתבה התורה חידוש הוא, ול"ל דבוחת המשנה על בור ברשותו. והנה בגמ' דמ"ע ע"ב, הוא מחלוקת ר"ע ור"י ע"ש, ומסיק רבה דבור ברשותו לר"י פטור, ולר"ע חייב. ול"ל לפ"ז דמתני' אזיל אליבא דר"ע. והנה הטוס' בסנהדרין הקשו מ"ט לא אזלינן בממון אחר כובד, אלא ק"ו מד"ע, ע"ש. ותירצו התחרונים דהא הא דאזלינן בח"כ, הוא מהלמ"מ דדמיסיק בחולין די"ב, ואין למדין ק"ו מהלכה. והנה ר"ע ס"ל דלמדין ק"ו מהלכה, כדאיתא ספ"ז דמזיר, ולר"ל לדידיה סולכין בממון אחר כובד, כקושי' הטוס', ואמתי' הא אזיל אליבא דר"ע, כמו שהוכחנו ובזה מתוברים היטב הסתלה והסיום בע"ס ודו"ק היטב:

פרק ו [לות יד] הו"ל כלונס. מיהו בש"ם לבו"ע חייב: [לות כד] מיהו בהבית שומר כו'. אין הלשון מדוקדק והו"ל לאמר וכן: [לות נב] דברשות קעביד. יש לעיין אם דלקה יותר מכשיעור הולי הוא חייב דבלתה מלתו:

פרק ז [לות א] ודמי לאבל שידע סיוק מי הוא המזיק. לימו מיכן, ובראה שהוא ע"ס, ול"ל שידע הזיק מי הוא המזיק וכוונתו לאחוקי גנב: [לות כא] ע"ש. ל"י מדוע השמיטו תירון דרבון אליבא דר"י, וע"ש בתוס' ד"ה אלא: [לות לה] אבל הכא רק על מכירה מיהו הוה הא על מתנה. ממחכ"ת נעלם ממנו גמרא מפורסת דף ע"ט ע"א והוא אלא:

פרק ח [לות ד] חדא דישראל לימו נמכר רק לשם כו'. ליתא, דמוכר עצמו נמכר ליתר מעם, עפ"ק דקדושין: [לות מ] רק מנ"ש. ועתוס' כ"מ ל"ב ע"ב ד"ה מדברי שיהם: [לות מב] ע"ש שהירן קושית הטוס'. ול"י דהא קתני אע"פ שלימו רשאי פטור, משמע דבאותו אופן שלימו רשאי מ"מ פטור. ובעיקר קושי' הטוס' שם ד"ה המוכל בהא דאתרים שקלו נטיעותיו דחייבים לבלם, הא לימו לוקה ומבלם ע"ש, ול"ל אמר דבר הדש, כיון דמבלמים לו את הבית, ובודאי שמין את הנטיעה לפי הוצאת פירותי' ולפי גדלה ועובי, שמתשבין אלא יבה לו היזק מזה, וכיון שמבלמים לו הבית, בוב לימם עוברים בכל תבמית דהא לא בשמיטו מידי והוי כמו אלו דגיבה וגילה דיתן לתשלומין וכמו אמר מיון: [לות מז] מעברת דבוקה לא מחיל לימם. ליתא, דלגיבה קמת דוקא בכאלי מיבבים מיון בגמ': [לות מח] ולילה"ק לל"ק כו'. ולל"ב מי ומחא: **שם** מיהו שלימו בתחרון אבר ממי לא מחיל. הייטו לל"ב:

פרק ט [לות ה] מיהו לרמ"ש כו' דספרה הסמת סריקת. זה נסחר מפרכת הס"ם לר"פ ע"ש וכן מלאתי אח"כ בע"ס סבבת אחת בס' פ', ובס' שם אחרי ע"ש. והנה אח"כ אבלתין בתחני' לא זה וזה בדרכן ליכ ולהזיק, כהרי הבור אחין דרכו ליכ ולהזיק, ע"ש. ולא"ה קשה מה' הא אמרינן בש"ס דל"ע ע"ב שני דברים אינן ברשותו של אדם ובשאין הכתוב בבלי אין ברשותו, ואלו הן בור בר"ה ר' מ'. תיינו דבור הוי חידוש, דמאד הסבבת התיאוה הלוי לחיות אחיר, ול"ל מלי פריך דלא לכתוב בור וליכ מהבן, כיון דסתמא שכתבה התורה חידוש הוא, ול"ל דבוחת המשנה על בור ברשותו. והנה בגמ' דמ"ע ע"ב, הוא מחלוקת ר"ע ור"י ע"ש, ומסיק רבה דבור ברשותו לר"י פטור, ולר"ע חייב. ול"ל לפ"ז דמתני' אזיל אליבא דר"ע. והנה הטוס' בסנהדרין הקשו מ"ט לא אזלינן בממון אחר כובד, אלא ק"ו מד"ע, ע"ש. ותירצו התחרונים דהא הא דאזלינן בח"כ, הוא מהלמ"מ דדמיסיק בחולין די"ב, ואין למדין ק"ו מהלכה. והנה ר"ע ס"ל דלמדין ק"ו מהלכה, כדאיתא ספ"ז דמזיר, ולר"ל לדידיה סולכין בממון אחר כובד, כקושי' הטוס', ואמתי' הא אזיל אליבא דר"ע, כמו שהוכחנו ובזה מתוברים היטב הסתלה והסיום בע"ס ודו"ק היטב:

הדרן על בבא קמא

ארשום בזה מה שלמדתי זה רבות בשנים בסיומא ביומא סבא לרבנן בחברה ש"ם דפס. ליתא בסיומא אמר ר"י כשות ומיה אין אין בכן משום גזל, ובאמרת דקפדי יש בכן משום גזל, אר"ש ומתא מחסיא אחרא דקפדי הוא, ולכאורה כיון דיש לבעים המקפידים ע"ז, הלוך מותר לעול מסתמא, דלמא אין המקפידים אוא, ובא אין סולכין בממון אחר כרוב (ולולי מעוטא דשעבא אוא), וי"ל דר"י לשיטתו, דס"ל מנה לי בידך והלה אומר אינו יודע חייב, דבכי

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

זמניות הצריך להחזיר לו בתולה, כדי שלא יעבור מכאן ולהבא, ועי' רמ"ם שנתפסק לי מותר לכתלה להותרת תכיכו פחות משהות, הובא בתו"מ, ועי' רמב"ן פ' בהר נראה להביא דיש לאו גם בכהות משהות, וגם בקרקע: מ"מ כשאנו אלו דברים שלין לכם לאולה, העבדים כו'. משמע עבדים כנעניה, ולענין ס"ע יפה' אלו אם נימת דגם ב"ת מיתת לקרקע, עש"ך מו"מ סוס"י ל"ה, ביאו עיי' ירושלמי פ"ג דב"ק דקמסר יצאו עבדים שלין לך בהם אלא השמים, וע"ש בגלין הס"ס דהוצרך לעשה זה על עבד עברי, [ולהיתי בספר הדם שנדפס על הירושלמי שהבלא עליו, ז"ל, איך נוכל לפרש דס"ו ממעט ע"ע מכסל, שלא נוכב ע"ם הוא חייב מיתת ב"ד כו', עיי' מהמיתין פ' הנתקין, ואף לר"י שם דבעי גם מכירה (דבריה אלו אין לכם הבנה, דמכירה כו"ע לא פליגי וכ"ל בעיסור פליגי, ע"ש) מ"מ שלא קאמר ר"י שם דגנבה אתחלתא דמכירה היא, עכ"ל, ולא ידעתי מלי עמין זה לפשוט מתשלומין, ע"ש בכ"מ, ושוד הא מעכמ"ל בטעמא טעמא גנב, ועוד מעכמ"ל בכמה גווני, ע"ש בהמתקין): [לות נו] כ"ה כל שומר כו'. ועי' הוס' ריש מרובה שהקשו ל"ל קרא דוגוב מנים המים ולא מנים הקדש, הא מוכי יש אים אל רעהו נפקא. ו' ל ע"ם מכ"כ בהגר"א בתו"מ סי' ס"ל ס"ע. וס"ה אם היה תולין ואח"כ הקדישן ביד השומר פטור, א"כ קרא דוכי יש אים אל רעהו, לאו ממעט אלא כיבא דבעינא ותיכה היה הקדש. וקרא דוגוב מנים המים, היינו אף שהיה תולין ואח"כ הקדים, כמלא שבעינא הגיעה היה הקדש, נמי פטור: [שם לות הס"ל] בסוד פטור. ועי' רמ"ל סי' ס"ל דאם נתן לשומר כסות תולין ואח"כ הקדישן ביד השומר נמי פטור, ושקשה שהקשה מדברי הס"ג שכ' דאם נתן לו מעות לשומר ואח"כ עמד לו לתלק לעניים, חייב דאין המעשה מעכבה בחילוף הדברים ע"ש. ולענ"ד לק"מ, דבשלמא בני הקדש דנתמעט מדין שומרים מדבריהם כי יתן אים אל רעהו ולא הקדש, דבני הקדש ליכא דין שומרים כלל, משו"ה יכון בחילוף הד"כ, נפקא מהם המיוב של השמירה, ואין זה עקרא תילוף הדברים דהא עיקר הפקעון בשמוב ולא מרשות הדיוט לרשות הקדש, משא"כ בשאר עניים דהמיעוט הוא לאו משום דבשה ליכא דין שומרין, דאלו במעות עניים ליכא בהן דין שמירה, ואכי אם הבנתי כהן לשמור חייב השמור, לק המיעוט הוא מדבריב לשמור, הייבו דבעינן שהמפקיד יתנם לו לשמור אלא ע"מ להחזירם לו, אבל אם נותן לו לעצות בהם כפי הפלו, אין בהם דין שמירה, וא"כ אבא אם נתן לו ע"מ לשמור רק שאח"כ נתן לו רשות לתלק לעניים, ושפיר קאמר הס"ג ודו"ק: [לות סז] ולא כר"ב. כן הוא דעת רש"י:

פרק ה [לות יט] וקיי"ל. כ"ל וקי"ל: [לות דד] וכ"ל שיאמר שחוכר להמחכיר. כ"ל: [לות לז] ולפי' בכר היה המשכון ביד שמעון, וא"ל לעזרן כן, שרי כ"ל:

פרק ו [לות יח] דבנגן לקבלן כו'. ל"י מלי נמי כוה דדייק לקבלן: [לות לד] ע"ש. ע"ם ברש"ל: [לות מא] מפילו הוסיף פחות משעור. הלבון מגומגם וע' גמרא: [לות מב] בחטים ובשאר הטים מייני. ל"י מי דתקו לפרש בלא כסוגים הס"ם, ע' בגמרא: [לות מג] ר"ל בהוסיף חלק ע"ו. המוה, הא מבא בגמ' לי סלה, ואולא נמי חלק לי, וכ"כ הפוסקים: [לות נג] וק"ל יחזור ויתן פרוטה לחקדש. כן הקשו הוס' שם ע"ש, ועי' מש"כ עכ"ג בנדרים, ועתו"ם שבאותו שהתבו הטעם דהוי כס"ם דמחויב בביטול ונעור, וא"כ הרמ"ם, ובאמרה קשה ל"כ ס"ם הוכי מכבחת לה, דליהוי ס"ם מטעם דמחויב בביטול ונעור, ומרוית פרוטה דרב יוסף. שוב מלאתי בתוספות סי' ע"ב סי"ק י"ז שכתב בשם הר"ר מ"ם בשם הריטב"א שהקשה בכן: [לות נה] ואילו"ק מי. ע' ס"ך ובילוור הגר"א מס"כ בזה:

פרק ז [לות כו] לב"ש ק"ל מכבא לרמב"ן. ע' רא"ם קדושין פ"ק סי' כ"ז, ובפ"ב שם, ועי' מ"ב מ"ת מלה"ש סי' ל"ה מ"כ בזה, ובעין בנתב"ן שהקשה כן, ועי"ש שם שכתב הרא"ם פ"ק סי' י"ז ומ"ל כ"ז. ולענ"ד שלי הלם דמיירי בחידי דלית ליה רחמנא ומוי מערא דגופא ויכול לבוא לידי שבאה כמ"ש בגמרא שם כיון שרואה מבירו אוכל, והוא אינו אוכל מסתכל בזה, ובפיר כתב המגי"א דלא מפני תבלה, משל"כ הפה: [לות נח] סי' ג' ל"ל כו' אלא משום דהוי בכלל וכו'. ע' גיעין דפ"ד ע"א וע"ב לא משמע כן ע"ש הרשב"ם:

פרק ח [לות ב] ואפילו אמר לו בתוכו שאר הקבני אים כו'. ומשקיא לבגלון מליסה שבתב דכל כיבא דכ"ל משועבד לחבירו וכגלון בוה, לא הוי שלילה בבעלים, ראיתי בס"ת שהביא עלין, מבא דהבר הרא"ב מ"ל מהלי לוטה, דאמר שעבדה פלים אל בעלה פטורה דהוי פשיעה בבעלים, משום דהוא משועבד לה, אלמא אף דהיא מבוענבת לו ג"כ, (ע' כ"מ, ד"ז) מ"מ מיקרי שמירה בבעלים, וכן מבא דשמור לי והשמור לך, ע"ש. ולדעתי לק"מ דוחלי בשני דברים מיוחדים, שבבר זה נעלם לזה, ודבר זה נעלם לזה, פשיעה דהוי שמירה בבעלים שכ"ל משועבד לחבירו לעוכת חבירו בלבד, משל"כ בדבר לי שבריכן הנאתן שוה בו, וכ"ל משועבד לחבירו, כמו שחבירו מבועבד לו, בזה שפיר קאמר המר"ם וה"כ: [לות ד] ובפ"ס לחרינן כו' דהניא ומקבל חבירו ולאו כו'. לא הענוק יפה ע"ש: שם ולא"ל דיחדו ערוך כו'. כבר קדמו הרשב"ם, וכן אחה בחכ"ל: שם לות ע"ש מ"ש ר"י משמע וכו'. ועי' בהגהות רע"ק פי' מ"ו: שם ועי' אוס' יומא כו' אלא כ"כ. ליתא, ע"ש היטב ותבין: שם ל"ל לקיחה המה סי' יהיה יוכל לגלות וכו'. ע' בפרדני טוכה בשם ר"ם, ועי' הגאונת הס"ל סי' ד': שם עכ"פ הרי כתיב וקבראתם לאות על ידך כו'. לדעתי לי הוה כתיב וקבראתם לאות על יד, ובין עיניך בסיר, משל"כ עכשיו דכתיב ובין לעוטפות, וכן בפ' בא ולזכרון בין עיניך, ה"א לומר כן, ומה"ע בני פ' ושעיר פליגי רק לי ציך לעבר, אבל לבו"ו לא סבי בחלא נמי משום דכתיב מדם הפר ומדם השעיר, ועפי' א"ל לקבלות מעל מזוזות ביתך ובשעריך: שם עכ"פ הרי קנין קונשא חוקה ועי' מהאחוב מכה לחבו ולאו, ולענ"ד לק"מ דשא דלבינן דלאו חייב עד שישאה כהן אחורה ממנה אדם יומת ומבה בהמה ישלמנה. כעת מלאתי במכילתא משפטים שהקשה כן ותי' מה"ש ע"ש. ע' מהדרין פ"ד ע"ב: שם עכ"פ שם עיני מני דעת ס' הרי כתיב גם קרא אחרינא אים אחר יקבל חבירו ולאו. עיקר מחלוקתם הוא בקרא הזה, ולא הבינתי דבריו. ודע שיש לדקדק לר' יהושע מקרא דאחרור מקלה חבירו ולאו, ול"ל דזה בכלל ומקבל חבירו ולאו: שם לי ס"ד דאמנע שיסה כאחר לא לא ל"ל. הרי מצינו הרבה כיו"ב, ע"כ יעשר אים לא חבירו ולא לאו, ורחנו לא יהיהם ולא הגלייהם, וכן בפרשה הנ"ל, אים אחר יקח לא לאה, ולא לאה, ועוד פסוקים כזאה למאה: [לות יח] ומאחר שהיל"מ. ע' מו"מ סי' ע"ב סע"ד ב': דעות בזה: שם ואפילו לרמב"ם כו'. כבר קדמוהו בלאה"ם בשם הריטב"א ע"ש שכ"כ בהדיא: שם אמנם לפי דבריהו הכי כוונתם בהיבולים וכו' ומדר קאמרי פי'. ל"י ל"ל הכף ולבלבל דברי הרוש', ועי' מהרי"ו ותבין דבמתכ"ת לעיל בתר לאיסכא, ועי' ש"ך סי' רל"ח ס"ק מ"ד, ובקש"ת סי' ס"מ, ועי' הורעי"א לות ס"ח שהקשה בכל שבועת הבומרים דלהמני במנו דמ"ש לא בשבועה מהה לם לאו, ותמוה, הא בומר שבועו ל"ל אם בשבועה מהה לאו חייב, המ"כ הסמ"ע סי' רל"ח ס"ק ל"ב ובש"ך בס' ע"ש היטב, ול"ל, דבוגמו הוא אליבא דהבמוק"ו אבולן ע"ז ע"ש. ועוד נלענ"ד לתרץ הקושיא הנ"ל, דבשלמא בחמשין לית לך וחמשין לית לך, שפיר הקשו הוס' דלהמני במנו דלא ידעינא, דאז פטור מבבועה, משום דבבועת האמרה לא אינו רק היכא שבנגדו אמרו בו כמו מעליו, שאינו יכול לשבעבו, ופרי הסכידוהו גופו של עבד עכ"ל, אבל הכא שבאותו חמשין ידעינא וחמשין לא ידעינא שהבירו אינו יכול לבחרו בבני, דלמא בחמת אינו יודע, מבו"ה פטור מבבועה, הא עיקר חיוב שבועה הבומרים הוא בשבגדו אינו יודע, מבל"ל בבבועה הבומרים, הא עיקר חיוב שבועה הבומרים הוא בשבגדו אינו יודע, דהא לעולם אינו יודע המפקיד אם אמר בה לא (ולדעת הס"ך היכא דמבחינו הבני ליכא שבועה הבומרים) מ"מ גם בעוכן אינו יודע ממוכיב ליבבע אינו יודע, וליכא מיגו: [לות יא] ולולא דמסתפינא כו'. כן פרש"י ותוס', וכל הפלוגל אלו, ע' רא"ם כאן בתורה וע' הגהת הגר"א ל"ל כאן. שם ולפענ"ד כו'. כן מבואר ברש"ו וכע"ב: [לות יב] ואילו"ק מזה ט'. דבריו סתומים. ואולי קאי על לות י"א, ועדיין צ"ע: [לות בד] ותמוה היכא מייני כו'. עי' ע"ו סי' רכ"ג מ"ם מה: [לות מ] יכול המשכיר לעבר. עי' סמ"ע סקנ"ד:

פרק ט [לות מח] ובשקעה התמה עובר. צ"ע אם כלה מלאכתו בע"ם בשמ"ם, ובשבת הא אם אינו עובר ועפ"ה סק"ל ס"ק ב' בשם ממ"א. ועמו"מ סע"ב. ונמ"א סי' ס"ו: [לות נג] וה"פ בתבנו כו'. ולהיתי בס' עין יעקב בשם ע"ש לבוכיח מה דגם מלות פרישה מוב ליכא כ"ו אלא תבנו. ולא אבבהי לתיבו דדוקא בב"ת אינו עובר אבל מלות פ"ת בודאי גם אם לא הבנו, ולדבריו הא כאן אינו עובר מבקר לחשון אף דמלות פרישה מוב הא ליכא: [לות נו] ומועל אומר ג' קנאה לי ולא נתהיים לי כו'. ל"ל דהפי' לא נתן לי דיבר הגי': שם כך ל"ל כוחם תום'. וע"ם במהרש"א שכ"כ: שם וזרין רפ"ז דשבועות כו'. כמבריין ירמה כי תוס' הכ"ן והתוס' עגלים בקנה מ', ועי' בחי' הרשב"א. כעת לתיבו בן בפלוגלא תרוייהא לות מ'. ע"ם ותלה: שם בחת במלמחה לי אמבר כלל שבעשון בני כו'. ל"י, וכי לא משבח"ל שבלמחת לחמה שמת: שם מיסו מ"ל מדהלינן דמסופק כו'. כעין זה הקשו הוס' שם הביאם בעלמו בקיצור בסמוך לות ל"ח, ע"ש מה שתי' בזה, ואי' לא זכיתי להבין. עכ"מ ד"ו ע"א, פיסי לינני מספק שמעה ולא מספק ממונא, עכ"ה ותבין, ומה שתי' המתבר כלן, הנה מלבד שאין כלן הקנה בפה"ב, דלמה לא יוכל ליבבע, יסוף על הבבור, והו"ל לחת"ל לתקן כן, גם הוא נגד הגמ' שם. ע"ש ותבין. שוב ראיתי מהרגיש בעלמו קלא בזה, עפ"ז דבבועות: שם בסי"ד ל"ב לא תדייק בחלא. הפ' שי' הסכים, הבדלוכא שבועה, אמרינן דבשומרת שבתה לגמרי דגם מנו לא מהני, ובני פבור מבני מנו, כמ"ש הוס' דלא אמרינן דבשת לגמרי רק שמסופק, ועי"י שבועה אמרינן בשומרת דתיזוק ע"ז, ובני פבור לא מהני שבועה לאחרינו ודו"ק הטיב. בעת מלאתי במהר"ם ש"ף שם שהרגיש בזה"ם, ע"ש מ"ם לתרץ, מיסו לפ"ז הדדייק שלא הוא בשבת פרשון, כיון דיודעת מעיקרא שהריבה לבבע בסוף, אם אח"כ אינה בת שבועה, כגון שנעשה תפודה מן הדין שהשוב בלא שבועה, ואלהע"ו סס"ו סעיף י"ב ודו"ק. ועוד דבלא"ה בבעת פרשון הו"ל למידק, דבשל יכול לעשון לו בבבע לי דלא פרעתיך: [לות עב] ובסמ"ע לפילו גרוסה כו'. ל"ל בלאה שהיא שנוה מבעלה, ואסורה להבעל, כגון שמבעב בחיים שאין לבם פוף ובדומה, אולי אסור ג"כ לשבבה. ודע דלבאורה י"ל, אם אשה מוחברת אלא הבשבת שבעב כיון דמחיר הבר בלילה והמחרים ביום, אולי הוי מעבה"ע, כמ"ש הס"ל לענין אמת ויליב, הגם דשהב ביום ובלילה, כיון דבביום אינו עובר אלא ביום. ובבלילה אינו עובר אלא בלילה, בל חדא מלוה בפ"ע היא, והוי מעבה"ע ה"ב בן. ולפ"ז יהיה מקום עיון על הרמב"ם דס"ל דהיכא דהלאו כולל יוצר מהעשה לא הוי מיאן לעשה, ועי' מכות ט"ו ועי' מיוחד שבתב דמלוה זאת עוברת בו"ב, ול"ל דאינו דומה לאמת ויליב, דאשה המלוה גוזה מלאת לבו זמנים שביום אינו נוהג אלא ביום, ובבלילה אינו עובר אלא בלילה, משל"כ הגם מלות הבבת עבוה מוה: ביום ובלילה, כ"ל בעת שנרוך לבלאכתו, ואין מילוה מנד הזמן, רק מנד הבלים, כ"ה לפי תמיהו, ואם משבן אינה כלי שבריך לה לאיזה זמן ביום, ואינה זמן בלילה, מחויב להחזיר ביום ובלילה, מבו"ה לא הוי מעבה"ע:

פרק י [לות יז] ל"ל דאמ"ה מחבב זה לא אסר כו'. לבאורה זהו נגד הגמ' דקי"ו ע"ב ובבב"ק ד"ך. ובמ"ש מבבה"ע ועי' מיפוק"ל.כאן, ובבב"ק: [לות לט] ואע"ג דלעיל וכו'. עתו"ם בב"ק ל' ע"א מ"ש בזה: [לות מו] הבקיעו לבני התחתון. מבמע דאחר לדם אינו יכול לזכות בו אף דשוה הבקר לא הוי הבקר רק לבני תחתון, ויסיה ראיה מזה לבבע"ת מיוחד סק"ד דבהבקיר לאיים פרטי מבני, ויש לדחות. וא"ם ומב"מ לא אמרינן הוכחה, הנה, דבריו דסרק של העליון, ל"ב בבל תלוי בדיוקים ולא בתחתון. ול"ע אם הוה בס סמכון ובעבריה, דשם מלוכלא קבבו, כדאמרינן בגמ' ולא שייך ע"ז רוחין מסיבן יבא זה מי:

מסכת בבא בתרא

פרק א [לות ב] וכ"ל כו'. תוס' שם: [לות כג] אבל בגדר בתון ל"ל פטיני ליתן בלוס. ליתא, אלא מה שגרס לו הקיקה יתירה ע"ש בתו"מ: [לות בבט] בהו"מ בשמ"ם. ע"ם בבא"בר"ה, ושתו"ע בלון בשם הבמקו"ל דחבינו זוכה לו ול"ב הוי שותף עמו בבוחל, ומשו"ה לריך לבלם לו עבורה בינו אים לו אלא בבוחל: [לות מה] נקרא בלבון יון סי'. ע' מ"ם בפ"ז דעירובין: [לות נב] לו בני כרכים אבל הן בעינן ל'. ל"י מלי קאמר, ולדרבה בעינן לי עדיף ע"ש בתו"מ:

פרק ב [לות לד] שלומדים תורה כו'. ומבמע דאפילו בשבת אינו יכול לבמות: [לות צג] ואילו"ק כו'. אחם מבבה סולו בקרקע אלו רק שאף תלוי בחויר אל התחתון, מבל"ב הבא הרי בל הלוגן עומד בקרקע שלו, רק שיעוק קלא ע"י הבריבים מקרקע של חבירו, וע"ז אתה יהובע בדר"ז ע"ב ובתו"ם ב"מ ק"ו ע"א ד"ה אלון בס.ב"ד: [לות צו] ומ"ל כוז אפ"ם מולקין כו'. עגמ"ד ד"ו ע"ב, וכן פוה בהג"ה הו"מ פוס"י קס"ו. ואולי הבא מבוס שיש לו רשות לקולקו וכ"ש:

פרק ג [לות ו] ר"ל לוסופת. ל"ע בשבה מעוברת אם בשיון ג"ב חודש הביבור: [לות כא] מבל"ב מעבר הידון בתו' כו'. הא אלא אלות תון: [אות לד] אי בסות אפוטרופוס על הבדה אמבה כו'. לשאל יתירה ע"ש: [לות מט] ובריי לבלמב"ם אמילו אמלקות עומדין מן הדין. לשון מגומגם מאד, וכי הרמב"ם יתלוק על הגמרא דקאמר בב"מ אין עומדין מן הדין, רק כוונתו דבאלקות בסה הרמב"ם דגם אחר שנלקה אם הזמנו לוקין, ועי' מ"ם האחבר ע"ו ס"ל דאבות לות ל"ח: שם ולפענ"ד מדלריך גע שחבור ובו' ל"ב עדיין אינו מוחזק בעצמו. אמהבר עליו אין לעשה ממנו דברי הרלשבים, ע' רל"ם סס"ק לות ס' כ', ובמוב"ע יו"ד סי' רס"ו ס"ב, ע"ש בב"י, ובש"ך שם ובחו"מ סי' ל'. שוב ראיתי בדבריו לקוחים מרבינו מו"ת סי' ל"ח. ומש"כ בשאחר המל"מ, ל"י לבון, ומעמע שאין לבם הבנה, ולאיתו מבבה"ם, בחתכ"ת אינו כלום, ומה שהקשה בחבנת דברי המל"מ, זה לשון המל"מ, ומש"כ רבינו ומשלמן להאדון דמי הפבד אע"ב דאיך בע שחבור, הייבו לחחיבו בבת ישראל, מיהו בבר מופקע שעבודו של רבו מעליו, שאינו יכול לשבבדו, ופרי הסכידוהו גופו של עבד עכ"ל, אלא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ולהיו יודע מה קשה לו בדבריו הפשוטים וברורים: [לות צא] ולא דמי לדלעיל פ"ב מ"י. ע' מש"ם לות ע':

פרק ד [לות ט] דדוקא במוכר מה שלריך לעצמו. וב"כ רש"י שם וע' ביאור הגר"א סי' כה"מ מש"כ בזה: [לות כ] לבל לא הבל. עי"ש ברמ"א: [לות כד] לבל הבת שהיו דורכין בו כו'. עיין ב"מ פ"ט מ"ו ועל העניבו של עבדים, ומ"ש המחבר שם:

פרק ה [לות ל] י"ל דסבא גם רבנן מודו. כמדומה שלא ראה בגמרא דף פ"ב ע"ב עמה"ט: [לות לה] מיכו נ"ל פשוט וכו' הוי כל בעל הקרקע. ל"י דלענ"ד דהתם גם היוצא מהגזע לבעל הקרקע, דהא לא מכרו אלא לעניה לבל מה שבגדל מ"ב הוי שלו, וא"ש: [לות נז] ודברי המוסרים. אין כאן המי', ועיין הורא"ש ועי' יש"ש: [לות נח] לפילו בסומעת. המוה וגם סותר מ"ש למ"ש בסמוך לות מ"ז:

פרק ח [לות יט] ולא קשה. עפ"ש רש"י רפ"ח בשם הגר"ח: [לות לא] טוה"מ סי' רמ"ח. מ"ש וא"ל רפ"ח: שם וא"ל דה"ה וכו'. ל"י מה הוסיף בזה על מש"כ בתחלה, ולדעתי הוה כ"ש מלא יוכל שמעון רק ויכל לחזור בסבה בסמוך דמהני:

פרק ט [לות לב] לף שלא לבל בם. תמיה: [לות לה] בשלא לבל. המוה, וכמדומה שהוא ס"ש וא"ל לפילו לבל:

פרק י [לות ה] לף שהחזיקו בו עדים מבפנים. הם דברים מיוחסים בשמי ולי"ש מ"ל: [לות יז] קי"ל. מ"ש וא"ל קמ"ל: שם ולפעמים גרושים לחיכון. לה"ל כיון דלא הזכיר לשון בלעים יכול ליתן לו סלעים לף היותר גרושים: [לות ל] לא לתמיהן סתם קנין לכתיבה עומד אלא כביכתבונו. המוה, ע"ש ותולי הלא ט"ש וא"ל בבקבו: [לות נח] התורתין בבפנים לו. מ"ש הם הוא הו"ז דתוקה אין לדם פורע בתוך זמנו, בוה לתיתי בתוספות הבבשר. ולבאורה מדוע לא מימא תוקה בל מה שתחת ידי לדם שלו הוא ויכיה לתיה לפוסקים הבבשר ליבה תוקה זאת, עיין הו"מ סי' מ"ו ובמ"ך ויש לדהות. ודע דכ"ז בלא כתב שם פרעון על הבטר, לבל אם כתב שם פרעון על מקלת הסך בהתימת ידי עדים, ולתי מי שמוצא הבטר נובה אותו וז"ם: [לות ם] שיהם פרוצים. משמע דגם אם בתים שיהם עם הלוה לב"ד אחד פוטרים לוהו. ולבאורה קשה להבין איך יוכלו לפטור לוהו שני הבבשר"ם, דהא הם שעון לבעל"ח אחד אחה כתבת לי, א"ב ב"ב לריך לבלם לבעל"ח הב', וא"ב משני הבילין אם בלו אם יהם בבר"ח שיהם שמלים, ולבמ"ם היה לריך לחיות הדין בל דאלים גבר, בסי' ק"ע ט"ש ס"ב וס"ב וי"ל קלת. ועיין מתה"מ ס"ק מ"ו ובדיין ל"ע: [לות ע] אבל בים לו. עיין לות פ"ב מ"ש:

מסכת סנהדרין

פרק א [לות ו] י"ל כו' יעקרב עדות בכ"ג. ועיין מ"ש הרמב"ן פ' שופטים על פסוק על פי שנים עדים, עיין מש"כ להשיג על רס"ג בזה ועיין ספר מנחת חינוך ועי' קלה"ח סי' ג' סק"ג מ"ש בשם הירושלמי הר"ן דבר נמחל ועיין רס"ם בזה ועיין לקה"ח [לות לא] דבהמיהו לדם נסקלין. עיין הוי"ש בלן ועיין רש"י ברכות דף כ"ו ע"א ד"ה אנסקל בדברי הרב"ב: [לות מו] ומהוכן קובית הנוי"ם. לא הבנתי דהא המופלא לא היה ממנין הסנהדרין וע' לקמן סס"ה, ל"ו מחיידין, וא"ה מזכין, דיון אלו כנגד אלו, ואם לא פוסקין לותו ע"ש, ולא היה המופלא מכריע אותו:

פרק ב [לות א] בד"ל נידון יבא"ל. ועיין רמב"ם פ"ח מה' עדות הל"ג דגם מלך נידון בע"ל, ועי"ש בלח"מ, וע' רש"י בלן דף ע"ז ע"ל ד"ה דברו, משמע בן: [לות מו] אבל מלבי בית דוד דן בו. ודוקא הוא לבדו אבל עם אחריה לדומיהו בסנהדרין אסור משום ל"ת על ריב, ובזה מיושב קושית הנוב' ד"ה אבל דף י"ט ע"ל, ועל מיהוקם קשה, דל"ל מלי פירך לעיל דף י"ח ע"ב, והא לין מושיבין מלך בסנהדרין הא ה בד"ל אין מושיבין מלך ובם הא אייבי בד"מ, ומש"כ הנוב' שם ד"ה מעיד. שוב ראיתי בלח"מ פ"ב מה' סנהדרין, שבתב שם שהרמב"ם מחרן בלמת קושית הנוב' ומש"כ בלן הנוי"ם דשם המלבי ביל מעידין רק בד"ל, תמוה, דהא הבא בד"מ מייבי, ובד"ל גם מלבי ישראל מעידין דלא גרע מלאיסורא דמעיד בפש"כ הנוב' דף י"ח ע"ב ד"ה מעיד, גם מש"כ התוספות בלן ד"ה יבא להבין בחיבון אלו דשאני דיל דחמירא, לא הבנתי, דהא הנם בד"מ אייבי במש"כ רש"י ד"ה ויעידו, ויש לדחות, ולפי הבנת הבלח"מ בדברי הרמב"ם שם גם לאיסורא הוא מעיד ומשמע דבזה אין חילוק בין מלבי ב"ד ובין מלבי ישראל, ועיין מ"ש לקמן פ"ב דסוריות, ועיין רבב"ז סי' תשע"ג: [לות יז] דבריי לתלך שהבוה בפנו. לבאורה הא רקיקה אינו מעבב בדיעבד עיין שו"ע קס"ט סמ"ג, וא"ל כדאמרינן בעלמא בל הבאוי לבילה כו', ולשון רש"י בלתי הוה לבוה ב"ד כו'. ולשון הרע"ב בלתי הוה שתחלון: [לות יח] כדי שלא תבא לבבשה. ל"ע לפ"ז בבנים שהוזהרו ליבשה, כמו שהיא ממשמחת בבפון ומעוברין ומי שיש לה לוטש בראש, ע' סי' כ"ג ס"ה. ומי שמוחקה לראות בשעה הפשוט הבא פטורה מלחון: שם דאמינו לא תוסף לעולם לריבה תלוה. ע' כ"ם סי' קס"ה סק"ט, ובפ"ת שם מ"ב:

פרק ג [לות ג] בלבד שלא יהיה ביניהן לי שאינו יודע סברות בדינין. לשון מגומגם מאד, וכוונתו שלא יהיה כולם הדיוטות שגם אי מהן אינו יודע סברות בדינים, אבל אם רק אחד יודע סברות בדינים ספיר דמי ועיין רמב"ם משבתין: [לות יז] ומ"ג מוכר פירות שביעית וכו' ביוקר. ומ"ל דמיירי בבה"ג, דילמא במוכר בתורה פירות שביעית והלוקח סובר שהוא בלוקח סמוכר, כגון שלוקח לעצמו וכוחיר, ועיין מ"ש בר"ה לות ל"ט, וגם לפמ הולרך לזה דבלה"ה הוא משום תימוד ממון, והוי רבא דהמם, כמש"כ הרע"ב שם בר"ה עשה"ע: [לות כא] ותפלו הוא לתיתון. לתיתון כו"ע מודו דפסול, ובלבבים פליגי חבי ורבא הלא דבלבה בחבי: [לות כב] בעלמא בשרג בכרוך לה בהוא מנוב מיהה לא שייך זה. ובאמת לא בבתי מ"מ פטור לגמרי, יהוגו ב"ד אחר כיון בסנהדרין שרלו בעלמא בא' שהרג את הנפש. ובתי' בהבתי דלענ"ד לק"מ הקושי' הנ"ל, דבאמת כיון שרלו בעלמא שהרג ויודעים שבעצה חייב מיתה, מוטל עליהם לפייס העבה ובערת הרע מקרבך, כמ"ש בגמי' [אבר לבאורה שפת יתר הוא, ולפמ"ש מ"ש] אמנם כיון לחיבא עבה ושפטו העדה וסילו העדה, היינו דבעינן שבעת המשפט יתפסו גדיים לזכות, וכיון דהם לא מלי חזי לי זכותא, מוכח מדוע לתו"ל ב"ד אחר, כמ"ש עד עמדו לפני העדה למשפט ויקיימו שניהם, ושפטו העדה וסילו העדה, היינו שבעת המשפט יתפסו גדיים לזכות, ואח"ב יקיימו ובערת הרע מקרבך, כמו שחייב בגמרא. לבל מרוצה בהם מלבה לדונו בפני ב"ד אחר, לא יוכלו לקיים המשפט בלבד ל"ב פסיעה דידהו בעצמם ושפטו וסילו לא יקיימו, דכיון שהוא מרוצה לא יבנו בהמשפט בלי ל"ב פסיעה דידהו בעצמם לקיים ובערת הרע מקרבך דלא שייך כאן עד עמדו לפני העדה למשפט, כיון דלי אפשר לבדונו כלל, כנ"ל בדוב: [לות כד] מדע כו'. הרי קאמר שם שעמדה לעבודה מיתנו ולא לבזבה דשהם נוסף, לחתא, ע"ש פמ"ע פ"ו: שם וכ"ש שני בחרי בעל פטול דפו'. עי"ש פיסב:

שם סי' ג לבן פטול בעלה לחביה: ע"ש בנ"ו וסמ"ע וס"ו, והגר"א: [לות לה] מיכו ס' מקבלין עדיה חפ' שלא בפני בע"ד. עיין לעיל רפ"ב לות כ' ועי"ש בגמרא דמוקי במעיד לבן מלך לפני המלך דיחיב שם בעת קבלת העדות עי"ש, וי"ל:

פרק ד [לות יח] ורק דבר בחלה חרי. ועיין בבכות דף ד' ע"א ולמה נקרא שמו מסיבוסת בפרסיה. ובזה אתרתי ב"ש אל"ח, מה שייך כך הנא לא מסיבוסת שמו וכו' לשם, ועיין פרשת דרכיה, ואחרתי דלבאורה קשה לוי הוה דוד בחקום רבו, וי"ל כיון שהיה המלך ובואל על כל דבר מרבו חרי, אמנם זהו ניחא בלשם הדיוט, אבל דוד שהיה מלך אין יתכיים ממש מסיבוסת לומר לו עשית, ע"ז מסיק, הנא לא מסיבוסת שמו אלא הוא בוסת שמו, ולעוה כו' שהיה מבייש פני דוד בהלבה חרי חזיון דלא התביים ממנו ושביר עבה דוד המלך:

פרק ה [לות ח] ומכיים פ"ח. ופ"ב מעדות. לא נמצא שם ע"ש רק הוא בפי"ב מהלי סנהדרין הלי ה' ע"ש והוא מפרש על הבורב, וע"ש בלח"מ, והמחבר הזה לא הרגיש בכ"ז: שם ולא כר"ב הבא. כדעת רע"ב כן הוא דעת רב"י פסחים ד"ב עפ"ה, וכן פרש"י בלן: [לות יא] דגם חייבי מלקות כו', סנהדרין ל"ב ה'. שם לא נמלא מעניין חייבי מלקות, לתנם הוא מבואר ברמב"ם פי"ח מסנהדרין הלי ד' ע"ש בלח"מ מה שהקשה עליו, ולא סבלתי תמיהתו, דהא דברין ברורים דלעניין שאר דברים שהם דיני מלקות לד"ג רק דלזה הימו בוה לד"ג, דדייב בג' ומלי עניין ד"מ לבלן. ודע דלבאורה גם לעניין זה חלוק דיני מלקות מד"ג, דמעין לחוכה לפילו עפ"י ה' כיון דדיבו בג' ממילא הטייבתו עפ"י ה': [לות טו] לפי' בשהיו הרבה כו'. עיין תוסיס סי"ל סק"ג בהריבות מאד מעניין זה: [לות יט] דהכי בשעה ראשונה נכלל כו'. נעלם ממנו דברי התוס' בלן, ובפסחים י"ח ב' ד"ה אחד פ"ש. גם בעיקר הדין קנבעי לי עובא, עיין הטב והבין, ואמנ"ל: [לות ל] אפילו בשם מעוון כו'. נפלאתי, וכי לחלוק על בגמ' בא ושבו"ע בלן ודוק. ואפשר דבוחתו לעניין עדות, דעדים זרוזים הן, ועי' לח"מ פ"ח מהלכות חומ"ל הלי ה' ומ"ש בעניו לות כ"ב: [לות כא] ואמנם בלה"מ כו'. ע"ש מש"ש, ובשלמי לעצמי לאין יודע בזה סדר קושי', דלאחר מלא גבי חמן דהכמ"ש פסק שם כר"י הלדם עושה ג"ש דהא גבי חמן בלמת לא גזרינן רק שתי שעות, שעה ה' ושעה ו', ורק לר"מ לא גזרו בשעה ה' המה בחמה, ובשעה ו' חמה בחמה, וכ"ש סבר דגבי חמן גזרינן בזה משום דחמן לבל מסור, ח"ב משום יום המשוון, ובזה פסקינן שם בר"י, ואח"ב ח"ש בסתי הרמב"ם, וזה ברור בשיטי: שם ואח"ל מדמבוונין ליום ה' כו'. זה חיב רק אם חלוק בתר רובא בח"ש בשום שם, ולר"מ דלא חיל בת"ר הקומי' במקומה עומדת: שם עכ"פ הבא מדמבוונין כו' נימא דע"ב בא' מהן כו' וכי משום זה הכרוח את הנידון אין אלא דבריי פיהם עיין הטב: שם לר"מ ודאי מישובא מיבא כו'. ולא ניחוש למיעובא. ר"מ חיים למיעובא לחתיר ולא לבטל עתו"ס. וע"ש בגמי' אם אמרו ספק טומאה לעסר יאמרו ספק מיבור לטהר, ובעמ' דר"מ הא משורש בגמי' שבת המה בחמה ובו' המה בחמה ובעמ' דר"י משום דחמן לבל מסור אז משום יום המשוון, ע"ש בגמי' ודו"ק: שם ולא"ל דגבי חמן ממי מיבא חזקת היתר מיבור לא משום יום המשוון, כ"ל. קשייהו הוא על מה"ל שהי' לבם לחשוב בן יעשה לי ויאבל חמן, בשעה האפורה, וא"ב מלי חזקת היתר שיבן בזה, ודוק: [לות כז] ל"ל דמ"ש כו'. עתו"ש: [לות כח] אבל ל"ל דשבלב לאמרן כו'. עיין המב"ם פ"י הל' מ' שגם פירוש בעשמו אם יש ממש בדברי עולם לאמרן, וע"ש. שוב ראיתי לבלח"מ שהביא ג"כ בל"ע, ומשמע דאם בדברי עצמו מראה הוא חוזה לו אין שומעין לו דאין אדם הרג עפ"י עצמו וא"ע: [לות כט] הא דנקט הבא כו'. לא הבנתי דהא גבי תלמיד גם אם אין ממש בדברי הבא מעלין לתוכו ויש שומעין לדבריו, רק אם היה ממש בדברי הין מושיבין לתוכו תמיד, מש"כ בהמידון לא הין שומעין לו רק אם יש ממש בדבריו, ומה שתי' הוא במה"כ אינו בתר איפכא ושותר לשון המשנה וע"ש: [לות לב] בל הריגתו כו'. לא משמע כן מרש"י ורמב"ם אלא ביום שקודם הריגתו וביום הריגתו אסורים לעשות, אבל קודם הריגה, עש"ה ברמב"ם: [לות לג] עד נגד הערב. מלשון רש"י שם נראה דרק בנסקלין אסריכים תליה הדין כן, ובאיתר מבואר כן ברמב"ם פי"ב הל' ז' וכן מבואר לבאורה בטו"ק דיי"ד ע"ב, גבי דין במועד דדוקא במועד הין הורגין סתור לשקיפה כדי לקיים מות שמתה ביו"ש וזהו בוה קושי' קרית ספר שהביא הלח"מ פי"ג דסנהדרין הלי ה' ע"ש, ודברי הלח"מ שם תמוהים בעיני. שוב ראיתי שיש לפקפק במ"ש בבוים הריגה גם קודם הריגה אסור לאכול, ונ"ע: [לות לה] מה"ש אין הלבה בשיטה. בל"ל: שם וכ"ש כו' ממקרא ה': סת מקרא ה' יוצא לבמה טעמים:

פרק ו [לות ג] וכ"ל כו'. עי' תוי"ט: [לות יד] ל"ל דכ"ש מ'. עפ"ך יו"ד סס"ח: בגבדיו, עדל"ל ודל"ו ע"ב. ולתי מסתפק, דהא דאמר מכות דה"ב ע"א אל"ה מין לסנהדרין שרלו בא' שהרג את הנפש כו' ע"ש, ובר"ש יש"ב טעמא משום כיון דתוי דקטל לא חוי לי' זכותא ובעינן ושפטו הלילו, ע"ש, ואל"ב בתסת ליתא לדין זה, ולבאורה מאחר זה סותר לבא דאמר בסנהדרין ע"ת, טריפה שהרג בפני ב"ד חייב, והליתי בהגה הרש"ש שהעיר בזה, אמנם מידוש בעינו אלא הבוא דברי הטו"ש שם גר"ה ע"ש שהאריך בזה מאד. וע"ד אחות אמרתי דר"ע לשיטתו בסוף פ"ה דמכות דאמר אלו הייבו בסנהדרין לא היה נהרג אדם מעולם כו', דאיתם שלם הרג אז בריפה הרג, ע"ש, ואל"ב לדידי' אף אם הלו בעצמם שהרג אחר ב"ד אחר ימלאו לו זכות בכל, מה"ב אסורים לדונו עד עמדו למשפט בפני ב"ד אחר, וסס יתפקו לו מיזה זכות, משא"ב לדידן לא שייך זה כיון שהלו בעצמם שהרג מה זכות יוכלו הב"ד אחר למצוא לו ומבו"ה גם הם בעצמם יוכלו לדונו (ומ"ש בסי' מ"ת בשם טו"ר דהא הסנהדרין שרלו שלם לחובה פוטרים אותו ואחר משבח"ל דטריפה שהרג בפני ב"ד דיהא חייב ע"ש, ולענ"ד דזהו חזקת היכא דדנין עפ"י עדים המיון כיון דחיוב הסביומו כולם לחייבו אולי לא נשלו ונתנו היטב בדיבם, מבאזב היכא שהלו בעצמם שהרג וכרוב להם שהוא חייב מיהה לא שייך זה). ובאמת לא בבתי מ"מ פטור לגמרי, יהוגו ב"ד אחר כמו בסנהדרין שהלו בעצמם שהרג את הנפש. ובתי' בהבתי דלענ"ד לק"מ הקושי' הנ"ל, דבאמת כיון שהלו בעצמם שהרג ויודעים שבעצה חייב מיתה, מוטל עליהם לקיים העבה ובערת הרע מקרבך, כמ"ש בגמי' [אבר לבאורה שפת יתר הוא, ולפמ"ש מ"ש] אמנם כיון לחיבא עבה ושפטו העדה וסילו העדה, היינו דבעינן שבעת המשפט יתפסו גדיים לזכות, וכיון דהם לא מלי חזי לי זכותא, מוכח מדוע לתו"ל ב"ד אחר, כמ"ש בגמי' [אבר לבאורה שפת יתר הוא, ולפמ"ש מ"ש] אמנם כיון לחיבא עבה ושפטו העדה וסילו העדה, היינו דבעינן שבעת המשפט יתפסו גדיים לזכות, ואח"ב יקיימו ובערת הרע מקרבך, כמו שחייב בגמרא. לבל מרוצה בהם מלבה לדונו בפני ב"ד אחר, לא יוכלו לקיים המשפט בלבד ל"ב פסיעה דידהו בעצמם ושפטו וסילו לא יקיימו, דכיון שהוא מרוצה לא יבנו בהמשפט בלי ל"ב פסיעה דידהו בעצמם לקיים ובערת הרע מקרבך דלא שייך כאן עד עמדו לפני העדה למשפט, כיון דלי אפשר לדונו כלל, כנ"ל בדוב: [לות כד] מדע כו'. הרי קאמר שם שעמדה לעבודה מיתנו ולא לבזבה דשהם נוסף, לחתא, ע"ש פמ"ע פ"ו: שם וכ"ש שני בחרי בעל פטול דפו'. עי"ש פיסב:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

במצוה שלבדה, וכמו"ל הא לית לי' דלעולם בכסף תעבוד תובם, וסיא מצה כשאר מצות, ומ"ש בעבודה דכוי לדע"ג, מקיים כמצוה בזה, משא"כ לגבוסה דמי שלבדה"ג לית מקיים המצה בזה, ומבו"ה אסור לגייסו כמו שאסור לגייס מאר לים: [לות נא] לסמנס ק"ל כו'. ע"ש בתוס' ד"ה אזוי:

פרק ז [לות יח] גם מלגד זה קשה כו'. כבר עמד ע"ז הגרי"ל ז"ל בביאורו ליו"ד ע"ב: [לות כ] ומ"ל דר"מ כו'. מידוש בעיני מדוע לא אמרינ הרי"מ בבא עכו"ם על הבהמה. וכוא ע"כ סם): [לות כב] ל"ל כו'. עתרע"ל בשם ההוס' מהירושלמי: [לות בד] סייגו בפניה ס'. הוא פשט"י ועיין רמב"ם פ"ג מהל' עכו"ם הל"ד ובלח"מ שם כונה לאותה בזה: [לות עא] ולא הביגו לו לין כלן לאו. לעי"ד יש להתישב בזה, ורמב"ם פ"ח מעכו"ם הל' י"ד גראה כדברי: [לות עה] לפיל בשם ע"ז. מ"ש ומ"ל עוש"ז: [לות פא] ונקדים כו' דא"כ הוי"ל לנעלי בס"ם וכו'. ועיין פי' הסבה כלן גראה שהיה לו גרסה אחרת, שוב ראיתי גרס"ם שהגיגים בזה: שם דוהלי כל מייב מיתה לריך התראה. ועיין כס"מ פ"ב מעכו"ם שכתב דמדף ה"ל שהראה, אמנם המוב מאד, דהא גם בני עובד עכו"ם שם פ"ג הל"ד כתב הרמב"ם כהלי לגמרא לף דשם שבוע דלריך ההראה, ועיין פי' המשנה להרמב"ם פרק המחנקין מ"ד לא אבמע כדברי הכס"מ הנ"ל, ועיין כס"מ פ"ב מהלכות עדות הל"ד ובתוספ' פי' ל"ח. כעת מלאתי בהשגת הראב"ד פ"ב מהל' עדות הל"ד שבשוב בעיני דלריך ההראה ע"ש, ועיין דף ע"ח ע"ב ובהגה"ה רלב"ה: שם ולפשר עוד כו' דמסיים ומוסת לינם לריכין התראה. תמוה מאד לומר דמוסת ה"ל הראה ומדוע יגרע מעובד עכו"ם מעצמו דלריך ההראה ולא מינו דלא לריך הראה אלא מסית [ולדברי הכס"מ גם מגדף]. כוב לאיתי בספר מנחת חינוך בתוב לבר שבוע הבוסת לריך הראה ע"ש בתוב דזה לא ביון ליתב מלא בבינותו ועיין לקמן גבי עיר הנדחת דהנן בסדיא ולריכין הראה לכל אחד ואחד, דזה מומר ביחידון וכו' משמע דלעיון בהראה הן אין, ועיין רמב"ם פ"ד מעכו"ם הל"ו, ובהבנת הר"ל שם, ולא הבנתי הא מפורש בהגיתון דלריך ההראה, וכמ"ש שם הרמב"ם בסמוך ע"ש היטב, וע"כ לאחר המעשה דא"כ מלי קמ"ל מתניתין פשיטא ועיין שב"א בלקוטים. וגם מדיתי עיה"ל לריכים ההראה, וכמ"ש הרמב"ם. וכ"כ רש"י לקמן דף קי"ח ע"ב, ומשמע דכל המומרות בבמות הינם בחדית ולפ"ז נ"ע על לשון הרמב"ם פ"ב מה' מעכו"ם הל"ד שכתב לכן הין נעשה בלית כו' חוץ ממסית ומדיח, שהרי נאמר בהו לא המומל, ולא תכסה, משמע דבוון הן לענין זה מדיח ומסית. שוב ראיתי במעד"מ על הרמ"ם בסוף המסכת שהעיר קלת בזה, ובן כס' מנחת חינוך ע"ש. וכן מלאתי בגס"ם מהגרי"ש שרמז קלת לזה. ודע דנסתפקתי, אם הסית קטן אם חייב כי הינו בר חיובא, גם נ"ע אם הסית גר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם, אם נקרא מסית כיון דכתיב כי יסיתך אחיך לו רשע, וגר תושב לא מקרי רשע כש"מ פ"ז מ"י: [לות בד] דמיבה כבתחיל וכו' לא יניחו לעמוד, נפ"ז הינו מדוקדק קלת מה שאמר אח"כ אמר לשנים, כיון דלא מכר עדיין לחבירו: שם ולרבה לעיל דף ס' ע"ח. ל"ל ס"ח: [לות צ] מיהו פשיטא שלריכים כו'. עיין תוס' דף מ' ע"ב ד"ה בעבדה: [לות קב] שלא בכיבוף מומר לבהלה. עיין מכמ"ש ובתוי"ע כאן בשם הכס"מ בשם הרר"י, ע"ש, וכיו"ד סי' קע"ט מ"ם הכ"מ בשם הרמב"ם ועיין רדב"ז סי' אלף תרכ"ה שהלריך מאד בענין זה: [לות קח] מ"ב כו' קמ"ל. הינו מדבן ואולי ע"ש הוא ובוא הינון בלבי:

פרק ח [לות טו] דבתיב הינו שמע בקולנו. לבאורה לפ"ז בענין דוקא שבעת אכילתו ידע שבאילה היא אבל אם אכל בחזקת כשרה ואח"כ עדע שבאילה היתה נעשה בן סו"ע. ולבאורה היכי משכחת שיהא נעשה בפו"ר דהא בענין שיגעה משל אביו מ"כ ממ"ל אם אכל בלא ברכה הרי עשה עבירה בהאילתו, ואם כיבך, הרי בולע בבך, וא"ל דדוקא הכא דבהאילה נופלת לידה ליהודה לו אכל בזמן האסור בגון בת"ש, משא"כ ברכה אינה מגע לאכילה. ועוד בפשוטו משכחת לה, בגון שאכל מעיקרא ד"ח ובינה עליו, וכיון לפטור את הבעב: [לות יז] ל"ל דר"ל שהה יין עבל. ולי נראה דקלי אבשר שבשל עם עבל, דטעם כעיקר בידוע: [לות כג] ע"ב מיירי כו' וגבב מעם ואכל. הינו מדוקדק, דהא בענין שיגנוב מעות ויקח בשר ויין: [לות כח] ומ"ל כו' מ"ב מילונית היא. עיין הגהת פב"ח כאן בגמרא: [לות לג] ה"ש מתרין בו בבני ב' כו'. ועיין תוי"ע ד"ה מתרין בעדים בעי עכ"ל, ועיין מעות ד"ו ע"ב: [לות מה] ואפילו בשבת. ועיין מל"מ פ"ד מה' שבת: [לות נד] ואפילו היה סתומה קטן. משמע דלגו דוקא בדודף אחר מבינו להרגו, אבל אף בכל המילין לאחן בעשון הין חיוב בין קטן לגדול, ולי נ"ע בזה. בעת ראיתי בס' מנחת חינוך שב' ג"כ בפשיטות הרמתבר, מיהו דוקא בקטן בן ט' שנים שבאיתה ביאה ע"ש, ועיין תוס' כאן שבשבת ל"ל קרא לרחלל שבת דאין מילין לאחן בעשון פשיטא דאיך מחלל שבת כדי להציל חבירו מאבילול שבת, עשה"ע, ולענ"ד נראה דהתם בני מיתת ב"ד, כיון דחייב מיתה האמורה בתורה, מיקרי חיקון לגבי', כמ"ש בשבת גבי מילה מה לי חיקון כו', ומ"ש לא דחה שבת, משא"כ בבת דאינו מחויב מיתה בעצם, רק שהחויב לחונגו מן התורה בכל מה דאפשר: [לות נו] ואפילו מרגלית בכך. אין לשונו מדוקדק:

פרק ט [לות א] אמר מיתת אשתו כו' בכרת. עפ"ה פקע"ב סק"ב בשם הגר"א ותנו' רע"ח: [לות כב] בהיבוסים ורש"י כתב כו' ותמוה. כוונ רש"י לדבריו הוסיף שהגיה בכמוך ס"ד, ע"ש: שם וכ"כ בחמר בבוגה שאוכל זו כו'. ס"ם וז"ל בלא לאכל זו אם לאכל זו: שם ולכל הלשון ולאח"כ בהתלי לא לאיבבא כו'. ליתא, דבאכל אחבלי חדוש לוקה לכו"ע דהוי התראה והלי כמ"ש בגמ' בם לחיי: שם כן מסיע מרש"י מבות כו' אבל לא מבטע כן מרש"י בבוגשות דב"ח ע"ח: שם לפי' לאמר כרי לי בלין לי כו'. הא לריך שיהיר ה"ע לבלקות

כמ"ש בסמון, וא"ל שאתיר ה"ע אם יהי' האמת כדבריהם: שם וזה כונת רש"י. ע"ש בתוס' ותראה שכל דבריו בם בכולל דבריהם, וע"ש מ"ש בענין דהתראת ספק, ולא הבנתי, דמ"ב בם למ"ד ב"ם ס"מ, הא יבול אמר בוגג בייתי: שם ליתא דהרי התירו לדדיים בפת כו'. לדדיים בפת אינם עבות רק מובדין דמול וער"ן שם בלוכך: שם אמ"ב כתוס' כו'. כ"ב סמנ"ח בם. ועבנמ"ר סס"ת בענין זה: שם דאין ההראה מועלת עד שיאמר ע"מ בן כו'. מבואר דס"ל דלמלקות ג"כ לריך שיתיר ה"ע לבלקות, וכן פסק הלח"מ פי"ב מהלי סנהדרין. אולם בתוסים סל"מ כתב דלמלקות לא בעינן וכ"כ בהשו' תוב בבני פ"ם ופי' ס"ב פי' קפ"ם ובם' בדון מעם בחבו' ס"ג. ולבאורה נמי' שרוחה הוא דגם למלקות בעינן שיהיר ה"ע. עוי' סנהדרין דפ"ח ע"ב. ודע דלא ידעתי דבין דבעינן שיתיר ה"ע לחיבה ומלקות ויאמר עמ"ב, ואפי' הבינן בהראה לא מהני כמבואר בהרמב"ם, אין מבכחיל מלקות ומיתה בחלם בלאינו יכול לדבר לבבל בהראה: שם לבני בשמודע לו אח"כ שהוא חלב חייב. דין זה אינו נראה לי כלל, ובפרם לדעת הרמב"ם דבסיקא דלוריי' לקולא ועי' רמב"ם פי"ב מסנהדרין הלי ב' אבפ"ב מבגנות הלי ט'. מיהו נראה דאי' מהא דאיתי אומר לחיבה ומעבר בבחבה ומעבנ"מ בני ויקה בחבה שתובבין אותו, אבמע דלא מיקרי ב"ם בבחבה: שם וזה ל"ל כונת רבינו כו', ואתקשו בו הרבה מ'. עת"ם ע"ח רבינו הגריל ביו"ד סי' רל"ו סק"ח, ע"ש: שם לאמנם ת' אמנה. דא"כ דר"ב ס"ל אמ"ה. לי' מלא קשה לו ומי הגיד לו דר"ב ס"ל שאינה הא אדבבר הא לא אמ"ה, אבינה דא"ם מוכחת ר"ב דחלינן בת"ר מרוחה ולא מלי לאיבבר ובבא דבדקינן לי', רק ר"ב עדיבא מני' קאמר לחלוטי בוכחתו וכ"ה דבדקינן לי', ר"ל מגיל דחלינן בת"ר דאמת לא חלינן בת"ר וכבא בדקינן לי' וס"ל בחמת דהתראת ספק אמ"ה, ע"ז קאמר והא קמעזל וא"ל לומר דבדקינן, וזהו כונת התוס', ובמא קסבר ה"ם אמ"ה היינו מלך דקא דהי וכ"ם דבדקינן חזל בבר דס"ם אמ"ה (וגם לולי הוכ"ח בחמת דהס"ם קאמר ולא ר"ב). ועוד דהא התוס' לעיי' לק"ב דהא הם פליגי על רש"י בבכועות הם ומפרשים בע"ח, ולבי' ה"ב, עיש"ה. וגם נראה דר"ב דהכא הוא ר"ב הקדמון כמו שנראה מסוף הסוגי' לומר ר"ח אחריתא לבחבת קמי' דר"ב ע"ש. ובבכועות נראה בהוא ר"ב אחרון שהי' בימי רב אשי כמו שנראה בפלפל הם עם תלמידי רבה. ועוד דכונת הוס' היינו דאם מעת דלא חלינן בת"ר, ע"כ ס"ל דה"ם אמ"ה דאז לא אמר בהראה: שם ולדבריו כ"ל כו' בבמבנר אח"כ כו' חייב לבו"ע. לא מצאתי מעבר בזה לחלק בין הא דמין ספק הל' בבי לעיל דבסוגר לבו"ע: שם ומה שהקשו כו' ל"ל כו' שבבא בבני ב"ד. הרי מפורש בקרא בני עדיה זוממין ועשיתם לו כאשר זמם כו' נמי בבא בנים בני ב"ד. הרי מפורש בקרא [לות כו] ע"ש בשי' פי' חדש בבבבה. ולינו מובן: [לות כט] לבבי יבקלו כוון. כ"ל: [לות לג] דהרי עיר הנדחת גופא הי'. לבון הגמ' ששבטין יבן בעיקר ועיין לעיל סי"ז בהע"ע ד"ה האומר אלך בסו"ד, שבמה על הרמב"ם, ומבלן קבת סייעתא לבמבנ"ם ודו"ק:

פרק י [לות ב] ומתבבנסין לוקן הבתמים כו'. כ"ל. שם ל"ל מבוס דאמרינ ג' סימנים יש כו'. כ"ל: [לות ד] ואינם ב"ם בבבוס בבבוס רק לבדיקים עו'. ועיין בב"ח [לות ה] ובמתיב כו'. ועיין בב"ח דע"ג ע"ב ודע"ס ע"ח ובעבה"מ אמ"ל ד"ה ע"ח בבוסו: [לות ח] ובמתיב כו'. עש"ס בזה: שם אבל עולם אחיים הנוף כל נוף מוכבב כו'. לא הבנתי דלבריו א"ב הא כל מוכבב פוסו לחיות ופרד, כמ"ש הרמב"ם ואין יחיו לעתם, ושוד הרי מבה רע"ב אים מי יום בלא אכילה ושתיה: שם ואחרתא"ד כו'. ליתא, ע"ש ובלא"מ: [לות ז] אלא אפי' מומר לדבר א' כו'. וכוא שעבה להבעים: שם ובעל לבון הרב. עפ"י הרמב"ם פפ"ח דאבות: שם וכ"ם בבלא מל כלל. עיי' בם' בית בלוי לבבגון מבינסק, ריש ס' שמות מ"ם בעיון זה: שם ולבאורה תמוה מ"ל להרמב"ם כו'. לעי"ד כמ"ש הר"ב לעיל בבי הומר לין המיית המתים מן התורה, ה"ב אא"ל הבא: שם ואילה"ק כו' דלפ"ד קבא לו בן כו'. ל"ב המבר"א בא"ח בם: שם והמלבין פני חבירו כו'. ע' מ"ש תוס' ב"מ שם: שם והמתבבד כו', והוא ירובלמי. וכן הוא במ"ר בראשית: שם ל"ב הר"ב, ולי מ"ל. וכן הוא בפי' על אבות המיותם לרש"י: [לות ח] מדי לידע מה לבשיב כו'. ועפ"י הרמב"ם פ"ב דאבות מי"ד: שם ומה שבתב עוד כו', אמוה. עפ"מ להרמב"ם: שם וכ"ב אדבבי ב"ם כו' דרק אמר כו'. ע' רש"י שם, וחי"ק: [לות ו] וכרי"ב כתב כו'. וכן כתב בפר"מ להרמב"ם שם: שם ומוה שיהי' שוכא מאור כ"ב. ל"ל אמיבתו, אמ"ם בשאמו לעיל לות ז' ס"ב, ס"ג. ומ"ש אחיך אבר רבא לאמרבי' בפרקא, רבא לבאלאר עבד, ושבה כמו שעבה בתבי"ת לעשות בפרסיא, עד שברבה לו הבוה אבא לעלם כתיב. ומ"ש מלי להחלמד לוכא, הבי ספר לאמרבי' בפרקא: שם ומ"ש אבר"א. עב"ה, ואבלאה שים לתמוה של כל תמיהתיו כאן: [לות יב] דהרי אחר הוודוי שב אפילו כו'. מי לא מבאמ"ל המבינים ומוזבה לו, ובא"מ דנ"ע, ופ"ש בפ' בני יומא שם: [לות לב] בין שהודמו מישראל כו'. עיי' שבת אליהו בלוקטים: [לות לג] אמנם אמרבי. עב"ע ומ"ע ובבאר אבהרונים בזה: [לות לבב] אבל בבי אינה ומתו. ועי' רש"י לעיל דמ"ו ע"א ד"ה הוי בה. דמשמע מלשונו שם דבבמות של עב"ע הוי בבפרסן, ומ"ע דבא לפי אבר כמוב, ועיי' דק"ב ע"א וכן פסק הרמב"ם פ"ד מהלי עבו"ם, ועיי' הגבת הלבש"ם תולין דק"מ ע"ח בכ"ש ד"ה אלא בשאינה, מ"ש בענין זה: [לות מב] וכ"ש

סוף כו' של שני. לא הבנתי דבריו:

פרק יא [לות יא] בבמים בשורת בהמה. מ"ש וז"ל בעורה ישראל: [לות כט] ובמתות מ"ש מ"ש. ס"ש וז"ל ובמוכות כו': שם אלא ר"ל כו'. ע"ש ותראה בלין זה כונת הבוביים וע"ש בגמ' דמ"ש ע"ב דבריך מלן מחרי בי', ועש"ש בהוס' ד"ה הבוכב, ולדבריהם ארך לינבב קושי הבס"ם הבא, ודו"ק, וגם לשה לא אריך בבים (בבא) עדיבה מני' דמי יבול להבחיבו, כמ"ש כאן, ועוד דהו"ל לתקנות זאת המהיתין ו"ל בא: